De geuzen in de Kempen. Deel 2

Jan Renier Snieders

bron
Jan Renier Snieders, *De geuzen in de Kempen. Deel 2*. Brepols en Dierckx Zoon, Turnhout 1875

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/snie002geuz02_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

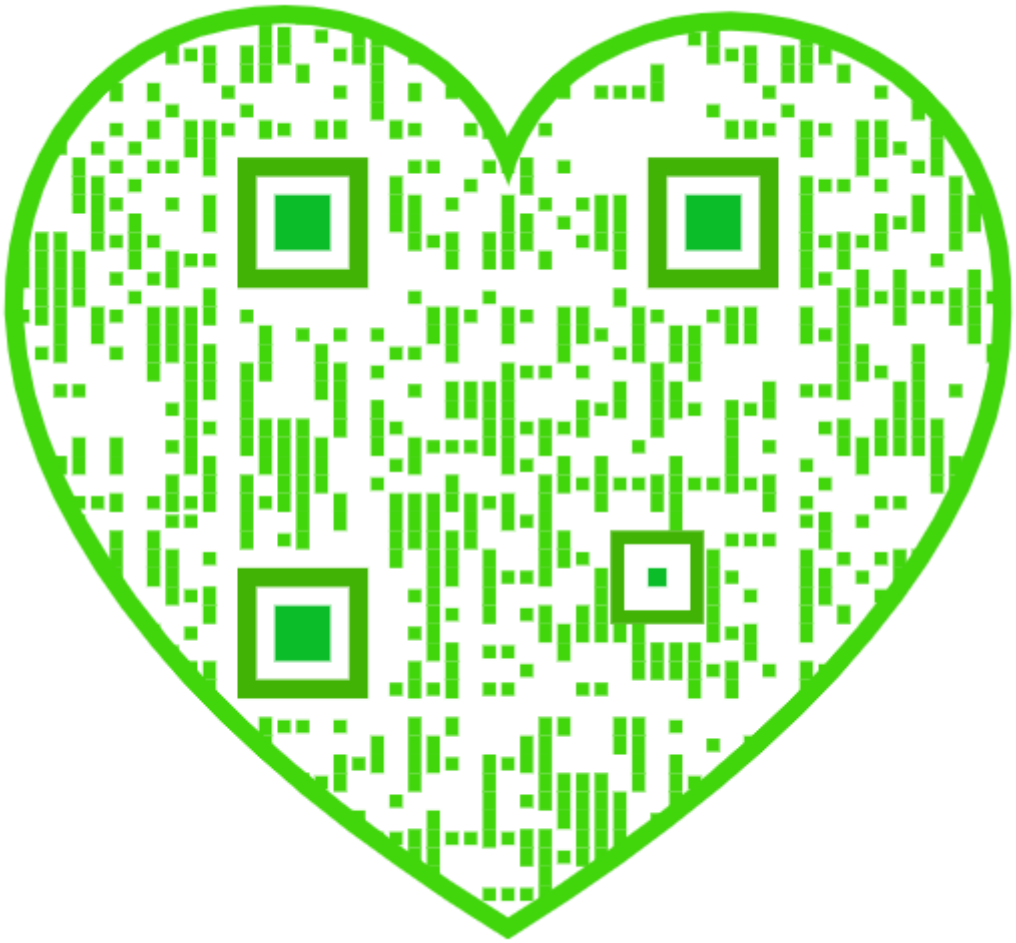

XVIII.
De gids.

Het huis lag aan den weg in een eenzame streek, en als verloren tusschen de onafmeetbare dennebosschen; boven de deur hing een uithangbord waarop Keizer Karel onder een bierkan en een drinkkroes was afgebeeld.

Aan een oud, gebult vadertje, met een scheeven hals, die in den hoek van den haard achter den turfrook bijna onzichtbaar was geworden, vroegen de twee reizigers hetzelfde wat zij ook in den Coninck van Hispaniën hadden gevraagd.

- Ik ben doof als een steen, antwoordde het gebulte vadertje, met de twee vingers naar zijn ooren wijzend; doch ik zal Nelis roepen.

- Hij ging naar buiten, den hoek van het huis om, waar een sterke jongen, met sneeuwwit varkenshaar en valsche oogen, bezems zat te binden.

- Nelis, sprak de oude fluisterend; er zijn daar twee menschen die het meisje opzoeken, welke de wolvenjacht zoude gevolgd hebben.... gij weet wel.

- O, ja, dat was te denken, antwoordde Nelis, zacht sprekend, en zijn halfafgemaakten bezem ter zijde leggend.

- Gij weet, zei het vadertje, die eigenlijk zeer goede ooren had, wat Vester u eergisteren deed boodschappen?

- Ja, ja; ik zal eens binnengaan.

Terwijl Nelis zich schrijlings over een kleine, houten bank neêrzette, luisterde hij aandachtig naar hetgeen de vreemdelingen wilden weten.

- Ja, dien poorter met zijn punthoed en bruinen mantel, en ook het meisje, met hare lange huik, had hij met de drijfjacht daar voor de deur van Keizer Karel zien voorbijtrekken.

- Of hij zelf de jacht had bijgewoond?

- Neen; dat hij dien dag niet kon loopen, dewijl hij zich den voet had bezeerd, maar dat hij iemand kende, die een uur gaans verder op woonde, en van het eerste tot het laaste bij de jacht was gebleven.

- Of hij met hen wilde meêgaan, om dien man aan te wijzen?

- Dat hij dit doen zou, maar vijf stuivers voor zijne moeite moest hebben.

- Of hij met een stuiver of drie reeds niet al te rijkelijk beloond was? dewijl het toch slechts een uur gaans van zijn huis was.

- Dat hij zijn kost won met heibezems te binden, en het ruim twee uren tijdverlies voor hem was.

- Of hij met bezembinden wel twee stuivers daags konde verdienen, wanneer hij van den morgen tot den avond werkte?

- Neen; dat de beste binder dat niet verdiende, maar indien zij meenden dat hij te veel vroeg, zij den man, wien hij bedoelde, zelven maar zouden opzoeken.

- Dit zeggende, wilde Nelis heengaan.

- Neen; dat zij hem de vijf stuivers dan maar zouden betalen, indien hij terstond wilde meêgaan.

- Dat hij eerst wilde betaald worden, zei Nelis, de geopende hand naar hen uitstekend.

- Dat zij hem terstond de vijf stuivers zouden betalen, zei Wentsel, hem de kopermunten in de hand tellend; maar zich ook op staanden voet moest gereed maken, dewijl zij groote haast hadden.

- Dat hij gereed was, zei de bezembinder, terwijl hij de houten pin, die de plaats der klink had ingenomen, wegtrok, de deur opende en naar buiten ging. Nelis ging voor hen uit, zoo als hij daareven aan zijn werk zat, blootshoofds, met bloote voeten, niets om zijn lijf dan een grof, linnen hemd, dat op de borst openhing, en een broek niet verder dan de knieën reikend, die hij bij middel van een enkelen lederen riem, evenals de draagband van een rapier, over een der schouders geslagen, vasthield.

Door dennebosschen en hakhout, langs akkerland en weiden, dan door waterplassen wadend, dan met gevaar van over een boomstronk gaande, in de diepe beek te vallen, bracht hij de reizigers in een uur tijds aan de deur eener kleine herberg langs den heiweg gelegen.

- Dat hier de Jachthoorn was, zegde Nelis, met den vinger wijzend naar het uithangbord, dat aan een ijzeren draaistang boven de deur hing.

Aan de deur zat een kerel met aschgrauw haar en baard, en zoo ruig aan borst en handen als een boschwolf, bezems te binden. Zijn kleedsel geleek sterk op dat van Nelis uit Keizer Karel: bloote beenen, zonder hoofddeksel, over het ruige lijf niets dan een hemd, en een korte broek, welke hij met een riem over een der schouders geslagen, belette naar beneden te vallen.

- Dat hier twee reizigers waren, zoo sprak Nelis, die hem vijf stuivers hadden betaald, om hem den weg te wijzen naar den Jachthoorn; dat zij iemand zochten, die de wolvenjacht van het eerste tot het laatste had bijgewoond.

De ruige kerel zag even op naar de twee vreemdelingen en werkte zonder een woord te spreken aan zijn bezem voort.

- Of het niet waar was, vervolgde Nelis, dat Marc uit den Jachthoorn de drijfjacht tot het laatste had bijgewoond.

Marc knikte bij deze vraag met het hoofd.

- Of hij achter de jagers niet veel, zeer veel menschen had gezien, die uit nieuwsgierigheid en liefhebberij de jacht bijwoonden?

Marc werkte voort, maar knikte nog een paar malen met het hoofd.

- Of hij onder andere niet een meisje met een lange, lakensche huik, en een poorter met een bruinen mantel en een punthoed met breede randen had opgemerkt?

Marc bleef maar altijd met het hoofd knikken.

- Of die man stom was? vroeg Wentsel.

- Dat hij zeker niet stom was, antwoordde Nelis; en dat hij niet wist waarom Marc uit den Jachthoorn dat zoude moeten wezen?

- Waarom hij dan niet antwoordde, wanneer men hem aansprak? vroeg Wentsel.

- Dat, met het hoofd te knikken of te schudden, het even goed was, meende Nelis.

- Of dat meisje met haar lange huik en ook de poorter, die haar vergezelde, bij de jacht waren gebleven tot op de plaats waar men de wolvennetten had opgespannen? vroeg Boudewijn.

Het antwoord was al wederom een hoofdknik.

- Wat hij wel hebben moest om hen daarheen den weg te wijzen? vroeg Wentsel.

- Twaalf stuivers en niet minder, sprak eene vrouw, die haar hoofd door het venster stak; het was manke Hanna, de vrouw van Marc.

- Of dat geen tooverheks was? fluisterde Wentsel tot Boudewijn.

- Dat zij even als Marc de bezembinder op een boschwolf geleek, meende de schoolmeester.

- Dat er bovendien nog een stuiver bij moest voor het

licht, voegde de vrouw er bij; dat het avond ging worden, en de nacht pikdonker zoude wezen.

Boudewijn gaf ten antwoord dat hij tegen den bedongen prijs niets had in te brengen.

- En dat men vooraf moest betalen, eischte de vrouw; dewijl het elk oogenblik gebeurde, dat reizigers, die haar man als gids meênamen, later moeilijkheden maakten, wanneer het er op aankwam het bedongen loon te geven.

De schoolmeester verklaarde daar niets tegen te hebben, legde dertien stuivers op den raamdorpel, en verzocht spoed te maken.

De vrouw streek met de eene hand het geld weg, terwijl zij met de andere aan Marc een lantaarn overreikte.

De twee reizigers bezagen met verwondering den ruigen bezembinder in zijn luchtig kleedsel, en schenen bij zichzelven te vragen, of die wilde kerel zoo op reis moest gaan.

- Zijt gij niet bang voor de koude nachtlucht? vroeg Wentsel, hem van zijne bloote beenen tot zijne naakte borst en ongedekt hoofd beziende.

- Bang? herhaalde Marc met een wilden spotlach.

Het was het eerste woord dat uit zijn mond kwam.

De vrouw uit den Jachthoorn had het venster met een ruk toegeworpen en morde slechtgezind, of reizigers, die er goed gezeten poorters uitzagen en geen roode duit bij haar hadden verteerd, niet verdienden in den donkeren nacht duizendmaal te verdwalen.

Marc stapte moedig vooruit; de schoolmeester en Wentsel hadden moeite om den wilden heibewoner te volgen. Zelden hield hij lang den gebaanden weg; dan sprong hij over een gracht en ging dwars over het akkerland; dan weêr kroop hij door het lage kreupelhout, zonder zich te bekreunen om doorn- en braamstruiken; of wel hij ging door een moeras, dat zich even als een donsen bed onder zijne voeten bewoog.

Om zijne twee reizigers scheen de gids zich niet het minste te bekommeren; hij zag zelfs niet eens om, toen een

braamstruik Wentsel letterlijk belette een voet verder te gaan, en ook niet toen een oogenblik later de schoolmeester hulp en moord riep, terwijl hij tot zijn middel in het moeras zakte.

Het was avond en reeds donker, toen de gids eensklaps bleef stilstaan en zijne lantaarn op den grond nederzette. Uit een zijner broekzakken haalde hij zijn houten tondelpot en zijn vuursteen, en sloeg vuur met den rug van zijn zakmes. Bij middel van een zwavelstok, waarvan hij er een voorraad in een rieten koker bij zich had, ontstak hij zijne lantaarn.

Toen de reizigers een oogenblik in de vlam der lantaarn hadden gestaard, scheen het eensklaps zoo donker te zijn geworden, dat zij zelfs de hand voor de oogen niet meer ontwaarden.

Marc, de brandende lantaarn op den rug houdend, scheen zelf, om den weg te vinden, geen licht noodig te hebben; hij stapte maar altijd zwijgend voort, en liet al de vragen der twee reizigers over tijd, weg, afstand en bijzonderheden der drijfjacht onbeantwoord.

De klokslagen, uit een niet verafzijnden kerktoren, die even als kanonschoten over de doodstille vlakte galmden, deden Marc eensklaps stil staan.

Hij wees met zijn uitgestoken hand voor zich, rechts en links, en zeide kortaf:

- Hier stonden de wolfsnetten.

Daarna blies hij zijne lantaarn uit, keerde zich om en liet Wentsel en den schoolmeester alleen staan.

- Wat is dat nu voor een trek? vroeg Boudewijn verontrust.

Marc gaf geen antwoord, en spoedde zich heen.

- O, gij verwenschte boschwolf! zoudt gij ons zoo verraderlijk hier alleen laten staan? riep Wentsel, terwijl hij hem achternaliep.

Doch met een wip was Marc over een breeden sloot gesprongen en in het hout verdwenen.

Wentsel had den sprong over het donkere water niet durven

wagen; en ook wat zoude hem dat gebaat hebben, dewijl hij reeds bij ondervinding had geleerd, dat Marc, even gemakkelijk als een wezel, door het dichtste hout heenkroop, en men het vruchteloos zoude beproefd hebben hem daar op te volgen.

- Verwenschte boschwolf! riep hij den vluchtenden bezembinder achterna; indien ik u ooit in handen krijg, zult gij mij dien Judasstreek duur betalen.

Marc gaf geen antwoord op deze bedreiging.

Nog een oogenblik hoorde Wentsel van ver dat de takken van het kreupelhout werden weggeduwd en wederom recht sprongen, waarna alles doodstil werd.

- Marc! riep Boudewijn niet ten onrechte verontrust; Marc! keer weder, ik geef u een rijnsgulden, indien gij ons naar eene herberg wilt brengen.

Er kwam geen antwoord; misschien konde Marc bij het ruisschen van het dor gebladert hem niet hooren; misschien ook oordeelde hij het niet geraden, bij de bedreiging van Wentsel, terug te keeren.

- Een rijnsgulden! grinnikte deze; ik geef er hem twee, enkel en alleen om de voldoening te hebben hem geducht af te ranselen.

- Wij zijn onvoorzichtig geweest in het maken onzer voorwaarden, klaagde de schoolmeester.

- Hoe meent gij dat?

- Indien ik mij niet bedrieg, had de gids zich enkel verbonden, om ons op de plaats te brengen, waar men de wolvennetten had opgespannen; de domme kerel heeft zeker gemeend dat zijne zending volbracht was.

- Ons hier zoo alleen te laten, in het midden van den nacht! Wat gaan wij aanvangen?

- Waarheen?

- Ja, waarheen? Het is gevaarlijk in dien heldonkeren nacht, op een ongekenden weg voort te stappen; rechts en links zijn breede grachten vol water.

- Indien wij slechts wisten waar wij ons bevinden?

- Meer dan eens heb ik dat aan dien duivelschen kerel gevraagd, doch nooit antwoord gekregen.

- Staat hier geen handwijzer?

- Ja, tegen de lucht zie ik den witgeverwden arm; hadden wij nu slechts eene lantaarn om te lezen waar het opschrift ons heenwijst.... Of hebt gij ook uw ketsgetuig bij u?

- Neen.

- Laat ons dan een oogenblik voortstappen; wellicht staat er hier of daar een huis.

Ja, vijf minuten gaans verder op, stond een huis. Nadat Wentsel eenige malen met de vuist op de deur had geslagen, ging er een klein vensterke open. Niet zoodra hadden de verdwaalde reizigers gezien dat er een menschenhoofd door hetzelve naar buitenkwam, of zij zegden beiden te gelijk sprekend:

- Dat zij verdwaald waren.... of men de twee reizigers niet op den rechten weg konde zetten? Dat de gids dubbel betaald zoude worden.... of er dichtbij geen herberg was, waar men konde vernachten? Dat de reizigers bezweken van vermoeidheid, honger en dorst.

De man in het vensterke antwoordde dat er in het dorp geen enkele afspanning bestond, dat hij de reizigers gaarne een stuk brood zou aanbieden, doch dat hij zelf sedert vierentwintig uren niets meer te eten had; dat hij daar alleen in de hut woonde, en met een ontwrichten voet gedwongen was het bed te houden; dat het dorp een kwartier gaans van daar was, en men slechts den rechten weg behoefde te volgen om het te vinden; dat het eerste huis op de rechterhand de pastorij was, waar men wel somtijds een verdwaalden reiziger voor den nacht opnam.

Bij deze woorden ging het vensterke dicht.

Bij het opkomend, flauwe maanlicht gingen de reizigers langs den aangeduiden weg op het dorp aan, doch vonden na een kwartier gaans geene pastorij, zelfs geen de kleinste woning.

Weldra kregen zij de overtuiging een verkeerden weg te zijn ingeslagen, en keerden terug tot den kruisweg, dien zij zoo

even voorbijgingen. De weg, welken zij nu waren ingeslagen, liep uit op een groot dennebosch; de tegenovergestelde baan van den kruisweg geleidde hen tot voor een watermolen, waarvan het rad stil stond, en de opgetrokken sluis het water met gedruisch liet doorstroomen.

Na nog een tijd lang te hebben rondgedwaald, gingen onze twee reizigers, doodelijk vermoeid, ziek van den honger, terneêrgeslagen om de mislukking hunner reis, zich op een neêrgevelden boom langs den weg nederzetten.

Met het hoofd op de hand leunend, waren beiden langzamerhand ingeslapen; het eerste morgenlicht begon te schemeren, toen het geluid eener torenklok hen wakker maakte.

Bij het flauwe morgenlicht zagen de reizigers, op een paar honderd schreden, recht voor hen, de torenspil boven het geboomte uitsteken; rechts stonden eenige huizen, links geen twintig vademen van den boom, waarop zij in slaap waren gevallen, lag eene woning omringd met een dichte haag van spaansch groen, waarom een breede gracht liep.

- Was dat ook de pastorij? vroegen de reizigers bijna gelijktijdig, welke hun door den armen man met zijn ontwrichten voet was aangewezen. Het kwam hun onbegrijpelijk voor, dat zij niets van dat alles gezien hadden; doch de nacht was ook zoo ontzettend donker geweest!

Op dit oogenblik werd het houten hek van de woning, die zij voor de pastorij hadden genomen, geopend, en over de kleine brug kwam een bejaard geestelijke op hen aan; het was de dorpspastoor die naar zijn kerkje ging.

- Wat doen hier twee vreemdelingen in de koude morgenlucht op dien boomstronk? vroeg de pastoor.

In minder dan twee minuten was de geestelijke met de oorzaak en ook met al de wederwaardigheden der reis bekend.

- Ach, hoe jammer! riep hij, dat gij de pastorij niet hebt gevonden, waar gij misschien tienmaal voorbij en rondom hebt geloopen; hoe jammer! dan hadt gij eten en drinken en een

warm bed gehad.... Het is waarlijk om te sterven, zich zoo een heelen dag met gaan te vermoeien, en dan zonder eten of drinken den nacht onder den kouden hemel door te brengen.... Komt maar spoedig binnen; de meid zal een goed houtvuur voor u ontsteken, eten en drinken gereedmaken, en zoo gij verkiest u elk een goed bed geven.... komt maar spoedig binnen.

Zoo sprekend, trok de priester den schoolmeester bij den arm voort naar de pastorij.

Hoor ik hier of daar eene mijner lezeressen niet medelijdend uitroepen, dat zij aan de arme, Turnhoutsche reizigers terstond eene kom warme koffie zoude hebben voorgezet? Die opwelling van uw medelijdend hart, geachte lezeresse, doet u eer aan; doch ik moet u zeggen, dat gij evenmin als de pastoorsmeid den reizigers koffie kunt opdienen, en dit om de zeer afdoende reden dat in het jaar, waarin ons verhaal voorvalt, die weldadige drank niet bekend was.

Maar toch wist de pastoorsmeid den reizigers wel een goed ontbijt gereed te maken; zij had immers melk, boter, kaas, brood en een schotel honig.

Terwijl de uitgehongerde reizigers met eetlust ontbijten, zit de oude pastoor bij hen aan de tafel, en vraagt wat zij hem daareven ter loops gezegd hadden van een meisje met een lange huik, die eenige dagen geleden de drijfjacht had bijgewoond?

- Ja, een jong, blond meisje met een lange huik, in gezelschap van een poorter met een breedgeranden, hoogen hoed en bruinen mantel, antwoordde de schoolmeester.

- Het is hier in het dorp dat de wolvennetten gespannen waren; het is ook hier dat de jacht een einde nam, zeide de pastoor; en daar ik altijd ter plaats was, moest ik dien poorter en dat meisje wel gezien hebben.

- Er waren toch vele vreemde liefhebbers en nieuwsgierigen bij de drijfjacht? merkte Wentsel aan.

- Wie heeft u dat gezegd? vroeg de pastoor.

- Men had hem verzekerd dat men den poorter en ook het meisje bij de jacht had gezien, zei Wentsel.

- En zelfs verzekerde men ons bij Marc in den Jachthoorn, die ons dezen nacht tot gids diende, dat én de poorter én het meisje de drijfjacht tot hier aan de netten waren gevolgd, voegde de schoolmeester er bij.

- Marc uit den Jachthoorn? sprak de pastoor, terwijl hij de wenkbrauwen dicht ineenfronsde, en bedenkelijk met het hoofd schudde; Marc, de bezembinder, met zijn aschgrauw haar en baard, en ruige borst, beenen en handen?

- Dezelfde.

- Ik ken Marc sinds lange jaren; het is een kerel, wien men niet moet betrouwen.

- Ook een ander bezembinder, uit een klein berbergje aan den weg, een uur gaans hooger op, heeft ons hetzelfde bevestigd.

- Een andere bezembinder, uit een klein herbergje?

- Keyser Carel hing er uit; de bezembinder heette Nelis.

- Keyser Carel! is dat ook soms de zoon van een gebocheld kereltje?

- Dezelfde.

De pastoor schudde al wederom met het hoofd.

- Ook de waard van eene andere herberg, was het niet in den Coninck van Hispaniën? had ons juist dezelfde berichten gegeven.

- De streek die gij vandaag hebt doorloopen, is mij even goed bekend als de weg van mijne pastorij naar de kerk, dewijl ik in een dier dorpen ben geboren en opgevoed. De twee bezembinders, die gij daareven hebt genoemd, en ook den waard uit den Coninck van Hispaniën ken ik van ouds, het zijn allen slechte kerels, en.... de pastoor zag rond, of hem niemand konde afluisteren, en staan algemeen bekend voor menschen, die deel maken van een dievenbende, die hier in de omstreken de doodschrik der bevolking is.

De reizigers staarden den pastoor verbaasd aan.

- Die kerels, zoo vervolgde de geestelijke, hebben u mis-

leid.... wat daar achter schuilt, is mij onbekend; doch waar dat gespuis zich tusschen steekt, kan niets goeds wezen.

De schoolmeester zat met het hoofd tusschen de knieën; Wentsel, vreeselijk bleek van onrust, bleef starlings naar den grond zien.

- Het verwondert mij dat gij ten minste een van u beiden geen lont hebt geroken, hernam de pastoor; want kan men aannemen dat een meisje de kracht bezit, om uren ver over bergen en dalen, door bosschen, heggen en natte heivlakten, elk oogenblik voor breede grachten of moerassen staande, uit liefhebberij een gevaarlijke jacht zoude bijwonen?

- Uwe opmerking is zeer gegrond, zuchtte de schoolmeester; waarom hebben wij aan dat alles niet eerder gedacht?

- Daaraan heb ik meer dan eens gedacht, zeide Wentsel, en met den voet op den vloer stampend, voegde hij er bij dat het hem speet, Marc niet te hebben vastgegrepen op het oogenblik dat hij hun de plaats, waar de wolvennetten gestaan hadden, aanwees.

- Dat hadt gij met den dood betaald, meende de pastoor, dat volkje kent gij niet; doch dat Marc iets meer van de zaak weet, is stellig.

De schoolmeester herhaalde elk oogenblik dat hij zich verloor in gissingen.

- Ik moet bekennen, vervolgde de pastoor, dat het eene duistere zaak is; had uw broeder ook het voornemen om eene reis te doen? Had hij misschien zaken in een of andere stad?

- De schoolmeester schudde met het hoofd, en zuchtte: Niets van dit alles.

- Is het ook mogelijk dat hij door een of andere rooverbende werd aangevallen? hernam de geestelijke.

- Zijn gezelschap was groot genoeg, om voor roovers geen de minste vrees te hebben; en daarbij had men in dit geval toch een bode gezonden om ons van dergelijke toevallen te verwittigen, meende Boudewijn.

- Dan geef ik den moed op, glimlachte de pastoor; en

voegde er bij: daar hoor ik de klok luiden.... men roept mij ter kerke.... rust nog een paar uren, indien u dat genoegen doet.... vaartwel; ik ben blijde dat ik twee verdwaalde reizigers een kleinen dienst heb mogen bewijzen.

Dit zeggende, drukte hij beiden de hand en ging haastig de deur uit.

Ook de reizigers vertrokken eenige oogenblikken later; zij sloegen den weg in om naar huis te keeren.

Lang gingen zij zonder een woord te spreken, traag en treurig langs de smalle heipaden.

Eensklaps stond de schoolmeester stil, en sprak:

- Wentsel, mijn brave jongen, ik durf niet zeggen wat ik denk.

- Ik wel, liet deze er spoedig op volgen.

- Wat denkt gij dan?

- Dat uw broeder Volpard, die mij niet kan lijden, uwe dochter, onder het u bekende voorwendsel, uit het ouderlijk huis heeft weten te verwijderen, ten einde zoodoende een beletsel te stellen in het voltrekken van ons huwelijk.

De schoolmeester knikte verscheidene malen met het hoofd, en morde, waarom Volpard zijnen neus stak in zaken die hem niet aangingen.

- Ook steekt er mij nog iets anders in het hoofd, hernam Wentsel; Lodewijk Palmm had een oog op Nella....

Boudewijn stond hem starlings aan te kijken.

- Uw broeder, zoo vervolgde Wentsel met een stem, die moeilijk uit zijn toegenepen keel wilde; uw broeder heeft Nella ontvoerd om aan Palmm tijd en gelegenheid te geven Nella's hart te winnen....

- Hemel en aarde! riep Boudewijn, eene dreigende beweging makende met zijnen zwaren reisstok.

- Om Nella's hart te winnen, en het argelooze meisje langzamerhand, buiten haar weten, voor te bereiden tot het aannemen der nieuwe geloofsbegrippen.

De schoolmeester weende als een kind; hij weende van spijt

om zijne verlorene dochter; hij weende van woede die hij voor het oogenblik onmachtig was om uit te werken.

Twee reizigers vergezellen, die een heelen dag, langs diepe heipaden, en door dichte dennenbosschen, met gebogen hoofde, zonder een woord te spreken, daar heenstappen, is niet aangenaam; daarom laten wij hen alleen de reis voortzetten naar de Vrijheid, waar zij dienzelfden dag tegen den avond zullen aankomen.

XIX.
Op de vlucht.

Terwijl de schoolmeester en Wentsel de volgende dagen, in steeds klimmende onrust, naar de jonge Nella vruchteloos rondzoeken, gaan wij, die haar geen oogenblik uit het oog verloren, den lezer in hare tegenwoordigheid terugvoeren. Laat ons met de reizigers, die zoo bevreesd zijn voor de Roode Ruiters, uit het Schild vertrekken.

Nauwelijks was de huifkar met oom Volpard en zijne nicht een paar uren gaans van de Vrijheid verwijderd, of langs een zijweg zag men verscheidene mannen aankomen.

- Ziedaar, zijn dat onze vrienden niet? riep Volpard hen toe met gemaakte verwondering; Carp, Vester en de overigen! Welk genoegen u hier te ontmoeten?

- Of wij u alleen zouden laten reizen? vroeg de zoogenaamde edelman; neen, wij hebben onder elkander goedgevonden, de

huifkar te geleiden, en u en uwe beminde nicht in behouden have te brengen.

- Er loopt hedendaags zoo veel gemeen gespuis, vooral in de dorpen.... meende de geus Dornbetter.

- Dat een vreedzaam reiziger en vooral de vrouwen wel een geleide noodig hebben, voegde de wolvenjager er bij.

Nella hield haar oom bij den arm vast, en fluisterde hem toe dat zij bang was.

- Gij hebt niets te vreezen, mijn kind, antwoordde Volpard; onze vrienden zullen ons wel beschermen.

- Dat de jonkvrouw zich niet ontstelle; al de slechte kerels der Kempen te zamen, zouden de huifkar niet durven naderen, verzekerde de jager, met de hand op zijn jachtmes slaande.

- Neen, dat zou niet gemakkelijk gaan, lachte de rederijker van den ‘Vurighen doorn’.

- Denkt gij dat een weerloos reiziger werkelijk gevaar loopt? vroeg Volpard, hem knipoogend beziende.

- Een weerloos reiziger? Ja, zeker, meende de jager; doch de toon zijner stem scheen te bewijzen dat hij niet ernstig meende wat hij zegde.

- In een kleine herberg langs den weg, waar wij daareven een oogenblik vertoefden, verzekerde men ons dat men hooger op dezen morgen reeds Roode Ruiters had gezien, sprak Carp de edelman; het waren drie of vier van die krijgslieden, welke hunne benden verlaten hadden, om in een of ander dorp de boeren uit te plunderen.

- Laat ons maar wat vlug doorrijden, verzocht Volpard, den voerman tegen den arm stootend.

- Oom, moet ik niet bang zijn? vroeg Nella fluisterend.

- Neen, kind; ziet gij niet dat daar behalve de voerman een viertal sterke, beradene mannen langs de kar loopen? was Volpard's antwoord.

- Die menschen zijn mij zoo vreemd.

- Het zijn allen mijne vrienden, kind.

- Keeren wij spoedig naar Turnhout terug?

- Zoodra het krijgsvolk de Vrijheid verlaten heeft; te huis in het Roode Schild is thans uwe plaats niet.

- Ik ben nooit bang geweest voor krijgsvolk.

- Gij kent de Roode Ruiters niet, kind; binnen eenige uren zijn wij op mijne pachthoeve in het bosch, en gij weet dat dezelve achter hare onmeetbare dennebosschen zoo goed verborgen ligt, dat nooit een krijgsman er den voet heeft gezet. En hoe zou hij den weg derwaarts vinden, dewijl de hoeve niet dan bij middel van oude karresporen, bijna overal met lange heide bedekt, en slechts van deze zijde, met de dorpen in betrekking komt?

Binnen een paar dagen misschien is de Vrijheid van dat gemeene, Spaansch soldatenras opgezuiverd, en onmiddellijk keeren wij naar het Roode Schild weder.

- Ja, oom.

- Verontrust u intusschen niet, om uw vader, die meer dan eens het bewijs heeft gegeven, dat hij beter dan wie ook met krijgsvolk weet om te gaan....

- Ja, oom.

- Verontrust u ook niet om u zelve; zijt gij niet bij mij? En weet gij niet dat ik u bemin, als waart gij mijne eigene dochter?

- Ja, oom.

- Wat mijne vrienden aangaat, zij verdienen jegens u even zoo veel vertrouwen, als ik zelf.

- Ja, oom.

De mannen bezijden en achter de huifkar stappen zwijgend voort. Volpard staart sedert een half uur in diepe gedachten langs de eenzame heide; Nella bidt in stilte, volgens het gebruik der reizende plattelandsbewoners, aan haar Rozenkrans.

- Doe dat ding weg, sprak Volpard zacht, zoodra zijn oog viel op den zilveren rozenkrans.

- Hindert u mijn gebed? vroeg Nella zoo naïef, dat haar oom niet aanstonds een antwoord vond.

Een oogenblik bleef hij nadenkend, en fluisterde haar toen in het oor:

- Bidden, kan nooit kwaad, doch in het oog van al die heeren, moet een Rozenkrans als een gek ding voorkomen.

- Een gek ding? antwoordde zij met een fijnen spótlach; een dergelijke opmerking heb ik nooit in mijn leven gehoord; misschien bidden die heeren niet?

- Zeker, bidden die heeren, antwoordde Volpard, terwijl hij zijn hoofd langzaam achter over wierp, en daarna zijne kin bijna tot aan de borst bracht.

- Nu, elk heeft zijne manier van bidden; ik beklaag die heeren, indien mijn arme rozenkrans hen moet ergeren.

- Wat kunt gij dat lief en tevens zoo wat nijdig zeggen! lachte haar oom, terwijl hij zijn nichtje bij de kin nam.

- Och, oom, waarom plaagt gij mij?

- Men plaagt wien men lief heeft.

- Indien gij het oprecht met mij meent, beste oom, zult gij mij ook niet beletten te bidden aan mijn Rozenkrans.

- Oom kan bij u zelden gelijk halen; wat hebt gij toch een aardje naar 't vaartje! lachte Volpard.

- Vader kent geene omwegen.

- Gij zijt al te zedig om er bij te voegen: ‘even als zijne dochter’.... nu, laat ons niet twisten om uw Rozenkrans.

- Noch daarom, noch om iets anders.

Volpard had gedurende het gesprek, zoo hij meende ongemerkt de huik van zijne nicht over hare handen getrokken, ten einde zoo haar rozenkrans voor het oog te verbergen.

- Wat doet gij, oom? vroeg het meisje glimlachend; waarom bedekt gij mijne handen?

- Het is niet noodig, kind, dat men dat kostbaar zilveren voorwerp in uwe handen ziet, antwoordde haar oom even blozend, toen hij zag dat zijn nichtje hem had betrapt.

- Wat waag ik daaraan? Hebt gij daareven niet gezegd, dat de huifkar door deftige lieden wordt bewaakt?

- O, ja, doch er loopt zooveel slecht volk langs de baan.

- Neen, neen, daar zit de knoop niet, mompelde Nella,

terwijl zij een onrustigen blik wierp op de twee geuzen met hun grauwe kleederen, die nevens het paard stapten.

Het bleef een oogenblik stil op de huifkar; Nella bad niet meer; zij had het oog op hare lijfwacht.

- Waaraan denkt gij, kind? vroeg Volpard, haar even op de knie slaande.
- Blijven wij lang op de hoeve, oom?
- Niet langer dan het volstrekt wezen moet; zoodra in de Vrijheid alles zuiver is, keeren wij weder.
- Het spijt mij op reis te zijn gegaan.
- Dat moet u niet spijten; in het Roode Schild waart gij niet veilig.
- Misschien veiliger dan hier in deze donkere, onafzienbare heide, die mij bang maakt.
- Kom, wees nu niet kinderachtig.
- Oom, mag ik u iets verzoeken?
- Waarom niet?
- En zult gij mijn verzoek toestaan?
- Gij weet dat ik niet gewoon ben u iets te weigeren.
- Beveel dan aan den voerman het paard om te keeren, en terstond naar huis te rijden.
- En wat zou uw vader daarvan zeggen?
- Ach, doe het oom, Nella zal er u zoo dankbaar voor wezen.
- Weet gij wel dat misschien op dit oogenblik de Vrijheid reeds wemelt van krijgslieden, die daar strafloos rooven, plunderen en allerlei baldadigheden begaan?
- Waarom laat gij het paard niet omkeeren, oom?
- Wat hebt gij toch kuren in uw hoofd? Zou er zich op dit oogenblik wel een enkel meisje uit den deftigen stand in de Vrijheid bevinden?
- Ach, waarom keeren wij niet terstond weder? smeekte zij op nieuw; zij lichtte zich even van de zitbank en kuste haren oom om hem te bewegen haar verzoek toe te staan.

- Wat zijt gij toch een drijvertje! kom, wees nu eens verstandig.... Zie ginds waar die populieren uit het dennebosch opsteken, ligt de hoeve; in een goed uur zijn wij daar.

Nella drong niet meer aan; tot dat zij aan het bosch kwamen, bleef zij bidden aan haar Rozenkrans; haar oom wandelde intusschen nevens de huifkar en had het zeer druk, dan met den zoogenaamden edelman, dan met Vester den jager en de twee geuzen.

De avond begon te vallen toen het gezelschap op de hoeve aankwam.

Des anderendaags in den morgen hield er eene huifkar op het voorhof stil.

- Ziedaar, heer Palmm! riep Volpard verblijd, terwijl hij hem op zijnen arm liet steunen om af te stappen. De toon zijner stem was gemaakt; het was gemakkelijk te zien dat de komst van Palmm hem niet vreemd voorkwam.

- Het is niet pluis in de Vrijheid, zei Palmm; de halve stad heeft de vlucht genomen.

- Was het krijgsvolk reeds daar? vroeg Volpard nieuwsgierig.

- Ik ben vertrokken voor de aankomst der Roode Ruiters, die men van den klokketoren in de verte reeds zag naderen. Onderweg heeft een boer, die met zijne twee jonge paarden was gevlucht, mij verhaald dat de krijgslieden rooven, plunderen en zelfs in de nabijheid der stad een mensch hadden vermoord.

- Verschrikkelijk! riep Volpard uit.

- Onder weg heb ik gezien, dat in of even buiten de Vrijheid een huis in brand stond; denkelijk was dit ook al het werk der spaansche soldaten.

- Hoe gelukkig dat gij hier zijt!

- Ik wist dat gij naar uwe hoeve waart vertrokken, en heb de vrijheid genomen u hier voor een paar dagen om gastvrijheid te komen verzoeken.

- Wees welkom; wij zijn hier in veiligheid; nooit heeft

een krijgsman deze afgezonderde woning bezocht; de andere heeren zijn ook hier.

- Hier op de hoeve? riep Palmm met gemaakte verbazing.

- Den Westfaler heeft men sedert een paar dagen niet gezien.

- Zonderling! doch de Westfaler heeft goede oogen en beenen; zoodra hij onraad gewaar wordt, zal hij zich wel uit de voeten weten te maken.

De dag ging op de hoeve aangenaam voorbij. Dornbetter vertelde duizende dingen van zijn vaderland; Carp en Vester, die beiden in het leger hadden gediend, spraken van hunne tochten, van hunne overwinningen en nederlagen. Palmm had echter bijna altijd het woord; hij sprak over groote mannen met wie hij in kennis stond, over staatkunde en geschiedenis, doch ontweek zorgvuldig vraagpunten van godsdienst of tijdgeest aan te raken.

Palmm, die gewoonlijk ernstig en achterhoudend was, kwam dien dag als een heel ander mensch voor; hij toonde zich zoo beleefd, innemend en vroolijk dat de naïeve Nella, die gretig naar den geleerden spreker luisterde, bij zich zelve vroeg, of die man wel zoo kwaad was, als men hem had afgeschilderd.

Den derden dag, laat in den avond, werd er op de deur der hoeve geklopt; het was de Westfaler.

- Zou er slecht nieuws zijn? sprak Volpard opstaande.

Hij nam den Westfaler, eer hij nog in de kamer kwam, bij den arm en ging met hem buiten de deur.

- Iets nieuws? vroeg hij; zijn de Spanjaards in de Vrijheid?

- Wat Spanjaards! fluisterde de Duitscher hem in het oor; alles is rustig te Turnhout.... het krijgsvolk is, zoo als men mij heeft verzekerd, op een afstand van drie of vier uren, de stad voorbij getrokken, in de richting van 's Hertogenbosch.

- Des te beter.

- Doch ik breng u een ander nieuws: Boudewijn Mys en de jonge Erbont verkeeren sedert uw vertrek in een doodelijken angst om de jonkvrouw; morgen gaan zij op reis en komen herwaarts.

- Hoor eens wat de Westfaler daar voor nieuws aanbrengt, riep Volpard binnengaande; de Roode Ruiters zijn in de Vrijheid en plegen er allerlei geweldadigheden.... Volgens een gerucht dat er in omloop was, zouden zij een dezer dagen, bijna in de richting der hoeve, hunnen tocht voortzetten.

- Dan ware het misschien onvoorzichtig langer hier te blijven? merkte Palmm aan.

- Zeer onvoorzichtig! meenden de anderen, die even als Palmm wel overtuigd waren, dat te Turnhout alles rustig was, en zij zelven niets te vreezen hadden.

Volpard had een oogenblik met Palmm alleen gesproken, en kwam daarna bij zijne nicht zeggen, dat men zich op de hoeve niet veilig meer bevond en men terstond ging vertrekken.

- In het hol van den nacht? vroeg het meisje verontrust; en waarheen?

- Hooger op, kind; laat oom Volpard maar begaan.

Een half uur later was de huifkar der hoeve ingespannen; het gezelschap vertrok.

- Naar den Coninck van Hispaniën! sprak de wolvenjager tot den voerman; ik ga vooruit en zal u daar wachten.... Dornbetter, draag gij de lantaarn, en blijf dicht bij de kar; de nacht is donker en de weg door het moeras zeer slecht.

Palmm, die voorgaf nog te zwak te zijn om te voet te gaan, ging met Volpard en Nella op de kar zitten; de anderen zouden te voet gaan.

Langs een voetpad dat den wolvenjager goed bekend scheen, was deze weldra aan de herberg, den Coninck van Hispaniën.

Met het gevest van zijn jachtmes sloeg hij langzaam, maar hard, tweemaal op het venster, waarna hij driemaal floot op een palmhouten fluitje.

- Dat is de jager, zei Terus, die bij den eersten slag op de deur wakker was geworden; wat mag dat beteekenen zoo laat in den nacht?

In een oogenblik was hij gekleed, en opende de voordeur.

- Heer Vester! goeden avond, zei Terus.

- Terus, ontsteek eens spoedig het licht, sprak de jager haastig.
- Is er slecht nieuws in de hei? vroeg Terus, terwijl hij vuur ketste in zijn tondelpot.
- Neen, ga daar eens zitten, en luister aandachtig, wat ik u ga zeggen.
- Ik luister.
- Zoo aanstonds zult gij hier eenige oude kennissen zien aankomen.
- Oude kennissen.
- Ook eene huifkar waarop een poorter en een jong meisje zitten.
- Een poorter en een jong meisje.
- Den een of anderen dag zal het waarschijnlijk gebeuren, dat men hier in de streek naar dien poorter en dat meisje komt rondzoeken....
- Komt rondzoeken.
- En hier in den Coninck van Hispaniën vragen, of bedoelde personen in uwe herberg niet vertoefd hebben....
- Vertoefd hebben.
- Dan zult gij antwoorden dat gij beiden hebt gezien, hier aan de deur uwer herberg.
- Gezien, hier aan de deur mijner herberg.
- Den weg dien wij met de huifkar inslaan, zult gij hun echter niet bekend maken, maar hun eene tegenovergestelde richting aanduiden.
- Eene tegenovergestelde richting aanduiden.
- Heeft hier in de heide morgen niet eene wolvenjacht plaats?
- Ja, men wil hier bijna voor het huis inzetten, en zoo oostwaarts opjagen.
- Welnu, zeg dan, wanneer men u naar den poorter en dat meisje vraagt, dat zij met vele andere nieuwsgierigen en liefhebbers de drijfjacht zijn gevolgd.
- De drijfjacht zijn gevolgd.

- Uwe vrouw vertrekke terstond, en ga aan Nelis uit Keyser Carel herhalen wat ik u heb gezegd; hij handele in de zaak juist zoo als gij zelf moet handelen; begrepen?

- Begrepen.

- Nelis, op zijne beurt, verwittige de verdere vrienden, voornamelijk die welke langs de heirbaan wonen.

- Langs de heirbanen wonen.

- De hoofdzaak is, dat niemand te weten komt, waar de huifkar met het meisje gebleven is; begrepen?

- Begrepen.

- Gij hebt immers nog paard en kar?

- Ja, zeker.

- Span in, en terstond.

- Ja, terstond.

- Hebt gij mijn inzichten goed verstaan?

- Goed verstaan.

- Ga dan spoedig en zorg dat de huifkar gereed is.... spoedig, in een vloek!

- In een vloek.

Eer de huifkar, waarop Nella met haar oom en Lodewijk Palmm waren gezeten, in den Coninck van Hispaniën aankwam, stond het gespan van Terus, den waard, reeds aan de deur gereed. De reizigers namen plaats op de huifkar der herberg, terwijl die van den boer der hoeve onmiddellijk naar huis wederkeerde.

Geheel den nacht schokte het voertuig door de diepe heisporen, en wanneer Boudewijns dochter, niet ten onrechte verontrust over dat onverklaarbaar nachtreizen, al eens vroeg, waar men was, waar men heenging, kreeg zij dan van haar oom, dan van Palmm, wel een vriendelijk, maar steeds een ontwijkend antwoord.

Tegen den morgen kreeg men die grenzelooze, zwarte heide, waar de kar geheel den nacht had door heen geschokt, eindelijk achter den rug, en men reed nu door mastbosschen en hakhout, weiden en akkerland.

Gedurende den nacht had Nella gestadig met het hoofd onder de huif doorgekeken, ten einde op den een of anderen handwijzer langs den weg geplaatst, te lezen, in welke streek zij zich bevond; doch bij de duisternis was het haar niet gelukt eene enkele letter te onderscheiden; sedert het licht was geworden, had zij geen handwijzers meer aangetroffen.

Volpard en Palmm, om niet meer op de vragen van het meisje te moeten antwoorden, veinsden zelven niet meer te weten, waar de huifkar hen heenvoerde, doch verklaarden een volkomen betrouwen te hebben in Carp en Vester, die op een kleinen afstand hen vooruitgingen.

Van doodelijke vermoeidheid, moedeloosheid en verveling was de dochter van Boudewijn Mys eindelijk in slaap gevallen. De zilveren rozenkrans hing rustig tusschen hare vingeren, haar hoofd was achterover gezakt, en het was alsof hare oogen, alhoewel dicht gesloten, naar den Hemel waren gericht. Er kwamen op haar schoon gelaat vluchtige trekken, welke bewezen dat zij droomend hooger op was gestegen.

Eensklaps schoot zij wakker, en zag even glimlachend naar haar oom en Lodewijk Palmm.

- Ach! wat heb ik daar toch al gedroomd? sprak zij diep zuchtend.

- Waarvan hebt gij gedroomd, lieve nicht? vroeg Volpard.

- Van kleinen Raphaël, antwoordde Nella, terwijl er een paar tranen in hare blauwe oogen kwamen glinsteren; hij heeft mij gekust op het voorhoofd; hier, ik voel dat het er nog warm is.... hij omarmde mij zoo teeder en vroeg, of ik wel wist met wie ik reisde en waar ik heenging.

- Arm kind, zuchtte Palmm, om de schoone Nella te believen.

- Nadat hij dit gezegd had, steeg hij op zijne groote, zilveren vleugelen omhoog; daar, recht boven mij, zie ik nog de baan schitteren, waar langs hij verdwenen is.

- Droomen is bedrog, meende Volpard.

Nella gaf geen antwoord; zij weende om kleinen Raphaël.

De zon stond reeds op haar hoogste punt aan den hemel, toen een man, die op den akker werkte, den voerman toeriep:

- Gij rijdt verkeerd; de twee heeren, die een kwartier geleden, hier voorbij gingen, hebben mij verzocht u te zeggen dat gij die beukendreef zoudt inslaan en maar altijd recht door rijden.

Aan het einde der lange laan lag een klein buitengoed, met twee hoeven, die hetzelve rechts en links insloten.

Met zijn goed aangelegden moestuin en wijden boomgaard, waarin de kersen- en perenboomen met hunne sneeuwwitte bloesems bij honderden stonden te prijken, met zijn onmeetbaren vischvijver, waarin treurwilgen en zilveren dennen het hoofd spiegelden, met zijn oude eiken- en beukenbosschen, moest dat buitengoed, hoe klein en eenvoudig ook, een aangenaam verblijf wezen.

Toen de huifkar aankwam, stonden de Westfaler en Dornbetter reeds op het voorhof te wachten. Zij hadden het zeer druk met den heer en de vrouw des huizes, twee bejaarde lieden van den deftigen burgerstand, die niet ophielden hun vreemd kleedsel, en vooral hunne bedelnappen te bewonderen.

- Mijn waarde Sperkel, hoe gaat het? riep Volpard, die, eer de kar stilstond, reeds afsprong en hem en de huisvrouw als oude, goede kennissen de hand drukte.

- Wie had er toch aan gedacht u heden hier te ontvangen? sprak Sperkel gulhartig lachend.

- Gij weet reeds van de heeren dat ik voorzichtigheidshalve met mijn nichtje de Vrijheid heb verlaten, zei Volpard; het schijnt dat het bij ons te huis woest toegaat, en....

- Ja, die heeren hebben ons dat alles reeds verteld, zei de vrouw des huizes, terwijl zij Nella in hare armen nam, en van de kar op den grond zette. Wees welkom, jonkvrouw, voegde zij er bij; hier op ons buitengoed hebt gij niets te vreezen.

- Heer Palmm! zei Sperkel, de hand van Volpard loslatend en de kar naderend; veel eer voor ons met u kennis te maken....

gelief af te stappen.... welkom, duizendmaal welkom! Ik hoop dat gij ons de eerste dagen niet zult verlaten.

Volpard en Nella werden met gulhartigheid, Lodewijk Palmm met al de bewijzen van achting en diepen eerbied ontvangen.

- Het geheel gezelschap was welkom, duizendmaal welkom, herhaalde de huisheer gulhartig; en niemand zoude zijn huis verlaten, voor dat alle gevaar was geweken, en iedereen rustig in zijn huiskring konde wederkeeren.

De pachters der twee hofsteden, met hunne vrouwen, kinderen, knechten en meiden stonden op zekeren afstand te zien naar hetgeen er rondom de aangekomen huifkar plaats greep.

Nella merkte dat iedereen het oog had op Lodewijk Palmm, en dat de moeders aan hare kleine kinderen, op den arm in de hoogte geheven, den man met bewondering en eerbied aanwezen.

Wie was toch die kleine, vlasharige man, die, ofschoon zoo het scheen geheel onbekend, met zooveel voorkomenheid werd ontvangen?

Nella herhaalde bij zich zelve deze vraag, toen de gasten zich des middags aan tafel zetteden, en aan Lodewijk Palmm de eereplaats werd aangewezen.

Nu, volgens haar oordeel was hij de bevolking van het buitengoed, zoo als zij op dit oogenblik was samengesteld, ver boven het hoofd gewassen; Palmm toonde in houding en manieren eene deftige opvoeding te hebben genoten; hij had daarenboven verstand en geleerdheid, en in zijn omgang, wanneer hij zich daartoe de moeite wilde geven, was hij aangenaam en bevallig.

De voorjaarszon had dien dag warm geschenen en een hevig onweder voorbereid.

Tegen den avond stegen ontzaglijke dondertorens boven de bosschen omhoog en spreidden weldra een donker vloers over de streek. Een hevige wind loeide door het hout, en van verre schoten er gloeiende pijlen door de toppen der boomen.

- Ik had gehoopt met het gezelschap dezen avond eene aangename wandeling door de bosschen te doen, zeide Sperkel; doch ik vrees dat genoegen te moeten missen.

- Het onweêr drijft zijdelings af, meende Volpard, die een groot weêrkenner beweerde te wezen; doch dat wij eene frissche regenbui zullen hebben, valt niet te betwijfelen.

- Indien ik de vensterluiken liet sluiten? zei Sperkel.

- Ja, doe dat, antwoordde zijne vrouw; dan kunnen wij rustig met elkander praten, en den avond met een of ander spel doorbrengen.

- Heer Palmm is een uitstekend zanger, zeide Volpard, en fluisterde daarop jufvrouw Sperkel iets in het oor.

- Och, ja, die schoone gezangen hebben wij nog niet gehoord; dat is iets nieuws voor ons, sprak de echtgenoote van Sperkel verheugd.

Het licht werd ontstoken; men sloot de vensterluiken. Voor tijdverdrijf zou Palmm een statig lied zingen. Nella begreep niet waarom de gasten op dit oogenblik eene eerbiedige houding aannamen; waarom de zanger zelf de handen vouwde en de oogen ten Hemel hield gericht.

Palmm begon langzaam en statig:

Myn Godt voed my als myn herder gepresen /
Dies sal ick geenes dings behoeflyck wesen.
In 't groene gras seer lieflyck hy my weydet /
En aan dat soet water hy my geleydet.
Hy verquickt myn ziel / die seer is versleghen:
Om syns Naems wil leydt hy my in syn wegen.

- Welk een heerlijke psalm! mompelde Volpard opgetogen.

- En welke heerlijke stem! fluisterde de vrouw van Spelker de handen ineenslaande.

- Verrukkend! sprak de huisheer zacht, terwijl hij de oogen hemelwaarts wendde.

Palmm vervolgde; de geuzen met hunne bedelnappen zongen in koor mede:

Al waer 't schoon dat ick in 't dal des doodts ginge /
En dat my des doodts schaduwe omvinge /
Ick vreesde niet / ghy zyt by my gestadigh /
En ghy troost my met uwen staf genadich.
Ghy maeckt ryck met goed seer velerhanden /
Myn tafel voor d, oogen myner vyanden.

- Ach, wie had het kunnen denken dat ik vandaag die godgewijde zangen zoude gehoord hebben! zuchtte de huisheer.

Zijne echtgenoote weende van aandoening.

Het koor vervolgde:

Gy salft myn hooft met rieckend oly goedigh /
En schenkt my den beker vol overvloedigh.
Gy sult doen dat uwe gunst / o heer krachtigh,
Myn leven langh by my steeds blyft eendrachtigh:
Zoo dat ik hoop eeuwiglyck vast te woonen /
In Godes huys / t welk niet is om verschonen.

Nella zag bevreemd op, toen zij merkte, dat niemand van het gezelschap genegen scheen de zangers toe te juichen, maar integendeel allen met neêrgeslagen oogen een eerbiedig stilzwijgen bewaarden. Er werd weinig of niet meer gesproken; sedert het gezang een einde had genomen, scheen het gezelschap in eene godvruchtige overdenking weggezonken, totdat eindelijk, tot groot genoegen van Boudewijn's dochter, het uur was gekomen, dat het gezelschap uiteen ging en iedereen zich ter rust begaf.

Den volgenden dag wandelde Nella bijna van den morgen tot den avond door den boomgaard, waarvan de vruchtboomen met helderwitte bloesems bestrooid waren, langs den steilen kant der kronkelende beek, door de weiden en bosschen, maar hoe zij het ook aanlegde om alleen te zijn, altijd was Lodewijk Palmm aan hare zijde.

Hij geleidde haar naar de bekoorlijkste plekjes van het buitengoed, waar de weelderige nachtegaal, in de struiken boven de beek, zijne eerste liederen zong; hij plukte voor haar de zeldzaamste voorjaarsbloemen, welke hier en daar hare gekleurde

kopjes uit het gras omhoog staken; hij wilde haar bij de hand nemen bij het overspringen der kleine grachten, die door de weiden liepen, en bestierde het kleine bootje, waarin zij zich nederzette, om van de eene zijde des vischvijvers naar de andere over te varen.

Volpard had aanhoudend het oog op de jonge lieden en herhaalde bij zich zelven met innige voldoening, dat zijn vriend, Lodewijk Palmm, even behendig in zijn omgang als groot geleerde was, en hij voortaan wel niemand meer noodig zoude hebben om het hart zijner nicht voor altijd te veroveren.

- Ja, ja, lachte hij; dat lieve kwezeltje krijgt de fijnaard wel in zijn net! Och, wat zal dat oude, domme bijgeloof bij haar spoedig plaats maken voor de gezonde begrippen van onzen verlichten tijd! Dat is voor Palmm het werk van eenige dagen.

Tegen den avond zocht oom Volpard in den boomgaard naar zijn nichtje, die sedert een uur niet meer te zien was geweest

Nella was niet in den boomgaard; ook vond men haar niet aan den vijverkant of op de kronkelpaden, die door het bosch liepen.

Na rondom de woning vruchteloos gezocht en haar naam in alle richtingen te hebben rondgeroepen, liep de verontruste oom naar hare slaapkamer.

- Wat is dat nu, Nella? waarom maakt gij mij zoo doodelijk ongerust? vroeg Volpard.

- Zijt gij ongerust, oom, en is dat mijne schuld?

- Meer dan een uur is hier groot en klein te been om u te zoeken.... heer Palmm loopt wanhopend door het bosch....

- Palmm! sprak zij met een kleinen spotlach, waarvan haar oom doodbleek werd.

- Nella, wat zijt gij toch een onbezonnen meisje! zei Volpard berispend; dezen morgen waart gij hem zoo vriendelijk, zoo....

- Wat bedoelt gij toch, oom?

- Och, het is nu geen tijd om over al die dingen te spreken; wat deedt gij toch hier op uwe kamer?

- Ik heb een weinig gebeden, oom; sedert een heelen tijd vind ik hiertoe zoo zelden gelegenheid, dat ik van uwe afwezendheid gebruik heb gemaakt, om in de haast een der eerste plichten van een goed kristen te vervullen.

- Nella, Nella! vaar maar niet zoo als de arme Raphaël.

- Ik heb gebeden, juist zoo als ik vroeger bad met mijn kleinen broeder; ook kwam Raphaël, zoo als altijd, met mij meêbidden.

- Daar hebt gij het al! Wordt gij nu zinneloos?

- Volstrekt niet, oom; hier op de plaats waar gij nu staat, knielde hij neder.

- Wie leert u dergelijke gekheden?

- Niemand, oom; kunnen de Engelen niet nederdalen uit den Hemel om met ons te bidden?

- Ach, Nella, het is alsof gij er behagen in vindt, om uw oom te kwellen; gij weet toch wel, dat de verschijning, waarvan gij spreekt, niets anders is, dan het werk der verbeeldingskracht, niets anders, dan een droom.

- Nu, ja, ik geloof waarlijk dat de verschijning, welke ik, eenige dagen geleden, had op de huifkar en nu weder hier op mijne slaapkamer, niets anders is dan een droom; doch die droom komt de werkelijkheid zoo dicht bij, dat ik heel mijn leven wilde droomen.

- Overspanning der geestvermogens; gij zoudt rustig worden, indien gij mijn raad wildet volgen.

- Uw raad? sprak het meisje treurig met het hoofd schuddend; neen, liever volg ik de raadgevingen van kleinen Raphaël.

- En welke raadgevingen kan de arme doode u toch geven?

- Weet gij wat hij mij zegde, nadat wij te zamen een tijd lang hadden gebeden? ‘Nella, zegde hij, men heeft u hier in een huis gevoerd, waar gij nooit den voet hadt mogen zetten; uwe arme ziel verkeert er in het grootste gevaar, en ook uw persoon zelve is er niet in veiligheid.... Vlucht het huis waar de wolf op het

lam zit te loeren!’ Wie is hier die wolf, oom, en wie is dat lam?

- Wat beduidt toch al dat onzinnig gepraat?

- Voor mij is dat alles zeer klaar en duidelijk, oom; mag ik terstond het huis van Spelker verlaten?

- Waaraan toch denkt uw opgewonden hoofdje?

- Mag ik terstond naar het Roode Schild wederkeeren?

- En wat zou Boudewijn Mys daarvan zeggen?

- Ik ben overtuigd dat mijn vader in de grootste ongerustheid verkeert; waarom mag hij niet weten, waar zijne dochter zich bevindt?

- Zoodra het krijgsvolk de Vrijheid zal verlaten hebben, keeren wij naar het Roode Schild weder.

Nella schudde misnoegd met het hoofd; zij plaatste zich recht voor haar oom, keek hem starlings in de oogen en den wijsvinger op de tafel plaatsend, sprak zij met eene kracht en vastberadenheid, welke aan haar karakter niet eigen schenen:

- Indien het weder vandaag zoo stormachtig niet ware, verliet ik op staanden voet het huis van uwen vriend Sperkel.

- En waar wilt gij heengaan, stijfhoofdige nicht? Hoe zoudt gij ooit de Vrijheid wedervinden?

- Raphaël zal mij den weg aanwijzen.

- Raphaël? Zijt gij zinneloos? En hebt gij er op nagedacht dat uw vertrek mijnheer Palmm zeer zoude bedroeven?

- Mijnheer Palmm? sprak zij, den schouder ophalend en bitter lachend; oom, ik heb altijd gemeend dat gij een redelijk man waart.

- Neen; gij, Nella, zijt niet redelijk; eigenzinnigheid was reeds een uwer gebreken toen gij nog slechts een kind waart, en stijfhoofdig zijt gij even als uw vader.

- En wat zou uw vriend Palmm aanvangen met eene vrouw, welke zooveel gebreken heeft? vroeg het meisje, terwijl zij in een hartelijk lachen schoot.

- Met een meisje, welke zonder mij geen stuiver bezit.... voegde haar om grinnikend er bij.

Nella werd bloedrood bij deze beleediging; zij liet haar hoofd op hare hand rusten en veegde de tranen uit hare oogen.

- Kom, waarom weent gij? Zoo toch is dat niet gemeend; ik wilde slechts daarmede zeggen, dat ik rijk ben en het voornemen heb u gelukkig te maken.

- Gij zult dus niet kwalijk nemen, oom, dat ik afscheid neem van mijnheer Spelker, en naar mijn vader wederkeer? vroeg zij weenend.

- En wie zal u vergezellen? ik niet; of meent gij dat het aangenaam is in de handen te vallen van spaansche krijgslieden, die zich in de Vrijheid bevinden, en misschien in de omliggende dorpen ronddwalen?

- Dat alles is mij volstrekt onverschillig; indien het stormweêr over was, vertrok ik op staanden voet.

- Kom, met u kan ik het nooit eens worden, evenmin als met uw vader, die ook het verstand in pacht heeft.

De avond begon te vallen; het was vroeg donker, en met het slechte weder van wind, donder en regen was het gezelschap zeer vroeg in de eetkamer vergaderd.

Na het avondmaal, kwamen er vrienden binnen, die Nella op het buitengoed van Spelker nog niet had gezien; ook de pachters der twee hoeven met hunne vrouwen en kinderen, knechten en meiden traden in de eetkamer, waar het doodstil was, even als in eene kerk voor het beginnen der godsdienstige oefeningen.

Weldra hief Lodewijk Palmm een van David's Psalmen aan; velen der aanwezigen zongen mede:

Den lof en prys gantsch overal
Met herten vry ick roemen sal /
Myns heeren en Godts van hier boven:
In syn gemeynte seer bequaem /
Daer de vrome komen te saem
Sal ick den Heer dancken en loven.

Na het eindigen van den Psalm, volgt er eene diepe stilte; iedereen heeft het oog op Lodewijk Palmm, die opstaat en plaats neemt aan het einde der tafel, en eene aanspraak doet tot het gezelschap.

Palmm drukt zich met gemak uit, zijne taal is sierlijk en vloeiend, zijne stem zoetluidend; men hoort en ziet dat hij de gewoonte heeft in het openbaar te spreken.

Waarover handelt hij? Over Philips de Tweede, Koning van Spanje, den verdrukker der volken; over den grooten Luther, den onsterfelijken Calvyn; over de bijgeloovigheid der papisten, hunne aflaten en Kerkvergaderingen; over de kerkbeelden, de afgoden der Roomsche Kerk.

De prediker is in volle vuur; hij roept de natie op om de verdrukte vrijheid tegen Rome en Spanje te verdedigen.

Palmm vervoert zijne toehoorders; Volpard vooral is in verrukking.

Nella maakt van het oogenblik dat de opgewondene vergadering het oog heeft op den spreker, gebruik om haar beraamd plan ten uitvoer te brengen. Op hare teenen achteruit gaande, is zij in den hoek der kamer gekomen. Met een ruk opent zij het venster, en is met een sprong, dien zij in gewone omstandigheden voor niets ter wereld had durven wagen, in den moestuin van het buitengoed.

Gelijk eene gejaagde hinde loopt zij door den boomgaard, van daar langs den vischvijver, en verdwijnt een oogenblik daarna in het pikdonkere mastbosch.

Op hetzelfde oogenblik dat Nella den sprong waagt uit het venster der eetkamer, heeft er eene ontzettende opschudding plaats in de vergadering der geuzen.

De deur der kamer wordt geopend, en er verschijnen verscheidene gewapende mannen.

- De markgraaf! stamelt de ontstelde Spelker.

Ja, het is de gevreesde markgraaf met een paar hellebardiers en vergezeld ‘van alle die deurwaerders ende huyssiers die vindelyck waren’ zoo als een kroniekschrijver van dien tijd

zoude gezegd hebben, die daar als eene dondersteen op het buitengoed komt gevallen.

De ambtenaar verklaart dat hij gelast is de vergadering, als oproerig tegen Kerk en Staat, uiteen te drijven....

- Oproerig? vraagt Lodewijk Palmm vooruittredend.

- En daarenboven de aanleiders gevangen te nemen, zoo vervolgt de ambtenaar.

- Een oogenblik, herneemt Palmm; het is u toch bekend dat de edellieden een verzoekschrift aan de hertogin hebben ingediend,...

- Dat is mij bekend.

- En dat hierbij onder anderen gevraagd werd, dat de Koning de inquisitie en alle plakkaten tegen de nieuwe leer zoude vernietigen.

- Dat werd gevraagd; maar werd de gedane vraag ook toegestaan?

Palmm trekt een brief onder zijn kleed uit en vervolgt:

- Ziehier, een geschrift van de ridders van het Guldenvlies, gedagteekend, Brussel den 7 april, waarbij deze ridders op hun woord verzekeren, dat voortaan niemand meer om ‘syner opinie wille’ zal vervolgd of gestraft worden....

- Dat geschrift is valsch, teenemaal valsch! valt de markgraaf hem in de rede.

- Valsch of niet valsch! roept de onstuimige wolvenjager met zijn uitgetogen jachtmes vooruitspringend; vive le Geus!

Carp de edelman trekt zijn rapier, de geuzen met hunne bedelnappen halen, onder hunne kleederen, elk eene lange dagge te voorschijn, en de boeren wapenen zich met stoelen of een of ander voorwerp, dat hun onder de hand valt.

Er volgt eene vreeselijke verwarring; de kinderen schreeuwen, de vrouw van Spelker valt in onmacht, de vrouwen en meiden der pachters roepen om hulp, de huisheer poogt te vluchten, doch wordt door den markgraaf met geweld tegengehouden.

Het is echter tijd dat hij Spelker loslaat, dewijl de wolven-

ager op het punt is hem met zijn jachtmes door het hart te stooten.

- De deur uit! buldert de rederijker van den ‘Vurighen doorn,’ terwijl hij voor het oog van den ambtenaar zijne lange dagge doet blikkeren.

- De deur uit! Sla dood! zoo roepen dreigend een tiental stemmen te gelijk.

De gewapende helpers van den markgraaf zijn reeds op het voorhof, waar ook deze door de geuzen wordt heengedrongen.

De gerechtsambtenaar biedt geen wederstand; reeds bij het binnenkomen heeft hij bij den eersten oogslag gemerkt, dat het hem moeilijk zoude vallen de hem opgelegde zending ten uitvoer te brengen. De man moet blijde zijn, dat hij op het voorhof gestooten en de huisdeur met geweld achter hem wordt toegeworpen.

Niemand acht zich echter meer veilig bij Spelker; Carp de edelman, de jager en de geuzen met hunne bedelnappen verlaten nog denzelfden nacht het buitengoed.

De huisheer, beducht voor een tweede bezoek van den markgraaf, geeft bevel om onmiddellijk de koetskar in te spannen, doet er zijne kostbaarste voorwerpen op laden en vertrekt, zijn buitengoed aan de bewaking zijner pachters overlatende.

XX.
Naar de abdij.

Wat was het toch een onrustige tijd! Er ging bijna geen dag voorbij, dat men in de stad en Vrijheid van Turnhout, of de omliggende dorpen, geen moord, diefstal, brandstichting of andere misdaden had aan te teekenen. In het voorjaar werd er een stoutmoedige diefstal gepleegd in eene der voornaamste straten van Turnhout; het huis van een rijken poorter werd letterlijk door eene bende roovers leêggeplunderd..... De bewoners had men gebonden, een prop linnen in den mond geduwd, en in dien toestand in een der vertrekken op een hoop bij elkander geworpen; den knecht, die zoo als men meende zich tegen de roovers had te weer gesteld, vonden de buurlieden in de keuken vermoord nevens het vuur liggen.

De dag, die op deze verschrikkelijke misdaad volgde, was een marktdag. Bavo's Quinte, de vorster, stond op de puie van

het gemeentehuis; in de eene hand had hij een brief van schoutet en schepenen; in de andere de groote, oude stadsbel, waarmede hij het volk bijeen riep, zoo dikwijls hij eene of andere ordonnantie had voor te lezen.

En wat had de vorster vandaag wel aan het volk voor te lezen? Zou het iets wezen aangaande den moord en den diefstal, welke den voorgaanden nacht waren voorgevallen en waarvan de ontroerde stad zoo vol was? Dat hoorde men rechts en links vragen, terwijl het volk van alle kanten kwam te zamen geloopen, en voor het stadhuis bleef stilstaan.

Ja, de vorster had eene ordonnantie der regeering voor te lezen betrekkelijk het afschuwelijk ongeluk, waarover heel de bevolking in rouw verkeerde.

Schoutet en schepenen, zoo luidt de ordonnantie verder, drongen er op aan, dat iedereen des avonds zorgvuldig deuren en vensters zoude sluiten; dat men de nachtwachten, welke sedert een tijd niet meer bestonden, op nieuw zou invoeren, enz.

Verder sprak de ordonnantie van de verschrikkelijke straffen, welke den misdadiger, indien hij in de handen van het gerecht viel, stonden te wachten.

Na deze zeer uitgebreide lezing gehoord te hebben, ging de volksmenigte zeker terstond uiteen? Neen, niemand verliet zijne plaats, dewijl het algemeen bekend was, dat de vorster, na de afkondiging van dergelijke ordonnantiën, er altijd nog een woord had bij te voegen. Onze stedelijke ambtenaar was immers al te trotsch op zijne ervarenheid in 's lands rechten, om eene gelegenheid te laten voorbijgaan, hiervan een klinkend bewijs te leveren.

Wanneer Quinte op de puie van het stadhuis stond, werd alles doodstil op het marktplein; men luisterde gaarne naar hem, omdat hij met zijne zware stem, vele zaken betreffende de ‘costuymen, keuren en breuken’ zoo duidelijk wist te verklaren.

Quinte neemt het woord:

- Dat er in deze ongelukkige tijden veel boeven waren, die

in verdachte herbergen uitvielen tegen Kerk en Koning, en verder, zoo als hij daareven in de ordonnantie van het gerecht had afgelezen, ‘niets anders en deden, als stelen en plunderen, brantbrieve legghen, huyse in brant steken, en God betert! in die kercke bracken om te roove die heylighe saeke’.

Er volgt een gemor van afgrijzen tegen de heiligschenners, en een oude poorter maakt de aanmerking, dat in zijn tijd de menschen heel anders waren, en men hedendaags zeker nooit dacht aan ‘die straffe ende punitiën’ welke den boosdoener toch eenmaal stonden te wachten.

- Punitiën? herneemt Quinte, den vinger dreigend opstekend; en men vergete niet, dat er tweederlei straffen zijn, te weten: ‘ordinaire en extraordinaire punitiën; dat ordinaire door het recht gestelt, ofte door den Keyser ofte den Coninck gheordineert ende gestathueert syn, ofte gebrogt by de Costuymen ende usantiën elck in 't syn’.

- Houdstil! gebood het volk aan een boer, die met zijn kar langs het Vrijheidshuis kwam aanrijden; houd stil totdat de vorster gesproken heeft.

- Quinte vervolgt:

- ‘Dat extraordinaire straffen syn die den reghter stelt ter syner discretie, om groote, merckelyke en urgente cause, by twelck noch het reght, noch den Keyser ofte den Coninck, noch de Costuymen ofte usantiën daeraf gestathueert hebben.’

- Dat is eerst een geleerde vorster! riep een boer van een der naburige dorpen; bij ons kent de vorster geen a uit een b.

Bavo's Quinte ademde de loftuiging van den boer genoeglijk in; met zwellende borst zette hij zijn onderricht voort:

- ‘Item, dat kleiner punitiën bestonden in 't gevangh, geessele, ballingscappe, brantmercke int gelaet, duym afsnyde, oren afcnippe, hant afcappe, enz. al naer d'importancie van die saecke.’

- Verschrikkelijk! hoorde men hier en daar onder de menigte uitroepen.

- ‘Item dat extraordinaire scelmstucke oick extraordinaire-

lyk ende singulierelyk werden gepuïneert, ter discretie van mynheren, altyt volghens die enormiteyt van den stucke, by vorbelt: metten sweirde, metten viere, metten misdadigher te verdrincke ofte levendigh te begrave, ratbraeke, vierendeele met de wip in den viere enz.'

- En wanneer des nachts een dief in mijn huis breekt? vroeg eene stem.

Quinte behoefde zich geen oogenblik te bedenken; tot groote verwondering der toehoorders antwoordde hij glad weg, alsof hij het wetsartikel in een boek aflas:

- 'Item, die op iemants deuren, vensters oft iets dergelycks stiete, omme daerin te comen in evelen moede, verbeurt ses Carolus guldens, comt hy by fortse ofte gheweld daarin, soo verbeurt hy twee en dertigh Carolusguldens. Ende in sooverre hy daer in wesende, iemant misdede ofte iet weg name, verbeurt hy syn lyf ende goet. Ende al wordt hy ter dier stonde van iemant gequetst ofte dood ghesmeten, die en verbeurt niet.'

- Dan kan men een dief gerust het hoofd inslaen? vroeg eene andere stem.

- Wel te verstaan, wanneer hij zich binnen uw huis bevindt, na deur of venster te hebben verbroken, eene opening in het dak te hebben gemaakt, en zich plichtig maakt aan diefstal.

- En de brandstichter? vroeg iemand die gewis dacht dat hij den Turnhoutschen ambtenaar toch wel eens zoude vastzetten.

- 'Item, soo wie brandstichte, ofte dreyghde iemand met brant, verbeurt lyf ende goet' antwoordde Quinte.

- En de kerkdieven? herhaalde dezelfde stem; gisteren nacht hebben de schelmen de kerk van ons dorp letterlijk uitgeplunderd.

- 'Al wie in de kercke, sacristy of tabernakel breckt wordt gepuïneert met de doot volghens de enormiteyt van den stucke ende discretie van mynheren'.

En hij vroeg verder:

- Wat heeft men gestolen?

- Onder andere, gouden en zilveren voorwerpen, geheiligde vaten, en....

- ‘Ende soo de Heilige Hostiën in den ghestolen kelck waren, wordt hy levendigh verbrant’.

- Verschrikkelijk! Wel verdiend! hoorde men hier en daar zeggen.

- Ja, ik zeg nog eens, sprak de boer, die, eenige oogenblikken geleden, de voor Quinte zoo vereerende vergelijking maakte tusschen den Turnhoutschen gemeentedienaar en dien van zijn dorp; dat is eerst een geleerde vorster!

Bavo's Quinte wierp van de hoogte des steigers, fier als ware hij op een koningstroon geplaatst, zijne blikken rechts en links over de menigte, en vroeg of er nog iemand iets weten wilde uit 's lands ‘costuymen ofte ordonnantiën’ van Spanje's genadigen Koning.

Neen; niemand had nog iets te vragen; de karren en kruiwagens, die men een oogenblik had stilgehouden om naar den rechtsgeleerden vorster te luisteren, vervolgden hunnen weg, en de menigte ging uiteen.

Een der schepenen had uit eene der kamers van het gemeentehuis het oog gehad op den vorster en zich hartelijk vermaakt om het kleine tooneel op den steiger.

De schepen kende het zwak van Bavo's Quinte en had voor gewoonte in dergelijke omstandigheden, welke meer dan eens in het jaar plaats grepen, hem ongestoord te laten betijen.

- Hebt gij vandaag nog dringende bezigheden, Quinte? vroeg hij.

- Ik heb nog een ‘daghement’ te doen, was het antwoord.

- Ik had eene boodschap te doen bij de abdijheeren van Postel, hernam de schepen; er is een rijnsgulden aan verdiend; dat is vrij wat beter dan een ‘daghement’.

- Voor een ‘daghement’ betaalt men mij in de stad, drie, buiten vijf stuivers, antwoordde de vorster.

- Jammer dat gij de twee vliegen niet in een klap kunt hebben, lachte de schepen.

- Dat kan ik, dewijl de boer, dien ik gelast ben te dagen juist op mijn weg woont, zei Quinte.

- Nu, des te beter; dan hebt gij vandaag een schoon daggeld, meende de schepen.

- Quinte zou spoedig rijk zijn, indien hij dag op dag dergelijk daggeld verdiende, lachte de vorster; mag ik nu weten welke boodschap ik bij de abdijheeren heb af te leggen?

- Zeg aan den abt, fluisterde de schepen hem in het oor, dat hij oogenblikkelijk al zijne kostbaarheden in veiligheid moet brengen, daar ik onderricht ben, dat de rooverbende welke zich in de Kempen ophoudt, den een of anderen nacht een aanslag wil wagen op de abdij.

De vorster had zijne oogen als een groote zeevisch opengespannen, en keek den schepen verbaasd aan.

- Dezen nacht wel, misschien? vroeg hij; want hij mocht in de wijde bosschen, bij zijn wederkeeren, de roovers eens ontmoeten.

- Neen, ik weet stellig dat de bende zich voor het oogenblik eenige uren van hier ophoudt.

- Ik ga terstond vertrekken, voor den avond ben ik in de Vrijheid weder.

- De grootste geheimhouding.

- Gij weet dat gij daarop kunt rekenen.

- Dat weet ik, Quinte; zeg ook aan den abt dat mijn huis ten zijnen dienste is, indien hij bij geval zijne kostbaarheden naar de stad wil overvoeren.

Quinte was reeds de deur uit, en spoedde zich naar zijne woning. Daar nam hij zijn rapier, maakte zijn grooten, bonten doghond van den band los, en vertrok, zijne huisgenooten de verzekering gevende, dat hij voor den avond te huis zoude wezen.

De vorster had ongeveer drie vierde van zijn weg afgelegd; voor hem op een uur afstand lag Postel midden in zijne onaf-

zienbare dennebosschen, waarboven de twee torentjes van het klooster uitstaken.

Quinte begon zich eenigszins vermoeid te gevoelen van zijne wandeling, want het was een heete dag, en ging met zijne hand water uit eene gracht scheppen om zijn dorst te laven, toen hij tegen een klein mastbosch langs de baan een huis ontwaarde.

- Indien ik daar een glas water of melk vroeg? dacht hij bij zich zelven; of is dat misschien ook eene herberg?

Ja, toen hij naderkwam, zag hij een uithangbord, met den Coninck van Hispaniën daarop, boven de deur hangen; er stond eene krib voor de paarden der voerlieden voor de deur; de lezer kent reeds de herberg.

Op het oogenblik dat Quinte wilde binnentreden, hoorde hij door de deur die openstond, verscheidene stemmen van mannen, die elkander dreigend toespraken.

- Rechtvaardig gewonnen! riep iemand.
- Gij hebt valsch gespeeld, rakker! schreeuwde een ander.
- Dat laat ik u geen tweemaal zeggen!
- Tienmaal, indien gij wilt!
- Of wij niet wisten dat gij de gewoonte hebt met valsche teerlingen te spelen?

De vorster van Turnhout was met zijn hoofd in de deur en riep:

- '*Die met quade teerelinghen heeft gespelt.*, *verbeurt synen duym!*'

De woorden waren nog bijna niet uit zijn mond, of Quinte kreeg eene oorveeg, dat alles voor zijn oogen groen en geel werd.

Wie Bavo's Quinte kende, wist van te voren dat hij bij dit klinkend antwoord, zich wel zoude wachten de herberg binnen te treden. Neen; hij streek een paar keeren met de hand over de plek, waar de geduchte flap op neerviel, en maakte zich haastig uit de voeten.

Turk, zijn doghond, had een dreigend grommen laten hooren, bij de beleediging zijn meester aangedaan; doch deze bracht

het strijdzuchtig instinct van het dier tot zwijgen met hem te gebieden: hier, Turk! Achter, Turk!

- Wat is dat hier voor een ‘quaed gheboefte’? morde de vorster bij zich zelven, terwijl hij zich half loopend van den Coninck van Hispaniën verwijderde; dat die rabauwen oppassen! Indien ik ooit een hunner nog ontmoet, zal hij ondervinden wie Bavo's Quinte is, wat hij kan en doen zal.... Achter, Turk! Ga niet van mij af....

Hij zag even om, naar de zoo pas verlaten herberg, en zette het op een drafje, toen hij merkte dat er een man aan de deur kwam en hem scheen na te kijken.

- Wat zonderlinge tijd! morde Quinte, terwijl hij zich hijgend voortspoedde; geen ontzag meer voor de wet en hare dienaars, geen eerbied voor Kerk, Paus of Koning.... Neen, de geuzen met hunne spotprenten, slechte boeken en oneerlijke liederen, die zij in de herbergen aan den eenvoudigen werkman voortleeren, hebben heden het hooge woord en spelen den baas! Recht is er niet meer; het is bijna of er geen galg meer in de wereld is.... Voorheen had men dien brutalen kerel daar in de herberg twee uren daarna geradbraakt.... Is dat heden een tijd!

Quinte zag nog eens om, of hem niemand opvolgde, en zette zijne alleenspraak weêr voort:

- Ja, wij beleven een zonderlingen tijd! Zie eens, Volpard die daar zoo maar eensklaps met zijn nichtje is verdwenen! En van beiden hoort men niet meer, dan van twee menschen, die dood en begraven zijn. En dood zijn ze toch niet, noch de een noch de andere; neen, dat laat ik mij niet wijs maken. Nu, dat is eene droevige zaak. Boudewijn Mys die geen voet meer in de school zet en heel de week op reis is om zijn kind te zoeken, sterft er den dood nog van. En Wentsel Erbont, die arme jongen, teert uit van droefheid. Hoe lang is hij nu voor handelszaken reeds weêr in Duitschland? vijf of zes weken. De arme bloed ging zoo gaarne op reis, omdat hij altijd meende dat Volpard zich met Nella wel naar Duitschland konde begeven hebben, en

hij haar op zijne reis, hier of daar, misschien zoude aantreffen, of iets van haar vernemen. Heb ik niet gehoord dat hij nog voor het einde der week te Turnhout moet wederkeeren? Arme jongen, of hij ook goede tijding over Nella zoude meêbrengen? 'T is om te sterven of om razend te worden! Ik ook zou razend worden, wanneer ik hoor wat er zoo al in de wereld omgaat! Vertelt men niet dat er in de omstreken van Antwerpen al meer en meer wordt gepredikt? En dat men in die vergaderingen psalmen zingt, welke een of ander nieuwbakken leeraar in verzen heeft gebracht? En dat men er het onwetend volk opstookt tot oproer en haat tegen onzen genadigen Koning? En niemand, niemand om die onruststokers aan de galg te knoopen! Arme Koning, die niet een paarhonderd vorsters heeft.... Een paar honderd, ja, dat was voldoende. En wat doet onze genadige Koning heden zoo al? Ja, men heeft mij verteld, dat de gouvernante een plakkaat heeft afgekondigd ‘dat geene ministers op pyne van de dood en souden predicken; dat niemand eenighen minister en soude herberghen ofte ontfanghen, ook op pyne van de dood; dat die ghewapend ghaan tot die predicatiën uyt den lande sullen ghebannen worden, ende niet ghewapend arbitralyck gestraft, dat de ouders, ende meesters’.... maar wat kan dat alles helpen? De kogel is misschien al lang door de kerk.

Quinte zag eens om naar den Coninck van Hispaniën die hem in de verte niet grooter dan een turfhoopje voorkwam; menschen waren er in de wijde heivlakte niet te zien. Daarom durfde hij zich op den rand eener diepe gracht nederzetten om wat uit te rusten en zich den tijd gunnen, om in zijne hand water te scheppen en te drinken.

Eenige minuten later was de vorster in de bosschen, die de heerlijke abdij omgaven. Quinte, die sedert verscheidene jaren den voet daar niet meer had gezet, zag verbaasd omhoog tegen de gladde, rood-bruinachtige stammen der dennen, die onwillekeurig deden denken aan de hemelhooge, pijlrechte ceders van den Libanon, waarvan de pelgrims, die uit het Heilig Land kwamen, zooveel te vertellen hadden. En dan de duizende en

duizende eiken met stammen zoo dik als een schuurdeur breed was, en wier kruinen de huizen eener halve straat konden bedekken! Iets verder sloeg hij eene onafzienbare laan in; zij bestond uit linden wier wortels zoo dik als scheepsmasten over den grond heen kronkelden; geen dag kon door hun dicht gebladert, en ofschoon die reuzen in lange rijen geschaard daar stonden sedert verscheidene eeuwen, ja, zooals men zegde, sedert de stichting der abdij, waren zij allen nog sterk en krachtig, en bestemd om nog even lang te leven als zij reeds geleefd hadden.

Bavo's Quinte stond voor den wijden ringmuur die de abdij met hare kerk, brouwerij, bakhuis, boerderijen en woningen voor werkvolk omgaf. Toen hij de kloosterpoort binnentrad, ontviel hem een kreet van verrassing en blijdschap, toen iemand hem onverwachts bij de hand vattend, uitriep:

- Bavo's Quinte, wat donder komt gij hier doen?
- Wel, Hemeltje lief! waar komt Wentsel Erbont vandaan?
- Uit Duitschland, en ik keer nog heden naar de Vrijheid weder.
- Dan reizen wij te zamen af; het doet mij genoegen goed gezelschap te hebben.
- Iets nieuws in de Vrijheid?
- Volstrekt geen.... dat is te zeggen.... Ja wel, zeker is er groot nieuws.

En hij verhaalde omstandig den afschuwlijken moord, welke voorbijzijnden nacht in de Vrijheid had plaats gehad.

- En de daders? vroeg Wentsel, die bleek van ontsteltenis was geworden bij het vernemen van het ongeluk, hetwelk eene hem zeer bekende familie had getroffen.
- Onbekend; algemeen gelooft men, dat de rooverbende, welke zich rondom de Vrijheid ophoudt, niet vreemd is aan de gepleegde misdaad.
- En hoe gaat het met Boudewijn en....
- Ja, ik weet wel, mijn brave jongen, wie gij bedoelt; Boudewijn is van de zeven, zes dagen op reis, maar tot hiertoe...

Quinte liet de opgehaalde armen moedeloos langs het lijf vallen; en gij, Wentsel, hebt gij niets van haar in Duitschland vernomen?

Wentsel schudde weemoedig met het hoofd.

- En heeft men iets gehoord van Volpard, Lodewijk Palmm en zijne vrienden, de geuzen met hunne bedelnappen? vroeg hij.

- Geen woord, geene letter, antwoordde de vorster; sedert dat oom en nichtje de Vrijheid hebben verlaten, zijn ook Palmm en zijne vrienden spoorloos verdwenen; 't is eene wondere zaak waaraan niemand in de Vrijheid kop kan krijgen.... maar wat ik u vragen wou, is er ook middel om terstond den abdijoverste te zien en te spreken?

- Daar is hij, zei Erbont, op een geestelijke wijzend, die uit het klooster recht op hen aankwam. Het was een man van hooge jaren, met edele houding.

- Een kennis van u, heer Erbont? vroeg hij minzaam lachend, terwijl hij een vorschenden blik wierp op den reusachtigen Quinte, die met fierheid zijn rapier even naar voren schoof.

- De vorster van Turnhout, heer abt, was het antwoord van Wentsel; die eene boodschap....

- Bavo's Quinte, de vorster der stad en Vrijheid van Turnhout, onderbrak de ambtenaar; mijn naam....

- Uw naam komt mij niet onbekend voor, sprak de abt; zijt gij niet de vorster, die zich nog al met rechtsstudie bezig houdt?

Indien de vorster pauwenvederen op het lijf hadde gehad, ware hij onmiddellijk even als de pauw van fierheid beginnen te pronken.

- Juist zoo, heer abt, antwoordde Wentsel; Bavo's Quinte die al de keuren en breuken op zijn duim kent, en de kostuimen van Brabant even goed van buiten weet, als het symbolum des geloofs.

De abt boog even glimlachend het hoofd voor den man van zooveel kennis en ervarenheid.

- Heer abt, ik had eene boodschap voor u, hernam Quinte;

kan ik u alleen spreken?.... neen, Wentsel, blijf; voor u heb ik geene geheimen.

- Hier zijn wij alleen, zeide de abt, terwijl hij Quinte een hofpad aanwees, dat langs eene dichte beukenhaag liep.

De vorster legde in korte woorden de boodschap af hem door den schepen der Vrijheid opgedragen.

- Wat zegt gij, dat wij den een of anderen nacht door eene rooverbende kunnen worden aangevallen? sprak de abt verbaasd opziende; ja, ik zou het bijna moeten gelooven, dewijl het niet de eerste maal is dat ik hieromtrent word gewaarschuwd....

- Breng daarom maar spoedig uwe kostbaarheden in veiligheid, heer abt, merkte de vorster aan; het voorstel van den schepen is zeer wijs en voorzichtig.

De kloosteroverste bleef eenige oogenblikken staan nadenken, en zegde er niets tegen te hebben, al de kostbaarheden van goud en zilver oogenblikkelijk naar de Vrijheid te doen overvoeren.

XXI.
De ganzenhoeder.

Achter de dichte beukenhaag lag eene weide, waarop eene menigte tamme ganzen liepen; de ganzenhoeder lag tegen de haag en hield de wacht over de vogels, die aan de abdijheeren dons en bedvederen, schrijfpennen en, even als in de meeste burgerhuizen, van tijd tot tijd een stuk gebraad verschaften.

De ganzenhoeder was een zestienjarige knaap met varkensborstelig, wit haar en vonkelende katoogen. Wij hebben met hem reeds vroeger kennis gemaakt, toen Boudewijn Mys en Wentsel Erbont door de onmeetbare heide rondzochten om de verloren Nella op te zoeken. De ganzenhoeder was niemand anders, dan de jonge Nelis uit het herbergje, Keyser Carel, waar de reizigers een oogenblik vertoefden; het was dezelfde Nelis, die hun voor vijf stuivers den weg wees naar den Jachthoorn. Zoodra hij achter de haag beweging hoorde, hield hij zich stil

als een haas in zijn heileger, spitste de ooren en opende wijd den mond om des te beter elk woord op te vangen.

Hij hoorde den kloosterabt herhalen dat hij sedert lang er op bedacht was de kostbaarheden der abdij in veiligheid te brengen, dat dezelve reeds sedert eenige dagen in een paar koffers waren ingepakt, en hij het voorstel van den schepen der Vrijheid volkomen goedkeurde, dewijl het goud- en zilverwerk, aan het klooster toebehoorende, nergens beter dan in Turnhout konde bewaard worden. De abt voegde er bij dat men nog dienzelfden avond de huifkar zoude inspannen om de koffers weg te voeren, en dat hij den voerman zoude doen vergezellen door den brouwer en den hovenier, twee sterke kerels, die in tijd van nood wel in staat waren de handen uit de mouw te steken. Daarbij konden Wentsel Erbont en ook de vorster tevens gebruik maken van de huifkar, die hun met de groote hitte bijzonder van pas zoude komen. Voor den avond, meende de abt, zoude het echter bezwaarlijk gaan om te vertrekken, dewijl de voerman, aan wien hij het gespan wilde toevertrouwen, afwezend was, en eerst tegen den avond zoude wederkeeren.

Erbont en Quinte hadden hiertegen niets in te brengen en oordeelden zelfs, aangezien de brandende hitte, dat het verkieslijk was, bij nacht te rijden.

Niet zoodra hadden de abt, Erbont en de vorster zich verwijderd, of de ganzenhoeder kroop overeind, en dreef schijnbaar onverschillig zijne ganzen van de weide naar de kooi. Eenige minuten later slenterde hij langs een der hofpaden op en neêr, bleef een oogenblik zitten nadenken achter de dichte hazelnootstruiken, en sloop toen kruipend als eene kat langs een hofdeurke buiten den kloostermuur. Van daar was hij in drie sprongen dwars over den rijweg en verdween in het hout. Op voetpaden, rijwegen, akker- of weilanden, waar somtijds volk werkte, verscheen hij niet, neen; hij liep door hakhout en jonge dennebosschen, sprong over breede grachten, waadde door het moeras, en verborg zich achter boomen en struiken, wanneer

hij meende dat iemand in de verte het oog op hem konde hebben. Van tijd tot tijd bleef hij stilstaan om te luisteren, zijne vonkelende katoogen spiedden rondom zich heen; en wanneer hij zoodoende de verzekering had verkregen dat de baan vrij was, hernam hij zijnen loop met zooveel vlugheid, dat er in het bosch misschien wolven waren, die hem met moeite gevolgd hadden. De ganzenhoeder was er ook op gekleed, om zoo als een pijl door hagen en struiken te vliegen; want niets had hij om het lijf, dan een hemd en eene linnen broek, die niet verder dan tot aan de knieën reikte. Hij was blootshoofds; wat maakte hem de zon, die met hare brandende stralen, dien dag, een ander mensch, door den schedel zoude hebben geboord? De boschjongen, die even gewoon was aan de hitte als aan de koude, en even goed een lauwen zomerregen als in den winter een hagel- en sneeuwbui op het bloot lijf verdroeg, was in de wilde natuur geboren en opgegroeid en tegen alles, wat anderen zoude kunnen hinderen, volkomen gehard. Weldra was hij buiten den boschkring, die Postel omgaf, en liep nu over de heide, zonder zich te bekommeren of hij soms op een gebroken, rechtstaanden heiwortel trapte, of zijne voeten zette op hoekachtige keisteenen.

Een half uur later hield hij stil aan de kleine herberg den Coninck van Hispaniën, waar de vorster, die den speler met valsche teerlingen, volgens de kostuimen van Brabant, den duim wilde afkappen, een paar uren geleden, een zoo geduchten flap om de ooren kreeg.

- Goeden dag, moeder Coba; niemand te huis? vroeg de ganzenhoeder aan een soort van oude tooverheks die in de deur zat.

- Niemand dan ik, antwoordde de moeder van Beg, en met den vinger naar binnen wijzende, voegde zij er bij: Zie daar maar op de kelderdeur.

De ganzenhoeder ging binnen en zette zich op de hurken voor de kelderdeur, waarop men met krijt eenige lijnen had geschreven, niet ongelijk aan den boom, dien de spelers op de tafel schrijven, bij het kruisjassen.

- Een, twee, drie.... telde de ganzenhoeder, met den wijsvinger over de deur gaande. O, ik weet al waar ik Terus kan vinden. Zonder verder een woord tegen de oude vrouw te spreken, ging hij spoedig de deur uit, en hernam zijnen loop, dien hij slechts voor eenige oogenblikken aan de herberg had onderbroken.

De krijtschreefjes op de kelderdeur moesten voor den ganzenhoeder een allerduidelijkst geschrift zijn geweest, want hij liep een eind wegs dwars over de heide tot aan een kleine hoogte, draaide daar om langs een met water bedekt moeras, en op een honderdtal dicht ineengewassen, magere dennen wijzend, sprak hij bij zich zelven, dat de waard uit den Coninck van Hispaniën daar wezen moest.

En werkelijk, Terus, met wien wij reeds vroeger hebben kennis gemaakt, bevond zich daar en was bezig met hei te maaien; twee mannen in boerenkleederen van een wild aanzien, op den grond gezeten, schenen zijn werk af te zien.

- Zie, daar is de ganzenhoeder! zei Terus, hebt gij nieuws?

- Zoo, galgenaas, zijt gij daar? voegde een der twee mannen er bij.

- Maak maar dat gij zelf niet aan de galg komt, zei Nelis; maar zie toch, is dat mijnheer Vester niet?

De stem van den ganzenhoeder was zachter geworden; hij sprak bijna op beleefden toon.

- En mijnheer Carp, antwoordde Vester, met den vinger wijzend op den man die nevens hem was gezeten; is er nieuws?

- Groot nieuws, zei de ganzenhoeder; doch laat mij eerst gaan zitten; ik heb in éénen adem geloopen van de abdij tot hiertoe, en het is vandaag drukkend heet.

Terus uit den Coninck van Hispaniën had zijne heizeis neêrgelegd, en nevens den knaap op een paar heirussen plaats genomen.

Nelis, de ganzenhoeder, bekeek met zijne valsche oogen dan Vester en Carp, dan Terus den waard uit den Coninck van Hispaniën en zei twijfelend en achterdenkend

- Ja, dat alles is zeer wel; maar ik moet mijn aandeel hebben.

- Welk aandeel? vroeg Vester de jager.

- Van den buit, dien ik u ga aanwijzen.

- Hebt gij niet altijd uw aandeel?

- Van hetgeen er voorbijzijnden nacht in de Vrijheid in uwe handen viel, heb ik geen schelling ontvangen.

- Waarom wacht gij uw tijd niet af? Hier is uw aandeel.

- Dit zeggende, haalde Carp de zoogenaamde edelman een uurwerk met zilveren ketting en een sleutel van een rijnsgulden gemaakt uit een zijner zakken en bood het den ganzenhoeder aan.

- Ziedaar uw aandeel, sprak hij; zijt gij tevreden?

- Indien ik wist dat de anderen een oord meer hadden ontvangen dan ik, zei de ganzenhoeder, bleef ik stom als een heiturf.... neen, het vogelnest dat Nelis heeft gevonden, zou geen van u allen uitrooven.

- Luister eens, Nelis, sprak Vester op goedhartigen toon, gij weet dat wij in het verdeelen van het gevonden goed altijd de grootste rechtvaardigheid in acht hebben genomen....

- Dat is te zeggen, niet altijd; onderbrak hem de ganzenhoeder; en hij haalde, met den rechter wijsvinger beurtelings op de vingers der linkerhand slaande, verscheidene nachtelijke uitstapjes aan, welke hem persoonlijk volstrekt niets hadden opgeleverd.

- Nelis, meenden de anderen, was zelden tevreden; men zou hem klaar als de dag bewijzen dat er ten zijnen opzichte nooit de minste onrechtvaardigheid was gepleegd.

Nelis luisterde bijna niet naar hen, hij had genoeg te zien naar zijn zilveren horloge, dat werkelijk schoon was. En een uurwerk in dien tijd was geene kleinigheid; niemand had zoo iets in zijn bezit, dan rijke lieden, die het zich met moeite en aan hoogen prijs moesten aanschaffen.

Het uurwerk dat Nelis, de ganzenhoeder, in de hand had, en herhaaldelijk tegen het oor hield om het te hooren tikken, was eirond en zoo groot dat het ons hedendaags als een wezen-

lijke ballast zou voorkomen. Het was een dier horloges, welke in Neurenberg gemaakt werden, en om hunnen vorm ‘Neurenbergsche eieren’ genoemd werden. Nooit had Nelis zelfs een uurwerk in de hand gehad; dikwijls had hij hooren spreken van dat wonderwerk, hetwelk met zooveel juistheid het uur aanwees, en duizendmaal had hij bij zich zelven gezegd, dat hij veel, zeer veel wilde wagen om zulk een schat in zijn bezit te krijgen.

- Nu, ja, ditmaal ben ik tevreden, sprak hij, terwijl hij zijn uurwerk in zijn broekzak wegstak; daarom ook wil ik u maar terstond zeggen, waarom ik eigenlijk hier heen kwam.... doch eerst en vooral wil ik de verzekering hebben dat ditmaal alles uiterst rechtvaardig zal toegaan.

- Wilt gij mijn woord van eer hebben? vroeg Carp, de zoogenaamde edelman; hij was opgestaan en had een zijner handen op zijn hart gelegd.

- Neen, dat levert toch niets op, morde de ganzenhoeder, een halfspottenden blik werpend op den edelman.

- Wilt gij het mijne? vroeg Vester de jager.

- Kom, kom, ik zal u maar kort en bondig zeggen, waarom ik hier kwam.... Dezen avond kunnen wij allen, al waren wij ook nog zoo talrijk, met een enkelen trek van het vischnet, schatrijk worden.

- Schatrijk! herhaalden de drie anderen, den jongen nieuwsgierig beziende.

- Maar mijn aandeel moet ik hebben, vervolgde Nelis, den wijsvinger op den heigrond plaatsend; ik wil ook wel eens rijk wezen..,. het bezembinden en ganzenhoeden verveelt mij reeds al te lang.

- Wie uw aandeel, door mij zelven eigenhandig en volgens geweten toegekend, durft aanraken, dien breek ik, op mijn woord van eerlijk man, armen en beenen, zwoer de wolvenjager.

- Nu, daarop zal ik dan maar rekenen, hernam de ganzenhoeder met een glimlach; luistert: dezen avond zal hier door

de heide komen.... raadt eens.... eene kar zwaar geladen met louter goud en zilver!

- Eene kar geladen met goud en zilver! brr.... daar word ik koud van, zei de wolvenjager.

- Mij maakt dat brandend heet, zei Carp; en Terus uit den Coninck van Hispaniën verklaarde dat hij er van beefde als een rietpijl.

- Eene kar met goud en zilver, bevestigde de ganzenhoeder met den vinger herhaalde malen op den grond stootend; of gelooft gij mij niet?

- Ik zou u wel gaarne gelooven, zei Vester glimlachend, maar....

- Maar wat ik zeg, komt u niet geloofbaar voor? hernam Nelis; nu, luistert dan maar: een uur geleden, kwam er een groote kerel met een rapier gewapend en vergezeld door een grooten doghond, in de abdij aan....

- Dat is Bavo's Quinte, riepen de anderen gelijktijdig.

- Wie is Bavo's Quinte? vroeg de ganzenhoeder.

- De vorster van Turnhout.

- Hij zag er uit als een man die haar op de tanden heeft, meende Nelis.

- Een bloodaard! lachte de jager; een vreesachtiger mensch leeft er op aarde niet.

- Nu, des te beter, zei Nelis; weet gij wat de vorster daar aan den abt kwam vertellen? Dat een dezer nachten de abdij door eene rooverbende zoude worden aangevallen....

- Wie heeft dat verraden? vroeg Carp, de zoogenaamde edelman, driftig opspringend.

- Ik niet, antwoordde Nelis bedaard; maar denkt gij dat de huizen geen ooren hebben en de boomen niet kunnen praten? Nu, laat mij voortgaan: daarom zond een der schepenen van Turnhout, die van den aanslag onderricht was, den vorster naar Postel, om de abdijheeren aan te raden al hunne kostbaar heden in te pakken, en zoo spoedig mogelijk naar de Vrijheid over te voeren.... de abt keurde het voorstel goed, en verzekerde

zijn goud en zilverwerk reeds sedert eenige dagen te bebben ingepakt, ten einde tegen alle gevaar, want hij zelf had reeds eenigen tijd lont geroken, voorbereid te wezen.

- Wanneer vertrekt de kar? vroeg Vester.

- Voor den avond kan men niet inspannen, meende Nelis; dewijl de voerman afwezend was.

- Is het u bekend welken weg men zal volgen? vroeg Carp.

- Ja, er zijn zoo vele wegen, voegde de waard uit den Coninck van Hispaniën er bij.

- Vele wegen? spotte Nelis; indien gij van tijd tot tijd, zoo als ik, den neus eens even buiten de deur staakt, zoudt gij weten dat er slechts een enkele weg bestaat die bruikbaar is.

- Er zijn er zes en nog meer! riep Terus.

- Gij vergeet dat de ontzaglijke donderbui van over vier of vijf dagen de brug, dicht bij het bosch, heeft weggespoeld, en er dus tot hiertoe slechts een enkele weg is, daar ginds langs den moerkant.

- Jongen, indien gij niet door de wereld komt, wil ik niet Vester heeten, zeide deze lachend, terwijl hij hem vriendschappelijk op den schouder klopte.

- Laat mij voortgaan, zei Nelis, die zich niet al te gevoelig toonde bij de lofbetuiging van den jager; zooals gij wel denken kunt, komt de huifkar, met al die kostbaarheden geladen, niet moedermensch alleen hier door de heide geloopen.

- Daaraan zat ik al te denken, zei Carp, met het hoofd knikkend.

- Vooreerst hebt gij Tony den voerman, een reus, die ons met ons vieren, zoo als wij hier zitten, op zijn gemak kan dood nijpen.

- Pt... deed de wolvenjager.

- Schat hem niet te laag, zei Nelis; ik raad u ten beste de kat niet zonder handschoenen aan te vatten.... nu, behalve den voerman zult gij bij de kar den brouwer en den hovenier van het klooster aantreffen; noch de een noch de andere zal u veel kwaad doen; de eerste heeft dikke enkels en is slecht op zijn

gang; de laatste is oud en versleten.... voor geen van beiden zou ik een voet uit den weg gaan.

- Zoodat wij alleen met den gevreesden voerman te doen hebben? zei Carp.

- Wacht eens; die reusachtige vorster met zijn doghond zal ook bij de kar zijn.

- Den vorster zullen wij maar niet meêrekenen, lachte Vester; wat zijn hond aangaat, dien zal ik wel van kant helpen.

- Dan was er nog een jonge Turnhoutsche poorter in de abdij, die van de gelegenheid zoude gebruik maken, om dezen avond, met de koelte, naar de Vrijheid te vertrekken.

- Zijn naam? vroeg Carp.

- Vergeten, zei Nelis schokschouderend; het was een sterk man en die, op het oog te zien, warm bloed in 't lijf heeft.... Indien ik mij niet bedrieg, moet het dezelfde jonge poorter wezen, die een tijd geleden, in gezelschap van een reeds bejaard man, bij ons aankwam, en wien ik den weg wees naar den Jachthoorn.

- Waarom onthoudt gij den naam niet van de reizigers, die zoo al bij u uit- en ingaan? Zoo iets komt altijd te pas, meende Carp; en wat hadden die twee poorters te maken in den Jachthoorn?

- Volstrekt niets, zoo ik meen, was het antwoord; zij wilden weten waar eigenlijk de laatste wolvenjacht had plaats gehad.... wacht eens.... zochten zij niet naar een jong meisje?

- Dat is Wentsel Erbont, zei Vester glimlachend.

- Nu, dat kan waar wezen, hernam Nelis; de jonge poorter wien ik bedoel, komt uit Duitschland, en....

- Waar hij somtijds voor handelszaken heenreist.... 't is een jongen, die handen aan 't lijf heeft, mompelde Carp nadenkend.

- Nu, om een kar goud en zilver te bemachtigen, mag men zich wel eenige slagveeren laten uittrekken, zei Nelis lachend.

- Wij zullen wel ooit voor warmer vuren gestaan hebben, zei de jager, het hoofd achterover werpend.

- Dat is uwe zaak, zei Nelis; indien ik alleen baas was, wachtte ik, daar ginds in het dennebosch langs den rijweg, de kar af; tien, twintig tegen een komt zij daar voorbij.

Hij stond op, herhaalde dat hij rechtvaardig zijn aandeel moest hebben, er bij voegende dat anders de duivel de kaars zou houden, en liep weg in de richting der Postelsche abdij.

XXII.
De bende.

De kloosterklok had elf ure geslagen.

Het was doodstil in de bosschen, in de heide en in Postel; in de omliggende dorpen, en in de hutten, meestal herbergen langs den openbaren weg, lag iedereen in diepe rust.

De dag was stikkend heet geweest; de avond was nog drukkend; menschen en dieren schenen het gevoel te hebben alsof de natuur in eene onmeetbare, lauwe badkuip was gedompeld.

Ginds in het westen daalde de maan in haren fijnsten halven cirkelvorm naar beneden; men zag daar nog eene flauwe lichtschemering. In het zuiden hing eene zwarte bank, die zichtbaar hooger opklom.

In het dichte mastbosch, dat de ganzenhoeder had aangeduid, zaten negen mannen, vast tegen den rijweg. Allen waren gewa-

pend; deze met een zinkroer of een dier lange, zware pistolen, welke in de zestiende eeuw in gebruik begonnen te komen, gene met een rapier, of gaanstok met zware, koperen buis beslagen; en zonder uitzondering had iedereen een breed scheemes of een dolk bij zich.

Het is de rooverbende, waarvan reeds sedert eenige maanden zooveel werd gesproken, die in kort tijdverloop zooveel diefstallen, brandstichtingen en moorden had gepleegd, en de doodschrik der Kempen was geworden.

Indien het nog licht was, of indien de zwarte, stijgende bank daar ginds in het zuiden van tijd tot tijd eens door de heide wilde bliksemen, zoudt gij tusschen de mastboomen aangezichten ontdekken, welke u niet vreemd zijn; laat ons de namen der schurken opgeven: daar rechts zitten Polycarpus de zoogenaamde edelman en Sylvester de Jager, nevens de gekende geuzen, Dornbetter, de Westfaler en de rederijker van den Vurighen doorn. Hier wat dichter tegen den rijweg ligt met het hoofd op de hand rustend, Terus, de waard uit den Coninck van Hispaniën, en heeft het zeer druk tegen een klein kereltje; het is de waard uit Keyser Carel, het gebult vadertje, die, terwijl Boudewijn Mys en Wentsel in zijne herberg waren, beweerde zoo doof te zijn als een steen, maar op dit oogenblik allerbeste ooren heeft. Naar hetgeen zij elkander in het oor fluisteren, luistert met aandacht een grauwe, ruige kerel; het is de eigenaar van den Jachthoorn, die aan Wentsel en Boudewijn zoo nauwkeurig den weg had aangewezen.

De kapitein der bende wandelde langs het bosch over den rijweg, en ging met de hand voelen naar de karresporen, welke beiden, ten minste op de diepte van drie voeten, waren uitgegraven, zoodat het daar ingezakte voertuig onbeweegbaar in den grond moest blijven steken.

- Zou die schavuit van een ganzenhoeder ons wat willen wijsmaken? zei de aanvoerder, terwijl hij vermoeid van het onophoudelijk over- en weêr wandelen, zich op den boschkant kwam nederzetten.

- Nelis is mijn zoon, antwoordde het gebulte manneke stekend; in zijn leven heeft hij niet eens gelogen.... Nelis is een oprechte jongen; weet iemand iets op hem te zeggen?

- Misschien heeft de kar een anderen weg gevolgd, zei de aanvoerder; heb ik ooit kwaad van Nelis gesproken?

- Misschien is men van plan veranderd, wierp Terus uit den Coninck van Hispaniën op.

- Of heeft men het vertrek een dag uitgesteld, merkte de aanvoerder aan.

- Of beter gevonden de ingepakte kisten in den grond te graven, of achter een muur in den kelder te metselen, zeide de Westfaler.

- Wat er van zij, indien de kar dezen avond niet aankomt, bestaat er slechts een middel, dat is morgen nacht eene wandeling naar de abdij te doen en zelven den spaarpot weg te halen, sprak de aanvoerder.

- Dat zou mij beter bevallen, dan hier als roofdieren op eene onzekere prooi te liggen wachten; ik ben een aartsvijand van hinderlagen, zei de wolvenjager.

- Het moet bij halftwaalf wezen, meende Carp slecht gezind; dat wachten begint ook mij bitter te vervelen.

- Ik heb weinig vertrouwen in al dat vervoeren van goud en zilver, lachte Dornbetter; vossen, wolven en boschuilen heb ik hier des nachts nog wel eens ontmoet; maar karren met schatten geladen, loopen er niet in de magere, Postelsche heide.

- En ik zeg dat de kar komt.... en komen zal ze, sprak het gebochelde vadertje uit Keyser Carel; of de weerwolf mag mij halen?

- Dat moest de weerwolf reeds sedert lang gedaan hebben, lachte de wolvenjager.

De gansche troep lachte mede.

Het kleine kereltje schoot een gloeienden blik naar den wolvenjager, doch hield zich in; hij had anders een antwoord klaar dat aan Vester niet zou bevallen hebben; doch de kleine bochel was doodbang van hem.

Er heerschte een oogenblik stilte

- Ik voor mij zou wel een deuntje slapen, sprak de rederijker van den Vurighen doorn met een langen geeuw; maak mij maar wakker, wanneer de tooverkar aankomt.

- Dan gelooft gij niet dat ik met eigen oogen, toen ik hier naar het bosch kwam, de kar met de kisten er op, heb gezien? vroeg het gebulte kereltje.

- Ik geloof aan niets meer, geeuwde de rederijker, behalve aan de vaste zekerheid, dat gij allen, met zoovelen gij hier zijt, den een of anderen dag wordt opgehangen.

- En wat zou het Gerecht met den grootsten schurk der bende doen? lachte Carp de edelman.

- Met mij? lachte de rederijker; och, ik weet wel dat ik onkruid ben; het is ook daarom dat ik nooit zal vergaan.... maar de meesten van u beweren brave lieden te zijn, en met eerlijk volk gaat het heel anders.... Goeden nacht! Bewaar een paar handvollen goud voor mij.

- Onkruid! morde de oude vader uit Keyser Carel; de hoogste galg is niet te hoog voor u.

- Insgelijks, oude rattenvanger! zei de rederijker; waarop de bende hartelijk begon te lachen.

- Indien ik twintig jaren jonger was, liet ik mij dat geen tweemaal zeggen, zeide de kleine bochel.

- Ja, dan zoudt gij zeker met mij doen, wat gij deedt met dien ouden dorpspastoor in Limburg?

- Niemand kan iets kwaads van mij zeggen.

- Hebt gij den ouden, braven man niet in zijn bedverworgd?

- Ik heb nooit bloed aan mijne vingeren gehad, zoo als gij.

- Juist; daarom verworgt gij uwe patiënten.

- Luister eens, indien ik uw doopceel eens wilde lichten....

- Och, ik weet wel dat ik van jongs af een schavuit ben geweest, maar toch zou ik geen dorpspastoor in zijn bed durven verworgen.

- Dat deed ik niet; dat deed de waard uit den Jachthoorn; Marc, spreek, zeg ik de waarheid?

Marc sprak zelden of nooit; ditmaal dacht hij zeker dat hij niet langer mocht zwijgen.

- Ja, ik heb hem den strop om den hals gedaan, sprak hij; terwijl gij den armen bloed vasthieldt; waart gij het niet, die mij den moord voorsteldet?

- Of gij een opstoker noodig hadt? Hebt gij wel ooit gedeugen? beet hem de bult nijdig toe.

Marc antwoordde niet; de anderen schaterden van lachen.

- Het is de laatste maal, dat ik met zulke ellendige kerels in aanraking wil komen, schold de bult.

Men lachte nog luidruchtiger.

- St.... deed de aanvoerder; wat zijt gij onvoorzichtig! Hoor ik daar niets?

Allen hadden den mond wijd opengespannen en het oor geopend, in de richting der Postelsche abdij; neen, alles was en bleef doodstil in de eenzame heide.

- En of nu de tooverkar aankomt, ja of neen, zoo begon Carp de edelman; toch moet ik bekennen dat mijn geweten maar half gerust is.... Goud en zilver stelen, dat uit eene kerk komt...

- Een geweten hebt gij nooit gehad, morde de waard uit Keyser Carel.

- Wat zegt gij daar, scheeve heksenmeester?

- Of ik niet weet, dat gij van jongs af een schooier waart? Was de zwavelkramer uit het dorp uw vader niet?

- Polycarpus is van edele afkomst, sprak deze op een toon van gemaakten ernst; nooit heb ik gebrand of gemoord, en beleefd en hoffelijk ben ik altijd.

- Daarvan heb ik verleden nacht het bewijs gehad, bij den poorter te Turnhout, grinnikte de bult; wie vermoordde den knecht?

- Ik niet; dat deed de Westfaler!

- Wie zou op al uw gebabbel toch kunnen antwoorden? sprak de ernstige Duitscher.

- Daar hebt gij gelijk in, voegde Dornbetter er bij; wat mij betreft, ik weet maar al te goed, dat ik heel mijn leven een

schavuit ben geweest even als de rederijker.... ieder van u moest dezelfde overtuiging hebben.

- Dornbetter is de eenige van ons die verstandig spreekt, meende de rederijker; ik wilde ook wel latijn kennen.

- Kan u dat van de galg vrijmaken? grinnikte de gebulte waard uit Keyser Carel.

- Van de galg is niemand vrij, dan oude scheefnekken, die heel den dag in den rook van het turfvuur zitten, en sedert jaren en jaren de menschen wijsmaken, dat zij doof zijn als een steen....

- St.... deed de aanvoerder; opgepast, ginds hoor ik de kar!

Allen luisterden; ja, ginds in de verte hoorde men duidelijk het gedruisch eener kar, die door het diep karspoor kwam aanschokken.

- Op, jongens! Op! De handen uit de mouwen! Sprak de jager opspringend.

- Stil! gebood de kapitein; luistert allen nog eens naar mijne bevelen.... vooreerst, wat er ook gebeure, niemand mag een woord, maar zelfs geen enkel woord, spreken; er zijn daar mannen bij de kar, aan wie de meesten onzer niet onbekend zijn.... Hebt gij allen uwe aangezichten zwart gemaakt?

Ja, allen hadden zich met eene gebrande kurk het aangezicht ingewreven.

- Maar gij zelf, kapitein....

- Wat mij betreft, ik zal mijn masker aandoen, was het antwoord; die vetachtige kurkasch maakt mijn aangezicht roosachtig.... nu, verder, luistert: dus geen enkel woord gesproken; alles moet zonder spreken worden afgedaan. De wolvenjager, die een uitmuntend schutter is, zal den hond ter neêrschieten; 't is misschien een kwaadaardige schelm.

- Mijn zinkroer is met gehakt lood en een halfdozijn nagelkoppen geladen; betrouw op mijne behendigheid.

- Dornbetter valt den brouwer, en de Westfaler den hovenier aan, en Carp slaat den voerman ter neder, die door Terus

en Marc aan handen en voeten gebonden moet worden.... Hebt gij de noodige koorden?

De rederijker zal den vorster de veeren uittrekken; neemt gij dat aan? Zonder handschoen moogt gij die kat niet aanpakken.

- Met Quinte zal ik geen last hebben; die zet het bij het eerste gedruisch op een loopen, lachte de rederijker.

- En ik? vroeg het gebulte vadertje; of deug ik tot niets meer?

- Ik voor mij, na den bulhond, moet ik dien Wentsel hebben, zei de jager; ik heb nog een ei met hem te pellen.

- Helpt elkander; wat mij betreft, ik blijf op den boschkant de liefhebberij staan afkijken, en geef u mijne bevelen, bij middel van mijn fluitje.... Dat iedereen zijn wambuis aflegge; de witte hemdsmouwen zullen in de duisternis een herkenningsteeken wezen.... moorden wordt er niet gedaan, tenzij in hoogen nood; let allen daarom aandachtig op mijn fluitje.

Nu wordt alles doodstil in het bosch; doodstil is het ook in de heide; niets hoort men, dan het geschok der kar, die elk oogenblik dichter komt; eindelijk hoort men het klingelen der bellen, welke in dien tijd elk trekpaard aan den hals had, om daardoor de wolven van de kar te jagen.

Nog een oogenblik en de witte huif wordt in den duisteren nacht even zichtbaar; men hoort dat er verscheidene menschen tegen elkander spreken, men hoort de stem van den voerman, die zijn paard aanwakkert.

De mannen in het bosch staan beweegloos, met ingehouden adem en kloppend hart, het hoofd naar buiten stekend te zien naar de traag naderende kar met goud en zilver geladen, met zooveel kostbaarheden, zoo als Nelis gezegd had, dat slechts het tiende deel van elk roover een groot heer zal maken.

Doch mag men wel geloofslaan aan het fabelachtige verhaal van den ganzenhoeder? Indien de kar eens met heel iets anders ware geladen? Of indien het eens de kar ware van den brouwer, die naar de stad graan en hop gaat halen of bier uitleveren, en daartoe den koelen nacht heeft uitgekozen.

De huifkar is tegenover het bosch; krak, krak! daar valt zij zuchtend in de diep uitgegravene sporen, bij een dof gesteen van het paard, een schreeuw van den voerman en het blaffen van den dog.

Onmiddellijk valt er een schot, en daarop hoort men een vervaarlijk gejank en gebrul van den hond, die doodelijk getroffen in de gracht langs den rijweg nederrolt.

- Hulp, hulp! roept de hovenier die in weerwil zijner jaren, toch wel loopen kan, wanneer de nood aan den man komt, en zulks bewijst met over eene breede gracht te springen, en als een weerlicht over de heide te verdwijnen.

- Hulp, hulp! Ach, God, wat is dat nu! roept de brouwer, terwijl hij, in weerwil zijner dikke enkels, als een haas den hovenier vooruitloopt.

- Ziedaar! roept Tony de voerman, terwijl hij met zijn houweel den edelman in den nek slaat.

Bijna op hetzelfde oogenblik wordt hij van achter aangegrepen, en onder het toedienen van stampen, stompen en slagen, ligt hij in een oogwenk door de roovers aan handen en voeten gebonden.

Wentsel Erbont en de vorster zitten op de huifkar, en zijn bij het eentonig, onafgebroken geschok langzamerhand in slaap gevallen; de inzakkende kar en het gekraak van den val maken beiden wakker.

- Wat is dat hier? De Hemel sta ons bij! had Quinte geroepen, toen hij het schot hoorde knallen, en den hond zoo erbarmelijk hoorde huilen en janken.

- Laat mij van de kar, roept Wentsel Erbont, die den vorster op zijde stoot en de huif omhoog trekt.

- Voorzichtig, stamelt Quinte ontsteld, kunt gij weten wat er gaande is? Blijf zitten...

- Zitten? Ziet gij niet dat wij door roovers worden aangevallen? Waar is mijne dagge?

- De Heer sta ons bij! zucht Quinte, terwijl hij zijn rapier uit de scheede trekt.

Ja, de Turnhoutsche policieman trekt zijn zwaard, en houwt er zeker meê op den vijand in? Och, neen, hij steekt er achter meê door de huif, springt als de duivel zoo rap door de gemaakte opening op den grond, en vlucht weg over de heide, eer een der toesnellende roovers den tijd heeft hem vast te grijpen.

Het is zonderling, zal men denken, dat de versleten hovenier, de gebrekkelijke brouwer en ook de reusachtige vorster allen zoo ontzettend hard kunnen loopen, dat geen der roovers hen inhaalt?

Vooreerst moet ik u zeggen dat een mensch, door een hevigen schrik voortgejaagd, meer dan eens zoo hard loopt, dan een ander. Ten andere waarom moesten de roovers de vluchtende geleiders der zilverkar achternaloopen? Zij hadden het geladen op de kisten met kostbaarheden, maar volstrekt niet op derzelver bewakers.

Doch indien reeds drie geleiders der kar het hazenpad hebben gekozen, is toch Wentsel Erbont niet genegen hen tevolgen. Die hem het eerst onder de handen valt, nadat hij van de kar op den grond is gesprongen, is de kastelein uit Keyser Carel. De gebochelde roover krijgt een ontzettenden stomp onder de kin, en rolt in de gracht nevens den rijweg.

Getrouw aan het gegeven ordewoord, heeft de kleine schelm de tegenwoordigheid van geest geen woord te spreken, doch wat hij zich niet kan beletten, is een gekerm te laten hooren, dat niet slecht gelijkt op het gejank van een hond.

Daarop trekt Wentsel zijne dagge en kwetst den jager aan den schouder. Vester stoot een kreet uit van pijn en woede, heft zijn zinkroer omhoog en treft Wentsel zoo geweldig met de kolf aan het hoofd, dat deze bewusteloos nedervalt.

Er heeft zich een kring van roovers om Wentsel gevormd; deze heeft zijn scheemes gereed om hem te doorsteken, gene zwaait met eene zware knots om hem het hoofd te verpletten.

- Zou dat geen doodelijke slag zijn? zegt Vester stil.

- Dat laat zich denken, zegt een ander; kom, laat ons aan 't werk gaan.

De kapitein doet een gefluit hooren, waarop de roovers oogenblikkelijk uiteen gaan, op- en af de kar springen, en de kisten beginnen te ontladen.

Eensklaps breekt er een ontzettende bliksem los; de heide, de bosschen, de kar en de menschen, alles is een oogenblik zoo licht geweest als bij helderen dag.

- Nu heb ik u gekend, schurk! roept Wentsel Erbont die, eensklaps van den grond opspringend, den kapitein vastgrijpt en hem zijne dagge in het lijf stoot.

- Ha! gij hebt mij herkend! grijnst de kapitein knarsetandend van pijn en woede; dan moet gij sterven! En terwijl er een nieuwe bliksem heel den omtrek in lichtelaaie vlam schijnt te zetten, mikt hij met zijne pistool op de borst van zijn slachtoffer en lost zijn schot, dat in het ontzaglijk geratel van den donderslag verloren gaat.

- Ontsteek eene lantaarn, gebiedt de kapitein.

Eene minuut later brandt het oliepitje in de lantaarn van een der roovers.

- De kogel is vlak in de borst gegaan, meent de edelman, die bij het licht der lantaarn de wonde onderzoekt.

- Vlak in het hart, zegt een ander.

- Wat een stroom van bloed! De man is stokdood! verzekert de Westfaler.

- Leeft de voerman nog? vraagt de kapitein.

- Dood! antwoordt de roover, die met zijne lantaarn over den gebonden voerman heenbukt; ja, stokdood.... De kerel is reeds stijf als een hout.... Dat is zeker van dien ontzaglijken stamp op het hoofd, dat hij gestorven is?

- Werp het andere lijk ook maar daar in de gracht, gebiedt de kapitein; en hij voegt er bij: waarom moest die ongelukkige kerel mij ook herkennen? Ja, dat kwam enkel omdat mijn masker met al die beweging was losgegaan, en het op dat

oogenblik ook juist moest weerlichten.... Ik heb spijt van den jongen; doch wat gedaan is, blijft gedaan.

- Is er iemand gewond? vraagt de jager; het is zoo wat warm aan mijn schouder.... er loopt bloed langs mijn arm.... doch het zal een naaldesteek zijn; niets anders.... maar toch beken ik dat hij behendig met zijne dagge omging.

- Mij heeft hij aan de heup getroffen, antwoordt de kapitein; doch het is slechts eene schram.

- Gij bloedt als een rund, zegt een der roovers, die met zijne lantaarn naderkomt.

De wonde wordt bij het licht onderzocht, doch Dornbetter bevindt dat zij niet gevaarlijk is.

Dornbetter, die latijn had geleerd, en bijgevolg toch wel iets van de geneeskunst moest weten, is in soortgelijke omstandigheden de heelmeester en het orakel der bende. Uit een zijner zakken haalt hij een pleister, legt die op de wonde en bindt er een zwachtel om, den lijder verzekerende dat, eer er drie dagen verloopen zijn, de steek geheeld moet wezen.

- Des te beter, zegt de kapitein; kom, nu maar spoedig aan het werk.... waar zijn de draagmanden? Breekt de kisten open.

- Hier zijn de draagmanden, en de kisten zijn reeds geopend, zegt de Westfaler.

- Dat een paar mannen de wacht houden, gebiedt de aanvoerder.

De kapitein haalt stuk voor stuk de ingepakte voorwerpen uit de kisten; met gerekte halzen staan de roovers er rond. Er ontgaat hun een kreet van verbazing, wanneer telkens er wederom iets schoons, iets kostbaars voor hun oog verschijnt.

- Dat kruisbeeld is duizend rijnsguldens waard, meent de Westfaler, die het kostbaar voorwerp op zijne hand staat te wegen.

- En wat zegt gij van deze zilveren kandelaren? vraagt de kapitein; schoon werk, zwaar als lood..... Pakt maar in de mand..... En wat is dat hier? Zilveren tafelgerief?

- Kostbaar goed, lacht de edelman; de abdijheeren zij[n]

brave lieden, al die schatten zoo maar aan arme duivels af te staan.

- Vier horloges, zegt de kapitein, terwijl hij eene spanen doos opent, die hij uit de kist haalt; twee zilveren, twee gouden....

- Die dingen kosten ontzaglijk veel geld, meent de jager; wat betaalt ons de oude jood in Antwerpen voor een gouden horloge?

- Wie onthoudt dat? antwoordt de kapitein; zorg maar dat al dat kostbaar goed niet wordt beschadigd.... wat vind ik hier? Eene kroon, doch is het goud of zilver?

Er komt een ontzaglijke bliksem.

- Goud! zeggen twee, drie roovers die bij het hemelvuur het kostbaar voorwerp beter dan bij het rosachtig oliepitje der lantaarn kunnen beschouwen; goud, en steenen staan er ook in.

- God weet, zijn het geen diamanten? werpt Dornbetter op.

- Kelken.... remonstrancen.... zegt de kapitein, die altijd met uitpakken voortgaat; en hier nog al meer.... het heeft geen einde.

- Brave heeren, daar ginds in de abdij, lacht de edelman.

- Gij ziet dat onze Nelis de zaak wel goed voorhad, zegt de waard uit Keyser Carel.

- Zie dan, leeft gij nog, oude rattenvanger? lacht de edelman.

- Die Turnhoutsche poorter gaf u daar anders een flinken stoot onder de kin, zei de rederijker; indien hij slechts een paar oogenblikken met u alleen, hier in het bosch was geweest....

- Ik wou wel eens zien, wat er tusschen u beiden zoude gebeurd zijn, indien die poorter u tusschen vier oogen had kunnen spreken, grinnikte de gebochelde waard.

- Hij sloeg u bijna het hoofd van het lijf, lachte de edelman.

- Ik wilde dat hij den tijd had gehad, het uwe niet bijna, maar geheel van uwe schouders weg te slaan, antwoordt de bult; het is de laatste maal dat ik met gemeene schobbejakken, zoo als gij, in aanraking wil komen.

De laatste woorden had hij bijna onverstaanbaar gemompeld.

- Wat zegt gij, oude scheefnek? vraagt Vester.

- Eene beurs met geld, juicht de kapitein, een zak omhooghalende.

- Dan zijn wij allen schatrijk! roept Terus uit den Coninck van Hispaniën, die met stomme verbazing al die kostbaarheden heeft zien ontpakken, maar bij het zien van zooveel geld dien kreet niet kan inhouden.

- St.... stil wat!

- Wat een hoop geld! roept de waard uit den Jachthoorn, die bijna nooit een woord sprak.

- St.... kunt gij uw bek niet houden, ruige Turk?

Juist toen de kapitein dit zegde, kwam er een bliksem zooals er misschien nooit een te zien was geweest in de Postelsche heide, en er volgde onmiddellijk een donderslag, die den rijweg waarop de roovers stonden, scheen op te lichten. Terwijl de ontzettende slag ginds ver in de bosschen scheen weg te sterven, stonden de zwarte kerels als verstijfd van schrik bij de ontpakte kisten.

- Dat is op ons gemunt, waagde Terus uit den Coninck van Hispaniën te zeggen; was bij Terus misschien nog een klein vonkje in het geweten aanwezig gebleven?

Niemand durfde antwoorden. Er kwamen weêr een bliksem en een donderslag, waarbij die van daareven slechts kinderspel waren.

Terus uit den Coninck van Hispaniën maakte een kruis en begon te bidden; de rederijker had zich op de knieën nedergezet.

- Indien ik nog konde bidden, deed ik het ook, zei de edelman, terwijl hij op den grond ging zitten, en uit vrees voor eene nieuwe losbarsting met zijne twee handen de oogen dicht gesloten hield.

De eene bliksem volgde den anderen op; het was alsof de onmeetbare heide in vuur en vlam stond. Aanhoudend kraakte de donder met verdubbelde kracht, de wind loeide door het

bosch, plooide en brak de toppen uit de boomen, en de regen stroomde als een waterval naar beneden. Niets ontbrak er meer bij al dat gedruisch, bij al dat stroomend water, bij al dat vuur, dan het akelig schallen der oordeelstrompet om te gelooven dat de laatste dag was aangebroken.

En waarom waren de zwarte roovers dan toch zoo bevreesd? Het was toch de goede God maar, die daarboven met een, voor zijne Almacht, zeer gewoon, alledaagsch werk, bezig was. Zij hadden Hem in hun leven zoo dikwijls gehoond, bespot, versmaad, zoo dikwijls vervloekt, en nu Hij daarboven zich vermaakte met wat kinderknikkers dooreen te werpen, was in eens heel hun overmoed verdwenen, en wisten zij niets meer in te brengen, dan het nietig aardwormpje, dat zich voor den wind en regen onder een heirus verborg.

Langzamerhand zakte het onweêr af naar het noorden, de boomtoppen bleven recht staan, de wolken waren leeggeloopen.

Toen durfden de roovers even het hoofd oplichten en hun werk hernemen; in een oogenblik was het nu ook voleindigd. Een halfdozijn manden, zooals nog heden de zwavelkramers er hebben, om hunne waar rond te venten, waren met goud en zilverwerk opgevuld. Boven op lagen zwavelstokken, borstels, zeemleder, stroomatten, of dergelijke koopwaar, met het doel om de dragers voor rondleurders, zoo als er in dien tijd bij honderden door steden en dorpen liepen, te doen doorgaan.

Terus uit den Coninck van Hispaniën, Marc uit den Jachthoorn en ook de gebochelde waard uit Keyser Carel kregen elk een mand op den rug; met de overige belastten zich Dornbetter, de Westfaler en de rederijker.

- En nu, maakt dat gij spoedig wegkomt, eer het dag wordt, zei de kapitein; gij weet waar gij bij Antwerpen den ouden jood zult vinden, om alles in behouden haven te brengen... De jager, die een goed looper is, gaat vooruit, om met hem alles te overleggen.... iedereen neme echter een verschillenden weg... maar, och, wat behoef ik u dat alles te zeggen? Hebt gij nog iets te vragen? Neen? Nu dan, goede reis!

De dragers zijn vertrokken.

Carp, de edelman, schopte met den voet tegen het lichaam van den voerman dat in de gracht lag, hief het hoofd van den armen Wentsel nog eens op, en mompelde:

- Beiden koud en stijf..... arme kerels, ze zijn gelukkig dat ze dood zijn; wat is het toch ook al hier op de wereld?

- Wat gaan wij met het paard aanvangen? vroeg de kapitein; het beest ligt daar zoo akelig onder de berries.

- Arm beest! dat misschien wel een poot heeft gebroken, jammerde de edelman; ik heb meêlij met den armen Hagelander....

- Ik wist niet dat gij zoo teêr van hart waart, lachte de kapitein.

- Dat ligt in mijn aard; nooit heb ik een dier kwaad gedaan.

- Kom, laat kar en paard maar liggen; en daarbij ziet gij niet, dat er reeds eene flauwe lichtstreep begint te komen, daar ginds over de hei in het oosten?

- Ja, de dag zal spoedig aanbreken.

- Laat ons heengaan; wij hebben hier niets meer te maken.

De twee mannen verdwijnen in het dichte dennebosch.

Intusschen was de brouwer, buiten adem geloopen, op de kloosterpoort der abdij komen aankloppen, en had heel de bevolking in een oogenblik op de been gebracht.

De boeren, de knechten, de schaapherders, tot zelfs de huismoeders en de dienstmeiden, in een woord, al wie, behalve de abdijheeren, twee armen en beenen aan het lijf had, kwam opgeloopen om de mannen, die bij de kar waren, de noodige hulp toe te brengen, en zoo mogelijk de vervoerde kostbaarheden te redden.

Een troep van veertig, met gaffels, vorken, ketelhouten, stokken en zinkroeren gewapend, kwam weldra op een draf door de lindedreef geloopen, en sloeg den weg in, dien de kar had gevolgd.

Het was nog pikdonker.

- Houdt stil! riep een boer die voorop stond en den troep aanleidde; hier heb ik reeds een der schurken!

- Sla dood! riepen de vrouwen, die in dergelijke omstandigheden de kortste metten zouden maken; sla dood! herhaalden de mannen.

De gewapende troep stond op den boschkant stil, en staarde nieuwsgierig in het donker kreupelhout langs den weg.

De aanleider van den troep had een man, die achter een boom lag en kermend wilde heenvluchten, bij den arm vast, en trok hem op den rijweg.

- Waar is de lantaarn? vroeg de boer die het bevel op zich had genomen.

- Hier is de lantaarn, zei iemand vooruitkomend; ja, dat is een der roovers! O, die schurk, hij heeft een bloot zwaard bij zich!

- Sla dood, sla dood! zoo klonk de ongenadige kreet van allen.

- Ach! brave menschen, kent gij mij niet? kermde de man.

- Is dat de vorster van Turnhout niet? vroeg iemand.

- Ja, de drommel hale mij, dat is Bavo's Quinte! zei een ander.

- Mijn arme Turk is dood.... al de anderen.... dood, allen dood, jammerde Quinte; ziet toch hoe men mij heeft toegetakeld; en hij toonde bij het lantaarnlicht zijne handen en aangezicht gansch overdekt met bloed en schrammen, veroorzaakt door zijn loopen dwars door heggen, struiken, distels en doornen.

- Honderd en meer roovers!.... kon ik mij tegen zulke macht verzetten?

- Honderd roovers? herhaalde de aanleider aarzelend; zijn wij wel sterk genoeg om hen aan te vallen?

- Kom, kom, kunnen wij die arme menschen in den steek laten? riep een der moedigsten; vooruit!

- Ja, vooruit! klonk het overal; en onder dien kreet liep de troep voorwaarts.

Quinte met zijn bloot rapier in de hand liep met den troep mede; hij stond gewis voorop? Neen, zoo als gewoonlijk was hij de laatste, aanhoudend stenend en klagend, dat hij met al zijne wonden en kneuzingen zoo lam was geworden, en niet meer vooruit kon.

Het was reeds even licht geworden, toen de Postelaars in de heide, niet ver van de plaats, waar de nachtelijke aanval had plaats gehad, waren aangekomen. Van ver was reeds de witte huif der ingezakte kar zichtbaar geworden, en alles scheen doodstil in den omtrek. Men naderde snel, en weldra kon iedereen zich overtuigen, dat de boschkant, waar de aanval had plaats gehad, door de roovers was ontruimd. Ook zag men hier en daar, bezijden het bosch, reeds turfstekers in de heide, en twee of drie ossenkarren, die uitvoeren om stalstrooisel en heiturf te laden.

Met een wip had Bavo's Quinte bemerkt dat er volstrekt geen gevaar meer bestaan konde. In een oogenblik versnelde hij zijn loop, stond weldra voorop, en was de eerste, die bij de huifkar aankwam.

- Daar ligt mijn hond, jammerde hij; mijn trouwe Turk.... en ziehier, hij wees op de lange insnede in de huif, hoe een der roovers dwars door het linnen heen op mijn hoofd hakte.
- Hier ligt de voerman....
- En daar nog iemand anders; is dat die poorter niet, die...?
- Heer Erbont, arme jongen, zoo jong, zoo schoon....!
- Stijf en koud.... Erbarmelijk! Een schot vlak in de borst!
- Hier, snij de koorden los; wat hebben die schurken den voerman gebonden....!
- Maar is hij wel dood?
- Geef eens wat water, en laat ons hoofd en handen wasschen....
- De voerman is niet dood!
- Hier heb ik een scheut brandewijn; beproef of hij wil drinken.... misschien is hij bedwelmd....

- Hij drinkt.... de goede God zij geloofd.... daar opent hij de oogen.... Tony! Tony!

Tony beweegt armen en beenen en wil opstaan.

- Wat ziet hij akelig rond! God, wat heeft de arme kerel gebloed! Tony!

De voerman vroeg waar hij zich bevond en wat er gebeurd was, stond weldra overeind en liet zich door de boeren, die lachten en weenden van blijdschap, op den boord der gracht nederzetten.

Ook bij Erbont beproefde men of, bij het ingieten van wat brandewijn, en het wasschen met koud water, het leven niet zoude wederkeeren, doch vruchteloos; hij bleef koud en stijf.

Nu werd de kar, nadat men het getuig had losgemaakt, bij de berries opgeheven en achteruitgestooten, waarna het paard zuchtend opsprong, en met een luid gehinnik te kennen gaf, hoe blijde het was, weêr vrij op vier pooten te staan.

De vorster zat geknield in de gracht en hield niet op weenend te roepen:

- Arme Wentsel! moest gij hier zoo ongelukkig het leven laten! Arme vader! Ach, Nella!

Twee boeren namen het lichaam op en plaatsten het op de kar, die wederom was ingespannen, en legden er ook den voerman op, die reeds geheel zijn bewustzijn had wedergekregen.

Langzaam keerde de huifkar, omgeven door hare treurige geleiders, naar de abdij terug.

Denzelfden dag in den morgen wist men in de Vrijheid wat er dien nacht in de heide was voorgevallen, en twee dagen later werd er gezegd, dat Tony de voerman als gered kon beschouwd worden, doch dat Wentsel Erbont dien dag op het abdijkerkhof was begraven.

XXIII.
De eerste proeven.

Na zulk een verschrikkelijk schelmstuk, door zooveel booswichten en op weinig uren afstands van de Vrijheid gepleegd, zouden wij heden reeds des anderendaags in de dagbladen lezen, dat de policie op hun spoor is; dat er reeds eenige mannen der gevreesde bende zijn aangehouden; dat het geroofde goed reeds ontdekt is, enz. De dagbladschrijvers zouden er bijvoegen, dat het Gerecht, vergezeld door de gewapende macht, vandaag hier, gisteren ginds te zien was geweest, ten einde een onderzoek aangaande het gruwelijk schelmstuk in te stellen, en dat een vonnis van het hooggerechtshof weldra zoude doen weten, waar en wanneer men op het schavot het laatste bedrijf van het drama der Postelsche heide zoude opvoeren.

Dat alles is de taal der negentiende eeuw; maar men vergete niet dat ons verhaal in de zestiende voorvalt.

Zoo als wij reeds gezegd hebben, policie bestond er in dien tijd volstrekt geene; iedereen moest zich zelven maar verdedigen, en de ijzeren staven in zijne vensters zoo dik maken, dat de schelmen niet in zijn huis konden dringen.

Denkt men soms ook dat de baanstroopers geheel onbekend waren? Och, neen; in de omliggende dorpen was het bekend dat de waard uit Keyser Carel, Marc uit den Jachthoren en ook Terus uit den Coninck van Hispaniën allen gevaarlijke kerels waren, en in betrekking stonden met zeker vreemd gespuis, dat sedert eenigen tijd uit de groote steden naar de Kempen was afgezakt.

Doch wie moest hen aanklagen, wie hen vangen, wie hen vervolgen? De boeren der omliggende dorpen, wanneer zij met hunne karren langs de gekende herbergen door de heide voeren, gingen liever daar eene kan bier drinken, om de oude vriendschap met den waard te onderhouden en in zijne gunst te blijven. Iedereen wist immers, dat men hem vroeg of laat de minste onbescheidenheid in den staart knoopte, en dat men den overdrager ongetwijfeld, den een of anderen dag, de veeren zou uittrekken, met zijn huis in brand te steken, hem des nachts uit te plunderen, of aan hoek of kant een pak slagen te geven, misschien te vermoorden.

Daarom ook werd er in de dorpen weinig of niet van den nachtelijken aanval in de heide gesproken, en zelfs in de Vrijheid hoorde men, eenige dagen later, er geen woord meer van. Men was daar bijna even zoo bevreesd voor de kwaaddoeners als in de eenzame dorpen en de afgelegene gehuchten.

Het is zondag namiddag, en heerlijk weder. Bavo's Quinte wandelt naar ‘den Herder’, eene herberg die twintig minuten gaans buiten de stad ligt, waar des zondags veel volk bijeenkomt om voor een stuiver allerbest stadsbier te koopen, om er te dobbelen, op het ganzenbord en met de kaart te spelen, en er soms zonderlinge vertooningen te zien van reizende kunsten-

makers. Verleden zondag onder andere had men er iets gezien, waarvan men in de Vrijheid tot hiertoe nooit ooggetuige was geweest.

Een kunstenmaker met een schapenvacht bedekt en zoo goed mogelijk een schaap verbeeldende, had er voor de herberg gedanst, terwijl andere kunstenaars, de eene in een ezelshuid, een ander in een bokkenvel gestoken, op de dwarsfluit en de schalmei speelden. Een kind dat de kunstenaars vergezelde en een grooten poedelhond verbeeldde, had een krans met bellen om den hals, en danste moedig tegen het reusachtige schaap op. Vijftig aanschouwers door dien woesten dans als betooverd, dansten in een kring rondom de kunstenmakers en de ruige muzikanten. Ja, het moet eene geheel nieuwe vertooning geweest zijn, want heel de week door had men er van gesproken en herhaald ‘datet toch soo wonderlyck schoon was, datet niet was om te segghen.’(*)

Terwijl Bavo's Quinte, denkend aan den vreeslijken nacht in de Postelsche heide, naar den Herder wandelt, ziet hij langs een zijweg van het akkerveld Boudewijn Mys op hem aankomen.

- Geen nieuws sedert eenige dagen? roept hij Boudewijn van verre toe.

Toen deze dichter bij was gekomen, kreeg Quinte ten antwoord:

- Groot nieuws van Nella.
- Is zij weêrgevonden? Is zij weêrgekeerd?
- Het is mij bekend waar zij zich bevindt.
- Haal het arme kind dan maar spoedig terug.... indien ik u van dienst kan wezen....
- Luister, Quinte, doch alles blijve onder ons, Nella bevindt zich sedert een tijd te Antwerpen in een gesloten huis, waar haar oom Volpard hemel en aarde heeft verzet, om haar tot de nieuwe leer over te halen. Eenigen tijd geleden, heeft hij haar echter naar een ander huis, aan de andere zijde der stad, overgevoerd dewijl hij lucht moet gekregen hebben, dat men hem op

(*) In de kroniekschrijvers vindt men meer van dergelijke vertooningen aangehaald, welke in dien tijd zeer in den smaak van het volk vielen.

het spoor was, en het is daar dat Nella hem gelukkiglijk is ontsnapt.

- O, God zij geloofd! sprak de vorster verheugd.

- Ja, God zij geloofd; nooit vergeet ik de onrust, die ik om haar heb geleden.

- In uwe plaats vertrok ik op staanden voet, en keerde niet weder voor dat ik mijne dochter in mijne armen had.

- Geduld, Quinte, laat mij begaan; Nella zal weldra in het ouderlijke huis wederkeeren.... Ik moet met omzichtigheid te werk gaan; gij kent het helsch karakter van mijn broeder niet; en zoudt gij de geuzen zijne vrienden betrouwen, die haar overal hebben opgezocht?

- Er zijn toch schoutetten en vorsters in de wereld?

- Gij vergeet, Quinte, dat wij een zonderlingen tijd beleven; de zaken gaan te Antwerpen zoo min dan elders geregeld toe.... De stoutmoedige aanhangers der nieuwe leer zetten overal den boel het onderste boven, en spelen den baas.

- Arm meisje! zoo in de klauwen des duivels te vallen!

- Ik weet dat ik voor Nella niets te vreezen heb; zij is en blijft getrouw aan het oude.

- Des te beter.

- Men heeft haar de predikatiën der nieuwe leer doen bijwonen, men heeft haar gefleemd, gevleid, het uitsluitend bezit van haar oom's fortuin beloofd, bevreesd trachten te maken, gedreigd, doch niets heeft kunnen baten, Nella blijft standvastig en herhaalt bij elke verzoeking, bij elke bedreiging, dat zij het oude niet verzaakt al moest het haar dan ook het leven kosten.

- Braaf meisje! Maar wat steekt Volpard in het hoofd? Dat hij zelf hals over kop in de hel loopt, is zijne zaak, maar waarom laat hij zijn nichtje niet met vrede?

- Volpard is een heethoofd, een dweper, een zinnelooze, die er een heilig werk in ziet, zijn nichtje tot de nieuwe leer over te halen, en haar dan in het huwelijk te doen treden met zijn boezemvriend, den geus, Lodewijk Palmm.

Quinte schudde bedenkelijk met het hoofd, en meende dat Boudewijn in dit alles niet te gerust mocht wezen en niet slapen, voordat Nella in het Roode Schild was wedergekeerd. Hij mocht zijn broeder Volpard niet betrouwen en Lodewijk maar houden voor hetgeen hij was, een schavuit van de slechtste soort.

Boudewijn verzekerde dat hij door een afgezonden bode over heel de zaak volkomen was ingelicht, niet langer dan den volgenden nacht op reis ging naar Antwerpen, en niet zonder zijne dochter naar huis zoude wederkeeren.

- Arm kind, voegde hij er bij, wat zal zij doodelijk bedroefd zijn, indien zij bij geval reeds te weten is gekomen, wat er in de Postelsche heide is voorgevallen.
- Arme Wentsel! zuchtte de vorster.
- Daar sterft het meisje den dood van.
- Nella heeft een verstandig hoofd en veel godsdienstig gevoel.
- Laat ons het beste hopen, Quinte; 't is anders een geweldige slag!
- Een geweldige slag voor haar en ook voor den ouden Erbont.
- Welk een tijd, welk een tijd beleven wij toch!
- Ja, welk een tijd!

De twee wandelaars waren aan ‘den Herder’, die opgepropt was met drinkers en dobbelaars, die het buitengewoon druk hadden.

- Wat zie ik hier veel vreemde gezichten! fluisterde Boudewijn den vorster in het oor.
- Gemeen gespuis uit de Vrijheid; ook volk dat mij geheel vreemd is, fluisterde Quinte terug, terwijl hij een oog wierp over de gelagkamer.
- Weet gij het nieuws uit Antwerpen? vroeg iemand, die zich aan een der dobbeltafels kwam nederzetten; het heeft er weêr ontzettend gewaaid.
- Heeft men er zwaar onweder gehad?

- Ik spreek van de predikatiën der geuzen.

- Is dat liedje dan nog niet uit?

- Dat liedje begint eerst... ik heb daar eene predikatie bijgewoond....

Het schuiven van tafels en stoelen, het nederwerpen van ganzenborden en dobbelsteenen beletteden den spreker voort te gaan; iedereen opende wijd de ooren om te hooren wat er gezegd werd.

- Ik meende dat de predikatiën verboden waren? merkte iemand aan.

- Verboden? Ik heb daar op thuijsbeken-Laar predikatiën bijgewoond in 't vlaamsch, waalsch en duitsch.

- En de overheid?

- Pt.... De Calvinisten hadden hunne zinkroeren onder hunne mantels.... het heeft er een oogenblik gewaaid, gestoven, geweerlicht, doch de predikatiën gingen haar gang.

- Ik zou er een reis naar Antwerpen aan wagen, om een preek der nieuwe leeraars bij te wonen.

- Zoover moet gij niet loopen; of denkt gij dat er zich hier in de Vrijheid geen predikanten bevinden?

- Hier in de Vrijheid? klonk het rechts en links.

- Indien gij dien man daar (hij wees op een jong mensch, die in een hoek der gelagkamer bedaard voor zijne bierkan zat), indien gij dien man daar een enkel goed woord geeft....

De aangewezen man stond op en sprak:

- Indien dat de vrienden genoegen kan geven....

- Ongetwijfeld! ja zeker! waarom niet? zoo riep men van alle zijden.

- Daar hebt gij het al! mompelde de vorster, achter zijne geopende hand.

- Ik heb lang gevreesd dat die gekheid den een of anderen dag zoude plaats grijpen, fluisterde Boudewijn hem toe; is er geen middel om het te beletten?

De vorster trok een bedenkelijk gezicht, en zag met toene-

mende onrust de toebereidselen af, die er gemaakt werden om den predikant de voordracht gemakkelijk te maken.

Er werd eene tafel aan het einde der tamelijk groote gelagkamer tegen den muur geschoven, en men zette er een stoel op, waarop de predikant onmiddellijk plaats nam.

Bavo's Quinte stond recht en vroeg, of men wel wist, wat er op den laatsten Lievevrouwedag te Antwerpen was afgelezen.

- Antwerpen is zoo ver van hier! lachte iemand.

- Om het even, zei een ander; laat eens hooren wat men daar aflas.

Quinte hernam:

- 'Van thoffswegen, dat nyemant hem meer vervoirderen en sou ter predicatie te gaene, op de verbuerte van syn poorterye, ende noch daerenboven arbitralyck gecorrigheert te worden.'

- Daar heb ik geen woord van gehoord, lachte iemand.

- Men heeft die ordonnantie op de kerkdeuren en de stadspoorten aangeplakt 'omdat hem nyemant van ignorantie excuseeren en soude' voegde Quinte er bij.

- Dat alles gaat ons niet aan.

- Met het Hof hebben wij niets te maken.

- En de heeren van de wet van Antwerpen mogen allen naar de maan loopen.

- Al wie niet wil luisteren naar het woord Gods, verklaarde de man op de tafel, is vrij de kamer te verlaten.

- In naam der wet, zei Quinte de vorster, in naam van onzen genadigen Koning verbied ik u....

- Wat hebt gij te verbieden, gij groote lummel? vroeg een vreemde kerel, terwijl hij den vorster bij zijn wambuis op de borst vastgreep.

- De deur uit! Sla dood! riepen anderen.

- Vive le Geus! klonk het in de kamer.

De vorster was doodbleek geworden; hij zag rond de gelagkamer, doch geen sterveling scheen genegen partij voor hem

[t]e nemen, en Boudewijn Mys, die het dreigend onweder had zien opkomen, was reeds de deur uit.

- Dat hij daar blijve zitten; het zal hem ook al geen kwaad doen een oogenblik naar Gods woord te luisteren, sprak de predikant op ernstigen toon.

- Ja, ga daar zitten, gebood de vreemde kerel, die hem daareven op de borst vastgreep.

- De wet.... de Koning.... stotterde de ontstelde ambtman.

- Werp hem de deur uit!

- Neen, door het venster!

Het venster werd geopend en met een wip, onder het geroep van ‘Vive le Geus!’ vloog de vorster er door heen, de straat op.

De predikatie in ‘den Herder’ had eene groote opschudding in de Vrijheid veroorzaakt, en geheel de week, die er op volgde, hoorde men van niets anders meer, dan van predikanten, predikatie, het louter woord Gods, het nieuwe Consistorie, de nieuwe religie, de geuzen en dergelijken; en weldra liep het gerucht dat er den volgenden zondag eene predikatie buiten Turnhout, in het open veld zoude plaats hebben.

Ja, de predikatie had werkelijk plaats; een gewezen koopman in vlaamsch lijnwaad en in de omstreken, meer om zijne overdrevene denkbeelden, dan juist om zijne geleerdheid bekend, had aan de deur eener buitenherberg een honderdtal drinkers bijeen gelokt, en van de hoogte eener bierton ‘het louter woord Gods’ verkondigd. Hij had gebliksemd en gedonderd tegen de Kerk, de priesters, en was hevig uitgevallen tegen Koning en inquisitie.

Het getal zijner aanhoorders was weldra tot een paar honderd aangegroeid en van alle zijden stroomde het volk naar de herberg, eenigen om werkelijk het ‘louter woord Gods’ te hooren, de meesten echter uit bloote nieuwsgierigheid.

Een opgekomen onweder vergezeld van eene ontzaglijke regenbui kwam echter den predikant van zijne bierton wegjagen en de toegestroomde menigte uiteen drijven.

XXIV.
Ontvlogen.

In een der voorgaande hoofdstukken hebben wij van Nella, op het buitengoed van Spelker sprekend, gezegd:

‘Met een ruk opent zij het venster, en is met een sprong, dien zij in gewone omstandigheden voor niets ter wereld had durven wagen, in den moestuin van het buitengoed.’

- Nella, wat doet gij? riep haar oom met verbazing en schrik.

Hij was opgesprongen en zoude evenals zijne nicht den sprong door het venster gewaagd hebben, doch een der mannen van den markgraaf, die op dit oogenblik in de kamer verscheen, hield hem vast bij zijn lijfrok.

In eenige minuten echter, zoo als wij reeds gezegd hebben, was de gerechtsambtenaar met zijne hellebardiers, en ‘sijne deurwaerders en huyssiers die maer vindelyck waren’ door de

geuzen buiten de deur gezet, en Volpard maakte van de gelegenheid gebruik, om door het venster in den moeshof te springen.

- Nella! riep hij rondziende; waar zijt gij? Doch hij kreeg geen antwoord.

Volpard liep recht de beukendreef in; dien weg toch, meende hij, moest de vluchtelinge genomen hebben, dewijl aan de andere zijde van het huis, waar men de openbare macht met een ontzettend leven en gedruisch buiten de deur wierp, de weg niet vrij was. Dat zij de lange dreef moest gevolgd hebben, was waarschijnlijk, want van weêrszijde der boomen liep eene breede gracht tot den boord vol water. Op het einde der dreef splitste de weg zich in twee: links liep men de heide in; rechts ging de weg tusschen bosschen, weiden en akkerland naar de groote baan; was Nella den laatsten weg ingeslagen?

- Nella, Nella! riep Volpard vertwijfelend; de echo daar ginds tegen het dichte dennebosch riep ook tweemaal ‘Nella!’

Terwijl Volpard, op goed geluk, den weg die naar de groote baan geleidt, inslaat, ziet hij onder het loopen, bij het helder maanlicht, iets op den grond liggen; het is de zilveren rozenkrans van Nella, die haar, bij het overhaastig vluchten, zeker moet ontvallen zijn.

Volpard, in weerwil zijner jaren, was nog een goed looper; hij berekende dat, indien Nella hem een eind wegs konde voor zijn, hij haar toch weldra zoude inhalen. Na nog eenige minuten geloopen te hebben, was hij toch gedwongen een oogenblik te rusten. Tienmaal achtervolgens, en steeds harder en harder, riep hij, zich rechts en links keerende, zijne nicht bij haar naam, doch kreeg geen antwoord.

Volpard begon bij zich zelven te kijven, even alsof hij in de keuken van het Roode Schild ware uitgevallen tegen de dienstmeid, die het een of ander verbruid had. Daarna begon hij te weenen, en trok zich in wanhoop de haren uit het hoofd.

Het was de eerste maal, na zijn vertrek uit de Vrijheid, dat de man besefte dat de oplichting zijner nicht een gevaarlijk spel was, en waarvan hij de verschrikkelijke verantwoordelijkheid slechts op dit oogenblik begon in te zien.

- Kon dat teeder meisje wel verder zijn geloopen, dan tot de plaats waar hij stond? vroeg Volpard bij zich zelven; neen, zulks lieten hare lichaamskrachten niet toe; hij zou dan ook maar naar het buitengoed wederkeeren en rechts en links langs den weg op nieuw rondzoeken.

Zonder echter een besluit te kunnen nemen, stond hij daar op den weg, en hoorde de klok van het dorp middernacht sláan. In de verte meende hij het geklepper van een naderend rijtuig te hooren, en weldra, na eenige minuten gewacht te hebben, erkende hij de koetskar met den schimmel er in, van Spelker.

- Waarheen? vroeg Volpard zich voor het paard plaatsend.

- Naar de stad; het is niet pluis op mijn buitengoed.... en wat doet gij hier, heer Volpard?

- Hebt gij mijne nicht niet gezien? vroeg deze, en hij verhaalde hem, wat er met haar was voorgevallen.

- Hebt gij daareven niet gezegd, toen wij de heirbaan insloegen, dat er iemand tegen een boom langs den weg lag? vroeg Spelker's echtgenoote; rij toch spoedig terug.

- Goddank! zuchtte Volpard die op de kar kwam zitten; laat ons spoedig terugrijden.

Het paard werd omgedraaid, en in een snellen draf rolde de koetskar terug.

Ja, daar op den omdraai, tegen een boom, tusschen de donkere heggen, lag de dochter van Boudewijn Mys. Zij had van vermoeidheid, onrust en schrik het bewustzijn verloren, en liet zich evenals een dood lichaam van den grond opheffen, en zoo in de koetskar leggen,

- En nu, laat ons maar spoedig voortrijden, raadde Spelker aan, want die duivelsche markgraaf mocht ons eens opvolgen... Voorwaarts!

De koetskar vloog als een wind over de heirbaan.

- Ik heb, fluisterde Spelker, in Antwerpen een huis in een der afgelegen wijken, waar wij des winters verblijven, en hetwelk gedurende het zomergetij, dat wij op ons buitengoed doorbrengen, door twee oude dienstboden wordt bewoond. Ik kan u en uwe nicht daar voorloopig een veilig verblijf aanbieden.

Het aanbod werd in dank aangenomen.

- Palmm en zijne vrienden weten, waar zij ons morgen zullen aantreffen, zei Spelker den mond tegen Volpard's oor drukkend.

- Overheerlijk! fluisterde Volpard, en eenmaal in de stad aangekomen, houde men voor Nella zorgvuldig verborgen waar zij zich bevindt.

- Schuif de gordijnen der kar dan maar dicht, verzocht Spelker; zoodoende komt het meisje te huis aan, bijna zonder licht of lucht te zien.

Tegen den morgen waren de reizigers in de stad; na eenige straten te hebben doorgereden, rolde de koetskar eene poort binnen, die weldra weêr werd dichtgesloten.

Daar, achter getraliede vensters, in een wijd vertrek dat op een moestuin, tusschen hooge muren gelegen, uitkwam, was de arme dochter uit het Roode Schild opgesloten. Oom Volpard ging geen voet van haar weg, en behandelde haar met voorkomenheid. Ook Spelker en zijne vrouw wendden alles aan om het meisje te believen en haar verblijf in hun huis aangenaam te maken.

Nella was sedert hare vlucht van het buitengoed in een soort van diepe onverschilligheid vervallen, en scheen er zich weinig om te bekommeren, wat er rond haar voorviel. Het was enkel wanneer zij des avonds gedwongen was de predikatie bij te wonen dan van Lodewijk Palmm, dan weêr van Jan Winghene of Hermanus Strickerius, twee predikanten, die te Gent het ‘louter woord Gods’ met zekeren bijval verkondigden, het was enkel dan dat het meisje hare gewone onverschilligheid

afschudde, en zich hevig tegen den haar aangedanen dwang verzette.

Terwijl zij gedwongen was naar het zingen der berijmde geuzenpsalmen te luisteren, bad zij, bij gebrek van haar paternoster, op de vingeren den rozenkrans; en toen zij eens, in eene vergadering der nieuwe geloofsgenooten, een achtjarig, blind jongentje zag doopen, bleef zij, in een soort van opgetogene vervoering naar den Hemel staren, en zat zoo nog roerloos als een beeld, toen de geuzenplechtigheid reeds lang was afgeloopen.

- Nella, wat zit gij daar te droomen? zei haar oom, haar tegen den arm stootend; hebt gij daar iets in 't oog?

- Ziet gij dien langen, glinsterenden straal niet? vroeg zij naarboven wijzend.

- Ik zie niets, dan een donkeren zolder, lachte Volpard.

- Kleine Raphaël was daareven hier, fluisterde zij; het is langs dien zilveren straal, dat hij naarboven vloog.

- Indien gij nog niet stapelzot zijt, zult gij het toch wel worden, meende Volpard slecht gezind.

Eens sprak hij tot Lodewijk Palmm:

- Waarom zou dat halsstarrig meisje niet eindelijk toegeven? Zij weet nu dat Wentsel Erbont dood en begraven is....

- Is zij met de omstandigheden van zijnen dood bekend? vroeg Palmm.

- Neen, ik heb haar gezegd, dat hij op reis ziek geworden en gestorven is.... Doch er moet nog een tijd verloopen, eer zij dat heethoofd aan wien zij verkocht, doch niet geleverd was, zal vergeten; nu, dat neem ik haar niet kwalijk; een meisje blijft altijd een meisje.

Toen haar oom haar de tijding van Wentsel's dood mededeelde, was Nella, als had haar een donderslag getroffen, buiten kennis gevallen. Toen zij tot het bewustzijn wederkeerde, was zij, alsof er niets buitengewoons had plaats gehad, in hare gewone onverschilligheid teruggevallen. Gansche dagen zat zij voortaan roerloos voor de getraliede vensters, en scheen onophoudelijk op hare vingers te bidden.

Lodewijk Palmm kwam in gezelschap van Volpard haar dikwijls bezoeken, en verdubbelde als 't ware bij elk bezoek zijne beleefdheid en voorkomenheid jegens haar.

Doch sedert den dag dat Volpard haar met den dood van Wentsel Erbont had bekend gemaakt, was Nella jegens Palmm eene geheel andere vrouw geworden; zoodra hij binnentrad, zag men haar hevig rood en onmiddellijk daarop vreeselijk bleek worden, en op hare gelaatstrekken vertoonde zich eene uitdrukking van diepen afkeer, waar een gevoel van verwijting doorheen scheen te stralen. En zoo dikwijls hij haar met beleefdheden en streelende woorden te lastig viel, schenen hare oogen hem dwars door het hart te bliksemen.

Eens op een tegenavond liet oom Volpard den geloofsprediker een oogenblik met Nella alleen.

Palmm stond daar smeekend voor haar, en vroeg, wanneer eindelijk de tijd zoude aanbreken, dat zij in hem een vriend zoude ontdekken en hem gelukkig maken.

Terwijl Nella hem starlings aanzag, meende Palmm eene vlugge vonk uit haar oog te zien vliegen.

- Ga heen, lafaard! sprak zij met bevende stem; ga heen!

- Nella! smeekte Palmm.

- Ga heen! Ga heen! zeg ik u, hernam zij; en naar zijne hand wijzend, voegde zij met afschuw er bij: uwe vingeren zijn met bloed bemorst....!

- Nella, waar zijn uwe zinnen? streelde Palmm.

- O, ik ben volkomen bij mijn verstand, sprak zij met een bitteren glimlach; waarom wascht gij dat bloed niet van uwe handen?

- Wat heeft dat nu te beteekenen? vroeg Volpard, die juist in de kamer trad.

- Ga heen! gilde Nella, de hand naar Palmm uitstekend.

- Nella is vandaag niet wel te pas, fluisterde Palmm, zacht met het hoofd schuddend, zijn vriend Volpard in het oor.

- Nella, gij moest u schamen; wat onzin vertelt gij toch? zei Volpard vermanend.

- Zwijg! Raphaël heeft mij alles gezegd.... Bloed! Bloed! gilde Nella; zij wilde nog meer zeggen, doch hare stem stikte in hare keel; daarna verborg zij haar aangezicht in de twee handen en weende lang en bitter.

Volpard en Palmm hadden zich een oogenblik verwijderd.

- Welke overspanning! zeide de predikant; dat meisje gaat ziek worden.

- Toch niet, meende Volpard; die toestand laat zich verklaren. Reeds op het oogenblik dat ik haar met den dood van Erbont bekend maakte, heb ik mij aan die overspanning verwacht.... maar toch zullen die buien wel overgaan. Doch wat ik u te zeggen heb, het schijnt dat mijn broeder in de stad is; de duivel mag weten, of hij misschien wel op het spoor zijner dochter is geraakt.

Palmm trok een bedenkelijk gezicht.

- Maar toch laat ik mij door geen schoolmeester in het net trekken, hernam Volpard; dezen avond spant Spelker zijne koetskar in, en brengt ons klein, lief drijvertje bij een zijner vrienden, die een der afgelegenste wijken, aan de andere zijde der stad, bewoont. De zaak is nu eenmaal zoo; wat ik voor heb, moet er door; ik wil, en het zal ook, van dat kwezeltje eene vrouw maken zooals het behoort, eene vrouw zonder vooroordeelen, zonder bijgeloof, geheel ontdaan van al die verouderde, domme begrippen, eene vrouw in een woord volgens den geest des tijds.... zoo wil ik haar hebben om u gelukkig te maken....

- Duizendmaal dankbaar, zei Palmm stil, en schudde hem de hand.

- Laat Volpard maar betijen; hebt gij mijn woord niet?

Zooals hij gezegd had, werd Nella dienzelfden dag, laat in den avond, in de gesloten koetskar van Spelker en onder goed geleide, naar een ander huis overgebracht.

XXV.
Langs de daken.

Het is na middernacht; de maan schijnt helder op de kamer, waar de dochter van Boudewijn Mys op het vierkant ledekant met zijne donkerblauwe gordijnen ligt te slapen. Zij heeft zich niet ontkleed; waarom? omdat zij, sedert zij den voet zette in haar nieuw verblijf, welks vensters ongetralied waren, het plan had opgevat, kost wat kost, ook met gevaar van het leven te verliezen, te ontvluchten.

Het licht van den morgen begon even te schemeren, toen de slaapster zich oprichtte, en eenige oogenblikken roerloos als een beeld bleef zitten.

Geene enkele gelaatsspier bewoog zich; de oogen stonden wijd open en keken starlings naar boven; hare armen had zij voor zich uitgestrekt, evenals iemand, die er zich aan verwacht dat men hem iets gaat toewerpen.

- Raphaël! fluisterden zacht hare lippen; zijt gij daar op uwen zilveren lichtstraal? Moet ik meêgaan?

Zij stond op van het ledekant, ging naar de aangrenzende kamer, waar haar oom in diepen slaap lag, en opende de deur. Zij ging zoo zacht, dat zij eerder langs den grond scheen te zweven, dan te gaan, en opende de deur van Volpard's slaapkamer zoo zacht, alsof eene tooverhand haar hierin behulpzaam ware geweest. Eenmaal buiten de kamer ging zij een langen gang door tot voor een venster, hetwelk de huisbewoner, bij de heerschende zomerhitte, de gewoonte had open te laten.

- Moet ik hier inklimmen? fluisterde Nella zacht; help mij dan, Raphaël; ach, waarom heb ik geene groote, blanke vleugelen evenals gij? Wat beweegt gij u gemakkelijk in dien zilveren lichtstraal!

Hare oogen stonden nog even als toen zij in haar ledekant zat, starlings opengespannen; geen enkele trek bewoog zich op haar gelaat. Zij klom in het venster, stapte van daar in eene breede dakgoot, en ging er doorheen met even vasten voet als hadde zij gewandeld op het hofpad. En nogtans had zij aan de eene zijde niets dan een schuinsch oploopend dak; aan de andere de ruimte en van onder een afgrond van vijftig voeten. Aan het einde der goot stond zij stil en liet hare hand rusten op den sport van eene lange ladder, die op het dak van een huis lag, en langs waar men naar de vorst kon klimmen.

Timmerlieden, schaliedekkers en loodgieters hadden den vorigen dag daar gewerkt, en des nachts de ladder op het dak laten liggen, om den volgenden morgen hun werk te hernemen.

- Moet ik daarop klimmen? fluisterde het meisje; ach, waarom kan ik niet vliegen zooals gij, Raphaël?

Zij zette haar voet op de ladder, klom omhoog en stond in een oogenblik boven op de vorst van het huis. Rondom haar was niets, dan de ontzaglijke ruimte, flauw verlicht door de eerste morgenschemering; onder hare voeten golfde de Schelde. En nogtans stond zij daar zoo vast op haar verheven standpunt, op die halfronde vorstpannen, alsof er geen het minste gevaar

bestond van eene ontzaglijke hoogte naar beneden te vallen. De zwaluw, die daar op eenige schreden afstand haar morgenlied begon aan te heffen, zat niet vaster op den hoogen schoorsteen.

Er stond aan haren voet eene andere ladder, om langs de andere zijde van het dak naar beneden te klimmen.

- Moet ik maar altijd verder, Raphaël? lispelde Nella; en zonder zich te bedenken, daalde zij naar beneden tot in de dakgoot.

Daar stond wederom eene hooge ladder, waarlangs men op de achterplaats van het huis, waar de vorige dagen de werklieden aan goten en daken hadden gearbeid, beneden kwam.

- Moet ik langs hier afdalen, Raphaël? vroeg zij, en klom zoo zacht naar beneden, alsof zij, in eene veder herschapen, op den wind gedragen, langs de ladder afgleed.

Op hetzelfde oogenblik dat zij den voet op den grond zette, blafte er een bandhond, en Nella werd met een ontzettenden schreeuw van schrik wakker.

Het was in het slaapwandelen, dat het meisje den gevaarvollen weg langs goten en daken had afgelegd. Eer zij zich te bed had begeven, was haar oog gevallen op het openstaande venster en van daar op de ladder der werklieden, en had zij bij zichzelve gevraagd, of er langs dien kant geene mogelijkheid konde bestaan hare nieuwe gevangenis te ontvluchten.

Met dat denkbeeld, hetwelk zij onophoudelijk van zich afstiet en dan weêr terugnam, was zij langzamerhand en denkend aan den kleinen Raphaël, in slaap gevallen.

De bandhond blafte kwaadaardig voort en maakte, tegen den ketting opspringend, een ontzettend gedruisch. Nella, sidderend van angst, stond in den hoek van het huis gedoken, op twee, drie schreden afstand van het rondspringende, woedende dier.

Bij het toenemend gedruisch hoorde men in huis iemand roepen dat er gewis dieven op de achterplaats waren, en weldra werd de deur met een ruk geopend, en een man sprong naar buiten.

De man was half gekleed; zijn aangezicht was bijna koolzwart; hij had een zwaren smidshamer in de hand.

- Wat is dat? vroeg hij, zelf niet weinig ontsteld bij het zien eener vrouw, die angstig tegen den muur wegdook; wat doet gij hier?

- Ach! doe mij geen kwaad, kermde het meisje; ik ben geene kwaaddoenster.

- Wat duivel! komt gij hier maken? vroeg de man met den hamer.

- Ach, ik zal u alles zeggen, doch doe mij geen kwaad, kermde Nella, terwijl zij de handen smeekend naar hem uitstak.

- Voorzichtig, smid, met uw hamer! riep de stem eener vrouw, die uit het huis kwam geloopen.

- Eerst moet ik weten, wat hier te doen is, antwoordde de smid, die nog altijd zijn hamer dreigend omhoog had.

- Ach! bescherm mij, schreide Nella, terwijl zij zich achter de vrouw poogde te verbergen; doe mij geen kwaad.... Ik zal u zeggen wie ik ben, ik zal....

De toon harer stem was zoo zacht, zoo innemend dat de vrouw er door bewogen scheen.

- Neen, neen, men zal u geen kwaad doen, zeide zij, terwijl zij Nella bij de twee handen vatte en oplettend gadesloeg.

- Nero! schei uit met uw leven, gebood de smid, en hij voegde er zacht bij; ik zou toch zeker geene vrouw kwaad willen doen.

- Zoo jong, zoo schoon, sprak de vrouw; neen, dat is geen gemeen volk.

- Wel, ga dan binnen, zei de smid; en hoor eens wat daar achter steekt.

In de groote, zwarte smidse, waarin het opkomend morgenlicht schemerend doordrong, leunend tegen de schroefbank, verhaalde Nella, wie zij was en wat haar sedert eenigen tijd was overkomen.

- Wat zegt gij daar, dat de geuzen u hebben opgelicht? vroeg de smid onderbrekend; ga binnen in de keuken, kind; gij

hebt niets te vreezen.... maar zeg mij eerst, hoe gij op de achterplaats kwaamt.

Nella beantwoordde zijne vraag met het ophalen der schouders.

- Wel al mijn leven dagen! riep de smid; God weet, zijt gij niet langs de ladder gekomen, die hier tegen de dakgoot staat; er is geen andere weg open... Ik zeg altijd dat er geene muis op de plaats kan.

- Nella wist zelve daar niets van; dit alleen wist zij dat zij zich gisteren avond had slapen gelegd en lang, zeer lang gedacht had aan het een of ander middel, om aan de handen der geuzen te ontsnappen.

- Wel al mijn leven dagen! riep de smid andermaal; God weet, of gij in uw slaap niet zijt opgestaan, langs de dakgoot van mijn buurman hierboven terecht zijt gekomen, en ladder op ladder af.... ja, zoo moet dat geschied zijn, want zoo als ik zeg, eene muis kan op mijne achterplaats niet.

- Nella kon niets van dat alles verklaren; dit alleen wist zij dat zij dien nacht veel had gedroomd van haar broeder Raphaël, die haar als een Engel was verschenen, haar had doen vliegen door de lucht, dat zij eensklaps wakker was geworden, en zonder te weten hoe, zich bevond voor het hok van den blaffenden bandhond.

- Die geuzen, die geuzen! zei de smid, zijn hamer op de schroefbank werpend; wat zij niet aanvangen! Ja, dat is nu eerst een janhagel van vreemdelingen, dat tot alles bekwaam is.... En wat hebt gij daareven gezegd dat gij te Turnhout woont?

- De dochter uit het Roode Schild; misschien kent gij mijn vader?

- Wel al mijn leven dagen! Dan zijt gij de dochter van Boudewijn Mys? Wie kent de afspanning, het Roode Schild, wie kent den ronden, rooden schoolmeester niet? Vrouw, geef het meisje te eten en te drinken.... en wie hier in huis komt, om haar kwaad te doen, sla ik met mijn voorhamer het hoofd in.

Nella vatte de zwarte hand van den smid en drukte er hare lippen op; zij zag hem met hare betraande oogen zoo lief, zoo dankbaar aan, dat de brave werkman, in eene opwelling van medelijden, zijne laatste woorden herhaalde:

- Ja, dien sla ik met mijn voorhamer het hoofd in.... En wat meer is, ik breng u zelf in het ouderlijk huis terug; ja, dat doe ik, maak u maar gereed.

Na echter zijn voorstel en de aanmerkingen zijner vrouw goed overwogen te hebben, meende de smid dat men de stoutmoedige geuzen niet te veel mocht betrouwen, en het beter ware Nella's vader onmiddellijk te verwittigen, waar hij zijne opgelichte dochter konde wedervinden.

Een der knechten zoude zich onmiddellijk reisvaardig maken en naar Turnhout vertrekken; hij konde in den namiddag in het Roode Schild aankomen, en Boudewijn Mys kon dan maar terstond maatregelen nemen, om zijne dochter te komen afhalen.

Wij willen kort zijn en maar terstond zeggen dat, eer den volgenden dag de klok te Antwerpen het avonduur had geslagen, Boudewijn zijne geliefde dochter in de armen drukte.

XXVI.
Het louter woord Gods.

Wat is dat toch voor eene ontzettende beweging in de straten der oude Vrijheid? Waarom loopen de menschen zoo op en af door elkander? Hoor toch eens het gekakel en gekwetter der kantwerksters, het geraas en geschreeuw der straatjongens en der tijkenwevers, die zingend in lange rijen, arm in arm, voorbijtrekken. Men ziet er die een stoel, anderen die eene ladder op den rug dragen. Bij honderden stroomt het volk naar buiten. Weldra blijft er geene levende ziel meer in de Vrijheid. Quinte de vorster zegt dat al wat daar voorbijtrekt, niets anders is, dan ‘rabauwen en quaet rapeleyn’; doch hij moet weldra zijn woord intrekken, want er komen ook deftige ingezetenen voorbij, zooals bij voorbeeld de rederijkers van het Heybloempken en adellijke heeren. De huifkar van den eenvoudigen poorter, de koetskar van den rijke met vrouwen, meiden en kinderen gela-

den, rijden denzelfden weg op. De boeren der gehuchten en der omliggende dorpen (want het is zondag) komen door de Vrijheid gedraafd, en worden opgevolgd door de weinige poorters, die een rijpaard op stal hebben; allen volgen denzelfden weg.

Wat mag er toch buiten de stad in de richting van het naburig Vosselaer te doen zijn? Zou er brand wezen? Sint-Peter stormt niet met zijne zware klok; de akelige noodkreet heeft niet geklonken.

Lezer, laat ons even langs de Gasthuisstraat opwandelen en den stroom van zingende wevers, kakelende kantwerksters en joelende kinderen, van schokkende karren, dravende paarden opvolgen. Wij wandelen ongeveer een half uur ver, in de richting, ons door de bonte menigte aangewezen, en bevinden ons op de grens, die de Vrijheid van het dorpje Vosselaer scheidt.

Daar links van den weg ligt een stuk kaal akkerland van alle zijden met boomen en hooge heggen van eiken- en berken-kreupelhout omgeven.

In het midden heeft men een zandheuvel ter hoogte van vijf of zes voeten opgeworpen, en het is daar rond, dat het volk der Vrijheid en daarbij honderde boeren uit de omliggende dorpen bij elkander stroomen.

Het is daar, op dien zandheuvel, dat ‘de predicatie van die nieuwe religie’ moet plaats hebben, van ‘die nieuwe religie’ zooals wij rechts en links onder het volk hooren herhalen; ‘dewelcke soo vele beroerten in Duitsland ende alomme elders hadde voortgebrocht.’

Aan den voet van den zandheuvel staat eene lange tafel, waarop eene menigte boeken en prenten te koop liggen.

De koopman, een sterk gebouwd man, met een grauwkleurig, lang kleedsel, draagt een houten bedelnap aan den gordel.

- Vive le Geus! roept hij gedurig; ‘schoone psalmboecxkens! Boecxkens volghens die nieuwe leerwyse van Calvien! Den Heydelberghschen Catechismus uyttet duijts van den vermaerden Dathenus! De psalmen van Clement Marot, en van Theodoor Besa uyttet frans oock al van den vermaerden

Dathenus! Schoon liedekens ende refereijnen, schoone prenten uyt Duytsland!'

Het volk dringt met heele hoopen rond de boekenkraam; want ieder wil de gekleurde prenten aanschouwen, waarop grove spotternijen zijn afgebeeld tegen Kerk en Rome, tegen Koning en staatsbestuur, tegen alles wat het volk van ouds gewoon was te eerbiedigen.

Bij honderden werden de boekjes, liedjes en spotprenten verkocht, en toen er zich geene koopers meer aanboden, bij duizenden onder het volk rondgestrooid.

Indien Quinte de vorster daar was geweest, had hij gewis den boekverkooper bij den kraag gegrepen en luid geroepen: *dattet verbode was*, *al die boecxkens*, *schampliedekens*, *refereynen en schilderykens*, *in Duitslant gedrukt*, *in 's coninckx staten te brenghen*, *ofte er gebruyck van te maken*, *al op peyne van de doot.*

Doch de boekverkooper zoude zich waarschijnlijk al zeer weinig aan den rechtsgeleerden vorster gestoord hebben, dewijl de heeren van het consistorie der Vrijheid bij de kraam de wacht hielden 'om alle injuriën, overlast ofte verdere inconvenienten te beletten'.

En het consistorie van Evangelisters had in de Vrijheid reeds veel te zeggen en in menige omstandigheid het bewijs geleverd dat het 'in de sake van die nieuwe religie' voor niets omging. Twee adellijke heeren van Turnhout stonden aan het hoofd, Volpard Mys en meer dan een rijke poorter maakten er deel van; de rederijkers van het Heybloempken, de nieuwsgezinden uit alle klassen en verder het gespuis der samenleving stonden het consistorie ter hand.

Doch de predikatie is nog niet begonnen, en de menigte wordt ongeduldig om 'het louter woord Gods' te hooren.

- Hoe? Is de nieuwe geloofsleer reeds zoo diep in de Kempen doorgedrongen, dat die twee of drie duizende menschen uit de Vrijheid en de omliggende dorpen te zaamgevloeid, er mede besmet zijn?

- Och, neen; onder de groote menigte treft men er aan, die openlijk de nieuwe leer aankleven; men ziet er die min of meer wankelen en misschien wel genegen zijn het oude te laten varen; het overige gedeelte bestaat uit onverschilligen, die voor geld en drank de Turnhoutsche Evangelisters ter zijde staan, en vooral uit nieuwsgierigen, die van de zonderlinge vertooning eener predikatie, waarvan iedereen den mond vol heeft, ook eens getuige willen wezen.

Stil! daar verschijnt de predikant; hij beklimt onder eene algemeene stilte den zandheuvel. Het is een klein, mager manneke met spierwit vlashaar, met hoekige kaakbeenen en een mond, die bijna tot zijne ooren opengaat. Zijne oogen zijn eerbiedig neêrgeslagen; hij doet zichtbaar moeite om de houding van een vroom man aan te nemen. Hij draagt een langen mantel van ‘minnebroêrs grau’ volgens duitsche mode gesneden; aan zijn gordel hangt een houten drinknap, het zinnebeeld der geuzen.

De aanhoorders staan met gerekte halzen te zien naar den man, die door de faam voorafgeloopen, aan de meesten als iets wonders voorkomt. Er zijn er die op de meêgebrachte stoelen staan; anderen zijn op de ladder geklommen, waarmede wij hen, een uur geleden, door de straten der Vrijheid zagen voorbij trekken; velen zitten op de struiken der heggen en op de boomen die het akkerveld omgeven.

Nauwelijks heeft de predikant zijne predikatie ingezet, of er ontstaat eene beweging onder de toehoorders en men hoort rechts en links zeggen: ‘de stadhouder! de vorster!’ Het zijn werkelijk de twee policie-ambtenaren der Vrijheid, die door de menigte heendringen tot aan den heuvel, waar zij door de leden van het evangelisch consistorie worden tegengehouden.

Bavo's Quinte, die in elke omstandigheid, waarin hij niet zeker is de sterkste te zijn, het liefst maar toegevend te werk gaat, fluistert den stadhouder in het oor, of het niet voorzichtig ware de zaak blauw-blauw te laten.

Doch de stadhouder van Turnhout heeft niet voor gewoonte

zich licht vrees te laten aanjagen, en spreekt luid en onverschrokken, dat hij daar komt ingevolge een uitdrukkelijk bevel der wethouders.

- Wie geeft u het recht de godsdienstoefeningen van het volk te stooren? vroeg de voorzitter van het consistorie.

- Gij kent 's Konings ordonnantie toch wel? sprak de stadhouder.

Wat jeukte het den vorster aan de tong, toen hij hoorde dat men vraagpunten ging aanraken, waarin hij zoo te huis was! Och! wat zou hij gaarne de verordening van Keizer Karel, van Koning Philippus en vijfentwintig ordonnantiën betrekkelijk de nieuwe geloofsleer in één adem hebben opgezegd! Doch het was hier zijne plaats niet om te spreken; en daarbij hij stond daar in een kring van menschen, die hem in het geheel niet welwillend aankeken.

- 's Konings ordonnantiën komen hier volstrekt niet in aanmerking, zei een lid van het consistorie spottend; met al die verouderde plakkaten hebben wij niets te maken.

De vorster voelde dat zijn lidmaten beefden van verontwaardiging bij het hooren dier taal, waarin zooveel minachting voor den regeerenden Vorst doorstraalde.

- Gij weet toch, hernam de stadhouder, dat er sedert den 26 juni een streng plakkaat door onze gouvernante in 's Konings naam is uitgevaardigd, waarin al de verordeningen die gij ‘verouderd’ gelieft te noemen, wel degelijk als nog heden toepasselijk, worden aangehaald....

- Wat gouvernante! Wat Koning! grinnikte een groote kerel met een bedelnap aan zijn gordel.

- En wat zegt de gouvernante zoo al in haar berucht plakkaat van den 26 juni? spotte Volpard Mys, die eene groote stem had in het consistorie.

- Laat ons heengaan, fluisterde Quinte, den stadhouder bij zijn lijfrok trekkend.

Doch deze scheen er geen zin toe te hebben, en sprak, zich tot Volpard richtend:

- '*Dat geene Ministers op peyne van de doot en souden prediken; dat die ghewapent ter predikatie gingen uyt den lande ghebannen*, *ende onghewapent arbitralyck souden gestraft worden, dat....*'

- Kom, kom, duivelskind, loop naar de hel! riep de geus van daareven; gij hebt hier niets te maken....

Quinte trok den stadhouder alweêr bij de slip van zijn lijfrok.

- De stadhouder moet zijn plicht doen, meende een poorter der Vrijheid, die met een groot aantal vrienden gekomen was, enkel om de nieuwigheid eens af te zien.

- Vive le Geus! Sla dood de papen! riep iemand aan de andere zijde van den heuvel.

- Doe uw plicht, stadhouder! riep men van eene andere zijde.

Achter op den akker viel eene geweerschot, waarop er eene algemeene beweging, een ontzettend geraas onder de menigte plaats hadden.

- Stilte! Houdt u rustig! riep de predikant, de twee handen vooruitstekend.

- Ik kwam met eene boodschap van schoutet en schepenen der Vrijheid, hernam de stadhouder.

- Weg met de wethouders! klonk het daar ginds; laat mij eens even door, dat ik die levenmakers daar een paar flappen om de ooren geef! riep een Geus met een langen, bruinen mantel, terwijl hij door het volk heendrong en een kort vuurroer voor den dag haalde.

- Lieve God! dacht Quinte de vorster verbleekend, dat is nu weêr die schavuit van een Amsterdamschen bedelaar; en zonder zich te bedenken, drong hij achteruit, sprong over de sloot, die het akkerveld omgaf, en verdween in het hakhout.

- Steek eens eene hand of vinger aan den stadhouder! riep een poorter der Vrijheid.

- Op, jongens! riep de Amsterdamsche bedelaar met forsche stem.

Rechts en links kwamen er geuzen door het volk gedrongen;

allen haalden wapenen onder hunne lange mantels te voorschijn. Deze had een ‘pycke’, gene een slagbijl, anderen hadden ‘sinckroeren’ die zij in de lucht afschoten.

Er volgde eene ontzettende verwarring; de kinderen begonnen te schreien, de vrouwen vielen in onmacht, de vreesachtigsten vluchtten heen; er werden toeschouwers van de stoelen waarop zij stonden, om des te beter te zien en te hooren, neêrgeworpen; er viel een straatjongen uit een struik; twee of drie poorters der Vrijheid stortten van de ladder, die tegen een boom stond, bij een erbarmelijk geroep om hulp, naar beneden; en boven al die beweging en het geschreeuw klonk de stem van den stadhouder, die, zoo hard zijne longen hem toelieten, riep en herhaalde:

- Dat hij in naam van den schoutet protesteerde en....

- Nu, protesteeren, kan niemand leeddoen, lachte een lid van het consistorie; wij hadden eerst gemeend dat gij ons allen kwaamt gevangennemen.

Er volgde een algemeen gelach rond den zandheuvel.

- Mijne zending is afgeloopen, sprak de stadhouder, terwijl hij een oogslag wierp op de dreigende houding der geuzen, van welke hij er meer dan een meende te kennen.

Ja, het zijn veelal ook van onze oude kennissen, want wij merken daar op: den rederijker van den Vurighen doorn, Volpard Mys, Polycarp den zoogenaamden edelman, met zijn rapier aan den draagband, Sylvester den jager, den Westfaler, Dornbetter, en ook de waarden uit den Coninck van Hispaniën, uit Keyser Carel en uit den Jachthoorn. Verder zag men al de gebannen poorters der Vrijheid, met wie wij in het Roode Schild kennis hebben gemaakt, en ook leden van het Heybloempken.

De stadhouder herhaalde zijne woorden:

- Mijne zending is afgeloopen.

- Och ja, spotte de voorzitter van het Consistorie.

- Doch iedereen blijve verantwoordelijk voor de gevolgen, voegde de stadhouder er bij.

- Verantwoordelijk? vroeg Volpard, hem spottend beziende; en wie zou zijne hand naar ons durven uitsteken? Soldaten heeft de gouvernante niet, en de adel en ook het volk zijn met ons.

- Wees maar op uwe hoede, heer Volpard!

- Zeg aan schoutet en wethouders dat zij zelven op hunne hoede zijn; eer er misschien eene halve maand verloopen is, zal het aan ons zijn, de heeren van de wet zelven verantwoordelijk te maken.

- De tijd zal ons dat leeren, meende de stadhouder heengaande.

- Waar is de vorster gebleven? vroeg de rederijker van den Vurighen doorn.

Heel de troep omstaanders barstte in een schaterend lachen uit.

- Vive le Geus! Laat ons beginnen! riep Carp de zoogenaamde edelman.

Alles werd stil; Lodewijk Palmm begon. Hij viel hevig uit tegen de papisten, tegen de dolingen en het bijgeloof der Roomsche Kerk, tegen Paus en priester. Hij bezigde de gemeene straattaal, doormengd met een vloed van scheldwoorden, waarvan hij in de schriften der toenmalige hervormers een ontzaglijken voorraad moest hebben opgedaan. Luther en Calvien werden hemelhoog verheven, en de lage hartstochten van het gemeen volk zooveel mogelijk opgehitst tegen het bestaande staatsbestuur, tegen de wreedheid der Spanjaards en tegen den Koning, den verdrukker der natie. In een woord, van het oude deugde niets meer; alles, zoo godsdienst als staatsinrichting moest teenemale hernieuwd worden.

Na het eindigen van Lodewijk Palmm's predikatie, traden de vreemde geuzen, de gebannen Turnhouters, Volpard en een klein getal poorters der Vrijheid dicht rond en op den zandheuvel, en hieven een psalm aan. Langzaam eentonig klonk Simeon's lofzang door de velden:

1.
Nu laet Ghy / Heer oprecht /
Gaen in vreed' uwen knecht /
Na uw beloft gestadigh /
Nadat myn oogen klaer /
Hebben gesien voorwaer /
Uwen Heylant genadigh.

2.

Een salighmaker reyn
Aller volcken gemeyn /
Die aennemen syne leere /
Een licht schynende klaer /
Den Heydenen eenpaer /
En voor Israëls eere.

- Wat duivel! gaat er nu gebeuren? vroeg een tijkenwever tot zijn nabuur sprekend.
- Een paar geuzen, die twee vrouwen naar den heuvel geleiden.
- En hebben die vrouwen niet elk een kind op den arm?
- Twee kinderen, die moeten gedoopt worden volgens het nieuw geloof.
- Zijn dat kinderen uit de Vrijheid?
- Zijt gij niet wijzer? Landloopers, rapalie van stoelmatters en schaarslijpers, die zich door de Turnhoutsche evangelisters laten omkoopen.

De vrouwen met hare kinderen stonden op den zandheuvel tusschen de geuzen. Een dezer droeg een bekken met water, dat hij daareven uit eene sloot schepte.

- Hoe wilt gij het kind heeten? vroeg Lodewijk Palmm tot eene der moeders sprekend.
- Abraham! heer predikant, verzocht de moeder.
- Abraham, ik doop u in den naam des Vaders, en des Zoons en des heiligen Geestes, zei de predikant, en zich tot de andere voegende:

- Moet uw kind ook gedoopt worden? Hoe moet het heeten? Hebt gij een peter en meter?

- Wat is dat? vroeg de schaarslijpersvrouw; het is het eerste kind dat ik ten doop breng.... Ik heb weinig kennis van al die zaken; ga uw gang maar, heer predikant, is het uw dagelijksch werk niet?

Peter en meter waren evenals voor den eersten doopeling spoedig gevonden.

- Wilt gij het kind Rebecca heeten? vroeg de predikant.

- Indien gij dat goedvindt; want van al die geleerde zaken heeft eene arme schaarslijpersvrouw toch geen verstand.

Toen schepte Palmm wederom water uit het bekken en sprak:

- Rebecca, ik doop u in den naam des Vaders, en des Zoons en des heiligen Geestes.

- En is dat zoo spoedig afgeloopen? vroeg de tijkenwever van daareven; zou dat heel de plechtigheid wezen?

- Gisteren sprak ik een poorter uit Antwerpen, zei iemand; die mij zegde, dat de nieuwe geloofspredikers daar nooit anders doopen; het gaat daar ook toe zonder plechtigheid, en zooals hij reeds meer dan eens had gezien ‘sonder sout, heylig olie ofte chrisma.’

- De nieuwe religie maakt er kort werk meê; als onze Lieve Heer dat alles zoo maar voor klinkende munt aanneemt.

- Heel nauw komt het toch niet, zoo als 't schijnt; de weg naar den Hemel is voortaan zoo gemakkelijk geworden, dat het volstrekt geene kunst meer is om er te geraken.

- Al wat maar eenigszins lastig kan heeten, heeft men afgeschaft; het gemakkelijke alleen heeft men behouden.

- Dus geene biecht, geen vasten, geene mis....

- En wilt gij niet meer bidden, is 't ook goed.

- Ergo, met kousen en schoenen aan, loopen wij ten Hemel in.

- En wat is dat nu weêr voor eene andere vertooning?

- Een jongen met een meisje aan de hand?

- Dat is de zoon van den schaarslijper, het meisje is de dochter van een stoelmatter; beiden zijn mij niet onbekend..... Maar wat duivel! komt dat gespuis hier maken?

- Ik zal u wel uit den droom helpen, zei eene kantwerkster, die op een stoel naast de twee sprekers stond; die jonge lui gaan trouwen.

- En dat zoo hier maar in het open veld?

- Nu, dat wordt hier heel vermakelijk.

Terwijl de twee tijkenwevers zich met de vertooning op den zandheuvel nog eenige minuten vermaakten, was het huwelijk van den zoon des schaarslijpers met de stoelmattersdochter voltrokken.

Doch de predikatie is nog niet heel en gansch afgeloopen.

- Nicasen Verschueren! hoorde men rechts en links zeggen; een predikant die zijns gelijken niet heeft(*).

- Te Gent, Antwerpen, Hasselt, Sint-Truyen en elders heeft hij gepredikt.

- 't Moet een man zijn die haar op de tanden heeft.

- Wat een gezonde broeder, met zijn ronden buik en ronde kaken!

- 't Is wel te zien dat de brave man het vasten heeft afgeschaft.

- Maar toch moet hij eene goede kan bier en misschien van tijd tot tijd wel een stoop wijn drinken.

- Hij heeft ten minste een veel grooter drinkschotel, dan de andere geuzen op zij hangen.

- Stilte! daar gaat hij beginnen.

- De man heeft eene stem als klok en klepel.

- Wat maakt hij woeste gebaarden!

- En zie, hoe zijne oogen schitteren en zijn hoofd in vlam schijnt te staan.

- Het schuim drijft hem van den mond.

- Dat is nog een predikant!

(*) Nicasius, Casen of Nicasen Verschueren was een herbergier uit Gent. Volgens een chroniekschrijver des tijds was hij een stoutmoedig man zonder de minste kennissen, ‘eenen stouten man - zegt de geschiedenis - en eenen grooten botterik’.

Nicasen sprak over den vasten der Roomsche Kerk, en viel hevig uit tegen dat gebod. Redeneeren deed de man niet, maar razen, tieren, schelden en dreigen, deed hij des te meer. Van grove gekscheerderij tegen de geestelijkheid, viel hij in de walgelijkste straattaal uit tegen hen, die zoo gewillig het juk op den hals namen, en zich door den priester al die domheden lieten wijsmaken.

Nicasen was al te hevig opgewonden om zijn sermoon lang te rekken; in eenige minuten had hij zijn uitval afgewerkt. Toen nam hij eene uitdagende houding aan, en riep, over de menigte rondziende:

- Is er iemand die mijne woorden kan weêrleggen? hij kome hier op den heuvel.

Alles bleef stil.

- Is er geen enkele papist onder u, die een hart in 't lijf heeft? Ik daag iedereen, ik daag allen uit om met Nicasen Verschueren (hij sloeg met de vuist op zijne borst) te komen redetwisten.... Papisten, groot en klein, godsgeleerden van allen rang, waar zijt gij? Nicasen, de predikant, daagt u uit!

Er was weêr een oogenblik stilte.

- Wat is dat daar ginder voor een gedrang in de menigte? sprak eene stem onder de aanhoorders.

- Wacht even, hier is er een, die wel trek heeft een woord met u te spreken, riep een boer, die op den openbaren weg stond.

- Laat de man hier komen, pochte Nicasen; nooit hebben de papen mij bang gemaakt.

- Maakt plaats! riep men rechts en links.

Er kwam een man met een reisstok in de hand door het volk gedrongen, en klom met vasten stap op den heuvel. Hij droeg den toog des priesters, daarboven een wijden, zwarten mantel en op het hoofd den spaanschen sombrero. Het was een man in den bloei der jaren; zijn lichaamsgestel scheen ijzersterk; hij droeg een vollen, zwarten baard, en had iets buitengewoon levendigs en verstandigs in oogen en gelaatstrekken.

- De priester van het Roode Schild! mompelde de wolvenjager, die den liefdadigen ziekenoppasser terstond had herkend.

- De Jesuïet! mompelde de Westfaler, die zich nog herinnerde, hoe zij allen door den vreemden geestelijke geklopt werden bij het houten beeldje van den Heiligen Rochus.

Volpard fluisterde Lodewijk Palmm in het oor, of het niet onvoorzichtig ware dien Jesuïet, welke wel wat al te rap ter taal was, het woord te geven. Palmm die niet op zijn gemak was, meende dat die zwarte man op dit oogenblik oneindig veel kwaad doen konde, dewijl Nicasen Verschueren volstrekt niet tegen hem was opgewassen.

- Dat is de duivel, morde Volpard slechtgezind, die ons op dit ongelegen oogenblik dergelijke redetwisters afzendt.

- Zal ik hem bij den kraag vatten en van den heuvel werpen? fluisterde de rederijker van den Vurighen doorn Palmm in het oor.

- Een oogenblik, wees niet te haastig, gebood Palmm.

- Wie zijt gij? vroeg Nicasen onbeleefd, den geestelijke dreigend beziende.

- Wie ik ben, zal tot de zaak niets afdoen, antwoordde de priester bedaard; dewijl gij mij hebt uitgedaagd, wil ik u antwoorden op eenige punten, betreffende de vasten, welke gij in uw sermoon daareven hebt behandeld(*).

- En wat wilt gij daarop antwoorden? vroeg Nicasen grinnikend; wat valt er te zeggen tegen de loutere waarheid?

- Laat ons zien, heer predikant, waar de waarheid gelegen is, zeide de priester kalm. Hij stak zijn reisstok in den grond, plaatste zijn sombrero daarop, stroopte even zijne mouwen op, evenals iemand, die een lastig werk gaat beginnen en liet rustig en kalm zijne oogen rondgaan over de menigte toehoorders in een halfrond om den heuvel geschaard. De rustige houding, de volkomen zelfbeheersching en nog meer de beschaafde, vrij-

(*) In dien woeligen tijd was het niets nieuws, dat de een of andere geleerde geestelijke openbaar optrad, om met de nieuwe geloofspredikers de betwiste vraagpunten te bespreken.

moedige taal van den geestelijke sloegen Nicasen reeds eenigszins uit zijn lood.

- Ik zal mijne toehoorders met geene gerekte toespraak vermoeien, verzekerde de priester; in eenige minuten tijds heb ik gedaan.

- Zeer wel, mijn beste pater, wierp Nicasen op; maar gij begrijpt dat ik u niet kan, niet mag toelaten, dat gij hier aan het volk dingen komt wijsmaken, die....

- Is dat de brave geestelijke niet, die in het Roode Schild de zieken oppaste? riep in de verte een leêrlooier, die Costerus, de laatste dagen van zijn verblijf bij Boudewijn Mys, een paar malen had gezien.

- Dezelfde! antwoordde een der knechten uit het Roode Schild.

- Dat de man spreke! riep een wever; licht dat hij dit voor al zijne zorgen en opofferingen heeft verdiend.

- Laat hem spreken! riep men van alle zijden; redetwisten over geloofspunten hoort iedereen gaarne.

- Sla dood! riep de geus Dornbetter; sla dood den landlooper, die enkel hier komt om de predikatie te storen.

- Neen; Nicasen heeft iedereen uitgedaagd, riep men; waarom zou de man het woord niet voeren? riep men hier.

- Dat is zijn recht! riep men ginder.

- Sla dood! schreeuwde Carp, de zoogenaamde edelman; hij sprong op den heuvel en trok den geeestelijke naar beneden.

Er volgde eene ontzettende verwarring, een vreeslijk geschreeuw.

De geuzen sleurden den geestelijke weg; er schoten een twintigtal poorters der Vrijheid toe om hem te helpen.

Drie of vier geuzen losten hunne zinkroeren, terwijl anderen met hunne ‘pijcke’, handbijl of dolk boven het hoofd zwaaiden, en eene zeer dreigende houding aannamen tegen de verdedigers van den geestelijke.

Deze werd door de baldadige geuzen geslagen, gestooten, gestampt en buiten den akker gesleurd, onder het aanhoudend

geroep van het opgeruide gespuis: Sla dood! Sla dood den papist! Vive le Geus!

En waar bleef Lodewijk Palmm? Zou hij niet bijspringen om zijn redder uit het Roode Schild te verdedigen?

Neen, hij hield zich schuil achter de dichte heggen, totdat het ontzettende onweder van kermende vrouwen, schreeuwende kinderen die in allerijl de vlucht namen, van vloeken en dreigen 'Sla dood! Sla dood!' voorbij was. Gaarne had hij zijdelings Dornbetter of den jager een wenk gegeven om den pater, die daar zoo ontijdig op de predikatie verscheen, het hoofd in te slaan; doch wat zou de nieuw opkomende gemeente gezegd hebben van een minister, die zoo zijn weldoener en den redder zijns levens beloonde?

Gehavend, verplukt, gekneusd, werd de geestelijke door eenige moedige poorters onder de handen van het gespuis uitgetrokken, en langs een omweg door de bosschen naar de Vrijheid gebracht.

Een uur later keerden de predikanten Lodewijk Palmm en Nicasen, begeleid door de gekende geuzen, naar de stad weder onder het juichen der straatbengels, het gekwetter der kantwerksters en het zingen van telkens op nieuw aangeheven, onbeschofte geuzenliederen.

Terwijl zij daar voorbij trokken, zat Quinte de vorster in het Roode Schild, bezijden het raam weggedoken, en mompelde:

- Zoo, zoo, het schijnt dat die heeren predikanten in de huizen van een paar adellijke heeren vandaag feestelijk onthaald worden en er eenige dagen zullen verblijven? Nogtans, zegt onze geëerbiedigde Gouvernante in haar plakkaat niet: '*item*, *dat niemant eenighen minister en soude ontfange*, *ofte herberghen*, *ook op peyne van de doot*'? Welk een tijd, welk een tijd! zuchtte de vorster; en geen galg meer, geen slagbijl, geen vuurstapel, niets van dit alles om al dat gespuis uit de wereld te helpen.

XXVII.
In de godshuiskerk.

De week welke er nu volgde, was eene week van uiterste wanorde en bandeloosheid. Er werd niet meer gewerkt, de kroegen waren dag en nacht opgepropt, het volk leefde in onafgebroken dronkenschap en slemperij.

Van policie was er volstrekt geene spraakmeer, en het woord der geestelijkheid, dat voorheen voldoende was, om de orde en de rust te handhaven, en de verzekering gaf dat iedereen zijnen plicht niet zoude vergeten, werd niet meer aanhoord.

- Ja, het is een bedroefde tijd, zuchtte de oude parochie-pastoor, die 's morgens vroeg naar Sint-Peter ging om zijn gewonen dienst te verrichten; een bedroefde tijd! Het oude Roomsch geloof ons door God zelven geleerd, verdrongen door eene leer die de menschen, en welke menschen? zoo maar uit hunne duimen zuigen! En verder niets dan woest geweld,

zedebederf, drinken, rooven, branden en moorden.... Ja, het is een bedroefde tijd! Zijt gij dat Quinte? vroeg hij eensklaps opziende.

Quinte de vorster stond op den hoek van het gemeentehuis; hij had de officieele stadsbel in de hand.

- Ik zei daar bij mij zelven, vervolgde de pastoor; dat wij een bedroefden tijd beleven.

- Dat herhaal ik twintigmaal daags, antwoordde de vorster; zou de wereld nog lang staan blijven, heer pastoor?

- Of ze juist vergaan moet, omdat hedendaags alles verkeerd loopt, zou ik niet durven beweren, Quinte; doch ik hoop maar altijd dat de goede God zich de zaak toch eindelijk wel eens zal aantrekken.

- Ik toch, die slechts twee handen aan het lijf heb, kan alleen den boel ook niet rechthouden, zei de vorster met den grootsten ernst.

- Neen, Quinte, dat weet ik, glimlachte de pastoor, die den vorster kende en waardeerde; is er geen nieuws?

- Het is nu juist acht dagen geleden, dat die kinderachtige vertooning der nieuwe sectarissen plaats had; het schijnt dat men vandaag wederom eene predikatie zal hebben.

- Arme schapen! zuchtte de pastoor, en de man zou wel geweend hebben.

- Nicasen Verschueren, die heel de week, met het gemeenste gespuis der Kempen, kroeg in, kroeg uit liep, heeft beloofd vandaag een staaltje zijner kunst te leveren..... Het schijnt dat er tweemaal meer volk heengaat, dan verleden zondag.

- Ja, de oude Sint-Peterkerk schijnt men niet meer noodig te hebben, glimlachte de pastoor met bitterheid; arme schapen! En bestaat er dan geen middel, om al die eerloosheden tegen God en Koning te beletten?

- Ik ging juist ter puie, om eene ordonnantie der wethouderen betreffende de predikatie van heden af te lezen, zei Quinte; de Turnhoutsche rabauwen kunnen maar op hunne hoede zijn.

- God geve dat zij de waarschuwingen der wethouders niet in den wind slaan, zuchtte de pastoor, die zijnen weg naar de kerk vervolgde.

Quinte de vorster klom op de puie van het gemeentehuis en begon te bellen. Zoo vroeg in den morgen was het marktplein bijna nog geheel ledig; doch de zware stadsbel had geen viermaal geklonken, of de deuren der huizen werden ontsloten, en het volk kwam buiten geloopen.

- De stadsbel, de stadsbel! klonk het van alle kanten, en van huis tot huis, van straat tot straat werd dat geroep herhaald.

De stadsbel was in dien tijd ook de nieuwsbode, de duivenpost, de courant, de telegraaflijn van heden.

In een omzien stonden er honderde menschen voor den steiger, en gedurig kwamen de poorters uit de straten bij het luid herhalen: ‘de stadsbel!’ naar het marktplein geloopen. De vorster hield een oogenblik op met bellen, ten einde de poorters den tijd te gunnen, om het aflezen der ordonnantie bij te wonen; hij stond op de puie, wandelde uit- en in het Vrijheidshuis, en nam, zoo als naar gewoonte, de houding aan van iemand die gewichtige zaken aan 't hoofd heeft.

- Is er nieuws? vraagt een lakenvolder tot zijn nabuur, den naaldemaker, sprekend.

- Ik verwed tien tegen een, antwoordde deze, dat Quinte weêr iets heeft bekend te maken betreffende de geuzen.

- Of de predikatie van heden.

- Mogelijk; hebt gij gehoord, welke maatregels het magistraat van Gent heeft genomen?

- Omtrent de predikatiën? neen; welke maatregels?

- Dat de ouders verantwoordelijk gemaakt worden voor hunne kinderen en de bazen voor hunne dienstboden, die nog zouden wagen de predikatiën der nieuwe geloofsleer bij te wonen.

- Kinderen en dienstboden kunnen de menschen dus veel last aandoen.

- Ook heeft men eene som van honderd pond vlaamsch

beloofd aan alwie een minister van Luther, Calvien of der herdoopers in de handen van het gerecht zoude overleveren.

- Strenge heeren maken strenge wetten.

- Een gevangen minister zal als vijand van Staat en Koning behandeld worden.

Er kwam een brouwersknecht bij de twee sprekers, die vertelde dat ook te Antwerpen de predikatiën sterk verboden waren.

- Verbieden helpt niet.

- Alwie in Antwerpen nog daarheen gaat, verbeurt zijne poorterij en daarboven zal hij staan ‘ter arbitrale correctie’.

- Dat is verduiveld geene kleinigheid; arbitrale correctie wil bijna zeggen, dat de heeren der wet met u doen wat zij willen en juist zooals het hun in het hoofd schiet.... men laat u loopen of men hakt u het hoofd af.

- De ordonnantie is op de kerkdeuren en de stadspoorten aangeplakt, omdat, zooals voorop staat te lezen, ‘hem nyemant van ignorantie en soude excuseeren’.

- Kom, dat is oud nieuws!

- En blijven de poorters daarom ook te huis? vroeg een Turnhoutsche geus, die nader trad.

- Wie zou nog durven? vroeg de brouwersknecht.

- Durven? over eenige dagen woonde ik te Gent eene predikatie bij, waar zevenduizend menschen tegenwoordig waren.

- Wat spreekt gij van zevenduizend? zei een der gebannen Turnhouters, wien wij vroeger in het Roode Schild aantroffen; in een meirsch op Roygem predikte, eenige dagen geleden, de vermaaarde Dathenus voor twaalfduizend toehoorders.

- Twaalfduizend toehoorders!

- Is dat die Dathenus welke den Heidelbergschen catechismus heeft vertaald?

- Dezelfde; een afgeloopen geestelijke van Poperinghe, die sedert een tijd uit den Palz wederkeerde; hij was de eerste die te Poperinghe het louter woord Gods heeft verkondigd... een welsprekend en geleerd man....

- Een oproermaker, onderbrak Quinte, de vorster, die, over de leuning van den steiger gebogen, het gesprek afluisterde.

- Indien gij geen schobbejak waart, spraakt ge zoo niet van een braaf man, zei een geus die juist aankwam.

- Alweêr die schavuit! mompelde Quinte, die den Amsterdamschen bedelaar had herkend; indien ik alleen baas was, hing die rekel nog voor den avond aan de galg.

De lezer kan wel denken, dat de vorster niet over de leuning bleef liggen, terwijl de gevreesde rederijker van den Vurighen doorn daar beneden stond.

- Heeft er vandaag wederom eene predikatie plaats? vroeg de wever.

- Nicasen zal heden wederom het woord voeren, antwoordde een der mannen met hunne bedelnappen aan den gordel; men verwacht duizende menschen.

- Te meer daar de predikatie dicht bij de Vrijheid in open veld zal plaats hebben.

- Ook gaat hij predikatie houden te Gheel, te Hoogstraten en in de voornaamste dorpen der Kempen; de bijval welken hij overal ontmoet, is verbazend; te Lier werd hij op de handen gedragen.

- Nooit zag ik eene beweging zoo als die, waarvan ik gisteren getuige was te Bergen-op-Zoom; dokter Spoel hield daar eene predikatie in eene schaapskooi.... maar een volk dat van alle zijden derwaarts was gekomen! neen, dat is niet om te vertellen!

- Wie is dokter Spoel?

- Och, dat is maar een eenvoudige linnenwever; maar de de geest des Heeren is stellig in hem; gewone menschen spreken zoo niet.

- Ja, ja, zeg wat gij wilt, sprak de naaldemaker, die de kettersche leer volstrekt niet was toegedaan; maar heel die beweging gaat weldra een einde nemen.

- Ik ben van uw gevoelen, meende de lakenvolder; het magistraat van Antwerpen gaat de Lutheranen en Calvinisten ongenadig op de kneukels tikken.

- Geen bliksem doet het magistraat! zei een der geuzen opgewonden; de predikatiën worden daar door honderd en meer Calvinisten, allen met lange vuurroeren gewapend, bewaakt; onder een geleide van twaalf gewapende ruiters gaat de predikant naar den predikstoel.... wie zal zich daar tegen durven verzetten?

- Indien Quinte de vorster te Antwerpen was, zou hij die gewapende Calvinisten wel rechtzetten, spotte iemand uit den hoop.

De vijf of zes sprekers zagen naar de leuning, waarop Quinte daareven nog lag te luisteren, en barstten in een schaterend lachen uit.

- Lang toch kunnen dergelijke vertooningen, die veel geld moeten kosten, niet duren, wierp den naaldemaker op.

- Weet gij wat elke predikatie kost, enkel aan dagloon voor de gewapende wachten? vroeg een geus; vijfhonderd guldens! Geld heeft men in overvloed.

- In alle geval beschouw ik dat slechts als verschoten geld, fluisterde een andere geus; lang duurt het niet meer, of wij jagen heel dat spaansche ras het land uit; wat verschoten werd, krijgen wij dan wel terug.

Daar klonk op nieuw de stadsbel op de puie.

- Meer volk, dan er nu reeds stond, dacht de vorster, rond zich heenziende, was er niet noodig om aan de ordonnantie van schoutet en schepenen de genoegzame ruchtbaarheid te geven; hij zou dan ook de lezing maar beginnen.

‘Vooreerst, zoo luidde de ordonnantie, dat een yegelyck uyt geschrift overbrenghen soude alle vremdelinghe inde borgershuysen logerende, ende dat alle herberghiers tsavonds op tVryheydshuys uyt geschrift, met naem ende toenaem moesten brenghen wien sy dien nacht logeren soude, op te pyne van twaelf rynsguldens, item, dat alle vagebonde hun voorsien soude uytter Vryheyt te gaen binne sonneschyn, op lyfstraffe - item, dat nyemant van thoffs wegen, hem meer vervoirderen en sou ter nieuwe predikatie te gaen, oock op pyne van twaelf rynsguldens, behalven de pyne opte stuck der ketterye. Item, dat de

ouders ende basen de helft soude betalen als zy t'hun kinders en dienstbode niet en verbode(*).

- En wie zal die ordonnantie doen eerbiedigen? vroeg een der geuzen, die onder den steiger stonden.

- Denkt gij dat er geene galgen meer in de wereld zijn? vroeg Quinte op den toon alsof hij dreigde, doch de man was niet op zijn gemak; hij wist immers dat de Amsterdamsche bedelaar daar beneden stond.

- Galgen? grinnikte een andere geus; pas maar op, lange vlegel! dat gij er zelf niet aan komt.

- En houd maar een oog in 't zeil, dat wij binnen kort schoutet en schepenen niet opknoopen, spotte een ander.

- Hang Gouvernante en Koning er ook maar bij, lachte een derde.

- Lieve God! wat zal er nog gebeuren? zuchtte Quinte verschrikt bij al die bedreigingen.

- Vive le Geus! schreeuwde een lid der rederijkamer.

- Naar de predikatie! riep een ander lid van het Heybloempken.

- Vive le Geus! Naar de predikatie! klonk het uit honderde monden, over het marktplein.

Kort na den middag stonden er een zestal ruiters voor de deur van den hoofdman van het consistorie; zij droegen de lange ‘pycke’ van dien tijd, en in den draagband een zwaar rapier.

Tusschen de ruiters stonden eene menigte geuzen met den bedelnap aan den gordel, en het was gemakkelijk te zien, dat zij bijna allen een ‘sinckroer, pistolette’ of een handbijl onder hunne lange, bruine kleederen verborgen hadden. Aan Turnhoutsche rabauwen en vreemd rappelyn, zooals Quinte de vorster hen noemde, ontbreekt het niet; neen, want mij merken er onder anderen al de afzichtelijke schelmen op, welke wij een tijd geleden op den onweêrsnacht in de Postelsche heide ontmoetten; aan dronken kerels van het gemeenste uitzien, aan

(*) Uit de archieven, uitgegeven door den heer Heuvelmans, archivarius van Turnhout.

lichte vrouwen, die even als de boombladeren van alle zijden met den wind naar de Vrijheid zijn overgewaaid, ontbreekt het nog minder. Enkele geuzen van Gheel, geuzen van Hoogstraten, geuzen van Arendonck en de omliggende dorpen zijn er ook.

Weldra verschijnen de predikanten Lodewijk Palmm en Nicasen Verschueren vergezeld van de leden van het evangelisch consistorie. De stoet zet zich in beweging; voorop in twee rijen stappen zes ruiters; tusschen dezen, de nieuwe geloofspredikers en de Evangelisters. Op hen volgen de lijfwacht der gewapende geuzen, en dan honderde mannen, vrouwen en kinderen. Het volk dwarrelt niet zoo als voorbijzijnden zondag in bonte zwermen door elkander; neen, er heerscht reeds eene zekere orde; de predikanten en de leden van het consistorie hebben gedurende de afgeloopen week alles in het werk gesteld, om heden bedaard, als vrome menschen, die een goed voorbeeld moeten geven, in de straat te verschijnen. Zoo trekt de stoet voort door de Gasthuisstraat en begeeft zich naar een akkerveld, niet ver van de plaats, waar heden de stoomtreinen aankomen en vertrekken. Er is daar midden op den akker een stellaadje van palen en planken opgeslagen: het is de kansel der nieuwe geloofspredikers. Langs achter en van weêrszijde is de vergaderplaats met karren en stootwagens, met palen en latwerk afgesloten, ten einde noch de stedelijke ambtenaars, noch wie het ook zij, de godsdienstoefening zoude komen storen.

Doch het blijkt weldra dat al de genomen voorzorgen om rustig te prediken en psalmen te zingen, onvoldoende zijn. Er steekt een hevige wind op, die het akkerzand opneemt en het van boven uit de lucht in de vlakte weêr rondstrooit. De hemel is in een oogenblik zwart geworden, en daar ginds in het zuidwesten komen lange vuurstralen de zwarte wolken openrijten; de donder rommelt aanhoudend, en weldra zal de regen, misschien ook wel eene vreeslijke hageljacht - want de lucht is daar ginds zoo akelig donkerblauw - de menigte uiteenjagen.

Nicasen heeft echter reeds zijn stellaadje beklommen en dondert, terwijl zijn oogen bliksemen, tegen de oude, versleten,

Roomsche Kerk, het versleten Pausdom, het versleten Staatsbestuur.

In der haast wordt er door Palmm een kind gedoopt, en een huwelijk van een man, die zijne vrouw had weggejaagd, met eene huismoeder, die het echtelijk dak was ontloopen, ingezegend.

Spoedig nog een paar psalmen gezongen en huiswaarts gekeerd, want het onweêr nadert, en al dat hemelvuur, en al dat dondergekraak maakt de nieuwe geloofsbelijders zoo ontzettend bang.

In een oogwenk is de vergadering uiteengeslagen, en treurig en slechtgezind keeren de predikanten met het consistorie en de gewapende lijfwacht in de Vrijheid terug.

Nog hebben zij de eerste huizen niet bereikt, of de regen heeft hunne kleederen doorweekt en dringt koud tot de huid door.

Nicasen vooral is slechtgezind; de man heeft den duivel in 't lijf. Hij mort tegen Palmm, tegen de Evangelisters; hij kijft tegen de gewapende geuzen, en zou tegen donder, bliksem, regen en wind gevloekt hebben, indien hij inwendig geen vrees had gehad voor den Maker van dat ontzettend natuurwerk.

Nicasen is juist tegenover het nederig kerkje van het godshuis; het ‘Salve Regina’ door de kloosterzusters gezongen, klinkt statig daarbinnen, en steekt niet weinig af tegen het geraas hierbuiten.

- Laat ons daar binnen gaan, zegt Nicasen, zijne vrienden beziende.

- Waarom niet? vraagt Lodewijk Palmm.

- Ho, ho! een oogenblik! spreekt Volpard Mys, die groote oogen opzet van verbazing, omdat het voorstel hem al te stoutmoedig voorkomt.

- Hebben wij daar iets te vreezen? vraagt Nicasen; komt, volgt mij, ik neem alle verantwoordelijkheid op mij.

- Ja, daarbinnen! roepen vijf of zes geuzen, tusschen welken wij de stem van den jager en den Westfaler onderscheiden.

- Vooruit! en Vive le Geus! roept de zoogenaamde edelman, terwijl hij dreigend met de hand op het gevest van zijn rapier slaat.

- Ja, vooruit! herhaalt Nicasen, terwijl hij de kerkdeur opent.

- Stil, stil! fluistert een reusachtige poorter, die binnen in het kerkje aan de deur de wacht schijnt te houden; stil, het lof is niet geëindigd.

- Achteruit, gemeene rakker! grinnikt de gewezen Gentsche herbergier in een geloofsprediker herschapen; achteruit! plaats voor de volksverlichters der eeuw!

- Gij komt niet binnen! zei de poorter, den prediker met zijn forschen arm terugstootend.

- Rekel! durft gij de hand op een dienaar des Heeren leggen? roept de gewezen wijntapper, terwijl de gramschap de roode kleur van zijn aangezicht tot de loodskleur doet overgaan.

- Kom hier, dat ik u neus en ooren afsnij, roept de zoogenaamde edelman, die zijn rapier heeft uitgetrokken en naar de kerkdeur dringt.

- Vive le Geus! Sla dood de papisten! roept men in de straat; naar binnen, naar binnen!

Men dringt van achter zoo sterk aan, dat de deurwachter overhoop wordt geworpen, en de geuzentroep, onder een woest getier, gevloek en gejuich, de kerk binnenstormt.

Er heerscht eene ontzettende verwarring; stoelen en banken worden overhoop geworpen, het tabernakel wordt in allerijl gesloten en, bij het hulpgeschreeuw der vrouwen en kinderen, is de tempel in een oogenblik door de biddende menigte ontruimd en door de ingevallen geuzen bezet.

- Op den predikstoel! roept eene stem; het is die van Volpard Mys.

- Waarom niet? antwoordt Palmm, terwijl hij zijn vriend Nicasen bij den arm voortduwt in de richting van den predikstoel.

- Ja, waarom niet? herhaalt Nicasen, en onder de luide goedkeuring der geuzen klimt hij den trap op.

Het gerucht is daar buiten in de straat verspreid, dat de geuzen de godshuiskerk hebben overweldigd, en Nicasen er een predikatie gaat houden. Van rechts en links komt het volk toegeloopen; iedereen wil in het kerkje binnendringen; er wordt in en buiten den ingang gedrongen, gestooten, gevochten, gevloekt; neen, er kan weldra niemand meer binnen, de tempel is eivol.

Het doxaal is opgepropt met volk; op het altaar staan de nieuwgierigen man tegen man; de biechtstoel zucht onder het gewicht van straatbengels die er op zijn geklommen; op het kleine voetstuk, nevens de heiligenbeelden, die van verontwaardiging achteruit schijnen te wijken, staan geuzen; er staan geuzen van weêrszijde nevens het koperen kruisbeeld boven het tabernakel; er staan geuzen op banken en stoelen, die zij tegen den muur op elkander hebben gestapeld.

Waarover handelt de Gentsche kroeghouder in zijne predikatie? Och, de stof is altijd onveranderlijk dezelfde. De manier waarop hij dezelfde behandelt, verschilt niet van zijne vorige predikatiën. Van bewijsredenen maakt hij geen gebruik, en de slotsom komt altijd hierop neêr, dat het oude Roomsche geloof met zijne domme afgoderij niet meer deugt en vervangen moet worden door de geloofsleer der verlichte hervormers van den tijd. Het einde zijner predikatie is zooals altijd, eerder een wild geschreeuw, een woeste aanval, dan wel eene slotrede. Dreigend slaat hij de armen dooreen, schuimbekt van woede en daagt, volgens gewoonte, iedereen uit om te bewijzen dat hij de waarheid niet heeft gesproken.

Het volk uit de laagste klas der samenleving, het gespuis der steegjes en achterwijken, en vooral de omgeving van den geloofsprediker nemen aan, keuren volkomen goed al wat er op den predikstoel wordt gezegd, alware het slechts omdat heer Nicasen veel geraas en woeste gebaren maakt en, bij het vlammen der oogen en het schuimen van den mond, dingen vertelt waaruit men niet wijs wordt.

Nicasen heeft zijne leerrede geëindigd; voor hij den kansel aftreedt, werpt hij nog een uitdagenden blik over de menigte, en roept, evenals acht dagen geleden:

- Is er iemand hier tegenwoordig die mijne woorden kan wederleggen? Hij kome hier op den predikstoel.

Hij slaat zich evenals verleden zondag woest met de vuist op de borst en roept:

- Papisten, groot en klein! Nicasen daagt u uit! waar zijt gij, Belialskinderen? Hier is mijn bijbel.... spreekt, geeft op wat gij wilt wederleggen!

Terwijl hij dit zegde, had hij uit den binnenzak van zijn geuzenmantel een kleinen bijbel met zilveren slot ten voorschijn gehaald, en het boek met een geduchten slag voor zich nedergelegd:

- Durft er dan niemand optreden om de oude dwaalleer der Roomsche Pausen te verdedigen? Hij nadere, dat ik hem mijne plaats op den kansel afsta!

Zoo pocht Nicasen.

- Plaats! zegt iemand, die uit een hoek achter den predikstoel te voorschijn treedt, en de hand op de trapleuning legt om op te klimmen.

- Alweêr die duivelsche Jesuïet! bromt Volpard, die van het doxaal met een onrustig oog de beweging aan den trap des predikstoels gadeslaat.

- Is dat de ziekenoppasser uit het Roode Schild niet? vroeg de jager; 't is of hem satan uit den grond opstoot, zoo dikwijls er wordt gepredikt.

- Waar duivel! komt de man met zijn zwarten mantel toch altijd vandaan, en dat altijd juist op het oogenblik dat er gepredikt wordt? Is dat nu geen heksenwerk? morde Palmm.

- Wel, laat hem eens een oogenblik het woord voeren, sprak een poorter der Vrijheid, die geen grooter behagen vond, dan te redetwisten over godsgeleerde vraagpunten.

- Volstrekt niet, gebood Volpard, die wel voorzag, hoe gehavend en gekneusd de Gentsche kroeghouder uit den woor-

denstrijd met den behendigen pater naar huis zoude wederkeeren.

- Zijt gij dat weêr? vroeg Nicasen, die aan den voet van den trap den geestelijke van voorbijzijnden zondag ontwaarde; wat zijt gij toch voor een zwarten ongeluksvogel?

Er onstond een onbeschrijfelijk gewoel in de kerk; iedereen wilde den man zien, die tegen den nieuwen geloofsleeraar te velde durfde trekken.

- Hebt gij soms ook trek om Loyola in den steek te laten en dienst te nemen in de gelederen van Luther en Calvien? zoo spotte Nicasen, die met gemaakte kalmte en onverschilligheid naar beneden zag.

- Gij hebt de papisten uitgedaagd! riep eene stem, die van het doxaal kwam, zijt gij misschien ook bang van hem?

- Ik ben van niets ter wereld bang, antwoordde Nicasen met neêrgeslagen oog, en nederig de handen kruiselings over zijne borst slaande, tenzij den Heere te mishagen.

- Wel, laat den man dan spreken; het is reeds de tweede maal dat hij zich aanbiedt, riep iemand die op eene ladder buiten tegen den muur stond en het hoofd door het kleine luchtvenster had gestoken.

- Indien ik bij u kon, riep de zoogenaamde edelman, sloeg ik u met mijn rapier de ooren af.

- Wat zegt gij, kale jonker? riep de man terug die door het luchtvenster lag; zoo aanstonds zal ik u eens even naar uw naam komen vragen; of denkt gij, dat een jongen der Vrijheid den bek moet houden voor een kalen schreeuwer die huis of t'huis heeft, en kruis of munt bezit?

Aan het Turnhoutsch janhagel, dat Polycarpus reeds sedert lang kende en weinig vertrouwen had in deszelfs blazoen en adellijke titels, beviel de taal van den man in het luchtvenster; van alle zijden schoot men, ten bewijze van goedkeuring, in een langen schaterlach.

- Ja, de man daar in het venster heeft gelijk, lachte een zestienjarige knaap, die boven op het klankbord van den predikstoel was gezeten.

Door een der gaten van het kerkgewelfsel riep eene stem, dat Nicasen zeker bevreesd was, of die pater hem soms den baard zou vegen.

- Die heeft in zijn leven wel andere bollen, dan Gentsche wijntappers, den baard geveegd, spotte iemand wien men niet in het oog kon krijgen.

- Alleen praten is gemakkelijk om altijd gelijk te hebben, riep de stem door het plafond naar beneden.

- En iemand uitdagen en hem, wanneer hij moedig optreedt, mishandelen, is het werk van slechte kerels; riep de stem in het luchtvenster.

- Hier.... dat hij mijne plaats neme, sprak Nicasen, driftig het deurtje van den predikstoel ontsluitend, en zich gereed makend om af te klimmen.

De geestelijke stond reeds verscheidene trappen hoog, toen een man hem bij den mantel greep en hem achterover naar beneden trok; het was Lodewijk Palmm.

Er volgt een ontzettend geraas; hier juicht men de handelwijze van den geuzenpredikant toe, daar trekt men partij voor den geestelijke.

Deze heeft een gevaarlijken val van den hoogen trap gedaan en zich aan het hoofd bezeerd. Met moeite komt hij recht tusschen het dringend volk, veegt zich het bloed van het aangezicht en Palmm beziende, zegt hij zacht glimlachend:

- Ik heb mij niet bezeerd, heer Palmm.

Daarop verwijdert hij zich; van weêrszijde stapt men achteruit en baant men een doorgang voor den geestelijke, welke op dat oogenblik in de kerk meer bewonderaars telt, dan de dikke, Gentsche kroeghouder.

De baldadige overweldiging der godshuiskerk, de ontheiliging van Gods tempel, verwekten eene diepe verslagenheid in de Vrijheid; de schrik voor nog grooter ongeregeldheden en onheilen was algemeen.

- Indien ik daar op het Vrijheidshuis een enkel woord had te zeggen gehad, hoor ik den lezer opwerpen; had ik toch voor-

gesteld, zich te wenden tot het Staatsbestuur, ten einde al die wanorde te doen ophouden en verdere ongelukken te voorkomen.

- Wat gij zoudt gedaan hebben, deed ook de Regeering der Vrijheid; hoor liever: een gezantschap van vier leden werd naar de hoofdstad afgevaardigd, ten einde aan de hertogin van Parma den akeligen toestand, waarin men zich bevond, bloot te leggen. Het antwoord moest niet zeer aanmoedigend zijn, dewijl de vorster, die de papieren uit de hoofdstad even had doorsnuffeld, geweldig den neus er van optrok.

- Zoo, zoo, morde Quinte; dan weet men te Brussel al zoo min raàd als te Turnhout.... zegt men in den brief niet dat ‘ten hove die saecke soo wilt en turbulent staan?’ zoo, zoo, volgens die heeren te Brussel moeten de schoutet en schepenen in de Vrijheid maar voortgaan zoo als zij het best kunnen en aan ‘die inghesetene maer goede voorganck ende exempel gheven?’

Is dat nu geen olie op het vuur werpen? Gaan die rekels nu niet denken, dat zij ongestoord kunnen handelen, dewijl de Hertogin zelve moet bekennen, dat zij onmachtig is de schavuiten in toom te houden? Waarom zendt men uit Brussel niet een halfdozijn sterke galgen naar de Vrijheid, en daarbij (och, veel hulp vraag ik niet) een paar dozijn moedige vorsters elk met een goed rapier in den draagband?

XXVIII.
Huiselijk onweêr.

Wij moeten eenige dagen in ons verhaal terugkeeren.

Wij zijn in de laatste helft der maand augustus; slechts sedert gisteren, laat in den avond, is Boudewijn met zijne wedergevondene dochter in de Vrijheid wedergekeerd.

De waard uit het Roode Schild en Bavo's Quinte zitten in de keuken, bij het drinken van een kan bier, met elkander te praten.

Wat heeft de schoolmeester veel aan den vorster te vertellen!

- En waar Nella, sedert haar vertrek was gebleven? wilde de vorster weten.

- Dat zij, na des avonds de hoeve verlaten te hebben, een heelen nacht op eene kar door de hei had geschokt, antwoordde Boudewijn; en tegen den middag was aangekomen op een buitengoed, waar Volpard en Palmm met hunne vrienden en den huisheer ontzettend ‘gegeusd’ hadden.

- Waarom Nella niet had laten weten waar zij was?

- Dat zij zelve niet wist, waar zij zich bevond; maar dat zij op zekeren avond het buitengoed was ontvlucht....

- Arme Nella!

- Dat haar oom, een eind wegs van daar, haar eindelijk had gevonden, en haar met behulp van een zekeren Sperkel, ook een geus, had gevoerd naar eene stad, waar men haar letterlijk gevangen hield.

- Naar eene stad? En welke stad?

- Dat Nella, die men in eene gesloten koetskar, en door den schrik geheel uit haar lood geraakt, had overgevoerd, zulks niet konde weten, en zij slechts later te weten kwam dat zij zich te Antwerpen bevond.

En toen verhaalde Boudewijn, terwijl Quinte aanhoudend van verbazing met de hand op zijne knie sloeg, hoe Nella door kleinen Raphaël eindelijk uit hare gevangenis werd verlost, hoe hij zelf een bode kreeg van den smid op wiens binnenplaats de arme droomster terecht kwam, en zoo voort.

- En of Lodewijk Palmm....?

- Dat die geuzenprediker hemel en aarde had bewogen, om Nella tot de nieuwe leer over te halen, en voornamelijk om haar hart te veroveren; dat hij niet alles wilde zeggen wat zijn broeder Volpard had gedaan, om hem hierin behulpzaam te zijn, maar....

- Dat alles vruchteloos was geweest....

- En of men niet zoude moeten gelooven, dat kleine Raphaël, die op een langen lichtstraal nederdalend, onophoudelijk aan Nella verscheen, zijne zuster steeds had bewaard?

- Dat daaraan niet viel te twijfelen, maar dat Quinte de vorster die twee vrouwenschakers toch wel eens zoude doen dansen, indien....

- Dat men hen beiden, ingevolge de bestaande wetten, konde vervolgen, maar men in deze bedroefde tijden aan niets van dit alles moest denken.

- Ja, dat Quinte dit alles zeer goed begreep, en het voor

Nella misschien ook nog beter ware de zaak maar blauw-blauw te laten.

- En dat men maar hopen moest, dat de goede God aan al die buitensporigheden van den tegenwoordigen tijd wel eens een einde zoude stellen, en aan iedereen loon naar werken geven.

De deur ging open en Volpard trad binnen; hij kreeg geen, ‘goeden dag’ terug noch van Boudewijn noch van Quinte den vorster, en deze wel voorziende dat er hevige woordenwisselingen zouden plaats grijpen, was bescheiden genoeg om even buiten te gaan.

- Ik kwam u eens vragen, of gij allen welvarend zijt, sedert wij elkander niet meer gezien hebben? zoo begon Volpard zacht en fleemend.

Geen antwoord; Boudewijn keerde hem den rug toe.

- Gij moet wel verwonderd zijn geweest mij met Nella niet te zien wederkeeren; doch de tijden zijn heden zoo zonderling dat....

- De tijden zijn niet slecht, maar het volk deugt niet, grinnikte Boudewijn zonder het hoofd om te draaien.

- Gij zegt dat zoo zonderling? Bedoelt gij mij? vroeg Volpard.

- U en uwe rekels van vrienden, beet Boudewijn hem bits toe.

- Dat gij uw broeder zoo ruw aanvalt, zij u vergeven; ik ben daaraan gewoon, sprak Volpard, de oogen sluitend en de twee handen vroom op zijn hart leggend; maar het is God getergd zoo te spreken van menschen, die....

- Die ik reken onder het grootste gespuis dat ooit de Kempen doorliep, onderbrak Boudewijn.

- Spreek maar zoo luid niet.

- Voor wien zou ik zwijgen?

- Wij beleven een tijd, dat iedereen maar op zijne hoede moet zijn.

- Op mijne hoede zijn? Ja, dat zal ik voortaan, opdat men mij mijn kind niet meer ontroove en haar diep ongelukkig make.

- Wat zijt gij toch een driftig mensch!

- Beter driftig, dan het achter de mouw te hebben; ik houd niet van schelmachtige streken en menschen, die onder den duim handelen.

- Met u kan men niet over de baan; gij zijt al te oploopend.

- Het hoofd heb ik altijd recht; en recht door zee ga ik ook!

- Ik niet zeker, broeder?

- Noemt gij uwe afzichtelijke handelwijze opzichtens mij en mijne dochter ook al recht door zee?

- Ik zou mijn gedrag én jegens u én jegens mijn nichtje volkomen kunnen rechtvaardigen, doch....

- Ik zal gaarne naar uwe verontschuldiging luisteren.

- Voor het oogenblik zijt gij al te opgewonden.... Ik kwam u slechts vragen, of gij soms ook iets van Nella hebt vernomen?

Boudewijn wees met den vinger naar de openstaande kelderkamer, waar Nella zat te spinnen.

- Goddank, er gaat een zwaar stuk lood van mijn hart.

- Dat gewicht hebt gij er u zelf opgelegd.

- Ik?

- Gij en die donkergrauwe vlegels met hunne bedelnappen.

- Ik zal op dat schelden maar niet antwoorden.... Nella, Nella, wat hebt gij mij verontrust!

- Al uw onrust vergelijkt gij toch niet met hetgeen ik geleden heb? vroeg Boudewijn schamper.

- Nooit heb ik een doodangst uitgestaan zooals dien, sedert gij ons te Antwerpen zijt ontvlucht, zuchtte Volpard.

- Wat gij mij naar ziel en lichaam hebt doen uitstaan, zal ik nooit kunnen vergeten, zei Nella, terwijl zij haar spinnewiel deed voortsnorren.

- Gij hebt uw geluk niet willen of niet kunnen begrijpen, kind, sprak Volpard.

- Mijn geluk! antwoordde Nella op een toon vol bitterheid.

- Een schoon geluk, iemand opgesloten houden terwijl de vader in doodelijken angst op en af door de heide draaft om

zijn kind weêr te vinden, grinnikte Boudewijn; indien een vreemde mij had gedaan, wat gij gedaan hebt, zou het tusschen mij en hem niet zuiver afloopen; neen, ik vocht mij dood tot mijn laatsten bloeddroppel.

- Bedaar, broeder; uw kind was immers in goede handen, meende zijn broeder.

- In goede handen! herhaalde Boudewijn op een heel anderen toon; in de handen van iemand, die het edele kind met een vreemden gelukzoeker, met een geus zocht te koppelen.... in de handen van kerels, die haar aan de hel en den duivel wilden overleveren.

- Boudewijn, Boudewijn! wat slecht denkbeeld hebt gij toch van uw broeder, zuchtte Volpard.

- Wiens schuld is dat? riep Boudewijn verontwaardigd.

- Ik hoop dat Nella mijn gedrag jegens haar geheel anders beoordeelt, zei Volpard.

- Volstrekt niet, antwoordde het meisje maar altijd voortspinnend; zoo als vader spreekt, denk ik er ook over; mijn vertrouwen en mijne achting hebt gij voor eeuwig verloren.

- De mijne ook, voegde Boudewijn er bij.

- Maar in Gods naam bedaar toch; gij spraakt daar van koppelen met....

- Met een schobber, een schobbejak, een vlegel, een rekel, een schavuit, een schurk, een.... een kerel misschien zonder huis of t'huis.... een....

- Met een achtbaar man, met....

- Nu, al ware hij dan ook president van den hoogen raad.... maar.... indien ik ooit de gelegenheid heb hem af te ranselen....

- Wie Palmm aanraakt, beleedigt Volpard Mys.

- Denkt gij dat ik ook mijn broeder niet een flap om de ooren zou geven, als het er op aan kwam? riep Boudewijn opspringend.

- Ach, vader! schreide Nella; zij sprong op van haar spinnewiel, en kwam haastig den lagen trap afgeloopen.

- Stil maar, kind, sprak Boudewijn; ik weet wel dat ik mij

goed moet houden; maar wat er mij in den krop steekt, moet er uit! De bui gaat al over.

- En dat alles moet ik hooren en verdragen in mijn eigen huis? sprak Volpard, die nu de houding van heer en meester aannam.

- Loop naar den duivel met uw huis! bulderde de verontwaardigde Boudewijn.

- En nu gij zoo begint, zeg ik u, kort en goed, dat gij het Roode Schild verlaat zoodra de huur om is.

- Nog al eerder!

- Ja, ik zeg u de huur op!

- Op staanden voet wil ik verhuizen!

- En mijn geleend geld eisch ik terug!

- Uw geld zult gij hebben! Liever laat ik mij de huid van het lijf trekken om u te betalen!

Het onweder is voorbij; Volpard gaat kijvend, scheldend, dreigend de deur uit, die door Boudewijn, kijvend, scheldend, dreigend, achter hem wordt toegeworpen.

XXIX.
Het nieuws van den dag.

- Quinte, kom binnen, sprak Boudewijn, de achterdeur ontsluitend.

- Ik heb hier een oogenblik op de achterplaats rondgewandeld, dewijl ik voorzag dat het er min of meer zou waaien, glimlachte de vorster; wat ziet gij bleek?

- Wie zou niet bleek zien? kom, de bui is al over.... laat ons hier nog een oogenblik met elkander praten; ga daar zitten, Nella zal nog eens voor ons tappen.

Op dit oogenblik hoorde men een gedommel op de straat; er kwam een ruiter langs de poort binnengereden; hij stapte af op de achterplaats.

- Zie dan, dat is Tymen, de vlaskooper, uit Gent, zei Boudewijn; het is een jaar geleden dat ik hem niet meer heb gezien.

Eenige minuten later zitten Tymen, de vlaskooper, Boudewijn en de vorster in de gelagkamer een stevige kan te drinken.

- Geen nieuws in de Vrijheid? vroeg Tymen.

- Ja, vertel hem eens, Boudewijn, hoe het hier sedert drie weken toegaat; niemand zou het gelooven, sprak Quinte. Boudewijn bracht in een oogenblik den vlaskooper op de hoogte.

- Dan wordt hier ook al 'gegeusd' zooals overal? vroeg de vlaskooper.

- 'Gegeusd'? Men doet niets anders meer; in de dorpen zelfs gaat het zoo ruw toe, dat evenals hier in de Vrijheid, heel de boel overhoop ligt. De priester wordt openlijk bespot; naar de kerk gaat men niet meer, dan om ze te onteeren. Vreemde apostelen verkondigen er leerstellingen, die den mensch, de Hemel mag het weten waarheen leiden; de neringen staan stil; de armoê is ontzettend; er wordt niet meer gwerkt, maar wel gebrand en gemoord; de familieband is verbroken; want in hetzelfde huis treft men er aan, die aan het oude gehecht blijven, anderen die 'geuzen'; wereldlijk gezeg bestaat er niet meer, de naam des Konings wordt niet meer geëerbiedigd dan die van God; de tronen, zegt men, worden afgebroken, het Pausdom voor altijd vernietigd; wat moet dat toch worden!

- Verschrikkelijk! Dat is bijna al zoo erg als bij ons! riep de vlaskooper.

- En wat nieuws is er bij u zoo al in de wereld? vroeg Quinte; 'geust' men daar ook al?

- Nieuws? herhaalde de vlaskooper, terwijl hij zijne twee handen tegen de ooren hield.

- Ja, de ooren moeten hedendaags tuiten van het nieuws, meende Boudewijn.

- Hebt gij nog niet gehoord, wat er, eenige dagen geleden, gebeurd is in Westvlaanderen tusschen de Leye en de zee? vervolgde Tymen.

- Uit Antwerpen en omstreken krijgen wij nog al eens wat nieuws, doch uit Westvlaanderen maar zeer zelden, antwoordde Boudewijn.

- Nu, eenige dagen geleden, kwamen daar ongeveer driehonderd geuzen aangedreven, die heel eenvoudig in de kerk braken en er al wat breekbaar was, vernielden; wat draagbaar was, werd gestolen.

- Verschrikkelijk! riep Bondewijn de handen ineenslaande; wat heiligschennis!

- Daarop staat de doodstraf, mompelde de vorster.

- En waar komt dat schuim vandaan? vroeg Boudewijn; uit de hel?

- Van Sint-Omer en omstreken, zei de vlaskooper; en nu loopt die duivelentroep heel het land af, en voert alles met zich om te breken en te vernielen; ja, als men die havelooze boeven met hunne ladders, touwen, hamers, hefboomen, breekijzers en bijlen daar ziet heen loopen, zou men waarachtig denken, dat de hel is losgebroken.

- Ik schud en beef er van, zeide Boudewijn.

- Maar zijn er in uw land dan geene galgen meer? vroeg Quinte zijne twee vuisten op de heupen zettend.

- Spreekt gij van galgen? zei de vlaskooper schokschouderend; wie zou zich tegen al dat kerkgeboefte durven verzetten? Zonder zich aan iemand te storen, of door wie het ook zij gestoord te worden, doorloopen die kerels omtrent Sint-Omer, in de Casselrye van Cassel, alle dorpen en plunderen kerken en kloosters. In Belle ging het er ook al even ruw toe, maar in Yperen was het nog erger....

- Nog al erger? zei Quinte.

- Men plunderde daar niet alleen kerken en kloosters, maar zelfs bijzondere huizen, zooals het paleis van den bisschop en van sommige priesters.... In de kerken te Meenen, Comene Werveke, in de abdij van Marquette heeft men alles gestolen wat onder de hand viel; het overige heeft men verbrijzeld of verbrand.

- Br.... deed Boudewijn met het hoofd schuddend.

- Ja, dat is Belzebuth met zijn zwarten aanhang, die uit de hel naarboven komt, zeide Quinte; wat zal er nog gebeuren!

- Maar te Seclyn kreeg dat geboefte de boeren der omliggende dorpen op het lijf; volgens men zegt, moeten die dorpelingen, met stokken, ketelhouten, gaffels en zinkroeren gewapend, de kerkroovers ongenadig hebben toegetakeld....

- Waarom handelt men elders ook niet zooals de boeren te Seclyn? zei Quinte.

- En te Gent? vroeg Boudewijn; gaat het daar ook al zoo dwaas toe?

- Daar broeit ook al iets; de kanonnikken van St. Baefs te Gent hebben hunne kostbaarheden en reliquiën reeds geborgen in het kasteel; in het openbaar doen de priesters geen mis meer....

- In welk een tijd leven wij toch! riep Quinte uit.

- De raad van Vlaanderen is opgeschorst....

- Dan loopt alles op zijn einde, kermde Quinte.

- De vierscharen zijn gesloten....

- Als nu de wereld niet vergaat, ken ik er niets meer van.

- Men hoort bij ons en in de omstreken niets meer, dan razen, tieren, schieten en stormkleppen....

- Ja, dan vergaat de wereld!

- En is dat nu de nieuwe geloofsleer waarmeê Volpard zooveel opheeft? grinnikte Boudewijn; maar wie duivel! kan het toch in zijn hoofd krijgen, zoo woest te werk te gaan?

- Weet gij wat men te Gent zegt? hernam de vlaskooper; dat men eene groote menigte edellieden te Sint-Truyen heeft bijeengetrommeld, en men daar besloten heeft onmiddellijk een algemeenen beeldenstorm te beginnen, om zoodoende te verkrijgen wat de ketters sinds lang vragen, namelijk vrijheid van godsdienst.

- Een algemeene beeldenstorm! herhaalde Quinte verbleekend.

- En onder ons gezegd en gebleven, weet gij wat men mij stellig heeft verzekerd? Dat de geuzerij er zelfs op aanlegt om den Koning uit het land te jagen.

- Ho, ho! dat gaat toch zoo gemakkelijk niet, riep Quinte de vorster; of zijn er dan geen soldaten meer in Spanje?

- In Spanje, ja, maar hier te lande zijn er geen; en de geuzen weten dat maar al te goed, zei de vlaskooper; indien wij soldaten hier hadden, had zich dat alles heel anders toegedragen.

- Ik heb dikwijls gezegd, zuchtte Boudewijn, dat ik wilde eene eeuw vroeger geleefd te hebben, om geen ooggetuige te zijn van al die afschuwelijke dingen, welke er hedendaags plaats grijpen.

- Wij zijn nog maar aan 't begin, meende de vlaskooper; de Hemel alleen kan weten wat er nog voor de deur staat.

- Hebt gij 't gehoord? vroeg een buurman van het Roode Schild, die op dit oogenblik binnenkwam; mijn knecht komt daareven met de kar te huis uit Antwerpen; het schijnt dat het daar ook al begint te stuiven.

- 't Is waarachtig om bang te worden! zuchtte Boudewijn.

- Er moet daar een zekere dokter Hermanus eene predikatie gedaan hebben voor duizende en duizende toehoorders; het moet er verschrikkelijk zijn toegegaan, dewijl al de gildebroers der zes kamers bevel hebben ontvangen, op staanden voet geharnast en gewapend op te komen,

- Heb ik het niet gedacht! riep de vorster; nu zullen de grappen al spoedig uit zijn.

Een dag of drie later moest de vorster echter bekennen, dat de geharnaste gildebroers ook al niets meer konden uitwerken, dan de doodeenvoudige vorster eener Vrijheid. Het gerucht liep toen te Turnhout dat ‘de guyten ende quade rappalie *Vive le Geus!*’ hadden geroepen ‘in Onslievevrouw, ende aant wywatervat begonsten psalmen te singen met groote hoopen, dat doctor Hermanus op den preckstoel was geghaen om te precken ende soo hebbende altsaemen, die in de kercke waeren met luyder stemmen psalmen ghesongen, en

Hermanus voortsgaende in syn sermoon heeft seer veel gepreckt van de afgoderye expresselyck gebiedende dat men alle die beelden, figueren, chieraet van der kercken, omverre smyten soude, dwelck terstont aen onsen lievevrouwchoor begost wirt.'

Het nieuws kwam wel bijna ongeloofelijk voor, doch na gehoord te hebben hetgeen de vlaskooper van Gent over het gebeurde in Vlaanderen had verteld, was men van gevoelen, dat men zich aan nog grooter gruweldaden konde verwachten.

Laat in den avond vertelde men, dat de vijf parochiekerken te Antwerpen benevens de kloosters, kapellen en godshuizen letterlijk uitgeplunderd en de kloosterlingen onder het aanhoudend geroep van 'Vive le Geus!' uit hunne kloosters verjaagd waren. Ook vertelde men in het Roode Schild dat al 'dat kettergeboefte droncken achter straeten met gestolen tortsen en keerssen, den geheelen nacht daer sy wesen wouden, roepende al tsaemen: Vive le Geus! haer nyet hebbende als kersten menschen, maer erger als Turken ende Sarasynen. Dat dese destructie nyemant vande wethweghen en heeft beledt, want die heeren haer hielen altsamen opt nieuw stathuys vreesende dat er noch yet anders quaders affcomen mochte(*).'

(*) Chronieken.

XXX.
Den 24 augustus 1566 te Turnhout.

Het is in den morgen; akelig stormt de groote klok; heel de stad is te been; er staan duizende menschen op het marktplein. Aan hunne houding, aan hun razen en tieren, ziet men gemakkelijk dat zij slechte inzichten hebben.

In de menigte, die als een bijenzwerm door elkander dwarrelt, merken wij gezichten op die ons teenemaal vreemd zijn; het is een vervaarlijk mengelmoes van bedelaars, landloopers en schelmen uit de Kempen, janhagel der Vrijheid, en mannen, vrouwen, straatjongens uit Antwerpen, Gent en elders naar Turnhout overgewaaid. Ook treffen wij er kerels aan, die ons sedert lang bekend zijn.

Daar ginds, niet ver van de kerkdeur, staan Nicasen Verschueren, Lodewijk Palmm, Volpard Mys, de gebannen Turnhouters. Een weinig verder herkennen wij Terus, den

waard uit den Coninck van Hispaniën, het gebulte vadertje uit Keyser Carel, Nelis den ganzenhoeder van Postel's abdij en Marc, den ruigen schelm uit den Jachthoorn. Zij zijn in gesprek met verscheidene vrouwen, die eerder op spoken, dan op menschen gelijken. Drie dier afzichtelijke wezens hebben wij in den loop van ons verhaal reeds ontmoet. De jonge vrouw daar, wier uilengezicht onder een soort van ouden kapmantel verdwijnt, is Beg, de weêrhelft van den waard uit den Coninck van Hispaniën; die andere daar, in eene gelapte, roodkleurige huik gehuld, is de oude vrouw, die wij in dezelfde herberg hebben gezien, toen Nelis, de ganzenhoeder, daar kwam aanloopen met het nieuws, dat er dien nacht eene kar met zilver geladen door de heide moest komen: het is zwarte Coba, de moeder van Terus. Wanneer men die oude, zwarte tooverheks daar ineengedoken tegen den kerkmuur ziet zitten, zou men gelooven dat het een doodversleten, lam mensch is; maar wacht even, wanneer zij denkt, dat er ergens een stuiver te verdienen valt, is zij volstrekt niet lam, en dan ook beginnen hare oogen, die nu alle vuur schijnen verloren te hebben, weêr te vonkelen, even als in den tijd, toen zwarte Coba nog in den bloei van haar leven was.

De derde is de waardin uit den Jachthoorn, dezelfde, die Boudewijn en Wentsel Erbont twaalf stuivers, vooraf te betalen, afeischte, toen haar ruige echtgenoot hun den gevraagden weg zoude wijzen; manke Hanna is wel vast en zeker de leelijkste der drie. Wanneer zij bedelt bij onbekenden, gaat zij mank; wanneer het er op aankomt, is zij zeer rap te been; zij is even als de twee vorige barvoets.

Daar op den hoek van het Steentje(*) staan een vijftal mannen, die het buitengewoon druk hebben; het zijn: Polycarpus, de zoogenaamde edelman, Sylvester, de jager, Dornbetter, de Westfaler, en de rederijker van den Vurighen Doorn.

Ginds op den steiger van het Vrijheidshuis staat de stadhouder; de man heeft een bedrukt gezicht en schijnt geheel ont-

(*) Een gebouw, volgens men beweert, het overblijfsel van het oude Steen.

moedigd de drukke beweging, die er rondom de Sint-Peterskerk heerscht, af te zien. Achter hem, half in de openstaande deur verscholen, staat de vorster; de man ziet bleek, en zijne houding schijnt aan te duiden, dat hij niet op zijn gemak is. Reeds meer dan eens heeft hij den stadhouderopgemerkt, dat al de rabauwen van het koninkrijk daar op het marktplein bijeen zijn gestroomd, dat de openbare macht, vertegenwoordigd door stadhouder en vorster, volstrekt niets tegen al dat schuim vermag, en het hoogst voorzichtig zijn zoude, al dat geraas en zelfs wat er dien dag ook mocht gebeuren, maar door de vingeren te zien.

Doch de stadhouder heeft geen hazenhart zooals de goede Bavo's Quinte, en slaat geen acht op al zijne raadgevingen. Doodgaarne ware de vorster heengegaan, doch den stadhouder daar op den steiger alleen laten, kon of mocht hij niet. Aanhoudend heeft hij het oog op den groep der vijf mannen, die op den hoek van het Steentje staan, en denkt bij zich zelven, dat hij wel stellig besloten is geen oogenblik langer te blijven en zich aan geen gevaar bloot te stellen, zoodra de nood aan den man komt. Doch tot hiertoe bestaat er nog geen reden om te gaan loopen; het volk dwarrelt maar door elkander; hier en daar hoort men de straatjongens schreeuwen en dreigen, en van tijd tot tijd stijgt er een ‘Vive le Geus!’ op, dat dan door duizende stemmen wordt herhaald.

- Hoe het de mannen in de kerk wel mogen maken? vroeg de stadhouder naar Sint-Peter ziende.

- Er is eene sterke wacht binnen in de kerk, antwoordde de vorster; het zijn allen wakkere mannen, en goed gewapend zijn zij ook.

- Wat zal dat baten? zuchtte de stadhouder den schouder ophalend; wat vermogen een enkel rapier en eenige zinkroeren tegen die duizende straatboeven?

- Niets, dat beken ik, zuchtte de vorster achterna; maar indien zij de kerk binnen willen, zullen zij wel verplicht zijn langs de ramen in te klimmen.

- Hebben de wachters van binnen de deuren stevig voorzien?

- Met stoelen, banken en zware stukken hout zijn al de ingangen zoo vast gesloten als een rotswand.

- En toch zal dat alles niet baten, meende de stadhouder met het hoofd schuddend; het wordt hier hetzelfde deuntje als in Vlaanderen, in en rondom Antwerpen.... De hel is losgebroken, en daar valt niets aan te doen.

- Heeft men de kostbaarheden in veiligheid gebracht?

- Denkelijk zijn eenige kostbare stukken hier en daar bij de voorname poorters geborgen; in de kerk zelve heeft men zooveel mogelijk, in der haast, goud en zilver, en wat gemakkelijk draagbaar is, in de gewone bergplaatsen gebracht, doch...

- Zie, zie! daar ginds dien dikken kroeghouder van Gent!

- Nicasen Verschueren?

- Hij geeft een teeken met de hand.

- Wat zou dat beteekenen?

Bijna op hetzelfde oogenblik haalden de geuzen op den hoek van het Steentje hunne zinkroeren, onder hunne lange mantels verborgen, te voorschijn en schoten die in de lucht af.

Er volgde een eindeloos geschreeuw van ‘Vive le Geus! Liever Turks als Paeps!’

- Dat is het sein, laat ons beginnen, zei Terus uit den Coninck van Hispaniën.

- Ja, laat ons beginnen, zei Marc uit den Jachthoorn; Hanna, licht uw kromme beenen eens op en steek de handen uit de mouwen.

Manke Hanna stond reeds recht en riep, woest de armen dooreenslaande: Vooruit! Hare stem klonk bijna zooals die van den grooten kerkuil, die des nachts over de daken vliegt.

- Vooruit, jongens! Vooruit! schreeuwden Beg en de zwarte Coba; Vive le Geus!

- Waarom maakt gij zulk een leven? knorde Terus uit den Coninck van Hispaniën; gij moet uw bek maar houden en liever trachten wat meê naar huis te brengen.

- Kom, Marc, neem den boom maar meê op.... Nelis, hier, gij aan deze zijde, gebood het gebochelde manneke uit Keyser Carel.

De afzichtelijke roovergroep uit de heide had eene lange dennenspar, die daar tegen den muur sedert voorbijzijnden nacht gereed lag, opgetild, en droeg er meê voort naar de torendeur.

Er stonden daar een paar Antwerpsche smidsgasten met een voorhamer gewapend op de deur te bonsen, terwijl een timmerman, met een ijzeren hefboom werkend, aanhoudend riep, dat men slechts geduld zou hebben, en hij weldra iedereen zou binnenlaten.

- Maakt u daar maar even weg! riep Terus uit den Coninck van Hispaniën; wilt gij met het speelgoed dat gij daar hebt eene zware kerkdeur openkrijgen, die van binnen stevig versperd is?

- 't Is wel te zien dat gij van dergelijke zaken geen kennis hebt, lachte het gebulte vadertje uit Keyser Carel.

- Houdt liever met ons den boom vast, riep manke Hanna met hare akelige uilenstem.

- Kom hier, mijne lieve vrijster, dat ik u helpe, lachte een poorter, terwijl hij de twee handen om den boom sloeg.

Het was tijd dat hij zijn hoofd terugtrok; want manke Hanna, die geen kortswijl verstond, had hare hand, die wel iets van een wolvenklauw had, gereed om hem in het aangezicht te krabben.

- Werpt uwe hamers en hefboom maar ter zijde, riep de bochel uit Keyser Carel, en neemt het hout vast.... hoe meer handen, hoe beter het gaat, hoe eer het gedaan is.

- Het is zeker op die wijze dat gij des nachts de boerenhuizen inloopt? spotte een der smidsgasten, die hunne voorhamers ter zijde wierpen.

De bult keek hem zoo leelijk aan, dat de smid vroeg, of hij de duivel niet was, dat is te zeggen, voegde hij grinnikend ér bij, de duivel met een bult op den rug?

- Zie, zoo, nu zal het wel gaan, sprak Nicasen Verschueren,

die door het volk kwam heendringen om de werkzaamheden in oogenschouw te nemen.

Meer dan honderd handen hadden den langen dennenboom vast.

- Een, twee, drie! gebood Terus uit den Coninck van Hispaniën, en de boom, met kracht voortgedreven, viel met een doffen schok op de kerkdeur.

- Op nieuw!

- Gij staat al veel te dicht bij de deur.... Zoo hebt gij geen macht... gaat een stap of twee achteruit, zei Nelis de ganzenhoeder, die ofschoon maar zestien jaren oud, toch reeds ondervinding had in het vak.

- Nelis heeft gelijk, meende zijn gebochelde vader; en hij dacht met innige voldoening, dat zijn zoon goed aanleerde, en wel door de wereld zou geraken.... Ja, dat zal hij; Nelis is toch een duivel van een jongen.

- Ja, een paar stappen achteruit! gebood Nicasen Verschueren; de jongen heeft gelijk.

- Een, twee, drie! beval Terus met opgestoken arm.

De kerkdeur zuchtte onder den geweldigen stoot van den dennenboom, maar ging niet van plaats.

- Nog eens, op nieuw! gebood Nicasen de geloofsprediker.

- Een, twee, drie! klonk het al wederom.

De deur kraakte; de kop van den stormram ging er dwars door heen.

Er volgde een wild geschreeuw uit honderde monden.

- Trekt den boom terug! gebood Terus.

Hij ging voor de gemaakte opening liggen, en zeide dat hij achter de deur niets anders zag, dan banken, stoelen, zware zerken en heele karvrachten plavuizen.

- Dan raken wij moeilijk daar binnen, meende Nicasen.

- Wel, steek het nest in brand, merkte iemand uit de menigte aan.

- Neen, volstrekt niet! riep Nicasen de geloofsprediker.

- Laat ons maar aan de andere zijde der deur voortbeuken,

sprak Terus; als wij haar in stukken krijgen, kunnen wij den boel daar binnen maar opruimen.

Op nieuw valt de stormboom met verdubbeld geweld op de kerkdeur. De splinters vliegen rechts en links; de deur kraakt en waggelt, maar blijft recht.

- Indien ik baas was, merkte Nelis de ganzenhoeder aan, terwijl men den boom een oogenblik had nedergelegd, stiet ik maar altijd rond de gemaakte opening, daar toch moet het hout niet zoo sterk meer wezen.

- Die jonken raakt door de wereld, zeg ik u, mompelde zijn vader, terwijl hij een oog knipte tegen manke Hanna; Nelis is een duivel van een jongen; ja, dat is hij.

De raadgeving van den jongen roover werd gevolgd. De boom viel elke minuut, dan wat hooger, dan weêr wat lager, rechts en links in een kring rondom de opening, en het bleek weldra dat de ganzenhoeder het goed voor had.

Er vloog van binnen een ijzeren staaf los, waarna eene dikke plank tot brijzels vaneen sprong. Nog twee, nog drie stooten, en de daverende kerkdeur, uit hare hengsels gerukt, viel met een dof gekraak uiteen.

Er volgden een ontzettend geroep, een eindeloos gejuich, en het uitzinnig geschreeuw van ‘Vive le Geus!’ klonk langs marktplein en straten.

- Nelis had het wel goed voor, zei de bochel uit Keyser Carel; de jongen heeft verstand, en reeds ondervinding ook.... een duivel van een jongen; ja, dat is hij.

- Zijne moederzaliger was ook bij de hand, meende zwarte Coba; de jongen heeft juist haar aard.

De stormboom werd nedergelegd.

Quinte de vorster was reeds lang van den steiger van het Vrijheidshuis weggevlucht; zijn standplaats kwam hem daar niet meer veilig voor, hij stond nu op den zolder van een huis, van waar hij door eene opgeschoven dakpan de beweging aan de kerkdeur gadesloeg.

- Ja, die schavuiten breken in de kerk, sprak hij bij zich

zelven met het hoofd half door de dakpannen; zou dat nu waarachtig ook zijn om te stelen, en wat niet draagbaar is te vernielen? In Antwerpen en elders ging het ook zoo toe.... en Antwerpsch schuim, dat reeds met dit stieltje bekend is, schijnt er veel in de Vrijheid te wezen. Ook hebben schoutet en wethouders reeds de tijding ontvangen, dat er uit Antwerpen een ontzaglijke hoop dieven en ander rapalje naar de Kempen komt afzakken.... Nu, God beware ons allen.... doch indien ik voor een oogenblik over donder en bliksem mocht beschikken, zou ik toch den ouden grond der stad en Vrijheid van Turnhout wel schoon vagen....! maar, Heere God, zie me toch maar eens, welk leven daar aan de kerkdeur!

Ja, voor de kerkdeur, kwam het volk met een ontzettend gedrang bijeen geloopen; het scheen daar een teelgat, waar duizende bijen allen tegelijk den bijkorf willen binnendringen.

- Achteruit! gij ziet toch wel dat de baan nog niet open is, riep een der geuzen, die met zijn bloot rapier in de hand het volk achteruit dreef.

- Achteruit! riepen een paar andere geuzen, terwijl zij hunne zinkroeren vooruit staken.

Voor een zinkroer ging men in dien tijd gewillig achteruit; iedereen was bang van dat wapen, dat men, zoo als wij reeds gezegd hebben, zelfs op de algemeene wolvenjachten niet toeliet te gebruiken, ‘omdattet te voorsien was datter dan malheuren ghebeuren soude.’

De banken, stoelen, stukken van balken, zerken en steenen, welke van binnen tegen de deur waren opgestapeld, werden langs buiten uitgetrokken, en van weêrszijde op het kerkhof neêrgeworpen.

Het waren vooral de roovers uit de heide, die moedig werkten; Marc, Terus, de jonge Nelis en zijn vader schenen bijzonder rap daarin te werk te gaan; ja, zij hadden verstand van alle soort van werk, dat eindelijk tot roof en plundering geleidde. Manke Hanna, zwarte Coba, en Beg met haar uilenkop stonden hen krachtdadig ter zijde, en rukten planken en banken

naar buiten, bijna met even veel gemak als hunne sterkgespierde mannen.

Weldra was de doorgang vrij, en Hanna die, bij het vragen van aalmoezen zoo ontzettend steende en kuchtte, wanneer zij hare lidmaten in beweging zette, kroopgelijk eene hagedis over de steenen om de eerste in de kerk te zijn.

- Hola, hé! oude heks, achteruit! of ik ben een schelm, indien ik u in één houw niet in twee stukken sla! riep de geus met zijn rapier; het is aan de heeren predikanten en de leden van het consistorie het eerste binnen te gaan, maar niet aan schooiers.

- Schooiers? herhaalde de bochel uit Keiser Carel, zijt gij zelf geen schooier?

- Houd uw bek, scheefnek, of ik zal aanstonds uw zwarten kop eens recht op uwe schouders zetten, kreeg hij ten antwoord.

- Wat heeft die Westfaler vandaag het hoogewoord, grijnsde zwarte Coba; is het ook omdat hij nu schoone kleederen om zijn lijf heeft? Houd zelf uw bek maar, of ik doe eens een boekje van u open.

- Oude kreng! schold de Westfaler.

- Pas maar op, dreigde de vrouw uit den Coninck van Hispaniën, die partij trok voor haar gezellinne, of ik krab u de oogen uit!

- Uilenkop! morde de Westfaler.

- Ik wou dat gij allen uw mond vol gloeiende boonen hadt, dan zoudt gij het zoo druk niet hebben, morde de ruige Marc; is dat nu een oogenblik om zoo te babbelen en te schelden?

Het scheen dat de aanmerking van den waard uit den Jachthoorn aan allen gegrond voorkwam, want het razen en schelden hield oogenblikkelijk op.

- Nadat men nog een paar karvrachten hout had weggeruimd, was de toegang geheel vrij, en traden Lodewijk Palmm en Nicasen Verschueren, gevolgd door de leden van het consistorie en de invloedrijke geuzen, de kerk binnen.

En de wachters, welke binnen in de kerk waren, en deze

tegen den aanval van het geboefte moesten verdedigen? Deze, wel overtuigd dat zij, ofschoon goed gewapend, volstrekt niets tegen de ontelbare aanvallers vermochten, hadden voorzichtig geoordeeld een zoo ongelijken strijd niet te wagen, en reeds sedert het begin van den aanval de vlucht genomen.

Als een losgelaten waterstroom, dreef het volk nu de kerk binnen.

Nicasen had reeds den predikstoel beklommen, en donderde van daar, tusschen een oorverdoovend gewoel, tegen de Kerk van Rome. Dreigend de hand naar de altaren en de beelden uitstrekkend, riep hij, dat al die afgoderij vandaag en voor altijd moest verdwijnen.

Lodewijk Palmm stond op den trap van den predikstoel en riep met woeste gebaarden dat ieder getrouw geloovige het zich tot een plicht moest rekenen, tot de vernieling van het werk des duivels het zijne bij te dragen.

- Maar er moest een psalm gezongen worden, voor men met dat heilig werk een aanvang maakt, meende Volpard in een vrome opwelling.

- Ja, eerst een psalm! klonk het van alle zijden, onder de geuzen rondom den predikstoel.

- De psalm werd, bij het dringen en het roepen, het over en weêr loopen van het volk in de kerk bijna niet gehoord, maar toch tot het einde voortgezongen.

- Laat hen maar zingen; wat hebben wij met al dat geraas te maken? sprak Terus uit den Coninck van Hispaniën tot zijne makkers, met wie hij reeds er in gelukt was de deur van de sacristij te openen, en daar kisten en kassen open te breken.

- Verduiveld! wat hangt hier veel goed? riep manke Hanna, terwijl zij een paar priestertogen uit eene kas rukte.

- Waarom houdt gij uw snater niet? zei de gebochelde waard uit Keyser Carel; gij moet maar inpakken en meênemen en daarmeê afgedaan; doch spoed u.

- Zie eens wat schoon linnen! fluisterde Beg, en haar uilenkop schoot van genoegen aan 't lachen, terwijl zij fijne doeken,

alben en koorkleederen uit eene schuif haalde en in een linnen draagzak, dien zij onder haar mantel aan den hals had hangen, wegborg.

- Hier heb ik wel wat beters! fluisterde Nelis; maar houd toch het volk buiten, Marc!

De ruige Marc hield de wacht aan de deur en stiet de binnendringers met zijn reuzenhand terug.

Bij de woorden van den ganzenhoeder, kwamen al de roovers nader en staken de handen uit naar een eikenhouten kistje, dat de jonge schelm onder eene losse plank van den vloer ontdekt, en met eene zware dagge, die hij altijd bij zich droeg, had opengebroken.

- Hemel en aarde! dat is honderde rijnsguldens waard, sprak zijn vader.

- Afblijven! zei Nelis; ik alleen heb het gevonden en ben er voor het oogenblik meester van; later wordt alles verdeeld.

- Dit zeggende, borg hij een zilveren schepter in zijn binnenzak.

- Lieve tijd, wat schoone, gouden ketting! zei manke Hanna, de handen er naar uitstekend; en dat diamanten kruis!....

- Afblijven! of ik steek u mijne dagge door het lijf! dreigde de ganzenhoeder; of denkt gij uw aandeel niet te krijgen? Denkt gij ook dat ik een schelm ben? Ja, denkt gij dat?

- Spoed u toch, zei Marc; hoor eens, hoe het er daar binnen toegaat; men slaat den boel kort en klein.

Er lagen in het eikenhouten kistje nog twee zilveren kronen, waarvan de eene, bij feestdagen, het hoofd van het lieve-Vrouwenbeeld, de andere dat van het kindje Jesus moest versieren.

- Wil ik dat voor u onder mijne huik verbergen? vroeg zwarte Coba streelend; in uwe zakken kunt gij dat niet wegsteken....

- Afblijven! grijnsde de jonge schelm; daar heb ik wel plaats voor.

Hij trapte de twee kronen onder zijne voeten plat, plooide

toen het zilver als een blad papier ineen, en stak het bij den schepter, ketting en kruis in zijn binnenzak.

Beg had een mantel van het Mariabeeld uit eene kas gehaald en vroeg, of men met dat kostbaar goed wel iets kon uitrichten.

- De voêring kan dienen voor het huishouden, meende Hanna; met die zijden stof met goud doorweven, kan men niets aanvangen; snijd de voedering er uit en werp het andere weg.

- Wat zijt gij een uil! grijnsde Terus uit den Coninck van Hispaniën; voor dat zijden goed betaalt de jood te Antwerpen ons een goeden prijs.... al de gouddraden weet de schelm er uit te halen en te smelten.... want het is van het fijnste goud....

- Hebt gij gedaan? vroeg Marc, de deur van de sacristij met geweld tegenhoudend.

- Vouw dat alles dan maar zuiver op en berg het goed weg; het is toch zoo zwaar niet om te dragen, zeide Beg tot hare gezellin; doch maak er spoed meê.

Wat er in de sakristij plaats greep, had slechts eenige minuten geduurd.

Van buiten drong men tegen de deur, men wilde hooren en zien, wat daar binnen omging; aan tegenhouden viel niet meer te denken en weldra stroomde de sacristij letterlijk vol volk. De kostbare kerkgewaden werden vaneen gereten en de stukken onder de voeten getrapt of in de zakken der rooverbende geborgen.

Er waren geuzen die de kostbare koorkap omhingen, vrouwen die den kazuifel over het hoofd trokken en zoo zingend, onder het gejubel der menigte, de kerk binnendansten.

Daar ook was de vernieling reeds begonnen.

- Hier zoo! gij daar met uw voorhamer, riep Nicasen tot een smidsgast; sla dat eens in stukken!

Hij wees met de hand op het tabernakel.

De smid was vooruitgesprongen, en had met een paar slagen van zijn voorhamer het tabernakel in stukken gebonsd.

Twintig handen grepen tegelijkertijd naar de heilige vaten, welke daar bewaard werden.

- Terug! riep Nicasen, de menigte achteruit stootend; hij opende de ciborie en wierp met eene grove godslastering de gewijde hostiën rond zich heen, en de afschuwelijke spotternij der Antwerpsche beeldstormers herhalend, riep hij: ‘Siet, dat is den papen godt!’

Met een wild geschreeuw juichte men den eerloozen heiligschender toe.

Met de heilige olie smeerde de godvergeten kroeghouder zijne schoenen. Daarna wierp hij de zilveren vaatjes, waarin de heilige olie werd bewaard, de kerk in, waar honderde mannen, vrouwen en kinderen vechtend op een vielen, en over elkander heen rolden om dezelve te bemachtigen.

Aan eene andere zijde des tabernakels vocht men om de ciborie, welke onder de voeten werd gebroken en bij stukken en brokken in de zakken der kerkroovers werd weggestoken.

En zoo ging het ook voor de ijzeren kas in de sakristij, welke men met breekijzers openbrak en tot het laatste gouden en zilveren voorwerp er uit wegroofde.

Reliquieën, onschatbaar om hare zeldzaamheid, sedert eeuwen geëerbiedigd als overblijfsels van al wat den katholiek heilig is, werden in menigte gestolen, of met de voeten vertrapt, later in de kroegen aan de nieuwsgierigen getoond, en soms voor eenige stuivers aan opkoopers verkocht.

Toen men het laatste stukje zilver, het laatste lapje van kazuifel, stool, koorkap, processievanen, waarin slechts een enkel gouddraadje was te bespeuren, had geroofd, viel men op voorwerpen van minder waarde. De koperen kandelaars werden van de altaren geworpen en weggedragen; wierookvaten, godslampen en honderd andere voorwerpen tot den dienst des Heeren gebezigd op den grond gesmeten en de stukken geroofd.

Hier wierp men het glazen schenkbord met ampullen tot duizend scherven op den vloer, daar verbrijzelde men met stukken hout en met steenen de kostbare, geschilderde glasramen, getuigen van smaak en kunst; ginds achter in de kerk sloeg men de doopvont, een wezenlijk kunststuk van gedreven

koper in duizend stukken, terwijl men daarboven de losgerukte orgelpijpen naar beneden smeet. Schilderstukken, gewrochten van groote meesters, werden tot flarden gesneden; kunstvoorwerpen, in marmer en hout gebeiteld en van hooge waarde, sloeg de smidshamer tot gruis over den vloer. Midden in de kerk had men al de beelden van heiligen, kruisbeelden, afgerukte engelen, het Mariabeeld, al wat van dien aard de tempel bevatte, opeengestapeld.

- Slaat maar toe! gebood Nicasen, en een half dozijn kerels met bijlen gewapend, hakten, bij een woest schaterlachen der menigte, in een kring er rond geschaard, de armen, de voeten en de hoofden af, en schopten met den voet de verminkte, houten rompen de kerk in.

- En nu hierlangs! riep Nicasen, de hand naar het hoogautaar uitstekend.

Er werden ladders aangebracht, en in eenige oogenblikken waren de ijzeren stangen en de gebinten, waarmede het houtwerk in de muren en pijlers was vastgemaakt, verbroken. Daarna maakte men een lang, sterk touw aan het bovengedeelte van het autaar vast, en terwijl honderde armen er stevig meê trokken, stortte hetzelve met ontzettend gekraak, en bij een eindeloos gejubel, in het koor neder(*).

- Er staan daar nog andere autaren recht, merkte een lid van het consistorie aan, terwijl hij met de hand rechts en links wees.

- Neêrhalen! gebood de woeste Nicasen Verschueren; dat onze oogen voortaán door geen enkel overblijfsel van bijgeloof en afgoderij ontsticht worden.

- Aan 't werk! huilden een hoop woeste kerels, die reeds in andere plaatsen het bewijs gaven, dat zij met breekijzer, hamer en bijl wisten om te gaan.

(*) Het was slechts in 1606, dat het autaar door de zorgen van Godefridus Vlierdenus, plebaan en koordeken, werd hersteld. ‘Summun quoque altare, ab iconomachis, sicut et reliqua pridem destructa, curâ potissimum Godefridi Vlierdeni, Turnauti plebani et decani, a fundamentis positum fuit, anno 1606.’

In een oogenblik waren de overblijvende autaren neêrgehaald en met den smidshamer in duizend stukken geslagen.

- Het werk is nog niet teenemaal afgeloopen, zei Nicasen, die de vernieling met toenemende voldoening gadesloeg; niemand heeft aan die kleine kooien gedacht, waar 's menschen geweten aan de kluisters wordt gelegd, de onzedelijkheid haar eerste wortels schiet, waar men den familieband aan stukken breekt en dwepers en ongelukkigen vormt.

Hij wees op de biechtstoelen.

Schaterend, vloekend, godslasterend, valt de duivelentroep met hakmes, zaag en hamer op het aangewezen werk, en hakt en zaagt en hamert zoolang, dat er van heel dat rijk gebeiteld gestoelte weldra niets meer overblijft, dan een hoop stukken hout en spaanders, die men bij de gebroken beelden in het midden der kerk opeenstapelt.

- Laat ons al dat houtwerk in brand steken, stelt een lid van het consistorie voor.

- Volstrekt niet! verbood Nicasen; of wilt gij de kerk afbranden?

- Wel ja, wat anders om de opgenomen taak volkomen af te werken? lachte het consistorielid.

- Neen, de collegiale kerk der Vrijheid moet de onze worden, fluisterde Nicasen; laat dus het gebouw rechtstaan.

- Dan stel ik toch voor, hernam Volpard, niet heen te gaan, voor dat wij die oude waschkuip, hij wees op den predikstoel, hebben neêrgehaald.

- Waaraan denkt heer Volpard? lachte Nicasen; is het daar, in die oude waschkuip niet, dat de geloofspredikers voortaan het louter woord Gods moeten verkondigen?

De kerk met hare naakte muren, en een enkel meubel, de predikstoel, bleven dus rechtstaan.

- Het werk der ketters, die wandalen der zestiende eeuw, het werk der eeuwige schande, het werk der afschuwelijkste heiligschennis was afgedaan!!!

- Naar het begijnhof! riep een beeldstormer, een lang breekijzer boven zijn hoofd zwaaiend.

- Naar het begijnhof! herhaalden dreigend honderde monden.

Daar trekken de beeldstormers de kerk uit; welk een afschuwelijke hoop volk! Voorop loopen dronken kerels, opgevolgd door woestaards gewapend met bijlen, hamers en zagen. Anderen dragen ladders, brandhaken, touwen, en alles wat er benoodigd is om hun vernielingswerk zoo gemakkelijk mogelijk af te doen. Men ziet er die een priestertoog, of eene bemorste albe, over hunne kleederen hebben aangetrokken, eene met goudbelegde stool om den hals dragen, of eene kostbare koorkap, door heiligschendende handen tot flarden gescheurd, hebben aanhangen. Men ziet er jonge meisjes, die met een bevuild, verfrommeld koorhemd om de leden, als bezetene daar door de menigte heendansen; ook vrouwen van een terugstootend aanzien, die in de kerk een kazuifel van kostbare zijde en stijf van zilver en goud, maar gescheurd, en in lange richels gesneden, hebben aangetrokken, en spottend een gebroken kruis in de hand dragen.

Er loopen straatbengels in misdienders gewaad, met de kerkbel of met brandende flambeeuwen in de hand, en kinderen die met afgehouwen beeldenkoppen, houten armen en beenen, of met platen uit kostbare missalen en zangboeken gescheurd, zingend, joelend door de menigte heenloopen.

Het is een akelige troep, die daar voorbijgaat, en door de geloofspredikers en de leden van het consistorie aangevoerd, de lange begijnestraat intrekt om zijn vernielingswerk in de kerk van het begijnhof voort te zetten.

Zijt gij benieuwd, lezer, ook daar, tusschen de gewijde kerkwanden, de walgelijke tooneelen, die gij daareven in de Sint-Peterkerk hebt bijgewoond, te zien hernieuwen? Het is daar wederom dezelfde vertooning van rooven, plunderen, breken, vernielen en ontheiligen, in een woord, het is daar eene herhaling van dezelfde goddeloosheden.

Wij hebben den moed niet meer u daar heen te leiden; wij laten dus den roovertroep zijn werk maar voortzetten en keeren voor een oogenblik naar de hoofdkerk terug.

Er bevindt zich geen mensch meer in de kerk; onder den klokkentoren staan nog eenige mannen en vrouwen; zij hebben verscheidene zakken met gestolen voorwerpen daar tegen den muur staan, en onder hunne kleederen hebben zij menig zilveren of gouden voorwerp weggeborgen.

- Waarom gaan wij niet met den hoop mede? vroeg manke Hanna; of is daar in de begijnenkerk ook niets te halen?

- Begrijpt gij dan niet, antwoordde Terus, dat, terwijl hier het nest werd uitgeplunderd, men daar op zijn gemak alles heeft geborgen?

- Ja, dat moest waar wezen, meenden Marc en ook de bult uit Keyser Carel.

- En zal men het laten bij de kerk van het begijnhof? vroeg zwarte Coba.

- Van daar gaat men naar de kapel te Oosthoven, antwoordde de ganzenhoeder; doch veel is daar niet te halen; de pastoor gebruikt daar een tinnen kelk en ampullen van hetzelfde metaal.

- En van de kapel gaat men....?

- Naar Oud-Turnhout, en van daar naar de priorij van Corsendonck, antwoordde Nelis; zoo ten minste was het afgesproken.

- Veel vet schuimt men daar ook al niet meer, meende Beg, den neus van haar uilenkop hoog optrekkend.

- Wel neen, meende Terus; indien men daar al de kostbaarheden niet heeft geborgen, verklaar ik pastoor en koster stapelgek.

- Waarom heeft men in Sint-Peter niet alles in veiligheid gebracht, voor wij hier kwamen? vroeg de kleine Nelis; men wist toch wat er ging gebeuren.

- Het schijnt dat men heel de beweging niet zoo erg opnam, antwoordde Terus, en daarbij had men vertrouwen in de kloeke mannen, die binnen de wacht hielden.

- Kloeke mannen! lachten de vrouwen.

- Wat er van zij, sprak de kleine waard uit Keyser Carel, indien men, zoo als de kapitein gezegd heeft, morgen de dorpen der Kempen wil afloopen, verwed ik mijn pink, dat onze wandeling geen rijnsgulden voor ieder opbrengt; al wat waarde heeft, zal in elk dorp wel reeds in behouden haven zijn gebracht.

- Twijfelt gij daaraan? zei Terus.

- Ik voor mij, meende Beg, had toch met de anderen maar meê geloopen; iets toch valt er altijd op te rapen.

- Nu, loop dan maar den troep achterna, lachte Terus; en maak u moei om altaars neêr te halen, beelden den kop in te slaan en biechtstoelen tot brandhout te hakken.

- Vriendelijk bedankt, lachte de bult uit Keyser Carel; dat levert niets op.

- Laat ons dan maar stil afzakken; wij hebben vandaag een goeden dag, zei Terus.

- Afzakken? vroeg iemand die hen achter de deur van den donkeren torentrap had afgeluisterd; maar neemt mij niet kwalijk, dat ik zoo vrij ben van uw gezelschap deel te maken.

Het was Dornbetter, de geus, die nadat de beeldstormers de kerk hadden verlaten, eene verkenning had gedaan op den toren; iets anders dan klokken was daar wel niet te halen, doch wie weet waartoe zoo iets soms dienstig kon wezen?

Eer iemand een antwoord gereed had, kwamen de Westfaler en de rederijker van den Vurighen doorn langs buiten binnen; zij hadden Dornbetter gemist en kwamen zien, waar hun makker zich bevond.

- Hebt gij zoo nog al wat bijeen kunnen scharrelen? vroeg de Westfaler lachend.

- Och, wat zou er toch te vinden zijn in eene kerk waar men alles aan stukken slaat? antwoordde Terus zoo min of meer verlegen.

- Wat zegt gij daar? sprak Dornbetter hem scherp beziende, hebt gij in de sacristij niet alles ingepakt wat draagbaar was?

- Niets dan wat ellewaar, zei Beg schokschouderend; doch het heeft volstrekt geene waarde, neen....

- Ho, ho! uilenneus, hoe noemt gij dat? Hebben al die zijden stoffen met goud en zilver doorweven geene waarde? onderbrak Dornbetter haastig.

- Nu ja, en wat zou dat? zei zwarte Coba.

- Waarom wilt gij ons bedriegen, lamme meid? vroeg Dornbetter.

- Zijt gij zelf niet lam op uwe beenen, snapsdrinker? beet Coba hem toe.

- Wilt gij twist zoeken om eenige lappen kleergoed? kwam Terus tusschen beide.

- Neen; maar ik vat wel waar gij heen wilt, zei Dornbetter driftig wordend; gij zoudt met den buit maar afzakken.

- Wat wij gevonden hebben, behoort ons toch wel rechtvaardig toe, zei de ganzenhoeder.

- U en mij en de anderen, meende Dornbetter; wat heeft die snotneus vandaag het hooge woord!

- Ieder heeft vandaag voor eigen rekening gewerkt, meende de gebulte waard uit Keyser Carel; er bestond geene overeenkomst, bijgevolg....

- Overeenkomst? herhaalde de Westfaler; wat zoudt gij het uitpluizen, oude scheefnek!

- Zijt gij zelf geen scheefnek? bromde de oude binnensmonds op den toon van een spitshond.

- Wie van ons heeft iemand te hulp geroepen? vroeg manke Hanna.

- En wat zoudt gij in de sacristij zoo al hebben uitgezet zonder ons, mijne lieve vrijster? grinnikte Dornbetter.

- Zonder u? herhaalden drie of vier stemmen terzelfder tijd.

- En denkt gij dat die honderde menschen, welke in de kerk tegenwoordig waren, u daar in de sacristij zoo maar alleen hadden gelaten, indien wij met onze zinkroeren, Carp met zijn rapier en de jager met zijn jachtmes de nieuwsgierige liefhebbers rechts en links niet hadden tegengehouden?

- Nu, dat kan waar zijn, zei Nelis; doch niets, volstrekt

niets hebben wij gevonden, dan wat oud kleergoed; neemt er dan uw deel van.

- En wat steekt hier, jong galgenaas? vroeg Dornbetter, terwijl hij den zilveren lievevrouwenschepter uit den binnenzak van den kleinen roover omhoog trok.

- Waarom doet gij den jongen kwaad? riep Beg vooruitspringend.

Bij de snelle beweging, die zij deed, ontviel haar een zilveren kandelaar, dien zij onder haar mantel had geborgen.

- O, gij uilenkop! riep de Westfaler.

- Kom, kom, laat maar zien, wat gij nog al meer in uw binnenzak hebt geborgen, zei de rederijker van den Vurighen doorn, en den knaap met de linkerhand vastgrijpend, haalde hij met de rechter het geroofde goud en zilver en het diamanten kruis uit zijne zakken.

- Coba, houd uwe handen bij u, of zoo waar als ik een eerlijk man ben, steek ik u door de ribben, dreigde de Westfaler.

- Indien gij nog een vinger aan Nelis steekt, zei de vader, breek ik u....

- Den nek, zeker? volledigde de reusachtige Westfaler loensch lachend; wil ik u met een enkelen slag uw bult eens langs voren uitslaan?

Er werd in het klokkenhuis ontzettend gescholden, geraasd, gedreigd, gevochten om den gemaakten buit; de daggen en de zakmessen glinsterden, de vrouwen krabden met hare nagelen en Dornbetter loste zijne pistool.

- Wat duivel is hier te doen? vroeg de wolvenjager, die met den zoogenaamden edelman binnen kwam.

De stem van Vester, die om zijne wreedaardige inborst aan de vrouwen der heibewoners een ontzaglijken schrik inboezemde, bracht in eens alles tot bedaren.

- Wat duivel is hier te doen? herhaalde de jager; doch stil gesproken! wat zijt gij voor een hoop levenmakers en schelmen!

Er werd nog een oogenblik gekeven, gescholden, gedreigd, waarna men elkander eindelijk toch begon te verstaan, te meer

daar deze twisttooneelen toch niet zeldzaam en eigenlijk niet zoo erg gemeend waren.

- Alles tot het laatste toe van al wat men in de kerk gevonden had en opgeraapt, moest volgens gewoonte rechtvaardig en hoofdsgewijze verdeeld worden; zoo luidde de uitspraak van den jager, die er bijvoegde dat, zoo iemand daartegen iets wist in te brengen, de kapitein moest verwittigd worden.

Neen, iedereen verklaarde, dat het gestreken vonnis dan maar gewillig moest worden aangenomen.

Er werd een overzicht gemaakt van al de buitgemaakte voorwerpen, welke de Westfaler, die lezen en schrijven kon, ja, zelfs latijn kende, in zijne kamptesch aanteekende.

Nu kwam men overeen, dat de kroeghouders uit de heide, vergezeld van den Westfaler en Dornbetter, den buit naar het Grootenhoutsbosch, waar men in eene der hutten langs den weg kennis had, zouden overbrengen, om volgens gewoonte bij den jood te Antwerpen alles te gaan verkoopen.

De dag van roof en plundering, vernieling en heiligschennis, de dag met al zijn doodangst voor de brave poorters, die zich in hunne huizen hadden opgesloten gehouden, was ten einde!

XXXI.
Plaatselijk nieuws.

Eenige dagen later zit de rederijker in den Coninck van Hispaniën eene kan bier te drinken met zwarte Coba; zij schijnen in weêrwil van al het schelden en razen, dat onder in het klokkenhuis van Sint-Peter plaats had, toch weêr de beste vrienden.

- Is er nog niemand uit Antwerpen weêrgekeerd? vroeg de rederijker.

- Niemand, antwoordde Coba; Terus verwacht ik elk oogenblik terug; ook Dornbetter en de Westfaler moesten met hem afkomen; Marc en de anderen zouden een anderen weg nemen ten einde geen argwaan op te wekken.

- Ik ben benieuwd wat ons de oude jood voor al dat schoon en kostbaar goed betaald heeft.

- Ja, dat was kostbaar goed; dat diamanten kruis met gou-

den ketting, dat bij hooge feestdagen om den hals van het Mariabeeld hing, moet honderde rijnsguldens waard wezen.

- De schepter was zwaar als lood.
- De kronen niet minder.
- Had men ook niet een paar zilveren kandelaars?
- Zes, indien ik mij niet bedrieg.
- En daarbij al dat fijn goud van kazuifels, koorkappen en stolen.
- En twee kelken, en ander zilver; ja, dat was een schat van kostbaarheden.
- Sedert dat kleine nachtelijk tochtje naar de Vrijheid, daags voor dat de zilverkar ons in de handen viel, hebben wij goede dagen beleefd.
- Het regent goud en zilver; het is een zeldzaam goede tijd!
- Indien dat zoo voortgaat, ben ik wel voornemens eerstdaags op mijne renten te gaan leven.
- Uitscheiden is altijd voorzichtig; want ik denk altijd dat er verraad komt, den een of anderen dag.
- Verraad? Denkt gij dat de bende niet reeds sedert lang is verraden?
- Zoudt gij dat denken?
- Ja, zeker; en wat zou dat ook? Wie durft den vinger naar iemand van ons uitsteken? De vorster van Turnhout misschien? Arme Quinte, hoe een reusachtige kerel zoo als hij toch zoo bang kan wezen!
- Is de stadhouder niet een man met haar op de tanden?
- Ja, maar wat kan hij alleen uitrichten?
- En de Spaansche soldaten dan?
- Die zijn gelukkiglijk in het land niet.
- Kunnen die nooit wederkeeren?
- Wanneer de boel zoo gek blijft draaien, verwacht ik het Spaansch krijgsvolk stellig terug.... Maar dan gaat de rederijker van den Vurighen doorn ook de meet over, en komt nooit in de Kempen weder.

- Zie, daar is Terus! welkom te huis! waar is Beg?

- Beg komt dezen avond aan.

- De reis goed afgeloopen? vroeg de rederijker.

- Niet slecht; en hoe staat het hier? Geen nieuws?

- Niets bijzonders.

- Heeft men nog iets bijeengeraapt in de andere kerken? vroeg Terus.

- In de priorij van Corsendonck deden wij nog een kleinen vond, lachte zwarte Coba; Hanna uit den Jachthoorn had het nog wel goed overlegd.

- Laat hooren, zei Terus; ja, Hanna is een geslepen heks.

- Toen wij Sint-Peter verlieten om huiswaarts te keeren, liep Hanna, die altijd beweert zoo jichtachtig, zelfs lam te zijn, in één adem naar de priorij. Men kent haar daar in de heide en de bosschen van Corsendonck, waar zij eens of tweemaal in de week gaat bedelen. Zij klopt aan bij de paters en vertelt daar wat er in de Vrijheid gebeurd was; hoe jammerlijk er alles was toegegaan, hoe het God getergd was, dat de geuzen in de kerken gestolen en alles vernield hadden; dat de roovers nog voor den avond de priorij zouden aanvallen en veel vijven en zessen.

In een, twee, drie stond heel de priorij te been. Al wat draagbaar was, werd in de haast in kisten gepakt, in den grond gegraven of op karren weggevoerd.

Hanna, die, zooals gij weet, de kunst verstaat, om op elk oogenblik van den dag een aanval van vallendeziekte te hebben, lag dicht bij de kerk, als ware zij stokdood geweest. Niemand had den tijd om zich met de bedelaarster bezig te houden; men liet haar maar liggen, wel overtuigd dat de oude, na een weinig rust, toch wel zoude bijkomen. Ondertusschen loerde de heks alles nauwkeurig af; onder andere dat de paters een kistje in den moestuin in den grond groeven. Wat zou men in dat kistje wel hebben weggeborgen? Ja, het kon niet anders, dan louter goud en zilver wezen, dacht Hanna, die maar altijd als een stokdoode bleef liggen.

Eenige uren later kwam het volk op de priorij afgestormd, en gij kunt denken wat er voorviel met het weggegraven kistje.

- Hanna roofde den spaarpot? meende Terus.

- Och, neen; zij bleef tusschen het gewoel, het afbreken van altaren, en het neêrhalen der beelden maar altijd stokdood liggen, maar vond toch wel gelegenheid om aan een harer buurlieden, die met ons meer dan eens een tochtje bijwoonde, den spaarpot aan te wijzen.

- En wat is er van dat kistje geworden? onderbrak Terus.

- Dat is reeds bij den ouden jood, die zijn magere handen van verwondering ineensloeg, toen hij al dat schoon goud- en zilverwerk der priorij onder de oogen kreeg.

- Wij hebben dit jaar een zesdubbelen oogst, meende Terus.

- Veel valt er voortaan nu niet meer te schuimen, verzekerde de rederijker; want het is wel te denken dat men overal zijne voorzorgen neemt, eer de stormers afkomen.

- Heeft men na Corsendonck ook reeds omliggende dorpen bezocht?

- Gisteren heeft het ontzettend gewaaid in de kerk te Vosselaer.

- Ik luister.

- Het was daar bedevaart....

- Bestaat daar niet een wonderbeeld?

- Juist; er was ontzettend veel volk.... men heeft er gevochten dat het kraakte, de kerk ten deele afgebroken en het beruchte beeld in stukken geslagen.

- En hier en daar een stukje goud en zilver gevonden?

De rederijker glimlachte, en streek met den wijsvinger onder zijnen neus door.

- Al dat breken van beelden en neêrhalen van autaars levert niets op, zei Terus met het hoofd schuddend.

- Er was daar in die zandbergen volstrekt niets te vinden, hernam de rederijker; alles was geborgen en de duivel mag weten waar het ligt.... En nu is er sedert uw afwezen nog een ander nieuws, dat gij niet weet.

- Nog ander nieuws?

- De wethouders der Vrijheid hebben eene wacht van honderd man gevormd....

- Gewapend?

- Ja, deze met een stok, gene met eene gebroken lans, een andere met een oud rapier, en sommigen.....

- Met zinkroeren?

- Wat, zinkroeren! De domooren van het Vrijheidshuis beweren dat men daarmeê soms ongelukken zoude doen! lachte de rederijker.

- Die mannen hebben geen bloed in 't lijf, meende Terus; te Antwerpen ging het nog schooner; terwijl men in de kerk alles vernielde en roofde, zaten de wethouders op eenige schreden van daar in de raadzaal van het stadhuis vergaderd, en stonden de gilden en de schutterij op de markt; en wat deed men? Niets; men liet de geuzen betijen....

- Begrijpt gij dat?

- Men liet ze betijen, zeide mij de jood, ‘uyt vreese van meerder quaet aen lyf ende goet’.

- Van den ouden jood sprekend, heeft de rekel alles volgens prijs betaald?

- De Westfaler, die in dat alles te huis is, heeft alles nagewogen en ook nagerekend; de Westfaler, zooals gij weet, is van zessen klaar.

- Zoo moet het wezen; de jood mag niemand in de kleeren steken.... nu, om op Antwerpen weêr te komen, weet gij wat ik denk? zei de rederijker; dat de overheid daar geen voet van plaats kon, omdat de burgerwachten onder den duim den oproer in de hand werken.

- Toch heb ik gezien, dat men eene overgroote galg op de markt voor het stadhuis heeft opgericht, zei Terus.

- Bangmakerij! spotte de rederijker.

- Veel moet men heden toch niet uitzetten, om te worden opgeknoopt, merkte Coba aan.

- Wanneer de overheid meester is, meende de rederijker;

maar wat hebben schoutet en schepenen heden zoo al te zeggen? Volstrekt niets; hij knipte met den duim over den wijsvinger.

- Niet te haastig, zei Terus; eergisteren kwam prins Willem, zooals de jood mij vertelde, uit Brussel in Antwerpen aan en oogenblikkelijk deed hij drie beeldstormers gevangen nemen, en, raadt eens.... op de groote markt ophangen.

- Als het hier in de Vrijheid zoo ook maar niet gaat! mompelde Coba even verbleekend.

- Zoodra prins Willem, of wie het ook zij, bij voorbeeld de Drossaard van Brabant of iemand anders van dat soort, den voet op het grondgebied der Vrijheid zet, scheep ik in, en ga de meet over, glimlachte de rederijker.

- Maar wij? kunnen wij huis en erf in den steek laten? zuchtte zwarte Coba.

- Met uw oud gebeente kunt gij doen wat gij wilt, zei de rederijker; ik voor mij houd altijd een oog in 't zeil, en 't mag een wakker man heeten, die mij in handen krijgt.

- En weet gij wat de jood mij nog zegde? zoo vervolgde Terus, dat de stadsoverheid acht vendels stadsknechten, allen geboren poorters, tegen soldij, heeft aangeworven.

- Dat is zestien honderd man, zei de rederijker de oogen opentrekkend; dat is geene kleinigheid!

- Men noemt ze daar *papenknechten*, zei Terus.

- In de Vrijheid geeft men hun denzelfden naam.

- En wat zetten de wachters in de Vrijheid zoo al uit?

- Het schijnt dat zij hier en daar den een of anderen landlooper hebben aangehouden, die in de Vrijheid, Oud-Turnhout en voornamelijk Corsendonck een of ander gevonden had.

- Waarom doen die kerels niet zoo als wij en brengen zij hun bootje niet terstond in behouden haven? zei Coba; 't is verdiend loon.

- Weet gij wat mij de jood nog zegde? hernam Terus; dat de poorters verplicht zijn des avonds alarmlantaarns aan de deuren uit te hangen.

- Des avonds veel licht is altijd eene gevaarlijke zaak voor

ons, meende de rederijker met het hoofd schuddend; licht jaagt mij altijd vrees aan.... Maar ik zou nog vergeten, waar zijn de Westfaler en Dornbetter?

- Langs een anderen weg naar de Vrijheid wedergekeerd.

- En waar is Beg? vroeg Coba; ik zie Beg niet.

- Die zal tegen den avond aankomen met Marc en Nelis; heb ik u dat niet reeds gezegd? Weet gij wat de oude jood mij nog al heeft verteld? Dat het te Gent dezer dagen juist als te Antwerpen en in de Vrijheid is toegegaan....

- Dat is ons bekend, onderbrak de rederijker.

- Maar wat gij misschien nog niet weet, is dat men daar ook de galg heeft opgericht....

- Altijd en overal die vervloekte galg! morde de rederijker.

- En dat men er vier vendelen krijgsvolk heeft gevormd; de man aan vijf gulden in de maand.

- Dergelijk krijgsvolk jaagt mij geen schrik aan; men komt niet met hen in aanraking en daarmeê uit; maar Spaansche soldaten, dat is erger.

- Ja, dat is erger, herhaalde Terus, bijna onverschillig en voegde er bij: Kom, moeder, geef mij wat te eten; ik heb honger en ben vermoeid van de lange reis.

XXXII.
Oproer.

De stadsbel klinkt al wederom op de pui van het Vrijheidshuis.

De poorters komen van alle zijden te zaam geloopen; de vorster heeft geen dertigmaal zijne zware bel doen klinken, of er staan honderde menschen onder den steiger.

Volgens oude, loffelijke gewoonte houdt de vorster ‘een luttel pause’ stil, ten einde iedereen den tijd te geven om aan te komen en begint dan wederom te bellen, waarna hij aflas: ‘dattet aen een yegelyck verboden was savonts na neghen urhen in die slraeten te comen sonder lanteerne.

item, dat een yegelyck, die aen de straet woonde, savonts als tdoncker werd, eene brandende lanteern soude hanghen aen syne deure;

item dattet aen een yegelyck verboden was rapiers ofte

deghens te draghen, als aen die adelycke heeren ende oock aen thalf vendel statsknechten, dat door schoutet ende schepenen was aengestelt om de rust te houden, maer anders nyemant;

item, dat het quaed rapalyn ende oock al dandere, savonts om acht urhen uyt de herberghen moesten, ende tappers ofte schenkers aen nyemant naer den achtten en mochten tappen ofte schencken;

item dat de mis en de andere goddelycke diensten weederom gedaen soude worden al volghens die oude ghewonte;

item dat nyemant hieraen eenig beletsel mochte toebrengen ofte geestelycke personen ofte andere moghte molesteeren, in kercken ofte kapellen ofte andersints;

item dat het qaet rapalyn, dat noch beroerten soude macken, soude gestraft syn met den galghe ende koorde;

item, dat nyemant hem en soude vervoirderen eenen geestelycke ofte wereltlijcke mensch, om synder opiniewil, injurie aen te doen buyten die kercke, of hy sou daeraf arbitralyck worden gestraft(*).

Nauwelijks had Quinte zijne ordonnantie van schoutet en schepenen afgelezen, of er riep iemand dat de rabauwen nu wel zouden afzeilen, en alles spoedig weêr in den haak zoude wezen.

- O, gij schelmen, janhagel, heiligschenners, ketters, duivelskinderen, galgenaas! wat staat gij daar zoo te lachen? morde Quinte op de tanden knarsend; waar is de tijd, dat ik u voor dat lachen en spotten met 's lands wetten, bij den kraag greep, en....

- Quinte, waarom komt er geene galg? riep spottend een geus, die onder den steiger stond.

Quinte was daar op de puië niet op zijn gemak, en begon achter zich uit te zien, om zoodra mogelijk zonder te veel schande weg te raken.

- Eene galg! riep een andere geus; en wie moet de rabauwen daaraan hangen?

(*) Uit de stadsarchieven uitgegeven door Mr Heuvelmans.

- Wie anders dan Quinte? lachte een andere, en honderde omstaanders lachten mede.

- Ja, hang hem zelven er aan!

- En al de papisten!

- Pas maar op voor de honderd stadsknechten.

- De meesten zijn zelven ketters, ha, ha!

- Ja, dacht Quinte bij zich zelven, ik zou het bijna moeten gelooven.... Och, God! wat is dat nu weêr? Zeker niets goeds.

Wat had de vorster daar onder aan den voet van den steiger gezien?

Nicasen den nieuwen geloofsprediker, het volk met de twee handen wegstootend en herhalend:

- Plaats! Maak plaats voor de heeren!

- Achter hem volgden de leden van het consistorie, en daarna Volpard Mys, de wolvenjager, de edelman, de gebannen Turnhouters en een groot aantal poorters, die openlijk de nieuwe leer aankleefden.

Nicasen richtte zich recht naar de schepenkamer.

De vorster stond met den rug naar de deur, en hield hem tegen.

- Plaats voor de heeren! gebood Nicasen; zijn de wethouders bijgeval niet aanwezig?

- Ja, de wethouders zijn daarbinnen; indien de heeren even willen wachten, zal ik hen aanmelden, gaf Quinte op vasten toon ten antwoord.

- Ons aanmelden? grinnikte Nicasen; kom, ga maar even op zij.

- Zoo waar als ik Bavo's Quinte, de vorster der oude Vrijheid ben, zal dat niet gebeuren, sprak de ambtman onbevreesd.

Hij had zich in geheel zijne lengte uitgerekt, en onverschrokken, vastberaden, dreigend, het oog in vuur, staat de ambtenaar daar voor de deur der schepenkamer. Nooit, zoo lang Quinte in dienst was (en reeds voor dat de genadige vorstin Maria van Hongarië, als vrouwe van Turnhout daar haar hof hield, be-

kleedde hij reeds het vorstersambt), was het gebeurd, dat men het Vrijheidshuis zoo onbeschoft was binnengetreden; nooit was het gebeurd dat men den toegang tot de schepenkamer niet had geëerbiedigd. Die nooitgepleegde schending van het heiligdom des gerechts zou de vorster niet dulden; en waarachtig de man gevoelde zich op dit oogenblik bezield met zooveel, tot hiertoe ongekenden moed, dat hij voor een heel vendel Muskettiers niet zoude geweken hebben. Indien Boileau reeds geleefd had, kon hij al licht Bavo's Quinte genomen hebben, om te zeggen: '*Galoppa*, *dit l'histoire, une fois de sa vie!*'

- Kom, kom, geen praatjes, zei de geloofsprediker toornig; pak u weg, of men zal u leeren....

Quinte werd door tien handen in eens vastgegrepen, ter zijde geworpen en over den vloer gesleurd. De deur der schepenkamer werd met gedruis geopend; Nicasen en zijn gezelschap traden binnen.

Voor hen zaten aan eene lange tafel Turnhout's wethouders, kalm en waardig.

Boven de gebeeldhouwde schouwplaat hing een groot kruisbeeld, waaronder de wethouders gewoon waren, in elk voorkomend geval, den eed af te nemen.

- Is dat geene schande in onze dagen? grijnsde Nicasen, naar het beeld wijzend.

Een groote kerel, met eene lange bijl gewapend, stond reeds op een stoel en hakte het kruisbeeld, bij den algemeenen schaterlach der geuzen, naarbeneden.

Van diepe verontwaardiging waren de wethouders van hunne zetels recht gesprongen.

- Weest niet verwonderd, heeren rechters, sprak Nicasen; ik zal u leeren, hoe men voortaan den eed afneemt.... het was toch juist daarom niet dat wij hier kwamen.... doch laat ons nederzitten, heeren!

De geloofsprediker trok den presidentszetel even naar zich toe, en liet er zich in nedervallen. De andere geuzen schoven stoelen

bij, of gingen zitten op de eikenhouten banken, welke rond de schepenkamer waren geplaatst; ook waren er die onbeschoft plaats namen op de tafel, - op de tafel, zooals Quinte later in zijne verontwaardiging vertelde, waarop de brieven van keizers, koningen en gouvernanten hadden gerust, waarop de ordonnantiën der wethouders werden geschreven, waarop het vonnis van zoo menig veroordeelden boef werd onderteekend. Terwijl de geuzen stoelen, banken en tafel bijzetteden, bleven de wethouders recht staan.

- Neen, wat wij eigenlijk kwamen vragen, zoo hernam Nicasen, was enkel de kerken der Vrijheid voor de nieuwe geloofsleer te openen....

Een glimlach van meer dan een wethouder kwam hem onderbreken.

- En daarbij, dat gij onmiddellijk een bevel zoudt uitvaardigen, om al de altaren, die tot hiertoe nog recht staan, te doen afbreken, en om de overblijvende beelden in de kerken der Vrijheid neêr te halen en te vernietigen.... wat antwoorden de heeren daarop?

- Vooreerst dat wij u het recht ontkennen om dergelijke vragen voor te leggen; ten tweede, dat het niet in onze macht is, en wij ten andere volstrekt geen inzicht hebben, u dezelve toe te staan, antwoordde de schoutet met waardigheid.

- Dat de papisten ons een dergelijk antwoord zouden geven, wisten wij allen, grijnsde Nicasen; doch laat ons voortgaan: willen de heeren ons wel eens zeggen, wat hunne afgevaardigden dezer dagen te Brussel gingen verrichten?

- Het zou strijdig zijn met de waardigheid van het magistraat der Vrijheid u op die vraag te antwoorden, zegde de voorzitter.

- Was het niet om de hulp van het hoog bestuur in te roepen tegen die duivelsche geuzen en godvergeten ketters der Vrijheid, en....?

- De heeren zullen ons niet kwalijk nemen, dat het ons niet mogelijk is hier langer te vertoeven, onderbrak de voorzitter.

- Zeker zou men dat kwalijk nemen, hernam Nicasen trotsch; hadden de advokaat fiscaal en ook de procureur-generaal van Brabant den Turnhoutsche afgevaardigden niet opgelegd de ketters in hechtenis te nemen en hen, volgens de bestaande 's lands plakkaten, te vervolgen? Waarom doen de heeren schoutet en schepenen hunnen plicht niet.... komaan, heeren, waarom neemt gij heel dien hoop beeldstormers, roovers en satanskinderen, die gij hier voor u ziet, niet gevangen?

Er volgde een dreigend gemompel hier en daar vergezeld een spottend lachen onder de geuzen.

- En waarom komt het krijgsvolk niet af, dat de drossaar van Brabant u zoo toch maar ten halve heeft toegezegd?

- Sla dood! sla dood! De papisten van het Vrijheidshuis! riep een kerel, die met behulp van eene ladder tegen een der vensters van de schepenkamer was geklommen, en met zijn vuist eene ruit verbrijzelde.

- Sla dood de papisten! klonk en herklonk het op de markt, terwijl de menigte zich op den steiger verdrong om de trappen op te klimmen.

Quinte hoorde het gewoel en de bedreigingen der geuzen; het was daar buiten, meende hij, of er een hevige stormwind opstak, die elk oogenblik werd overtroffen door toenemende donderslagen.

Hij bevond zich in een klein vertrek, waar men brandhout, vetkaarsen, ladders, bezems en verdere benoodigdheden voor den dienst der schepenkamer bewaarde.

- De Hemel zij mij ditmaal barmhartig! kermde Quinte, terwijl hij van binnen de twee zware grendels voor de deur schoof. Zijn moed dien hij, eenige minuten geleden, voor de deur der schepenkamer aan den dag had gelegd, was eensklaps teenemaal geweken en had plaats gemaakt voor zijne ingeboren vreesachtigheid.

- De goede God zij mij genadig! kermde hij alweêr, terwijl hij luisterde naar den storm daar buiten.

Het volk was het Vrijheidshuis binnengedrongen, en had de schepenkamer overweldigd. Quinte hoorde de glasruiten, onder eene hagelbui van steenen, in stukken vliegen; hij hoorde het woest getrappel en het geschreeuw der menigte, die boven en onder rondliep, de deuren uit hunne hengsels smijtend, kisten en kassen omverwerpend, en alles vernielend wat onder de handen viel.

Het onrustwekkend geroep: ‘Sla dood de papisten!’ hield niet op.

De vorster was daar tamelijk veilig in zijn brandhoutkamerke, want de zware eikenhouten deur was met twee stevige grendels gesloten, en het eenige, kleine venster van dikke, ijzeren staven voorzien. Doch indien men de deur eens inliep; de zware kerkdeur hadden de rabauwen wel ingeloopen, dacht Quinte in zijne bezorgdheid; of indien men eens met eene ladder tegen het venster klom, en de ijzeren traliën losrukte.

Daar valt zijn oog op eene ladder; in een wenk heeft hij dezelve langs de schouwpijp opgestoken; vlug als eene gejaagde kat klimt de vorster naarboven, en neemt plaats op een ijzeren staaf, die achter eene buiging der schouw van den eenen muur naar den anderen gaat. O, hoe gelukkig! Wat staat hij daar veilig in zijn heldonker hoekje; hij kan, al wilde hij zelfs, niet naarbeneden vallen, en mocht het ook gebeuren dat de geuzen zijn brandhoutkamerke binnendringen, geen stervelingsoog kan hem zien. Maar, indien iemand, al ware het slechts uit bloote nieuwsgierigheid, langs de ladder eens naar boven klom? Groote God! wat zou er dan gebeuren in dien pikdonkeren hoek, waar hij zich geborgen hield? De vorster bleef bij deze vraag niet lang nadenken; hij haalde de ladder omhoog, plaatste haar op den ijzeren staaf, en liet het boveneind tegen den muur rusten. Indien de omstandigheden niet zoo ernstig waren, had Bavo's Quinte bijna bij zich zelven durven lachen, omdat hij zich daar zoo vaardig, in een paar minuten tijds, buiten alle gevaar had weten te stellen.

- Laat het geuzenjanhagel nu in Gods naam maar betijen,

dacht de vorster; maar wat een ontzettend leven maakt men hier onder? Vermoordt men er niemand? Zoo gaat het er bijna toe; en ook die schelmenjacht is er geen haar te goed voor, om schoutet en schepenen van kant te helpen. Hoe gelukkig dat Quinte geen gevaar loopt.... laat ons een kruis maken en een Vaderons bidden....

Zijn gebed was niet half uit, of zijne oogen naarboven heffend, bemerkte de vorster, dat zijne ladder een vadem hoog boven den schoorsteen uitstak.

- Hemel en aarde! sprak hij koud van schrik; indien men van buiten mijne ladder in het oog krijgt, ben ik verraden; ik laat haar terstond eenige voeten zakken, en zal haar maar vasthouden tot dat het onweder voorbij is.... God geve dat het niet te lang mag duren.

Ik zie den armen Bavo's Quinte daar staan op zijn ijzeren staaf, de zware ladder met zijne handen voor zijnen buik vasthoudend; gelukkig dat de natuur den vorster met stevige kneukels had bedeeld.

Langzamerhand echter vermindert het gedruis onder zijne voeten, het wordt stil in de schepenkamer; en ook op het marktplein, waar daareven het ‘Sla dood de papisten!’ nog weêrgalmde, schijnt alles rustig te worden.

Wat is er nu daar onder gebeurd? Is op het Vrijheidshuis alles verbroken en vernietigd, en liggen schoutet en schepenen, in hun bloed badend, daar niet vermoord in de gerechtskamer? In zijne verbeelding hoort Quinte den doodsreutel der magistraten, die men ‘met pycken en dagghen’ heeft doorstoken; hij ziet hun bloed dampend over den vloer en langs de trappen loopen; en bij het inhouden des adems luisterend, zucht hij, dat hij nu niets meer hoort, en er van het ijzingwekkend drama niets meer overblijft, dan de lijken van zijne geëerbiedigde schoutet en schepenen.

Neen, Quinte, niets van dit alles is gebeurd. Schoutet en schepenen werden, wel is waar, door de geuzen beschimpt, gehoond en mishandeld, maar allen hebben gelukkiglijk, door

de hulp van eenige trouwe poorters, de schepenkamer kunnen ontvluchten en zich redden.

De oproermakers zijn niet meer op het Vrijheidshuis, zij hebben zelfs het marktplein ontruimd en zijn meestal de herbergen ingegaan, waar zij zich in den namiddag misschien tot laat in den nacht zullen vermaken met drinken en den teerling; kom maar beneden, Quinte!

Neen, de vorster vertrouwt de rabauwen niet; hij wil den avond of liever den nacht afwachten, eer hij van zijn verheven, maar veilig standpunt naar beneden daalt.

Reeds in den namiddag echter wordt rondom het Vrijheidshuis alles zoo stil en bij poozen ook zoo levendig als op de gewone dagen; de karren rollen weêr over de markt, de krui- en stootwagens ratelen door de straten, en Quinte hoort duidelijk het geroep der kooplieden, die hun waren langs de huizen rondleuren.

Zacht laat hij zijne ladder zakken, klimt naar beneden, en loert door het sleutelgat in de schepenkamer, waar de vloer moest bedekt zijn met het bloed en de lijken der magistraten. Neen; niets van dat alles ontwaarde Quinte door het sleutelgat; de vloer was zuiver, en lijken zag hij niet. Niets zag hij, dan overhoop geworpen stoelen, en hier en daar verstrooide papieren, pennen en inktkokers, en dan nog, de brave man sidderde er van, het neêrgehakte kruisbeeld.

Welk uitwerksel had de ordonnantie, door den vorster ter puie algelezen? Volstrekt geen; de herbergen bleven, naar gewoonte, geheel den nacht open, en werden even als te voren bezocht door het schuim der bevolking, een hoop vreemde kerels met een dreigend aanzien, en vrouwen, zooals de eenvoudige bewoner der Kempen er tot hiertoe nooit te zien kreeg.

De kerken waren gesloten, en de geestelijkheid gedwongen het priesterkleed af te leggen, om niet door de opgewonden menigte aangevallen en vermoord te worden.

Wel beproefde men van tijd tot tijd in eene of andere kerk ter sluik de godsdienstoefeningen te hernemen, doch de duivel zat op wacht en riep de geuzen van alle kanten te been. En dan stormden heele hoopen dronken kerels, met vrouwen aan de hand, zingend den tempel binnen, en begingen er buitensporigheden, die men uit de stadsarchieven hier niet zou durven overschrijven.

Het zag er dan ook akelig uit in de Vrijheid. Er werd niet meer gewerkt, de handel stond letterlijk stil, de armoede was ontzettend.

Gezag bestond er volstrekt geen meer; de wanorde was ten top gestegen, en wat wij hier zeggen betrekkelijk de Vrijheid, bestond ook, misschien echter wel in mindere mate, in de meeste dorpen der Kempen; overal ordeloosheid, verval van zeden, en armoede, onvermijdbare gevolgen, welke zich opdoen, wanneer 's lands wetten en vooral de godsdienst miskend worden.

XXXIII.
Krijgsvolk.

- Weet gij het nieuws al? vroeg de vorster, die op de teenen gaande, bij Boudewijn Mys binnenkwam.

- Ik weet niets, antwoordde deze; wat donderweêr is er te doen? Zoo als gij daar binnentreedt, heb ik u nooit gezien.

Quinte trok Boudewijn bij den arm voort, en fluisterde hem glimlachend in het oor:

- Kom eens even op de kelderkamer; ik moet u alleen spreken.

- Is het al weêr slecht nieuws? vroeg Boudewijn; want men hoort heden niets anders meer.

Quinte sloot de deur der kelderkamer en schoof daarna de gordijnen voor het kleine kruisvenster.

- Den een of anderen dag staat de galg op de markt, fluisterde de vorster.

- Zou ik dat durven gelooven?

- Het hout is afgehakt; de timmerman is in zijn werkhuis reeds aan 't zagen, schaven en hameren; ik herhaal u, zoo waar ik Bavo's Quinte heet, de galg staat den een of anderen dag op de markt.

- De galg!

- Heb ik ooit nieuws verteld dat niet uitkwam?

- Nooit; maar dit nieuws komt toch mij zoo ongeloofelijk voor.

- In het geheel niet, wanneer ik u zal zeggen, dat er krijgsvolk in aantocht is.

- Hemel en aarde! Zou mijn broeder nog in de Vrijheid zijn? Hij is wel een geus, maar is en blijft toch mijn broeder.

- Sedert een paar dagen heb ik Volpard niet meer gezien.

- Krijgsvolk, zegt gij?

- Luister, men heeft op het Vrijheidshuis van hoogerhand een bevel ontvangen, dat de deugnieten moeten gevangen en de kerken geëerbiedigd worden, dat....

- Is het niets anders, Quinte? ik moet met u lachen; och, dat bevel is immers reeds zoo dikwijls gegeven en nooit nagekomen, en waarom? omdat de boel in de war is, en het magistraat zoo machteloos is als een visch in een zandhoop.

- Maar hoort gij dan niet wat ik u zeg? Ik zeg u dat er krijgsvolk aankomt.

- Stellig waar?

- Stellig waar; de graaf van Mansveld zal weldra hier wezen.

- De graaf van Mansveld!

Boudewijn zette zijne ronde oogen wijd open, liet een zacht en kort gefluit hooren, en sprak dat de graaf van Mansveld een man was met haar op de tanden.

- Ook de Drossaard van Brabant met een bende hellebardiers zal hem vergezellen.

- Wee! wee! allen die ‘gegeusd’ hebben, sprak Boudewijn met een herhaald hoofdknikken.

- En wee! den beeldstormer, den roover, en ook den

schender van het Vrijheidshuis, waar de magistraten zoo schandig werden mishandeld.

- Dat loopt slecht af; want wie heeft hier in de Vrijheid zoo al niet een weinig ‘gegeusd’?

- Wie zich heeft verbrand, moet maar op de blaren zitten.

- Dat houd ik in mijne school de kinderen ook altijd voor.... wel, wel, de graaf van Mansveld!

Eenige uren later. De vorster komt langs de achterplaats het Roode Schild binnen, en tikt met den kneukel op eene glasruit.

- Boudewijn! fluistert hij geheimzinnig; kom nog eens even op de kelderkamer.

- Al weêr wat nieuws?

- Ja, zeker; wacht even; is de deur dicht? schuif den grendel er voor.

- Niemand kan ons afluisteren.

- Dat zou ik ook willen vermijden; wij beleven een akeligen tijd.

- Een tijd, die een ouderwetsch kristenmensch het hoofd op den hol zou helpen.

- Weet gij wat ik u kwam zeggen? Dat uw broeder Volpard sedert dezen morgen de Vrijheid heeft verlaten.

- Des te beter; ofschoon hij voor al zijn ‘gegeus’ wel iets verdiend heeft, zou het mij toch doodelijk spijten, indien hem daarvoor iets kwaads overkwam; hij is en blijft toch mijn broeder.

- Dat hij sterk heeft ‘gegeusd’ is waar, en dat hij daarenboven nog al een en ander tot zijn last heeft, is ook waar.... bij voorbeeld al dat schandig rooven, plunderen en vernielen in de kerken, heeft hij aangemoedigd, bijgewoond en....

- Niemand zal dat tegenspreken.

- En daarenboven zijn's lands wetten tamelijk streng opzichtens iemand, die zich schuldig maakt aan feiten zoo als Volpard, toen hij Nella zoolang verborgen hield.... en dan de schoolboekjes nog....

- O, ik weet wel, welke straf op dit alles staat.

- Dat hij voor het een en het ander de galg niet ontkwam, is zeker waar.

- Nu, ik ben blijde dat hij weg is; hoe kreeg hij lucht dat er onraad komt?

- Dat mag de duivel weten; ik niet; maar toch moet er nieuws van het Vrijheidshuis zijn uitgelekt.... weet gij wat ik denk, Boudewijn? Dat er tusschen de wethouders mannen zetelen, die juist wel niet zwart, maar toch min of meer bont zijn.

- Wat bedoelt gij daarmeê?

- Dat er wethouders gevonden worden, die in hun hart al even geus zijn als Volpard.

- Kom, dat zal niemand gelooven.

- Daar heb ik de zekerheid van; en ik zou mijn pink wel verwedden dat Volpard met zijne vrienden door hen is gewaarschuwd.

- Zijn zijne vrienden dan ook vertrokken?

- Nicasen, Palmm, Vester de wolvenjager en ook die kale edelman zijn sedert dezen morgen verdwenen.

- En de gebannen Turnhouters?

- Allen weg; ook de adellijke familiën, bijna zonder uitzondering, hebben in allerhaast de Vrijheid verlaten.

- En die gemeene kerels, die geuzen met hunne bedelnappen?

- Sedert de beeldstormerij, hier en in de dorpen van den omtrek, heeft men hen niet meer gezien.

- Des te beter; zie, dat waren nu eerst gemeene schurken! Indien er van hen niet een enkele aan de galg komt, heb ik geen twee oogen in mijn hoofd.

- Veel op te hangen, valt er niet, dewijl het gespuis weg is; van al dat vreemd geboefte en van dien ontzaglijken hoop gemeene vrouwen, die hier in de Vrijheid alles overhoop hebben gezet, en baas speelden, is er geene levende ziel overgebleven.

- Dan zijn de kroegen ledig?

- Zoo als gij zegt.

Des anderendaags vroeg in den morgen kwam Quinte de vorster weêr bij Boudewijn Mys.

- Wilt gij niet eens even op de markt komen zien? vroeg hij glimlachend.

- Is er al weêr wat nieuws?

- De galg staat er! zei Quinte den schoolmeester op den schouder kloppend; kom even zien; wat heb ik u gezegd?

- Dan is het toch gemeend?

- De galg, goed en sterk ineen getimmerd, en al wat er noodig is, om de schavuiten op reis te zenden naar de andere wereld, waar zij eigenlijk ook maar te huis behooren.... gaan wij eens zien?

- Och, al dat doodsgerei zie ik niet gaarne, Quinte; maar toch keur ik goed, dat men de schobbejakken kortvleugelt.

- Wat is dat voor een leven op de straat? Ik hoor daar kinderen die roepen, over en weêr loopen. Wat duivel heeft dat te beduiden? Er loopt volk de straat uit.

- Ik hoop toch dat het alweêr geen geuzerij is.

- Geuzerij? En de galg staat op de markt!

- Ja, maar ik vertrouw den boel niet.

- Wel hemel en aarde! Boudewijn, het is krijgsvolk! Laat ons gaan zien.

Beiden liepen de straat op.

Werkelijk daar ginds kwam krijgsvolk de straat binnen.

Voorop kwam de graaf van Mansveld met een dozijn geharnaste ruiters met lansen gewapend, en gevolgd door eene bende Muskettiers en Pijckeniers.

Op de markt voor het Vrijheidshuis hield de troep stil; en tot grooten schrik der inwoners, in dien tijd aan dergelijke dingen nog weinig gewoon, schoten de soldaten hunne musketten af, iets waarvan wij de reden niet juist vatten, maar in de zestiende eeuw een gewoonte der krijgslieden moet geweest zijn.

- Wat zegt gij nu? vroeg Quinte, den schoolmeester op den schouder kloppend; waar zijn nu de geuzen? waar is nu die dikke wijntapper, de beruchte preêker, die hier den baas speelde? waar zijn nu die dreigende geuzen, en al die ketters

en beeldstormers? waar is nu al dat godvergeten gespuis, dat den braven poorter gedurig het mes op de keel zette?

De vorster scheen sedert eenige minuten een voet langer te zijn geworden; de man had de houding van een onverschrokken soldaat: het oog vol vuur, de borst vooruit, de linkerhand leunend op het gevest van zijn rapier.

- En wat is dat ginder? sprak hij, over de hoofden der menigte heenziende; er komt nog meer krijgsvolk zoo als 't schijnt.

Ja, daar ginds in de straat kwam een kapitein met een bende hellebardiers aanrukken; onmiddellijk daarop volgden eenige ruiters; het waren: de drossaard van Brabant, de procureur-generaal met zijn secretaris, de president Viglius, de drossaard van Gheel, de greffier der rekenkamer en de secretaris van Herenthals.

- Waar zijn nu de geuzen? vroeg Quinte spottend; zie, Boudewijn, ik heb u altijd gezegd....

- Ik heb geen tijd om te luisteren, gaf de schoolmeester ten antwoord; ziet gij niet dat de graaf van Mansveld naar het Roode Schild rijdt? Ja, en waar zou hij, het groote Heerschap, ook al logist zoeken, dan in de oude afspanning, waar voorheen de hovelingen van vorsten en graven afstapten?

Boudewijn liep huiswaarts en zegde bij zich zelven, dat bij de voorname heeren het Schild toch altijd zijn ouden, goeden naam behield.

Eer de graaf van zijn paard stapte, had Boudewijn reeds den toom vast; en den hoed in de hand houdend, heette hij den hooggeplaatsten bezoeker tienmaal achtervolgens hartelijk welkom.

Dat Boudewijn dien dag geen tijd en ook geen zin had om den schoolschepter in de hand te nemen, laat zich lichtelijk begrijpen; niemand nam hem dat kwalijk, en vooral de kinderen niet, die heel den dag op de straat stonden, om de bontgekleede Spaansche soldaten en vooral de geharnaste ruiters met hunne lange lansen te bewonderen.

Neen, de waard uit het Roode Schild had het al te druk met al de voorname heeren, die zich gewaardigd hadden bij hem hunnen intrek te nemen; hij had al te veel werk met duizendmaal uit en in de kamer te loopen, ten einde het minste woord zijner gasten af te luisteren, hunne houding en gebaarden gade te slaan.

Zoo had hij in het voorbijgaan afgeluisterd dat de belhamels der beeldstormerij en de daders der menigvuldige diefstallen oogenblikkelijk moesten worden aangehouden.

Het bleek echter weldra, dat de graaf van Mansfeld geen enkelen der aanleiders in de handen zou krijgen, en zelfs het gemeen gespuis, dat onder de aanhitsing van anderen zich aan zoo groote buitensporigheden en misdaden had schuldig gemaakt, hem zoude ontsnappen.

Neen; de Vrijheid, zoo als wij reeds sedert gisteren van Bavo's Quinte weten, was geheel gezuiverd; al het geboefte, waarvan de stad sedert lang krielde, was eensklaps, evenals de verdorde herfstbladeren door een rukwind, uiteengeslagen, en spoorloos verdwenen.

De graaf had de zaak niet wijs aangelegd, meende Quinte; waarom ook was hij met zijn krijgsvolk niet onverwachts in de Vrijheid verschenen, op een oogenblik, dat de geuzen nog in den waan verkeerden, dat zij al hunne schelmstukken straffeloos konden uitvoeren? Waarom moesten de wethouders ook van de aankomst der krijgsmacht verwittigd worden? Of wist men te Brussel dan niet, dat er ook al een enkele geus, een enkele ketter op het Vrijheidshuis zetelde, die altijd gereed stond, om zijne vrienden van elke nieuwstijding, welke hen aanging, op de hoogte te houden?

't Was jammer, zei Quinte, dat men het niet slimmer had aangelegd; zoodoende, zou men de galg eindelijk nog nutteloos hebben opgericht.

Doch indien men in de Vrijheid zelve geen beeldstormers en roovers meer had gevonden, zou men er elders misschien nog wel eenigen aantreffen. Daarom had de overheid goed gevonden,

zonder verwijl een streng onderzoek te doen in eenige verdachte huizen, buiten Turnhout gelegen.

Den volgenden dag in den namiddag trokken een tiental muskettiers met een paar ruiters, vergezeld van den stadhouder en Quinte den vorster, door de Otterstraat, en sloegen den weg in, welke naar de abdij van Postel geleidt. De soldaten hadden allen het oog op den reusachtigen vorster, die met zijn rapier in den draagband, daar zoo fier, zoo moedig voorop ging, als een kapitein aan het hoofd van zijn vendel muskettiers.

Eenmaal in de heide gokomen, had de vorster het woord: daar ginds, zeide hij, liep de weg, waar langs de kar met zilver geladen, uit Postel kwam aanrijden; links in dat bosch lag de bende te wachten; aan dien zilveren berk, welken men in de verte tegen den boschkant konde zien, schoot men zijn armen Turk dood, en daarnevens liep de gracht, waarin de ellendige schurken het lijk van den armen Erbont hadden neêrgeworpen, en ginds, zoo vervolgde Quinte, die hut, langs den hoek van het mastbosch, is de Coninck van Hispaniën, waar drie der grootste schelmen hun verblijf hielden.

- Terus met zijne vrouw, Begga genaamd, en dan hunne oude moeder, zwarte Coba, die men na den beeldenstorm met heele zakken gestolen goed, zilver en goud, had zien aftrekken, zei de stadhouder.

- Juist; voorheen had hij ook een knecht, verzekerde Quinte, die niet meer deugde dan zijn meester; doch men heeft mij verzekerd, dat Terus sedert een tijd paard en kar verkocht en den knecht heeft weggejaagd.

- Kunnen die gemeene schurken ons in de verte zien aankomen? Ja; waarom niet? vroeg de bevelhebber der bende; en kunnen zij zonder gezien te worden langs achter ontvluchten? zeer zeker.

Daarom stelde de stadhouder voor, dat de twee ruiters, de een rechts, de andere links, de hei een eind wegs zouden opdraven, om zoo langs achter aan den Coninck van Hispaniën bij

elkander te komen, terwijl de muskettiers voorwaarts zouden rukken en de vlucht langs voren onmogelijk maken.

Het bleek echter weldra, dat al deze voorzorgen geheel nutteloos waren; want in de herberg was geen sterveling meer aanwezig; elk voorwerp, dat slechts de minste waarde had, was meêgenomen, en in stal en schuur was niets te vinden, hetwelk aan eene vroegere boerderij konde doen denken.

- Zelfs geen teug brandewijn is er meer in de kas te vinden, morde een muskettier, die het huis op en neêr afzocht.

- En in den kelder, bromde een ander, niets dan een biervat met ingeslagen bodem.

- Steek dan het nest maar in brand! beval de kommandant der bende.

Een muskettier schoot zijn wapen af onder het lage stroodak; en zoodra men de verzekering had bekomen, dat het vuur niet meer kon uitgaan, trok de troep verder.

- En nu, voorwaarts naar de herberg, Keyser Carel, zeide de stadhouder; Quinte, weet gij den weg?

- Zoo goed als op het Vrijheidshuis, waar ik geblinddoekt elken steen, elken nagel vind, antwoordde Quinte, terwijl hij even vooruitliep om de overigen tot gids te dienen.

Het was reeds donker geworden, toen men voor den Keyser Carel stil hield.

- De kleine gebochelde scheefnek met zijn zoon, woont hier, zei Quinte; grooter schelmen zijn er in de wereld niet; het was de zoon, welke al die kostbaarheden, aan het Mariabeeld toebehoorende, schijnt gestolen te hebben.

De hut was ledig; geen voorwerp dat slechts de waarde van een halven stuiver had, was er te vinden.

- Afbranden! beval de ruiter, die over den kleinen troep het bevel voerde.

Even als in den Coninck van Hispaniën schoot een muskettier zijn musket af onder het stroodak, dat weldra tot aan de vorst in lichtlaaie vlam stond.

- Hola, he! riep een muskettier; wat valt daar onder het dak uit?

- Houd vast den schelm! riep een ander.

- Ik heb hem bij de bouten! riep Quinte, die den jongen Nelis, jankend als een gevangen hond, bij de beenen vastgreep.

Nelis had zich onder het stroodak geborgen, maar was door den toenemenden brand gedwongen geweest, zijn donkeren schuilhoek te verlaten.

- Ha, ha! heb ik u daar, kleine beeldstormer, kerkdief, galgenvleesch! grinnikte de vorster; wacht, dat ik u de handen op den rug bind; ik heb lang op u geloerd, en eindelijk heb ik u, o, gij kleine schelm; waar is uw vader, die verwenschte scheefnek?

- Vader was niet te huis, antwoordde de jonge baanstrooper, die reeds al zijne tegenwoordigheid van geest had weêrgekregen.

- Bind hem stevig! beval de stadhouder; nu wij er een van dat geboefte hebben, krijgen wij er wel meer in den strik.

- Wat wringt gij zoo met de armen om met de hand in uw zak te geraken? vroeg de vorster; en terwijl hij den knaap betastte, haalde hij een zilveren uurwerk uit deszelfs broekzak te voorschijn.

- Hoe komt gij daaraan? vroeg de stadhouder.

- Gevonden, beste heer, gevonden; kermde de knaap.

- Laat zien, zei de vorster, die het uurwerk bij de heldere vlam oplettend gadesloeg; gevonden? dat uurwerk is gestolen, gestolen, zeg ik u, bij den poorter, waar men overtijd inbrak en den knecht zoo wreedaardig vermoordde.... Ik ken het uurwerk aan den zilveren ketting met den rijnsgulden, die er aan hangt.... O, gij kleine schelm, galgenaas, gij zijt voor niets de zoon van uw vader, den ouden scheefnek, niet... Ho, ho! nu zijn wij eerst voor goed op het spoor der rooversbende!

- Vooruit met den schelm! gebood de bevelhebber der bende.

- En nu nog naar den Jachthoorn, zei de stadhouder; in de hoop dat wij daar ten minste nog een anderen schurk zullen aantreffen; kent gij den Jachthoorn, Quinte?

- Ja, ik ken den ruigen Marc en ook Hanna, zijne lamme vrouw, gaf Quinte ten antwoord; doch lam is de heks niet, dan enkel zoo lang zij denkt daarmede iets te kunnen verdienen.

- Ook al beeldstormers en kerkdieven? vroeg een muskettier.

- Beiden heeft men in de kerk gezien, antwoordde de stadhouder; beiden hebben ontzaglijk gestolen met Terus uit den Coninck van Hispaniën en met den kleinen rakker, die hier voor ons uitloopt.

- Marc en zijne lamme vrouw behooren tot het gevaarlijkste soort van roovers, branders en moordenaars.

Een uur later was de troep in den Jachthoorn; doch even als de Coninck van Hispaniën was de kroeg verlaten, het huis scheen reeds sedert eenige dagen niet meer bewoond.

- Steek het nest ook al maar in brand! beval de overste.

Tien minuten later was de woning een berg van vuur, die ver in het rond zijn akelig licht wierp over de donkere dennenbosschen en de uitgestrekte heivelden.

In de verte zag men nog den brand van den Keyser Carel, en ginds nog verder was de lucht nog verlicht door den bijna uitgebranden Coninck van Hispaniën.

- Wonen hier in dat wolvenland nog meer schurken? vroeg de overste.

- Dat valt bezwaarlijk te zeggen, was het antwoord van den stadhouder; doch onze zending is afgeloopen.... heeft er niemand een teug brandewijn? ik ben doodelijk vermoeid.

- Daar hebben de spaansche ruiters voor gezorgd, lachte de overste; laat ons even afstijgen en de paarden een stuk brood geven.

De andere ruiters maakten een van koorden gevlochten net los, dat aan den zadel hing, haalden er brood uit en voederden de paarden.

De bevelhebber bracht eene flesch brandewijn, die achter op zijn paard in eene deken was gebonden, te voorschijn, en gaf aan allen een paar teugen te drinken. Een paar muskettiers hadden

een kleinen voorraad van vleesch en brood bij zich, dat men onderling verdeelde.

Eenige oogenblikken later waren de paarden wederom opgetoomd en de soldaten gereed om te vertrekken.

Het was laat in den avond en pikdonker.

- Zorg dat die kleine rekel u niet ontloopt, sprak de stadhouder.

- Wacht, hier heb ik een stevig touw, zei een der ruiters; maak dat aan zijn saamgebonden armen op den rug vast; het ander eind bind ik aan den zadelknop van mijn paard, zoo doende, kan de deugniet voorop loopen, en al was hij de zoon van den duivel, kans om ons te ontsnappen, heeft hij niet.... Zie zoo, zit de knoop vast? vooruit dan!

Vooraan reed de ruiter met den ganzenhoeder, achter hem kwamen de muskettiers, de stadhouder en de vorster; de overste kwam achter aan.

Men was tegenover een jong dennenbosch; de weg was breed en met diepe karresporen doorsneden, zoodat men verplicht was, de een achter den andere, langs het uitgeholde heipad, voort te stappen.

Eensklaps gaf de voorop rijdende ruiter een harden schreeuw:

- Houdt vast, houdt vast! Daar ontloopt mij de kleine rekel! riep hij.

Op hetzelfde oogenblik riepen allen, dat er eene zwarte gedaante dwars over den weg schoof, en in het dichte hout verdween.

Eenige soldaten sprongen over de gracht, die langs den rijweg liep, het bosch in, doch de een struikelde hier, de ander daar, terwijl anderen door de takken van het hout tegengehouden, het weldra opgaven, den vluchteling te achtervolgen.

- En toch ben ik de zoon van den duivel niet! hoorde men den ontloopen schelm roepen.

- Loopt het bosch in! riep de stadhouder.

- Haalt den kleinen gauwdief terug! gebood de overste.

- O, die schavuit! schreeuwde de vorster; een rijnsgulden, twee rijnsguldens voor hem, die den rekel terug brengt!

Niemand waagde het echter nog den vluchteling in het donker bosch na te loopen, iets wat toch ook volstrekt vruchteloos moest wezen, en enkel voor gevolg kon hebben, over puisten te struikelen, en zich tegen het dicht ineengedrongen hout de oogen uit het hoofd te loopen.

- Hoe duivel! kreeg die kleine schelm toch dat touw los? vroeg de ruiter te leur gesteld, terwijl hij de losse koord, waarmede men meende Nelis zoo stevig gebonden te hebben, om zijnen arm rolde.

Quinte had vuur geslagen in zijn tondelpot, en daarna het einde der koord oplettend beschouwend, vroeg hij:

- Zou die kleine rat het touw niet hebben doorgeknaagd?

Ja, de vorster had het den eersten keer geraden; begunstigd door de dikke duisternis, had de knaap het touw in den mond weten te krijgen, en het na lange inspanning doorgebeten.

Tegen over het dennenbosch, dat hij even goed kende als Quinte de vorster op het Vrijheidshuis elken steen wist liggen, elken nagel in den muur blindelings wist te vinden, had hij het gewaagd een sprong te doen, en was, in weerwil zijner gebonden armen, toch nog rap genoeg, om zich in een oogenblik uit de voeten te maken.

Er volgde eene stortbui van razen, schelden en verwijtingen van den overste, een eindeloos geklaag en gejammer van den stadhouder en den vorster.

De eene stak de schuld op den andere; deze zoude het zus, gene zoo gedaan hebben, om den kleinen rekel de kans niet te geven, te ontvluchten.

Ook waren er misschien onder den hoop die heimelijk lachten, omdat die kleine straatbengel al die oude snorrebaarden te rap was geweest.

Quinte zou wel geweend hebben; want was hij het niet, die den kleinen rakker, toen hij zich onder het dak uit naar beneden liet vallen, had vastgegrepen? Wat schoone gelegenheid om bij

de buren te pochen en het geval, hoe doodeenvoudig ook in zich zelf, voor een heldendaad te doen doorgaan? Gelukkig had hij het uurwerk nog, het zilveren Neurembergsche ei, zoo als men dat in dien tijd noemde; het was toch altijd nog iets; het was toch altijd een bewijs, dat de kleine schurk een oogenblik in zijne handen was geweest.

Met lamme beenen en hangende lip verscheen de vorster des anderen daags op het Vrijheidshuis, waar hij van wege schoutet en schepenen, misschien voor de eerste maal zijns levens (want het moet gezegd zijn, dat hij steeds het toonbeeld van een trouw ambtenaar was geweest), geducht over den hekel werd gehaald, om geen waakzamer oog te hebben gehouden over den gevangen roover.

De teleurstelling der wethouders was des te grooter, daar het bestaan der rooverbende in de Kempen reeds sedert lang bekend was, maar men er nooit in had kunnen gelukken de schurken in handen te krijgen. Met den bezitter van het Neurenbergsch ei, en de tegenwoordigheid van Spaansch krijgsvolk had men op dit oogenblik de kans gehad hierin te slagen.

Zou men den kleinen deugniet nog ooit in handen krijgen? Dat was niet te denken; neen, men was algemeen van gevoelen, dat de roovers naar Holland de wijk hadden genomen, misschien ook de duitsche grenzen waren overgestoken.

- 't Is jammer, 't is jammer! herhaalde de vorster neêrslachtig; het is een onherstelbaar ongeluk.... mijne schuld toch was het niet.... maar wie duivel! behalve de zoon van dien ouden, gebochelden scheefnek, heeft toch ook tanden, om een kempen touw, zoo dik als mijn duim, door te knagen? En wie, donder! behalve dat schurftig uitvaagsel, weet zich uit de voelen te maken, ofschoon de handen stevig op den rug zijn vastgemaakt? Dat kan niemand in de wereld; ja, de duivel zou dat ook kunnen, maar anders niemand!

Zoo sprekend en jammerend, neemt Quinte de stadsbel in de hand en begeeft zich ter puie, want de man heeft al wederom een en ander af te lezen.

De poorters, de poorteressen, de meisjes, de kinderen, de straatbengels en Spaansche soldaten, die voor tijdverdrijf door de straten wandelen, komen voor den steiger geloopen.

De vorster las:

'In den eersten dat al wie gestolen goet van die kercken, capellen ende cloosters, in zynen huyse heeft, het moet terugbrenghe op tVryheytshuyse alles op sware punitiën.

item dat die fugitief syn van magistraetswege geroepe worde om haer te verantwoorde van geusery, kerckschendinghe, en diefstal en verder quaet, dat sy hun souden comen purgeeren op verbeurte van lyf ende goet'(*)

De Vrijheid van Turnhout had in dien tijd naïeve magistraten, dat moet gezegd zijn.

Dat er niets, volstrekt niets van het geroofde kerkengoed terecht kwam, laat zich denken; dat niemand het waagde dezen of genen, hier of daar verscholen beeldstormer of kerkdief aan te wijzen, valt niet te betwijfelen, en er zich niemand op het Vrijheidshuis aanbood enkel alleen uit genoegen, om den volgenden dag aan de galg te hangen, zal men voorzeker als zeer stellig aannemen.

(*) Uit de stadsarchieven, uitgegeven door Mr Heuvelmans.

XXXIV.
Costerus.

Maar toch moet de gevangenis der Vrijheid in een paar dagen wel opgepropt zijn geweest met gevangenen? want iedereen, die al een weinig ‘gegeusd’ of min of meer betrekking had gehad met de belhamels, kan toch zoo spoedig niet de vlucht genomen hebben? Er moeten in de Vrijheid honderde menschen zijn geweest op wie toch zoo wel iets of wat viel te zeggen, zonder daarom juist aan te nemen, dat zij rechtstreeks aan al die beweging hadden deelgenomen?

Die opmerkingen zijn gegrond; doch laat ons zeggen, dat de belhamels, zoo als wij reeds hebben aangeteekend, waren gevlucht of zich hier en daar bij vrienden schuil hielden, en dat het gespuis uit de groote steden, van den eersten tot den laatsten man, was verdwenen.

Doch een scherp onderzoek had toch nog eene rijke vangst kunnen opleveren tusschen de poorters van Turnhout, wier

gedrag, sedert een heelen tijd, juist niet zeer voorbeeldig was geweest opzichtens Philippus den Tweede, Spanje's genadigen Koning.

Hoe komt het dan dat men in de gevangenis van Turnhout geen enkel gevangene aantreft?

De graaf van Mansveld scheen zich de zaak niet al te sterk aan te trekken, en de hooge ambtenaren, welke hem vergezelden, schenen hieromtrent volkomen met hem in te stemmen. En dit moest wel zoo zijn, dewijl men in de geschiedenis leest, dat in weêrwil van een zeker onderzoek over de gepleegde buitensporigheden, er geen enkele inhechtenisneming plaats had.

De edele, vreemde heeren schenen zich in de Vrijheid zeer te vermaken; maar ook Boudewijn beijverde zich om voor zijne gasten goed op te scheppen; hij tapte van zijn allerbest ‘statsbier’, schonk zijn oudsten Rijnwijn, en beval zijne keukenmeid den geurigsten Ypocras gereed te maken.

Waren er in de kleine Vrijheid nog andere vermaken voor de hooge gasten van het Roode Schild? O, ja, de heeren gingen dagelijks, wanneer het weder zulks toeliet, op jacht, en schoten wilde zwijnen en reebokken in het Grootenhoutsbosch, of trokken met vlugge hazewinden naar de onmeetbare heiden, die Turnhout omgeven.

't Is waar, de orde en de rust waren in de Vrijheid hersteld; doch de geestelijkheid klaagde bitter, dat de zedelijkheid der bevolking zoo bedroevend was, en de onverschilligheid in zake van godsdienst bij de meesten bleef voortduren.

Het gezag des priesters was wel eenigszins, maar niet teenemale hersteld; de kerken werden niet zooals vroeger bezocht.

De oude koordeken van Sint-Peter wendde alles aan om het uitgedoofde vuur weêr aan te blazen, om d verdwaalde lammeren in den schaapstal terug te voeren, en het oude ‘kersten gheloove’ herop te beuren, en in zijn vorigen luister te herstellen, doch dit alles baatte niet veel, de toestand bleef voortduren; een groot deel der bevolking scheen zich voortaan met een zeer oppervlakkigen godsdienst, ontdaan van allen last, te

zullen behelpen, of liever in eene gemakkelijke onverschilligheid te willen voortleven.

Het ‘geuzen’ had nog bijna geen jaar geduurd, maar jaren en jaren, meende de koordeken, waren er noodig om al de wanorde, daardoor gesticht, weg te nemen.

Want met het verlies van het godsdienstig gevoel was ook de eenvoudigheid der Kempensche zeden verloren gegaan, en de familiebanden letterlijk uiteengerukt.

Een geestelijke met wien de koordeken over dit alles sprak, verzekerde dat men in sommige steden van het land zoo iets of wat scheen te ontdekken, wat een zekeren terugkeer tot het oude ‘kersten geloove’ aanduidde. Te Gent onder andere, waar men ontzettend had ‘gegeusd’ had, eenige dagen geleden, de eerste Jesuïet in Sint-Baafs den kansel beklommen, en wonderlijk! dien dag was de tempel te klein geweest voor de menigte, die hem wilde hooren; heel de stad had zich verdrongen aan de kerkdeur om den geestelijke der nieuwe orde, wier roem de grenspalen der afgelegenste landen reeds had bereikt, te zien en te bewonderen.

Het sermoon van den eersten Jesuïet, die te Gent zijne stem verhief, moest een onbeschrijfelijken indruk op de bevolking hebben gemaakt, want alles deed voorzien, dat zijne welsprekendheid in korten tijd het gezag der Kerk ging herstellen, en de uitgedoofde vonk van het oude geloof op nieuw vuur zoude doen vatten.

- Ach! de goede Hemel zende mij ook zoo een man, die mij te hulp komt, om het waggelend gebouw staande te houden, zuchtte de koordeken van Sint-Peter.

Twee dagen later kwam een vreemd geestelijke bij hem aankloppen, met verzoek er dien nacht te verblijven.

Het was een nog jong mensch, met levendige oogen en krachtige leden: hij had een reisstok in de hand; over zijnen toog droeg hij een langen mantel en voor hoofddeksel den hoed der Spaansche geestelijken.

Gastvrij was men altijd op de pastorij van Turnhout's koor-

deken; de vreemdeling werd met de meeste beleefdheid ontvangen.

Maar hoe verwonderd zag de parochieherder op, toen hij den reiziger nader beschouwde!

De vreemde priester was dezelfde Jesuïet, die, eenige dagen geleden, in Sint-Baafs had gepredikt en er een onbeschrijfelijken indruk op de misleide bevolking had achtergelaten; dezelfde voor wien men in de straten van Gent zich met eerbied ontdekte; wien de eene voorbijganger den anderen aanwees, zeggende: dat is de eerste Jesuïet die in Sint-Baafs heeft gepredikt; dat is de man die in Duitschland zoo moedig tegen de opkomende ketterij te velde trekt; dat is de onvermoeibare kloosterling, die overal gezien wordt, waar hij denkt voor het geloof te kunnen strijden.

- Zijn naam?

- Costerus!

Dan zal de welsprekende volgeling van Loyola misschien ook niets er tegen hebben, om te beproeven, of hij hier in de Vrijheid, het vuile kaf niet van de tarwe kan malen?

O, neen, de man maakt er zijn dagelijksch werk van, met den stok in de hand, van de eene plaats naar de andere te reizen, en altijd, elk uur, elk oogenblik bereid te zijn den kansel te beklimmen; hij zal het hier te liever doen, omdat hij reeds in andere omstandigheden de oude Vrijheid heeft leeren kennen, er ooit misschien eenigen dienst heeft mogen bewijzen; en gaarne wil hij beproeven, of hij voor God en de menschen nogmaals er van eenig nut kan wezen.

Des anderen daags in den morgen is het reeds in de Vrijheid bekend, dat een vreemd priester dienzelfden dag zal prediken in de oude Sint-Peter.

Het nieuws is in een oogenblik rondgedragen, dat het een geestelijke is, die toebehoort aan de nieuwe orde, waaraan de geestelijkheid van alle landen hare beste strijders, hare verlichtste godsgeleerden, hare welsprekendste predikers heeft afgestaan.

Men verhaalt wonderen van die orde, in wier gelederen voorname edellieden, graven en vorstenkinderen hebben dienst genomen, niet om hier in weelde te leven en onder goud gebukt te schitteren, om eer en waardigheid te bejagen, maar om alles te derven, wat de zinnen streelt; om in armoede te leven, om den opkomenden geloofsstorm te bevechten, naar welke gevaarvolle punten de hel hem ook moge voortblazen; om in verzaking van zich zelven, den mensch te geleiden op het pad van eer en geluk.

De man die heden den kansel zal beklimmen, is daarbij een oude kennis; het is de liefdadige ziekenoppasser van het Roode Schild, de onverschrokken doodgraver, de deugdzame priester, die, zooals men beweert, door zijn gebeden, de zwarte pest van de Vrijheid wegdreef; dezelfde die eenigen tijd geleden, bij twee der eerste predikatiën van het nieuwe geloof, zich zoo moedig aanbood om het woord te voeren, en door de geuzen tweemaal zoo onmenschelijk werd mishandeld.

De klok van Sint-Peter, die zoo lang reeds stom tusschen hare balken hangt, roept heden met hare zware stem het volk naar den tempel. Doch voor zij het eerste kanonschot uit hare bronzen longen haalt, is de kerk reeds tot kroppens vol, en nog woelen en dringen er honderde menschen aan de deur om binnen te geraken.

Ook Volpard en Lodewijk Palmm bevinden zich in de kerk; zij hebben een donker hoekje uitgekozen en zitten zoo diep in hunne mantels gedoken, dat het moeielijk zoude zijn hen te herkennen.

De lezer moet vreemd opzien, dat twee menschen, die zoo openbaar ‘gegeusd’ hadden, nog den voet, in de Vrijheid durfden zetten.

Beiden waren ook verscheidene dagen buiten de stad geweest, doch daar zij weldra vernamen, dat graaf van Mansveld eigenlijk niemand verontrustte en zich meer met de jacht op de wilde zwijnen, dan op de ketters bezig hield, waren zij, even als vele andere geuzen, in de Vrijheid wedergekeerd, waar zij bij

vrienden verbleven, en zich zooveel mogelijk uit de oogen hielden.

Volpard, die een gezworen liefhebber was van redetwisten over theologische vraagpunten, had voorgesteld de predikatie van den Jesuïet, van wien iedereen den mond vol had, bij te wonen; Palmm, zijn boezemvriend, na eenige aanmerkingen gemaakt te hebben, had echter gemeend niet te mogen weigeren hem te vergezellen. En ook wat waagde men in de kerk, waar men zich in zooveel donkere hoekjes konde verbergen? Ten andere, het was reeds meermaals gebleken, dat de Turnhoutsche poorters geen lust hadden, en het hun daarbij aan moed ontbrak, om hen te verraden.

Na het eindigen van den dienst, zouden zij de laatsten van allen uit hun donker hoekje weggaan, en zich weêr naar het huis begeven, waar zij zich tot hiertoe schuil hielden.

Neen; er was niets aan gewaagd; Mansveld zocht niemand, dat was bewezen; de poorters hadden nog geen enkelen geus verraden; hun bezoek in de kerk in den donkeren avond, leverde dan ook geen het minste gevaar op.

Daar dreunt het orgel; het zingt klagend zijne majestatische liederen van voorheen; ja, het zingt klagend; want, och, de beeldstormer heeft het gewijde speeltuig een deel zijner levenskrachten ontnomen, en meer dan een zijner onmisbare organen ongenadig platgestooten of afgerukt! Zijne stem is schor en soms even onderbroken, alsof een weemoedig gesnik den zanger belette voort te gaan; maar toch blijft zijn statig lied aanhouden, en ontroert menig poorter, die sedert lang, voor de eerste maal wederom ongestoord en rustig neêrknielt en bidt in den ouden tempel.

Buiten is het reeds donker geworden; de kaarsen worden ontstoken, en bij het licht komen de altaars met hun neêrgehaalde pijlers, verbroken engelen en afgerukte heiligenbeelden te voorschijn.

Daar klinkt de kerkbel, en het Allerheiligste verschijnt tusschen de waschlichten op het hoog altaar, sinds eenige dagen

wederom zoo goed mogelijk tot den dienst des Heeren bruikbaar gemaakt.

Menig hart slaat van aandoening, menig oog baadt in tranen, terwijl de koordeken bij het aangeheven ‘Tantum ergo’ den zegen geeft.

En waarom zou het hart niet kloppen, waarom het oog niet vochtig worden, bij hetgeen men op dit oogenblik in den tempel hoort en ziet? Och, men bidt weêr zoo als voorheen, de knieën gebogen voor Hem, die toch ook de God was onzer voorvaderen; men voelt zich zoo diep getroost in de tegenwoordigheid van Hem, onder wiens oog men daar den nieuwgeborene ten doop bracht, de huwelijken inzegende, en waar men kwam bidden voor levenden en dooden. Men acht zich daar zoo veilig in dien tempel, waar de goede God komt luisteren naar de gebeden zijner kinderen. Nooit misschien, zoo lang de kerk bestond, bad men met meer ingetogenheid, met meer vuur, dan gedurende dien loftijd; nooit misschien volgde men met meer aandacht de gewijde gezangen, die zich van het orgel met die van het altaar afwisselden.

De laatste zegen is gegeven, de laatste orgeltonen zijn weggestorven; het Allerheiligste is tusschen een schaar van priesters, in hun helderwitte koorhemden, weggedragen; het lof is geëindigd.

Daar verschijnt Costerus op den predikstoel, en nauwelijks heeft hij tien woorden gesproken, of men merkt reeds dat de geheele kerk met alle aandacht naar hem zal luisteren, zijne stem is ook zoo zacht en streelend, zoo welluidend en innemend; zijne houding is los en ongedwongen, zijn aangezicht stralend van goedheid.

Hij spreekt over den afval en deszelfs onberekenbare gevolgen; over de wolven, die, in schapenvachten gehuld, in de wereld rondloopen, om den mensch van het ware pad af te leiden; van de menigvuldige schapen, die van den schaapstal weggeloopen, aan de klauwen der roofdieren blootgesteld, overal ronddolen; over het waarachtig, voorvaderlijk geloof en over de Kerk, die

als eene liefhebbende moeder treurt om het verlies harer kinderen. Zijne stem, die daar even nog zacht was, is langzamerhand hooger van toon, langzamerhand donderend en daarna dreigend geworden. Een oogenblik later wordt zijne voordracht bloemerig en met redekunstige figuren doorweven, maar altijd duidelijk, ofschoon edel en verheven.

Costerus verstaat de kunst om, bij middel van gebaarden, aan zijne woorden vuur en leven bij te zetten; indien men op al te grooten afstand geplaatst, zijne woorden niet had kunnen verstaan, zoude men hem toch uit zijne gebaarden en de beweging zijner gelaatsspieren, uit het vuur zijner oogen begrepen hebben.

Dit alles treft den aanhoorder diep in het hart, te meer daar men tot hiertoe op den kansel wel de leer van Kristus had hooren verklaren, maar nooit hoorde spreken in dien welsprekenden vorm der eerste Jesuïeten.

Costerus bezigde meesterlijk dien vorm en wist zijnen toehoorder tot in het gebeente te doen trillen, van zijne zitbank op te heffen, hem beurtelings koud te doen worden, of ook hem het vuur door de leden te jagen; hij verstond de kunst om het hart levendig te doen kloppen en den geest opwaarts te heffen. En nadat hij, zijne stem met alle kracht verheffend, als de donder des Hemels, dreigend op de boosaardigheid des tijds was neêrgevallen en zijne toehoorders verschrikt op hunne zitplaats had neêrgenageld, werd langzamerhand zijne voordracht weêr streelend en zalvend, en er ontvielen hem zelven tranen van aandoening, terwijl hij zich tot het kruisbeeld, dat nevens hem stond, richtend, den Hemel smeekte de Kerk met hare kinderen te redden.

Hoeveel tranen werden er dien avond gedurende het sermoon van dien welsprekenden Jesuïet niet gestort! Hoeveel geloovigen weenden nog toen Costerus reeds den kansel had verlaten! Het volk keerde diep getroffen uit de kerk weder; en het bleek weldra dat het sermoon een onbeschrijfelijken indruk in de harten der poorters had achtergelaten.

- Kom, laat ons nu ook maar heengaan, sprak Volpard tot Lodewijk Palmm. Beiden hadden uit hun donker hoekje van het begin tot het einde met aandacht toegeluisterd.

- Is er nog volk in de kerk? vroeg Palmm; de lichten zijn bijna overal uitgedoofd.

- Ja, laat ons gaan, eer men de kerk sluit, meende Volpard die slecht gezind was en morde, dat zoolang de nieuwe geloofs, leer geen predikers zou hebben zooals die behendige Jesuïet, al hare pogingen weinig of niets zouden uithalen.

- Ja, ik wil het gaarne bekennen, mijn oude oppasser is een behendig man, een echt Jesuïet! morde Palmm.

Aan de kerkdeur, in een hoek, tegen den muur, stonden twee mannen te wachten; de eene, een klein, zwak man, was de stadhouder; de andere, een groote kerel, was Bavo's Quinte, de vorster van Turnhout.

- 't Is toch een gekheid, meende Quinte, dat wij daar op eenige schreden van ons niet een paar hellebardiers hebben neêrgezet, om....

- En wat wilt gij met die kerels uitzetten? vroeg de stadhouder; of wilt gij dat die mannen daarbinnen ons wederom ontloopen, zoo als dit het geval was met die kleine hagedis uit Keyser Carel?

- Toch kon het gebeuren dat een enkele helper ons te pas kwam, merkte Quinte aan, die altijd vreesde onvoorziens een slag van een hout, of een stoot van eene dagge te krijgen.

- Wij hebben niemand noodig, antwoordde de stadhouder, die wel klein en zwak, maar toch moedig was.

- In Gods naam dan, mompelde de vorster, terwijl hij rechts en links over het kerkhof rondzag, langs waar, in tijd van nood, hij zich het spoedigste uit de voeten kon maken.

- Houd u gereed, en handel volgens afspraak, fluisterde de stadhouder, daar komt volk uit de kerk....

Onmiddellijk daarop verschenen Volpard en Palmm in de kerkdeur; zij waren geen twee stappen er buiten, of de eerste

werd door den stadhouder, de tweede door den vorster vastgegrepen.

Er volgde eene hevige worsteling op het pikdonkere kerkhof.

Volpard, die buitengewoon rap te been was, rukte zich los, en raakte den stadhouder met de vuist op het oog, dat het vuur er uitsprong, vluchtte, door de duisternis begunstigd, over het kerkhof en verdween.

De vorster was niet zoo ongelukkig als de stadhouder; hij had Palmm langs achter bij de twee ellebogen vastgegrepen, en kon hem een oogenblik zoo stevig vasthouden, dat de gevangene wel gedwongen was, weêrloos te blijven staan.

En toch was hem de kleine geloofsprediker misschien nog ontsnapt, indien een paar voorbijgaande Spaansche soldaten niet waren toegesprongen, om den vorster een behulpzame hand te bieden.

Eenige minuten later had men Lodewijk de handen op den rug gebonden, en hem achter de grendels gezet.

Die dag was een van Quinte's schoonste dagen; Lodewijk Palmm, de grootste booswicht die er ooit, zooals hij zegde, onder de zon had geloopen, was gevangengenomen, en door wien? Door den vorster der stad en Vrijheid van Turnhout!

Veel had de gemeentelijke ambtenaar gezwetst op de vangst die hij deed in Keyser Carel; aan alwie met de omstandigheden niet juist bekend waren, had hij doen gelooven, dat hij den kleinen rekel, die reeds de sterkte van een man bezat, na dwars door den rook en de vlammen te zijn geloopen, eindelijk onder het brandend dak had uitgehaald; dat hij daar het grootste gevaar had geloopen, niet met door het vuur te springen, neen, dergelijke kleinigheden rekende hij niet mede, maar met het vastgrijpen van den kleinen schavuit, die hem met eene dagge een arm lang, afwachtte.

Maar wat beteekende toch de aanhouding van een straatbengel bij die van Lodewijk Palmm, een der aanleiders van den beeldenstorm, een der belhamels van al de wederspannigheid

en oproer, welke men sedert een geruimen tijd tegen Kerk en Koning had zien plaats grijpen?

Ditmaal was Quinte, zoo lachte hij, den stadhouder, die zijn gevangene had laten loopen, te knap geweest; want had hij, de vorster der Vrijheid, den geloofsprediker, wien men overal vruchteloos had opgezocht, niet weten te ontdekken, gevangengenomen en in verzekerde bewaring gebracht? Ja, dat alles had de vorster bewerkt; het was het grootste, het eenige heldenfeit in zijn leven, en de man was er fier op.

XXXV.
De kogel van den moordenaar.

De gevangenis waar Lodewijk Palmm zit opgesloten, is een soort van kelder met gemetselden vloer en steenen welfsel; de deur is van een duim dik geslagen ijzer, en van buiten zoo stevig gesloten, dat men langs daar evenmin kans heeft om te ontsnappen, als door den vloer of het welfsel te kruipen.

Het venster, niet grooter dan een paar handen, is langs de buitenzijde voorzien van ijzeren staven een arm dik.

Lodewijk Palmm heeft dat alles bij het binnenkomen reeds afgezien, en later toen hij alleen was, met de voeten en de op den rug gebonded handen rondtastend, bevonden, dat er aan uitbreken niet te denken viel.

Moedeloos zette hij zich op den vloer, den rug naar den muur gekeerd, neder, en bleef zoo een geruimen tijd zitten mijmeren; waaraan dacht hij zooal? Aan het louter woord Gods en zijn gehouden predikatiën?

Och, neen; niets lag hem eigenlijk minder aan het hart dan zijn predikantenleven. Neen, hij dacht aan de schoone Nella, die hij zoo vast en zeker in zijn bezit had meenen te krijgen, en voornamelijk aan het fortuin van zijn vriend Volpard, dat hem met de dochter van Boudewijn in de hand moest vallen. Veel en lang dacht hij aan schoutet en schepenen der Vrijheid, die niet meer zooals voorheen onder de bedreiging der geuzen, maar heden onder de bescherming der Spaansche krijgslieden hunne zittingen hielden.

Palmm krijgt eene koude rilling over het lijf, als hij er aan denkt, dat hij misschien reeds morgen voor ‘het magistraat’ zal verschijnen, in dezelfde gerechtskamer, welke hij zelf eens hielp overweldigen, en waar het kruisbeeld in zijn bijzijn door de geuzen werd neêrgehakt. 'S lands wetten zijn hem niet teenemaal onbekend; daarom ook doet hij bij zich zelven de vraag niet, waarom hij daar op den steenen vloer zoo zit te beven.

- Hier hebt gij brood en water, zei Quinte die de deur opende; hij ging met zijne lantaarn den kelder rond, ten einde zich te overtuigen, of alles ook was, zoo als het moest wezen; want ik wou voor geen duizend rijnsguldens, zoo bromde de vorster, dat deze vlasharige rakker met zijn grooten mond, even als de andere het touw met de tanden doorknaagde en ging loopen.

- Ik heb niets noodig, zei Palmm.

- Hebt gij geen honger, geen dorst? Neen? Nu, dat laat zich begrijpen, wanneer men niet op zijn gemak is, jeukt de maag niet.

- Hebt gij ooit een gevangene gezien, die geboeid hier in dit hok zat, en op zijn gemak was?

- Ja, gij hebt u gebrand en moet maar op de blaren zitten, zei Quinte schokschouderend.

- Kunt gij mij niet zeggen wat men met mij in 't zin heeft?

- Kan Quinte dat weten? Of denkt gij dat ik een zetel heb in de gerechtskamer?

- Men heeft mij dikwijls, verzekerd dat gij de kostuimen

keuren en breuken op uw duim kent.... Bavo's Quinte weet van dit alles, zegt men, meer dan de schoutet zelf, en....

- Zeer wel, maar eerst diende ik toch te weten, wat gij zoo al op uw schoft hebt.... en daarbij moet ik u zeggen dat wij hedendaags zonderlinge tijden beleven.... meer dan ooit zijn 's lands wetten op dit oogenblik rekbaar, en de heeren schoutet en schepenen maken daar ook, meer dan ooit, gebruik van.

- Weet gij niet waarvan men mij beschuldigt?

- Dat moet gij zelf beter weten, dan ik; Lodewijk Palmm zal Lodewijk Palmm toch wel kennen.

- Kunt gij mij niet zeggen, of ik ook soms voor den graaf van Mansveld zal moeten verschijnen?

- 'In den eersten soo wanneer yemant ter cause van eenigh criem gevanghen is, soo is men gewoon binnen de dry dagen in presentie van schoutet ofte den onderschout en twee schepenen denselve te examineeren.'

- Ik ben volkomen onschuldig.

- Des te beter, des te beter! dan zal 'die examinatie van mynheeren' spoedig zijn afgeloopen; goeden nacht.

De deur viel dicht en de zware grendels schoven in hunne krammen.

Des anderendaags wordt Palmm uit zijn hok gehaald en 'ter examinatie' gebracht voor schoutet en schepenen.

Bij het binnentreden der gerechtskamer valt zijn oog onwillekeurig op het kruis boven de schouw; de twee armen van het doorgehakte beeld hangen nog aan het dwarshout.

Palmm heeft zijn naam en voornaam, geboorteplaats, ouderdom en beroep opgegeven en doet nu de vraag, of het hem vergund is te weten, waarom hij gisteren avond gevangen werd genomen.

Hij krijgt geen antwoord; de rechters blijven hem eenige oogenblikken starlings zitten aankijken.

Nadat Palmm zijne vraag heeft herhaald, klopt de schoutet

driemaal op de tafel; oogenblikkelijk gaat de deur open en er komt een doodsbleek, mager man van hooge gestalte en met gekromden rug binnen; hij leunt op eene handkruk en treedt waggelend nader.

Indien de dood met haar knokkelig gebeente en met hare vervaarlijke zeis gewapend, of indien Satan met zijne lange hoornen en vreeslijke bokkenpooten, met zijn akelig brandende oogen en zijn adem van gloeienden solfer, indien Satan, in al zijn afzichtelijke vormen, ware binnengekomen, konde Lodewijk Palmm niet heviger ontstellen. Met meer verwilderde oogen kan een menschenhoofd niet opzien; akeliger bleek, dan hij was, kon hij niet worden en stuipachtiger konden de gelaat-spieren van een menschelijk gezicht niet dooreentrekken.

- Kent gij dien man? vroeg de schoutet.

Palmm wilde antwoorden, doch zijne stem brak af en bleef in zijne keel steken.

- Kent gij hem niet? hernam de rechter; bezie hem goed; of herinnert gij u niet hem ooit gezien te hebben?

Palmm deed geweld om te spreken, doch er kwam niets uit zijne keel dan een dof gereutel; met stijve, verglaasde blikken bleef hij den man aankijken.

- Vindt gij hem dan zoo veranderd, sedert gij hem de laatste maal aantroft? hernam de schoutet spottend.

De lange, magere man, met zijn gebogen rug, kwam zich vlak voor den gevangene plaatsen, en bleef hem een oogenblik met zijne groote, donkere oogen starlings aanstaren.

Palmm verdroeg dien blik niet; hij keerde het hoofd om en haalde een langen zucht uit zijne borst.

Onmiddellijk daarop draaide hij zijne oogen wild rond en viel op den vloer, als had Gods donder hem daar neêrgeslagen.

- Dat zal maar eene flauwte zijn, meende een der schepenen half lachend.

- Quinte, haal koud water, gebood de schoutet.

De vorster haalde het gevraagde, sprenkelde den geloofsprediker koud water in het aangezicht, en beproefde om hem

een teug te laten drinken, terwijl een der schepenen de veder zijner schrijfpen in het vuur stak, en hem die onder de neusgaten hield.

Eenige oogenblikken later hief Palmm het hoofd weêr op en zag met verwarde blikken door de schepenkamer; de lange vreemde man met zijn gebogen rug en leunend op zijn handkruk stond nog voor hem.

- Kent gij hem niet? vroeg de schoutet op nieuw.

- Erbont, zijt gij het? vroeg Palmm bijna onhoorbaar.

- Erbont, ja, dezelfde, sprak deze, wien gij in de heide de tromp van uwe pistool op de borst drukte en zoo ter neder schoot.

Hij had zijn lijfrok opengetrokken, en toonde op zijne borst de plaats, waar de kogel hem had getroffen.

- Wentsel, vergeving! kermde de moordenaar.

- Vergeving? herhaalde Erbont, de mijne zij u geschonken; de groote Rechter daarboven, hoop ik, zal ze u ook niet weigeren.

- Breng Palmm, den moordenaar, den kapitein der rooverbende, den huichelenden geloofsprediker, den beeldstormer naar de gevangenis terug! gebood de rechter; het is thans het oogenblik niet om het gerechtelijk onderzoek voort te zetten.

De vorster geleidde hem naar zijn hok terug, bleef, nadat Palmm zich stenend op zijn strooleger had neêrgelegd, met de handen op de heupen steunend, een oogenblik staan wachten, en sprak grinnikend:

- En zoo een schavuit durfde mij nog zeggen, dat hij onschuldig was?

- Was dat waarachtig Wentsel Erbont? vroeg Palmm; Wentsel Erbont, die in de abdij reeds lang is begraven?

- Ja, ja, Wentsel Erbont, de zoon van den deken der tijkenwevers, Wentsel in vleesch en bloed.

- Die uit het graf opstond, om....

- In het geheel niet; de brave jongen is nooit dood geweest; het zou ook te bejammeren zijn, dat een man van eer

en aanzien, door een schoft van een kerel, zoo als gij, het leven moest verliezen.

- Indien ik zoo iets had kunnen denken! zuchtte Palmm.

- O, ja, dan hadt gij met uwe geuzen, en die gemeene schurken uit den Coninck van Hispaniën, uit Keyser Carel en den Jachthoorn en dat ander schuim met hunne bedelnappen, de abdij op een nacht aangevallen, om den gewonden Erbont af te maken!....

- Verschrikkelijk! wie kon zoo iets voorzien?

- Maar de abdijheeren van Postel zijn u te rap geweest, vervolgde Quinte; zij verspreidden het gerucht dat Erbont was begraven, terwijl de brave jongen, door een wonder des Hemels in het leven teruggeroepen, in stilte werd verpleegd.

- Ach, mijn hoofd!....

- Ja, ja, mijn hoofd! grinnikte de vorster, ik heb geen meêlij met u.... of was ik niet tegenwoordig in de heide, toen gij daar uwe helsche streken hebt begaan? Het is mij nog maar sinds gisteren bekend, dat die schurkenbende onder uw bevel stond.... eene rooverbende onder het bevel van een geloofsprediker! 't is nooit in de wereld gehoord!

- Ach, mijn hoofd!....

- Lieve God! ik denk er nog aan, wat gevaar Bavo's Quinte zelf daar heeft geloopen! O, die gemeene kerels, die mijn armen Turk ter neêrschoten, en ook den vorster onmeêdoogend hadden vermoord, indien.... ik heb altijd meêlij met een armen gevangene, maar met zulke rekels niet....

- Het was een bloot ongeluk....

- Was dat een bloot ongeluk, dat gij al de kostbaarheden der abdij hebt gestolen, en ons allen wildet vermoorden? En den armen voerman, die door uwe roovers werd doodgeslagen? was dat ook al een ongeluk? En al dat branden, stelen en moorden? Neen, gij verdient geen meêlij.

- Ach, Quinte!

En Quinte grinnikte: Ach, Quinte! Kapitein eener moordedenaarsbende en geloofsprediker! wat komt dat zonderling bij

elkander? Zou Volpard Mys, de fiere poorter van Turnhout, reeds weten, met welk een braaf man hij zoo broederlijk in kennis stond? En met wien hij zijn engelachtig nichtje in den echt wilde doen treden? Maar de groote Baas daarboven houdt nog een oog in 't zeil, dat ziet men duidelijk.

Palmm zuchtte zoo diep, zoo luid, dat de vorster uitriep:

- Ja, zuchten helpt niet; morgen komt gij andermaal ‘ter examinatie’, en wat ik u raden mag, breng al uw schelmstukken maar in eens uit.... dat is nog het beste.... en tracht ook berouw te hebben over uw zondig leven....

- Weet Bavo's Quinte geen uitweg voor mij? Honderd rijnsguldens voor u, indien gij mij....

- Vrij helpt? wilt gij misschien zeggen? Denkt gij dat Bavo's Quinte ook een schavuit is zooals gij en uwe geuzen? Dan kent gij hem niet.

- Honderd rijnsguldens....

- Indien ik heel uwe bende en voornamelijk die geuzen met hunne bedelnappen in mijne macht had, zou ik wel zorgen dat allen een voet korter werden gemaakt.

- Een voet korter?

- O, gij weet misschien nog niet dat: ‘den baenstroper sal gestraft worde met den sweerde, ofte anders, soo als tin elck lant van usantie is’, zoo luidt het wetboek van Karel den Vijfde, en bij mijn weten is daaraan nog geen stroopijl veranderd; 't zou ook niet deugen, indien men aan het oude en goede iets veranderde.

- Twee.... driehonderd rijnsguldens.... spreekt de verzoeker.

De vorster schijnt het aanbod, hoe aanlokkend ook voor een armen drommel, niet te hooren; hij vervolgt:

- Wat den moordenaar betreft, deze ‘verbeurt den Heere syn lyf, en wie syn lijf verbeurt, verbeurt oock syn goed tot 's Heeren behoef - maer heeft hy wyf ofte kinders, moet deene helft blyve syn wyf ofte kinders.’

De vorster ging heen en grendelde de deur dicht; en terwijl

de grendels krassend achter de ijzeren krammen schoven, mompelde hij:

- Wat weerlichtsche deugniet! En welk gezicht zou heer Volpard wel trekken, wanneer hij te weten komt met welk volkje hij zoo al was aangespannen?

Wat gebeuren er toch zonderlinge dingen in de wereld! Maar toch beschouw ik het als een wonder van God, dat de arme Wentsel nog in leven is.... Een kogel dwars door de borst krijgen, en op het schot niet stokdood zijn? Zit Gods vinger daar niet tusschen?(*)

Het rechtsgeding van Lodewijk Palmm duurde niet lang. In dien tijd kende men noch draaien noch omwegen; op pleidooien, schelmsche streken of behendige uitvluchten van advokaten mocht men weinig rekenen.

Nadat de eindelijke ‘examinatie’ was volledigd, verscheen Palmm voor de bevoegde rechters, en werd in een omzien ‘gecondempneert om gerecht te worden met den galghe, soodatter de doot naer volghe, vercleerende dat syn goet meuble en onmeuble waert gestaen ende gheleghen is, gheconfisqueert is s'coninckx ons gheduchten Heere profyte’.

Bavo's Quinte was weinig voldaen over het gevelde vonnis. Hij beweerde, en bleef er altijd lastig om, dat Lodewijk Palmm

(*) Wij herhalen, wat wij diensaangaande hebben gezegd in een onzer vroegere novellen. Wanneer een kogel bijv. op het midden van het borstbeen is afgeschoten, en op een lijnrecht tegenovergesteld punt uitkomt, zooals dit bij Wentsel Erbont plaats had, is toch daarom die kogel niet onvermijdelijk dwars door de borst gevlogen. Om dergelijk uitwerksel te verkrijgen, zou vooreerst de kogel loodrecht op het lichaam moeten neêrkomen; ten andere zoude hij organen moeten aantreffen, die allen van dezelfde vastheid zijn; en eindelijk zou de kogel niet een rollende beweging moeten hebben.
Deze drie voorwaarden gaan zelden gepaard; en het is ook daarom dat de kogel somtijds van de rechte lijn afwijkt. Hij licht om zoo te spreken de huid op, treft bijvoorbeeld eene rib aan, omschrijft deze in hare geheele lengte, en gaat langs den rug uit, en wel op het punt dat lijnrecht gelegen is tegen over dat, langswaar hij binnendrong. Hetzelfde kan plaats hebben met een kogel vlak op het voorhoofd afgeschoten. Om dit alles echter op deze wijze te zien plaats hebben, moet de kogel rond zijn, dat is te zeggen, in eene rollende beweging, door het ontbrande buskruit worden voortgedreven; met den puntkogel der hedendaagsche naaldgeweren zou zulks geene plaats hebben.

heel wat anders dan de galg had verdiend. Op den moord van Wentsel Erbont, den aanval in de Postelsche heide, de eerlooze feiten in Sint-Peter begaan, stond, volgens den rechtsgeleerden vorster, eene veel zwaardere straf. Wel voegde Quinte er toch altijd bij, dat hij de man niet was om zelfs een nietig wormpje, veel minder een mensch kwaad te doen, maar 's lands wetten, meende hij, moesten haar loop hebben, en waar men de punten niet op de *i* zette, moest de boel noodzakelijk verkeerd loopen.

De dag der halsrechting was, even als ‘die condempnatie’ in een omzien bepaald.

Indien graaf Van Mansveld zijne bende hellebardiers en muskettiers niet had verleend om de strafuitvoering bij te wonen, had ‘ten geluyde van de klocke, uyt elcken huyse eenen manspersoon boven syn vyfentwintich jaren en onder die sestig, ter plaetse der executie moeten compareeren, behoorlyck gewapent, op alsulcke pynen, als schepenen daertoe sullen ordonneeren’.

Wij hebben een ingeboren afkeer van al die akelige tooneelen der doodstraf; ‘de stroppade, den sweerde, den viere, het vierendeele, het levent verbrande ofte verdrinke’ boezemen ons evenveel afgrijzen in als de hedendaagsche valbijl der guillotine. Wij zouden dan ook dergelijke dingen moeielijk naar behooren afschetsen; en ook wat zou de lezer er aan hebben daar een oogenblik te zitten beven, en bleek te worden, terwijl de beul den veroordeelde den strop om den hals legt, en hem daarna van de ladder in de eeuwigheid stoot?

Daarom zullen wij Palmm, gepijnigd door wroeging en doodsangst, eenvoudig aan zijn lot overlaten; den priester, die zich bij hem aanbiedt om hem in dat verschrikkelijk oogenblik bij te staan, onbeschoft aan de deur laten zetten; de akelige doodsklok laten luiden, en het volk uit de Vrijheid en omliggende dorpen bij elkander laten stroomen, om den beruchten rooverkapitein en geloofsprediker door Spaansche krijgslieden naar de galg te zien brengen, en liever een sluier werpen over dat akelig tooneel, hetwelk bij een doodsche stilte van duizende menschen en het akelig gebrom der torenklok afloopt.

Moeten wij nog een woord zeggen van de overige leden der bende, van de geuzen met hunne bedelnappen, die onder Palmm's bevel, zoolang de doodschrik der Kempen waren geweest? Luister: Dornbetter, de Westfaler en de rederijker van den Vurighen doorn werden een jaar later te Gent aangehouden en levend verbrand; zij hadden, zoo als men zegde: ‘ghemoort en de boeren veel quaets gedaen ende hun gebrantschat’. Eenigen tijd later vielen ook de zoogenaamde edelman en de wolvenjager in de handen van het gerecht, en werden ‘gecondempneert eerst geworcht en alsdan verbrant te worde, om al haer diefstallen en vreetheden, ende oock omdat sy eenen prister de twee ooren hadden afghesnede en hem toen hadden opgehanghe’.

Van de beruchte kroeghouders in de heide en hunne niet minder beruchte vrouwen, alsook van den ganzenhoeder hoorde men in de Kempen nooit meer spreken. Vonden zij misschien in Holland of over de duitsche grenzen het loon hunner euveldaden? Wat er van zij, sedert den dood van den kapitein, hoorde men een tijd lang in de Kempen van geene rooverbende meer spreken.

En Volpard Mys en Nicasen Verschueren? Beiden hadden zich uit de voeten gemaakt en verbleven voor het oogenblik in Holland, waar zij de gebannen Turnhouters, alsook menig lid van het consistorie en van het vermaarde Heybloempken aantroffen.

XXXVI.
Zoo als in den tijd van mijne vrouwzaliger.

Het jaar 1566 met zijn ‘Vive le geus!’, met al zijn onrust, beeldenstorm, roof en plundering, met al zijn haat en wraak was ten einde.

Maar toch zag men daarom nog geen einde aan al de ellende, waarmede de Nederlanden werden bedreigd.

De gezichteinder was donker bewolkt; welke ontzaglijke storm daaruit nog zou opdagen, was onbekend.

In den loop van den zomer zoude het leger der Spanjaards herwaarts worden afgezonden, om het spook der omwenteling, dat overal den kop opstak, het hart in te slaan, en de Staten van Philippus den Tweede tot de gehoorzaamheid terug te brengen.

Don Fernando, Alvarez de Toledo, alom bekend als een kundig krijgsman, maar ook als een man met een trotsch en uiterst streng karakter, zou over het leger het bevel voeren.

Iedereen zag een akeligen tijd te gemoet, een tijd van strem-

ming in handel en nijverheid, van een langdurigen oorlog met heel zijn nasleep van armoede en ellende.

Dit alles echter kon toch niet beletten, dat de meimaand zich dit jaar vertoonde in al haar luister. Al was dan ook de staatkundige hemel zoo donker en dreigend, toch werden de weiden, boomen en heggen wel wederom groen, toch kwam het penseel van den grooten schilder daarboven met zijn schoone verwen de bloemen wel opkleuren.

In den boomgaard van Erbont, den deken der tijkenwevers, waren de vruchtboomen met bloemen beladen en spreidden hun geuren door de heldere lucht rond.

Onder den bloeienden perenboom, die als een onmeetbare, witte pluim in het midden van den boomgaard omhoog rees, zaten de oude Erbont en Boudewijn Mys met elkander te praten; ginds achter de boomen wandelde Wentsel, die al de krachten welke jeugd en gezondheid schenken, had weêrgekregen, met zijne verloofde.

- Hoe denkt gij er over, Boudewijn, vroeg Erbont, op de jonge lieden wijzende; wat zegt gij?

- Mij is het altijd goed, gaf de schoolmeester ten antwoord; doch ik herhaal dat het een slechte tijd is, om aan trouwen te denken.

- Ja, de neringen kwijnen, en indien dat zoo voortgaat, moet alles ten onder, meende Erbont.

- En trouwen is altijd eene bedenkelijke zaak, wanneer de kostwinningen slecht gaan.

- Laat ons hopen dat de kinderen, in weerwil van den slechten tijd, door de wereld zullen geraken.

- Indien mijne afspanning zoo als vroeger nog iets opleverde, doch die is geen duit meer waard; er gaan dagen voorbij, dat ik geen sterveling in mijn huis krijg, en daarbij liet Volpard, die nog altijd in Holland is, mij gisteren voor de tiende maal weten, dat hij het Roode Schild nog liever in brand stak, dan het te verhuren aan een papist, al ware die papist dan ook tienmaal zijn broeder.

- Volpard is niet liefderijk jegens u, doch....

- Behalve mijne afspanning blijft mij niets ter wereld over, dan mijne school; en veel winst, dat weet gij, zit daar ook al niet op.

- Wilt gij zeggen dat....?

- Dat ik eigenlijk een man ben, die op dit oogenblik weinig of niets in de melk heeft te brokken.

- Luister, Boudewijn, en Erbont nam hem vriendschappelijk bij de hand; dat alles hebt gij niet noodig, laat mij voor alles en alleen zorg dragen. Ik voor mij zit er warmer in, dan de Turnhoutsche poorters wel denken. Ik heb maar een kind, en bezit hier in de Vrijheid en in Holland, waar mijne vrouwzaliger geboren werd, verscheidene huizen, weiden en bosschen; en daarbij levert mijn handel in Duitschland mij grooter winsten op, dan iemand het weet.

Al wat ik ter wereld bezit, is voor Wentsel en Nella; is het zoo goed, buurman?

- Veel te goed, veel te goed!

- En wanneer het ooit mocht gebeuren, dat mijn vriend Boudewijn iets te kort komt, rekene hij op vader Erbont; is het zoo goed?

- Veel te goed, veel te goed! herhaalde de schoolmeester, terwijl hij een traan uit zijn oog streek.

- Tot hiertoe hebt gij het huwelijk maar altijd willen uitstellen, hernam de deken; en ik begrijp wel waarom; het was uit fijngevoeligheid.... nu, alles moet niet zoo juist gewogen worden; alles te nauw uitrekenen mag ook niet.... en nu, kunnen de jonge lieden nu trouwen?

- Om mij niet gelaten; hoe eerder, hoe liever, lachte de schoolmeester.

- Zoo hoor ik u gaarne spreken.

- Bepaal den trouwdag; ik laat u teenemaal vrij.

- Dat is een goed woord van u, lachte Erbont, zijn buurman op de knie kloppend.

- Of wilt gij eerst nog de toestemming hebben van Wentsel en Nella, gekscheerde Boudewijn.

- Hunne toestemming hebben wij niet noodig, doch laat mij eene enkele voorwaarde maken.

- Ik laat u heer en meester.

- Zoo als gij weet, was mijne vrouwzaliger de dochter van een stevigen burger diep uit Holland; het is in het kleine stadje waar zij werd geboren en opgevoed, dat wij getrouwd zijn en bruiloft hebben gehouden. Nooit, al werd ik zoo oud als de wandelende jood, gaat die dag mij uit het geheugen.

- Ja, de trouwdag is en blijft altijd een genoeglijke dag.

- Maar trouwen ging daar juist zoo niet toe, als op vele andere plaatsen. Iedere stad heeft hare gewoonte, in ieder dorp heeft de bruiloft zoo en zoo en niet anders plaats; in de Vrijheid van Turnhout loopt het trouwfeest echter wel wat al te eentonig en eenvoudig af....

- Ik laat u heer en meester, alles volgens uw goedvinden te regelen; want ik wil gaarne bekennen, dat ik wel iemand kan leeren lezen, schrijven, en hem zelfs ‘die profytelyke cyferkonst’ onderwijzen, maar zeer weinig verstand heb van trouwfeesten en dergelijke dingen.

- Ja, laat mij daarmeê maar betijen; ik wil het trouwfeest inrichten, zoo als de ouders van mijne vrouwzaliger dat deden; en een genoeglijke dag zal het wezen, dat verzeker ik u.... Nella, hebt gij het gehoord?

Ja, de jonge lieden, achter den ouden, grooten rozenboom geplaatst, hadden alles afgeluisterd.

- Nu, laat ons den dag dan maar bepalen, zei de oude Erbont; laat zien.... Op dit oogenblik kwam de koordeken van Sint-Peter langs het achterdeurtje den hof ingewandeld, en riep van ver:

- Met de Limburgsche tinnegieters, die daar voor het Vrijheidshuis smelten, gieten en tin draaien, heb ik dezen morger een brief ontvangen van ons aller vriend....

- Van wien? vroegen bijna allen gelijktijdig.

- Van Costerus, den vermaarden geloofsprediker.

- Waar bevindt hij zich thans?

- Is hij welvarend?

- Wanneer krijgen wij een bezoek van hem?

- Costerus bevindt zich op dit oogenblik in Duitschland, waar hij den aangevangen strijd tegen de ketterij met kracht en volharding voortzet; hij is frisch en gezond en beweert dat hij bij al zijn reizen en vermoeienissen nog sterker en gezonder wordt; binnen drie weken hoopt hij in de Vrijheid aan te komen, en stelt zich ter mijner beschikking om andermaal den kansel te beklimmen.

- Overheerlijk! klonk het rondom den koordeken.

- Ja, overheerlijk! herhaalde vader Erbont, en ik denk daar aan iets, dat u misschien allen zal bevallen; laat mij eens zeggen: Wentsel en Nella, zoo ging hij, tot den koordeken sprekend, voort; zouden wel gaarne..... waarom bloost gij, Nella? wel gaarne binnen kort trouwen.

De koordeken knikte toestemmend met het hoofd, en zeide goedhartig:

- Mijne kinderen, de Hemel zegene uwe goede voornemens.

- Nu laat me eens zeggen, hernam vader Erbont; willen wij den trouwdag bepalen op den dag, dat de groote zendeling uit Duitschland wederkeert?

- Een gelukkige inval! meende de koordeken.

- Goed bedacht! lachte Boudewijn op zijne knie slaande.

- Stemt gij beiden daarmeê in? vroeg vader Erbont zijn zoon en Nella bij de hand vattend.

- Ja, Costerus, meende de koordeken; was een oude vriend van allen, de beschermer van Wentsel, de liefdadige oppasser van Boudewijn, met Wentsel de onverschrokken begraver van den kleinen Raphaël. En had hij Wentsel en Nella niet reeds den zegen gegeven, toen hij, na zijn verheven we[...] het Roode Schild te hebben voleindigd, de afspanning verliet? En was hij het niet wiens machtige herderstem de verdwaalde lammeren der Vrijheid naar den schaapstal had weêrgevoerd? Ja, dat was de priester, die het huwelijk moest inzegenen, en

wel, indien zulks mogelijk was, op den dag, dat heel de vrome bevolking der Vrijheid als één man zoude opstaan, om voor de tweede maal den beroemden geloofsprediker in Sint-Peter te ontmoeten.

Het huwelijk van een vermoord man, lachte de koordeken; met eene geschaakte vrouw, die om het oude geloof aan alle verzoeking weêrstaan, alle gevaren getrotseerd had, en als bij een wonder werd gered en in den huiskring teruggevoerd, dat huwelijk van twee mijner braafste parochiekinderen, die beiden zichtbaar door den Hemel werden beschermd, moest met alle plecht en in uitgezonderde omstandigheden plaats grijpen; zeg ik de waarheid?

Ja, het voorstel werd met algemeene stemmen aangenomen.

Vader Erbont herhaalde echter, wat hij daareven had voorgesteld, namelijk: dat het aan hem alleen zou worden overgelaten, de huwelijksplechtigheid, wel te verstaan buiten de kerk, voegde hij er lachend bij, naar zijn oordeel en goedvinden te regelen.

- Vader Erbont, die een even goed kristen als voornaam poorter is, zal wel zorg dragen, dat alles betamelijk afloopt, sprak de koordeken.

- Ik wilde de jonge lui laten trouwen, zoo als ik zelf in Holland ben getrouwd, antwoordde Erbont; in mijne oude dagen wilde ik nog eens een weêrgalm hebben van dat genoeglijk feest, waarvan de herinnering mij altijd zoo levendig is bijgebleven.

Daarmede ging het gezelschap onder den bloeienden perenboom uiteen.

Dag op dag, drie weken later, kwam er een vreemde priester de Vrijheid binnen. Aan zijn mantel over den toog, aan zijn sombrero en langen gaanstok hadden de straatjongens terstond den geestelijke herkend, van wien men sedert eenige dagen zoo veel had gesproken.

- Daar is hij! fluisterde men rechts en links; daar is hij! herhaalden de kinderen die hem stil achterna gingen.

De kantbouten lagen in een oogenblik stil op het kussen; de wever liet zijne schietspoel rusten, en kwam met de kantwerkster op den dorpel staan, om den geestelijke een oogenblik na te kijken.

Rechts en links gingen de hoeden en mutsen voor den voorbijganger van het hoofd; overal ontwaarde men het bewijs van diepen eerbied jegens den vreemden priester, die weldra de pastorij van den koordeken binnentrad.

In een oogenblik was het nieuws door heel de Vrijheid verspreid, dat de vermaarde geloofsprediker, de Jesuïet Costerus, was aangekomen.

In de huizen, in de herbergen, op de straat vertelde men dat morgen in den voormiddag het zoo lang beloofde sermoon in Sint-Peter zoude plaats hebben; en de kantwerksters, aan de huisdeur en op de hoeken der stegen saamgeloopen, voegden kakelend er bij, dat morgen ook het huwelijk van Wentsel Erbont met Nella Mys werd ingezegend.

Den volgenden dag was het een hemelsch weder; het was alsof de even begonnen junimaand hare blauwste lucht en haar schitterendst licht had uitgek ozen, als om een bewijs te geven welk een verrukkend weder zij weet voort te brengen. Het was niet te warm, ook niet te koud. Het loof der boomen en planten, gisteren nog door eene zachte regenbui afgewasschen, was zoo zuiver groen; de bloemen wiegden op den adem van een zacht windje en schitterden met al den rijkdom harer kleuren.

Het is nog vroeg in den morgen, doch van het Roode Schild en van het huis van Erbont, dat een weinig verder in de straa[t] ligt, loopt eene dubbele rei jonge dennen en berken naar Sint-Peter.

Voor de deur van het Roode Schild en ook voor de woning van den deken der tijkenwevers staat een eereboog. De buurlieden hebben dien gedurende den nacht opgetimmerd, en de meisjes hebben de houten bogen omvlochten met weelderig

donker- en lichtgroen loof, en even als in de rijkste kanten, die zij zoo fijn aan elkander weten te spinnen, hebben zij het loover doorweven met vonkelende pioenen, meirozen en al de gekleurde diamanten, die de bloempaden der hoven reeds opleveren.

Van de twee huizen tot aan den tempel wemelt de lucht van veelkleurige vanen en wimpels, en aan jaarschriften, welke reeds in dien tijd zeer in den smaak vielen, was geen gebrek.

Terwijl vader Erbont het hoofd even door het venster stak, kwamen de buren af met manden vol loof en bloemen, en weldra was de straat tusschen de twee rijen dennen en berken letterlijk met een gekleurd tapijt bedekt.

- Zoo is het goed! sprak de oude Erbont met voldoening; zoo was het ook in Holland op den dag van mijn huwelijk; het komt mij voor, alsof men van toen af, al de berken en dennen, al dat loover, bloemen en jaarschriften, tot op den huidigen dag heeft bewaard.... Ja, toen ik met mijne vrouwzaliger huwde, was het ook in de maand juni, een dag met heldere lucht en schitterend licht, met schoone bloemen en zingende vogels!.... waar gaat toch de tijd heen!

Ja, dat was een tijd van eer en orde.... In de geboorteplaats van mijne vrouwzaliger was het vastgesteld, dat er op maaltijden, bijvoorbeeld van een huwelijk, niet meer dan twaalf gasten mochten aanwezig zijn; neen, neen, dat ging daar zoo woest en dwaas niet toe als heden hier in de Vrijheid; twaalf gasten en niet meer.... En om ‘goede chier’ te maken is dat ook voldoende. Ook mocht men daar niet zoo veel gerechten op den maaltijd brengen, als men wilde,... neen, neen, in het geheel niet. De bepalingen der plaatselijke overheid wilden dat alles ‘met veel fatsoen ende metter eer ende blytschap’ zoude afloopen.

De klok sloeg acht ure.

- Kom, Wentsel, zijt gij gereed? vroeg Erbont; laat ons gaan, jongen; want ‘het is oock fatsoenlyk dat den bruydeghom eenigten tyt voor dat die bruyt comt in die kercke is.’

Ja, Wentsel was gereed; met zijn zwart wambuis en breed, geplooiden, Spaanschen kraag, met zijn vilten hoed, waarvan de boord was afgeslagen, met zijne korte broek, gekleurde kousen en zijn donkerrooden mantel om den eenen schouder geslagen, had hij waarlijk een recht mannelijk voorkomen.

Met zijn vader en een paar neven verliet hij het huis en ging ‘sedichlyk ende modestichlyk’ ter kerke.

Eenige minuten later verscheen Nella met haar vader en twee bloedverwanten van moeder's zijde.

Nella is voor eene poortersdochter rijk uitgedoscht: zij draagt een zijden rok wet wijde plooien, van onder met een rand van rood laken omzoomd. Haar geel, sitsen jak komt langs achter ‘met clyne panden’ boven den rok, en aan de schouders heeft zij ‘breede wielen’ iets wat men in de buurt toch zoo zwierig vindt. Haar jak is met een rood lederen gordel, bij middel van een zilveren gesp, gesloten. Zij draagt een wijden kraag met breede plooien, volgens de Spaansche mode, en haar weelderig achteruitgestreken haar is bedekt met een bruin, fluweelen kapje, met zilveren spelden in de lokken vastgemaakt. Het kapsel vooral wordt door de buurvrouwen bewonderd. Haar voorschoot.... Ho! nu hoor ik toch mijne lezeressen in een luiden lach schieten en uitroepen:

- Dat is toch een abuis! Kan het wel mogelijk zijn, dat men bij de huwelijksplechtigheid een voorschoot draagt?

- Ja, zeker; doch denk dat Nella's huwelijksdag reeds meer dan driehonderd jaren voorbij is.

Nu, Boudewijn's dochter droeg een zijden voorschoot met roode bloemen, die bijna tot op hare voeten neêrdaalde.

Lacht niet, lezeressen, met Nella's vreemde toetakeling; want de meisjes uit de Vrijheid, die met heele hoopen op de straat staan, om haar te zien voorbijgaan, zijn eenparig van gevoelen, dat zij de schoonste bruid is, die men sedert lang te zien kreeg.

Weldra is Boudewijn Mys met zijne dochter in de kerk, die van voor tot achter met volk is opgepropt.

Iedereen wil het meisje zien, die door haar oom op eene listige wijze aan het ouderlijke huis werd ontvoerd, en zoo moedig al het geld en goed weigerde, dat men haar aanbood, om de vrouw te worden van (men sidderde er van) een lagen schurk, die later zijn leven aan de galg eindigde.

Men klom op stoelen en banken, om haar te zien, die gedurende een geruimen tijd, door listige ketters omgeven, zoo standvastig het oude ‘kersten gheloof’ getrouw bleef, en eindelijk uit de handen harer vervolgers werd verlost; door wien? Door haar kleinen broeder Raphaël, die op een helderen lichtstraal zwevend, haar over hemelhooge daken in veiligheid had gebracht.

Iedereen wilde ook den jongman zien, die door den kogel van zijn mededinger neêrgeschoten, meer dan een halven dag onder de dooden had verbleven, en toch onder de levenden wederkeerde.

Er heerschte in de kerk eene doodelijke stilte, terwijl de vreemde geloofsprediker, die gisteren met zijn reisstok in de hand uit Duitschland wederkeerde, het huwelijk der jonge lieden inzegende.

Costerus had een traan van aandoening in het oog, terwijl hij de Sacramenteele woorden des huwelijks uitsprak; ja, de man weende, toen hij die twee wezens zoo zuiver van harte, en die zoo dikwijls aan den galkelk des levens hadden moeten drinken, voor altijd gelukkig maakte.

De plechtigheid was geëindigd; Costerus ging den predikstoel beklimmen.

- Zouden de nieuw gehuwden nu maar niet terstond de kerk verlaten? het was toch ook geen dag om lang naar een sermoon te luisteren.

- Neen, vader Erbont gaf een teeken met de hand, dat iedereen op zijne plaats zou blijven; men had hem immers gemachtigd het trouwfeest te regelen zoo als hij dat goedvond.

Nu, iedereen had daar vrede meê; men leefde toch ook nog

in den tijd, dat de brave menschen, in de meeste omstandigheden van het leven, te goeder trouw en met kinderlijke eenvoudigheid te werk gingen.

Het eerste deel van Costerus's sermoon was gericht tot de getrouwden, die hij beiden als een toonbeeld van eerlijkheid, trouw en standvastigheid voorstelde.

Hoeveel bloemen geurig en schitterend van heldere kleuren, bloemen van geluk in dit leven strooide de geleerde prediker niet op de hoofden van het nieuwe paar!

En het volk, zooals wij reeds gezegd hebben, dat vroeger nooit die bloemerige taal van den kansel hoorde nederdalen, bleef in eerbiedige stilte in verrukking naar hem luisteren; het volk verstond die dichterlijke taal, welke, ofschoon verheven, toch zoo eenvoudig de harten binnendrong en diep bewoog.

Langzamerhand ongevoelig verliet de prediker zijn bloemerig onderwerp, en de donder zijner stem die men, een tijd geleden, nog had gehoord, brak los tegen de losbandigheid van den tijd, het zedebederf, de ketterij, den afval.

Het was een geheel nieuw tooneel voor het volk der Vrijheid den vreemden geloofsprediker daar te zien staan met zijn van vuur stralende oogen, de rechterhand dreigend opheffende, als ware hij zelf de bestraffer der goddelooze tijden.

Laat ons in het voorbijgaan zeggen, dat er sedert de verschijning van den welsprekenden Jesuïet in de Vrijheid niemand meer ‘geusde’ en de handel en wandel van Turnhout's poorters wel aanduidden, dat men tot het oude, eenvoudige huiselijk leven voor goed was wedergekeerd.

Het sermoon was ten einde; doch langzaam en traag verliet het volk den tempel, het was bijna alsof men spijt had te moeten scheiden van dien schitterenden geloofsprediker, dien men nu tweemaal, maar wellicht ook wel voor de laatste maal, had mogen bewonderen.

- Ja, dat mag nog een sermoon heeten! fluisterde vader Erbont; die man zou u zoo het hart murw en het gebeente week en kneedbaar maken.... komt, kinderen, nu gaan wij naar huis.

Lezeresse, indien gij in plaats van Nella aan de kerkdeur waart gekomen, zoudt gij al terstond Wentsel's arm hebben vastgegrepen en zoo naar huis zijn gewandeld?

Ja, wel, vader Erbont zou u dat anders geleerd hebben; neen, dat mocht niet gebeuren; zijne vrouwzaliger deed dat ook niet, toen zij met elkaâr trouwden, en in hare geboorteplaats deed dat niemand. Hoor eens, hoe de oude deken der tijkenwevers dat wilde hebben:

- Kinderen, sprak hij, gij zijt nu getrouwd; ieder keere nu ‘sedichlyk ende modestichlyck’ naar zijn huis weder. Nella gaat met vader Boudewijn naar het Roode Schild, en Wentsel met mij naar het ouderlijk huis; ‘elck houd nu feest in syn eige huis, de bruyt met haar eijghen volck, ende den bruydeghom noch met tsyn.’

Lezeresse, steek uw kleine vuist niet dreigend op tegen dien dwingeland van een Erbont, die de arme bruid zoo streng, zoo barbaarsch behandelt; wacht maar, gij zult weldra zien, dat de trouwdag, zooals Erbont hem in Holland had bijgewoond, nog zoo onplezierig niet moet geweest zijn.

In plechtigen optocht keerden nu de gehuwden elk naar zijn huis weder, waar men zich terstond aan tafel zette.

Bij Erbont, die een voornaam poorter was, ging het deftig toe; de bruiloftstafel met het fijnste linnen gedekt, stond in de beste kamer gereed, in de beste kamer, zoo als men die in dien tijd noemde, waarvan men nooit, ten zij bij plechtige omstandigheden, gebruik maakte.

De twee ledikanten met hunne vier gedraaide pijlers, met gebloemde, damasten gordijnen omhangen, staan niemand in den weg, even min als de groote kas met glazen deuren, waarin van boven porcelein en glaswerk en van onder de glinsterend geschuurde tinnen schotels en borden worden bewaard.

De tafel is bedekt met een menigte kleine en nog meer groote schotels, waarop meer eten voorhanden is, dan een zesmaal verdubbeld getal gasten kan gebruiken. Het zijn schotels met ‘eyeren, snoeck ende palinck met ryst, hamelbout met gesoden

erten, een gebrade calcoen opghevult met amandels ende suijcker, en kruytkoecken' die hun keurigen smaak ontleenen aan den bijgevoegden peper, gember, kaneel, kruidnagels en andere fijne specerijen 'gecoockte gans, ghebrade hoenders' en in het midden een bonk ossenvleesch, waarachter een twaalfjarige jongen zich had kunnen verbergen. Tusschen de groote schotels staan kleinere met 'drooghe pruyme, vyghe, rosyne ende note'.

In den aanvang van den maaltijd zal men een stevige kan van het allerbeste stadsbier drinken; later, wanneer men de hand op de fijnste schotels legt, zal men 'een roemer rynwyn of roemenye' drinken.

Nog later, wanneer men de ontzaglijke klompen vleesch en de schotels met visch heeft weggenomen, zal vader Erbont den zwaren roomer met roemenye gevuld, met de twee handen, zooals dat in de ouderwetsche familiën het gebruik is, opheffen, en drinken op de gezondheid van bruid en bruidegom. Dan zal men geducht in de handen klappen, nadat iedereen zijn roomer tot den bodem toe (het ware schande er een droppel in te laten) zal hebben uitgedronken.

En daerna wordt er 'sedichlyk ende modestichlyk' zooals Erbont altijd zegt, een liedje gezongen 'uyt die oude dooze' dat wil zeggen uit den ouden goeden tijd.

Zooals het gaat aan de bruiloftstafel bij Erbont, zoo ook gaat het toe in het Roode Schild, met dit onderscheid echter, dat het feestmaal in de gewone gelagkamer onder de houten kroonlamp plaats heeft, en men zich met minder kostbare gerechten en een kleiner getal schotels tevreden stelt.

- 'Een roemer roemenye' staat er echter toe, meent Boudewijn Mys; en even als vader Erbont den grooten gastbeker 'met die twee hande' opvattend, drinkt hij op het lang en gelukkig leven zijner dierbare dochter, en van zijn geachten schoonzoon.

In den namiddag heerscht er eene buitengewone drukte voor

de deur van den deken der tijkenwevers; de buurt staat overhoop, de straat wemelt van kinderen.

Erbont, vader en zoon, vergezeld van bloedverwanten, vrienden en kennissen trekken stoetsgewijze de straat uit naar de herberg ‘Den Moriaen’ vijf minuten gaans buiten de Vrijheid gelegen. Van daar worden een twintigtal jongelieden, allen Wentsel's vrienden, naar het Roode Schild gezonden, om de bruid af te halen. Onder het gejubel van heel de kinderbevolking en het handgeklap der buren, die op de straat zijn saamgeloopen, verschijnt Nella met haar vader.

Voorop gaat Bavo's Quinte, de vorster der stad en Vrijheid van Turnhout, fier zijn uitgetogen rapier in de hand houdend; hij wordt opgevolgd door een der buren met een groot vaandel. Daarop verschijnen twee muzikanten ‘seer lieffelyck streykend op vedels’ en twee anderen ‘soetelyck blasende op die langhe fluyten’.

Onmiddellijk voor Boudewijn en Nella gaan een halfdozijn vrouwen met manden en korven gevuld met brood, vleesch, bier en verscheidene stoopen roemenye; het moet tot een bewijs dienen, dat de bruid uit het Roode Schild tehuis aan niets gebrek heeft.

Vader Erbont heeft dat zoo gewild; ook toen hij in Holland trouwde, was dat daar het gebruik.

De stoet wordt gesloten door eene lange schaar mannen, vrouwen en jonge meisjes.

Eensklaps gaat er uit de feestgenooten een vroolijk gejubel op; het is gericht tot een geestelijke, die, met zijn langen reisstok in de hand, op het einde der straat voorbijgaat. Al de hoofden worden ontdekt voor Pater Costerus, die even stil staat om den vroolijken stoet gulhartig te groeten.

En waar reist de brave man van hier heen? Dat weet hij zelf niet. Eer er misschien drie dagen zijn verloopen, betreedt hij op nieuw den Duitschen grond, om daar andermaal tegen de ketterij te velde te trekken; misschien eer morgen de avond is gevallen, is hij reeds op weg naar een geheel ander onbekend

land, altijd met hetzelfde doel, altijd voorwaarts in dezelfde hoop. Wie weet, bevindt hij zich, eer de week uit is, niet aan boord van een of ander schip, dat hem, na duizend gevaren doorstaan te hebben, op eene of andere verlatene kust, bij woeste volksstammen nederzet, om ook daar het groote licht van beschaving en geluk te ontsteken. Doch van dit alles weet hij zelf niets; niemand weet het; zijne hand zou hij niet omdraaien, om te weten waar heen hij zal gezonden worden. Even gaarne zal hij nog dikwijls in de vreedzame Kempen wederkeeren, om daar als een vriend vereerd, als een Heilige ontvangen te worden, even gaarne zal hij dat doen, als op staanden voet vertrekken naar een onbekenden, woesten volksstam, waar hij, na het eerste lichtje der goddelijke leer ontstoken te hebben, zijn hoofd onder de slagbijl zal neêrleggen.

Goede reis, liefdadige ziekenoppasser, moedige doodgraver, heldhaftige geloofsprediker! Goede reis, en God geleide u; uw naam zal in de Vrijheid nooit vergeten worden, maar in diepen eerbied bewaard blijven!

Zoo riep men uit den optrekkenden feeststoet, en de reiziger wuifde met de hand, tot teeken van vaarwel.

Weldra is de Moriaan opgepropt met gasten; weldra zingen de vedels en fluiten het danslied, en wordt het een gedruisch en gedwarrel dat den aanschouwer hooren en zien vergaan.

- Zoo moet het gaan! roept vader Erbont in de handen klappend; zoo ging het ook toen ik trouwde met mijne vrouwzaliger.... lustig op! Haalt uw hart maar op met ‘den pluggendans’ of met ‘den drenteldans!’ 't is mij om 't even, indien de menschen zich slechts vermaken.

Na zich een paar uren in 't zweet gedanst te hebben, worden de manden en korven uitgepakt, en de gasten zetten zich zingend, juichend aan de lange tafels, waarop de schotels met brood, vleesch en bier, en eindelijk ook de stoopen roemenye worden opgediend.

Liedjes worden er in menigte gezongen, en elke gast wil drinken op de gezondheid van het jonge paar.

En weldra zingen de vedels en fluiten op nieuw, en lokken de genoodigden weêr tot den dans uit.

- Lustig op maar! Zoo moet het gaan! roept vader Erbont aanmoedigend; ‘den pluggedans of den drenteldans!’ 't is mij om 't even.... lustig op; men trouwt niet alle dagen!

Zoo gaat het vroolijk ‘maar sedichlyk ende modestichlyk’ voort totdat de dag begint te dalen.

De vuurroode, ondergaande zon kleurt de boomen, de daken der huizen; de schaduw der populieren voor de deur van den Moriaen kan niet langer meer worden. Het wordt tijd den dans te staken, want het betaamt niet, zegt vader Erbont, voor een braaf kristen mensch, zoo laat over straat te loopen; toen ik met mijn vrouwzaliger trouwde, deed men dat ook niet.

In een oogwenk is op de stem van den deken der tijkenwevers iedereen gereed; het feest is geëindigd.

De gehuwden worden door de feestgenooten naar huis gebracht, waarna iedereen ‘modestichlyk ende sedichlyk’ in zijn huiskring wederkeert.

Dagen en weken nadien herhaalde men nog ‘dattet soo een schoon feest was, dattet noyt in die Vryheyt van Turnhout niet en ware te sien geweest!’

EINDE.

Aanmerkingen.

Het Roode Schild, de vermaarde afspanning, is nog lang na den tijd, waar ons verhaal een einde neemt, in stand gebleven. Ging echter het huis met zijn uithangbord door den loop der tijden verloren, met Boudewijn Mys is het zoo niet gelegen, dewijl de archieven der stad Turnhout den naam van den rooden, ronden waard voor de nakomelingen zorgvuldig bewaard hebben.

Wat Costerus, den beroemden inboorling der stad Mechelen, betreft, wij denken niet te veel van hem gezegd te hebben. Men raadplege over hem de verschillende schrijvers, die zijne menigvuldige schriften beoordeeld, zijn leven en daden beschreven hebben.

Ja, Costerus was wel de eerste Jesuïet, die te Gent tegen de nieuwe geloofsleer zijne welsprekende stem kwam verheffen. ‘Den 12 zijnde aschdag, zegt pater de Jonghe in zijn *kronyke van de beroerten en ketteryen*, predikte naer noene, ten 4 uren, in S. Baefs kerke, den eersten P. Jesuiet met sulken ongemeenen toeloop van volk, dat de kerke in 't vervolg schier te kleyn wierd, en dat er dikwils vier of te vyf honderd menschen moesten wederkeeren, niet tegenstaande men alle de kerkdeuren openstelde, opdat hij ook van op de straeten gehoort zoude hebben konnen worden. 't Was den weerdigen en geleerden *P. Franciscus Costerus*, geboortig van Mechelen, die de waer-

heden van het katholyk geloove zoo klaer en bondig bewees dat vele menschen alhier die ketterye verlieten, en zich met de katholyke Kerke wederom vereenigden. De voornaemste onder de geuzen en de ministers in 't begin quamen er ook in groote menigte, om hem te berispen en te beschaemen, enz.'

'Sanderus stelt de eerste zendinge en de predicatie van de P.P. Jesuiten, zoo vervolgt de chroniekschryver, binnen Gend vyf jaeren vroeger; Burgundius steld-ze op den 13 maert van dit jaer, doch men heeft liever gehad ons Handschrift te volgen.'

Wat zijn tegenstrever, den geloofsprediker Nicasen Verschuren of Verscheuren, betreft, men vindt zijn naam in menig chroniek der zestiende eeuw aangeteekend. Zijn makker, den eerloozen kapitein der rooverbende, hebben wij, om persoonlijke redenen, zijn eigenlijken naam afgenomen en hem Palmm genoemd.

Tusschen de gebannen Turnhouters, de rederijkers der Heibloem en de leden van het Evangelisch Consistorie hebben wij, al wederom om dezelfde reden, eigen namen ter zijde moeten laten.

Wat de rooverbende betreft, wel is waar hebben wij die in de plaatselijke geschiedenis niet aangetroffen, maar wij kennen dezelve uit de volksoverlevering, een schoon, groot boek, dat wij dikwijls openslaan en aandachtig lezen aan het ketelvuur bij de boeren der dorpen in de Kempen.

Evenzoo is het gelegen met den beeldenstorm. Weinig vindt men diensaangaande aangeteekend in de plaatselijke geschiedenis; doch het is al wederom uit het boek der volksoverlevering, dat wij al de bijzonderheden hierover getrokken hebben.